David Stein

Falsificatorul secolului

EDITURA ARTEMIS

DAVID STEIN
În colaborare cu Hervé Prudon

DAVID STEIN

FALSIFICATORUL SECOLULUI

Traducere din limba franceză
de ILEANA ŞOLDEA

Coperta: MIHAIL BOITOR

Culegere şi tehnoredactare computerizată Editura ARTEMIS
Piaţa Presei Libere nr. 1, sector 1, corp El, C.P. 33 – 120,
cod 013701, Bucureşti tel/fax: (021) 310.74.59
Difuzare: (021) 311.49.36 (021) 310.74.59
web: http://www.semne. home.ro
E-mail: semneartemisb. astral.ro
Tiparul executat la S.C. SEMNE ’94 S.R.L.
Tel.: 667.08.20
Toate drepturile asupra acestei versiuni în limba română aparţin Editurii Artemis
ISBN 973 – 566 – 058-X

Lui Cocteau, Picasso, tuturor celor care m-au făcut să pictez.

Lui Chagall, judecătorului Stone şi adjunctului său, Barrett, care m-au arestat.

Picturii care m-a făcut să trăiesc din nou şi rudelor, prietenilor care m-au ajutat să pictez aceste pagini şi să scriu acest tablou.

„În epoca noastră fiecare operă nouă implică o hotărâre asupra a ceea ce e viu şi a ceea ce e mort în pictura trecutului. Reflecţia artistului asupra istoriei artei este şi o reflecţie asupra propriei persoane, asupra gusturilor, intereselor sale intelectuale, a judecăţilor sociale, a simbolurilor care-l emoţionează. ”

Harold Rosenberg

Imobil, lungit pe-un pat, cu ochii închişi, vara. Să pictezi. Să pictezi astfel. Cu ochii închişi, imobil, lungit pe pânză. Să înoţi pe albastruri, pe cerurile contorsionate, pe acoperişuri.

Magazinul Antony, la periferia sudică a Parisului, la doi paşi de Parc de Secaux, nu este un centru important al comerţului de artă, niciun vârtej agitat de culori şi de sunete, de diverse noutăţi la „raioanele" tendinţe, mode, proiecte pentru viitor. Nici nu se reface lumea din nou acolo. Lumea pare a fi în altă parte, poate pe pânzele care mă înconjoară, pe undele radioului. Soţia mea e la New York, fiii mei călătoresc, munca mea e pretutindeni.

Ziarista care a venit să-mi ia un interviu a făcut cafeaua, pe care o beau fără zahăr şi fără prăjituri. Am suprimat şi sosurile franco-americane, bearneze, sucurile, alcoolul, siropurile, şi un doctor care are sufletul unui sculptor mi-a remodelat un chip şi un trup cu ajutorul cocteilurilor farmaceutice. Ziarista priveşte copiile mele după Braque, după Picasso.

— Domnule Stein, aţi avut o galerie la New York, pe

Park Avenue, o aha la Palm Beach, în Florida, şi vă găsesc aici într-o magherniţă mică între un templu Zen şi o biserică liniştită. Nu vă lipseşte luxul? Maşinile mari? Costumele frumoase?

— Am stat şi cinci ani la pârnaic, în tombs-ul de la New York, la Fresnes, la Toulouse, şi nici asta nu-mi lipseşte. Nu-mi lipseşte nimic atâta vreme cât pot să pictez.

— La ce serveşte Gioconda?

— Care? Cea autentică sau cea falsă? Cea autentică nu serveşte la nimic, cea falsă are mustăţi de aur. Prima zâmbeşte şi a doua controlează sertarul-casă de bani.

— Aţi fost falsificator şi asta nu v-a îmbogăţit într-

adevăr. Delictul nu rentează?

— Ce delict? Ce bogăţie? Bineînţeles că m-am îmbogăţit, m-am introdus în nişte opere, în nişte lumi, m-am dat pe tobogan pe ameţeala celorlalţi, m-am ocupat de perioade roz, albastre, cubiste, penelurile mele, creioanele mele erau tot atâtea chei care-mi deschideau porţile castelelor numite Chagall, Picasso, Mirö, Matisse… N-am furat nimic.

— Dar n-aţi mers pe calea normală. După Belle-Aste…

— N-am frecventat Belle-Artele şi nici măcar nu ştiu dacă artele sunt frumoase. Pentru un artist nu există o cale normală. Singura cale este aceea care merge de la fals la adevăr, de la murdar la curat, de la haos la armonie. Am construit castele, catedrale, construim autostrăzi, dacă drumul normal e autostrada, trebuie să pictăm autostrada. Să mă înţelegeţi bine că nu trebuie să punem autostrăzile pe-o pânză, ci să întindem pânzele pe autostradă – să faci privirea să derapeze.

Ziarista n-a făcut cafeaua amară, ci insipidă. De fapt, îi place lot atât de mult cafeaua cât şi pictura. Cunoaşte câteva mărci, văzute la televizor, la publicitate, nişte nume.

— Cezanne n-a făcut Belle-Artele, spun.

Ea notează.

— Nu notaţi, fie toată lumea şi puţin îi pasă. Dumneavoastră aţi urmat şcoala de ziarişti?

Se uită la mine ca şi când i-aş fi atins întreaga ei deontologie. Trânteşte ceaşca pe măsuţă, muşcând capătul pixului ei Mont Blanc.

— Domnule Stein, aş vrea să spun, să demonstrez că azi trăim într-o lume a falsului, a imitării metalelor preţioase şi a imitaţiei, că noi înşine nu suntem decât nişte cópii, nişte cloni…

— Mitul cavernei lui Platon?

— Şi mai rău! Nişte reproduceri în mai multe exemplare. Un ziar care scoate 500.000 de exemplare furnizează aceeaşi părere la 500.000 de indivizi.

— Artistul n-are opinie. Nu încearcă să stabilească un adevăr universal sau local, ci o minciună coerentă. Materia sa e stilul, nu adevărul. Credeţi că Proust a încercat vreodată să scrie un reportaj, o cronică? Dumneavoastră ce căutaţi aici?

— Poate să aflu cine sunteţi. Un geniu al falsului, al marii escrocherii, un profet al morţii Artei, un Warhol Outlaw.

— Nimic din toate astea. Nu-s decât un artist, deci un cercetător. Mă interesează să mă apropii. Dar să nu mă întrebaţi de ce anume.

— Dar aţi fost totuşi un falsificator!

— Da, am fost falsificator. Am pictat uneori trei

Picasso înainte de micul dejun ca să onorez o comandă. Am păcălit pe mulţi, unul după altul. Pentru asta am fost la pârnaie. O pedeapsă grea, într-un sens, dar într-altul… Legea condamnă pe falsificatorii de bani cu închisoare pe viaţă, pe când banii se devalorizează, iar Arta este în momentul de faţă plasamentul care produce cel mai mult.

— Da, da, da, spune ziariasta spărgând din cauza entuziasmului toarta ceştii, aşa-i. Scoop-ul[1]. Aveţi cel puţin un fals expus într-un muzeu, la vreun colecţionar, într-o galerieexcepţională la centimetru pătrat. Scopul meu nu este cel de-a atrage dispreţul asupra dumneavoastră, domnule Stein, nici să vă condamn, nici să vă ultragiez. Ci să demasc valorile false, dicţionarele false, monedele false care sunt viaţa noastră.

— Viaţa mea nu are nimic fals. La peste cincizeci de ani, o găsesc picantă, plină de savoare, şi în cele din urmă – deşi sunt încă departe de sfârşit – morală, în sensul în care am pornit de la un cutremur, de la un vacarm, de la o confuzie, de la dorinţa aprigă de-a face ceva, nu de a spune, ci de a crea, a face să se nască o operă, o privire, o emoţie, m-am bâlbâit, m-am înşelat, i-am înşelat pe ceilalţi, eram în noapte, o noapte de neoane şi de la hoteluri

1 Ştire importantă transmisă în exclusivitate de o agenţie de presă. (N. Tr.)

luxoase în închisori, de la interogatorii la interviuri, de la falşi Renoir la adevărate debuturi, am învăţat să mă găsesc, pe mine, David Stein, şi să-mi găsesc pictura, prin şi alături de aceea a celorlalţi, să fiu eu, David Stein, nu Pictorul, nu Falsificatorul, ci un pic de pictură, o pată albă a Căii Lactee, înţelegeţi? Pictorii, ca şi ceilalţi oameni, se plagiază unii pe alţii, îşi dăruiesc şi se împrumută reciproc. Picasso termină pictura lui Velázquez şi Céline sfârşeşte opera lui Zola. Dar din cauza asta nimic nu se termină, nici nu se sfârşeşte. Ci viaţa şi arta îşi continuă drumul, calea lor, şi eu sunt pe calea asta, am fost întotdeauna. N-am fost un falsificator în luptă sau la periferia Artei, a lumii sale, a maşinaţiilor sale. Ci am fost înăuntrul Artei, mic de tot, fără s-o ştiu, dar mă găsesc în ea şi mă regăsesc în ea.

— Dumneavoastră nu sunteţi Picasso!

— Ba da! Picasso, Rembrandt, Modigliani şi Walt Disney dacă vreţi. Eu sunt pictura, autenticul şi falsul.

— Uitaţi oamenii pe care i-aţi păcălit…

— N-am păcălit pe nimeni. I-am făcut pe oameni plini de mândrie. Nişte Chagall la preţ redus. Şi-apoi ascultaţi, eu n-am fost niciodată un copist scrupulos, minuţios, migălos. Totdeauna am inventat din nou, am adăugat o pânză unei perioade de pictură, cu cultură, emoţie şi coerenţă, ba chiar cu mult suflet, cu simpatie… Am dezvoltat nişte teme, aşa cum improvizează un pianist după o partitură existentă. Ştiţi că am formaţie de pianist? Şi de ziarist! Am încercat chiar să mă ocup de cinema. La şaptesprezece ani am scris un scenariu după Impostorul Thomas de Cocteau…

— Impostorul Thomas! Chiar de pe atunci…

— Eram precoce, l-am întâlnit pe Cocteau. El mi-a arătat un Picasso fals pe care-l pictase, şi pe care Picasso l-a semnat…

— Există deci falsuri peste tot?

— Gustul pentru fals se află pretutindeni, dragostea pentru fals este din ce în ce mai mare. Dar unui falsificator nu-i place falsul, îi place ceea ce este autentic, izvorul emoţiei. Pictura s-a îmbogăţit prin imitare, pentru că

progresezi mergând dinapoi înainte. Nu? Aşa că să ne întoarcem înapoi, maşina mea este garată acolo, sub copaci, maşina roşie decapotabilă cu numărul KAY 2000, înregistrată în Statele Unite. Aşa că vă iau cu mine la Cafe des Deux-Magots. În 1963.

— Dar eu nici nu mă născusem încă.

— Întocmai, aşa că n-o să fiţi văzută.

PARIS

N-aveam vocaţie de pictor, o revelaţie subită şi luminoasă, dar întreaga mea copilărie fusese scăldată în această lumină. Tinereţea mea se risipise în această zdruncinare, această cutremurare, această căutare. Voi reveni mai târziu asupra copilăriei, familiei, războiului şi a tinereţii, această harababură veselă şi febrilă.

Dar mai ales n-veam vocaţia de gangster, de nonconformist fără credinţă şi legi, fără Dumnezeu şi stăpân. Maeştri aveam mai mulţi, de la Mozart la Duke Ellington şi de la Michelangelo la Picasso. Dar giganţii ăştia nu-i întâlneşti pe terasele cafenelelor pe care le frecventam.

În 1963, nu mă ocupam de nimic, în afară de faptul că făceam pe ziaristul la *Paris-Presse*, ziua, în fine, în unele zile, şi pe pianistul de ambianţă la Harry's Bar, de pe strada Daunou, seara. În fiecare seară. Locuiam într-o garsonieră în cartierul Saint-Germain, în mod provizoriu. La douăzeci şi opt de ani, provizoratul nu are savoarea aventurii, viitorul nu pare promiţător şi micile logodnice în cele din urmă seamănă toate una cu alta. În Franţa anului 1963 nu se întâmpla nimic, în aparenţă. Conducea de Gaulle, şi tinerii yeye masacrau într-un mod vioi jazul care-mi plăcea şi pe care-l cântam în continuare.

Cariera mea de falsificator, cutezătoare şi fulgurantă,

a început în ziua aceea, în septembrie, pe terasă la Cafe des Deux-Magots.

Mă întorsesem de la Roma, unde fusesem pentru un reportaj sau mai degrabă descoperisem, pentru *Paris-Presse* şi în compania a nenumăraţi alţi gazetăraşi şi paparazzi, un episod brutal al vieţii pasionate a cuplului Burton-Taylor. Nu era atât de senzaţional ca un reportaj de război, dar clocotitorul Richard îi trăsese totuşi un pumn unui fotograf. Şi eu mă apropiasem de staruri, de filmele care se turnau, de studiourile Cinecittă, o lume care mi-era mai scumpă decât viaţa.

Mă aflam deci pe terasă la Cafe des Deux-Magots, şi biserica Saint-Germain-des-Prés în soare era totuşi mai puţin senzuală decât aşa cum o rectificase Bernard Buffet. Pe bulevard se simţea o oarecare somnolenţă de sfârşit de vară, de sfârşit de zi. O hărmălaie soporifică şi poliglotă comenta în jurul meu farmecele deja desuete ale Parisului. Zmângăleam fără să mă gândesc la asta, pe un bloc-notes urât, profilul unui tânăr consumator imobil. Investisem o mare parte din banii mei comandând un whisky pe care-l înghiţeam încet, fumând ţigări Lucky Strike. Aş fi putut spune ce gust avea cocteilul, ce gust aveau ţigările, care era temperatura ambiantă şi cât de puţin chef aveam să mă întorc acasă unde mă aşteptau câteva facturi, patul nefăcut şi poate Sophie, căreia îi împrumutasem din prostie cheia înainte de plecare. O fată nostimă, cu trupul rubensian şi faţa isteaţă parcă pictată de Modigliani. În cele din urmă, nu mă simţeam chiar atât de rău pe terasa asta. Cu puţin noroc aveam să văd cum apare vreun vechi amic care-şi vânduse vreun articol pe nimic sau vreo pictură, sau a câştigase la curse, şi care o să-mi plătească un alt pahar de whisky cu suc de lămâie şi alune americane.

— E voie? a spus o voce pe care o cunoşteam vag.

Am ridicat capul, mi se întorsese norocul. Era Tantay.

M-a întrebat ce iau. Nu muşti mâna care te adapă. Tantay era un obişnuit al cafenelelor din cartierele Montparnasse şi Saint-Germain. Acolo recupera bronzul pe

care-l pierdea atât de repede în închisoare. Nu eram prieteni: Tantay se făIea cu reputaţia de cunoscător de artă, dar spoiala lui nu făcea faţă unui pictor entuziast sau unui sculptor pasionat. Vorbea totdeauna cu glas scăzut, obligându-te să ciuleşti urechea şi nasul şi toată fiinţa lui exala un parfum dulceag, greţos. În fine, niciodată nu poţi avea încredere într-un tip care-şi petrece atâta vreme în închisoare.

— Ai aerul unui om liber, am spus, plăteşti cu bancnote veritabile?

— Dacă-i whisky adevărat, da.

Tantay ieşise de la închisoare la începutul verii. Reuşea totdeauna să iasă de acolo. De data asta, fusese amestecat într-o afacere cu tablouri false pictate de un oarecare Schekroun, nişte Mirö, Leger, Picasso. Rolul lui Tantay era cel de-a autentifica tablourile cu ajutorul unei ştampile furate de la Galeria Maeght, unde fusese angajat. Nu era o întreprindere de mare amploare, ci mai degrabă o farsă a unor coate goale. Tantay şi fraţii H… fii de familie bună, se distrau ca nişte nebuni să-i păcălească pe colecţionari şi risipeau după aceea cu frenezie enormele sume câştigate atât de uşor. Tantay, cu o ştampilă a galeriei Maeght, se plimba ca un prinţ prin Italia, Elveţia, Anglia.

Desigur că fusese prins. Fraţii H… executaseră o pedeapsă uşoară şi fuseseră dojeniţi de familie. În ceea ce-l priveşte pe Schekroun, falsificatorul, nu-i puteai purta pică: era pictor, artist, cu greutăţile, cu angoasele, cu mizeria lui socială. Crima lui era pasională, nu făcuse decât să se răzbune pe negustori, pe galerii, care-i înăbuşeau arta. Avocatul Garçon, apărătorul său, contraatacase defăimând speculanţii şi experţii, opunând lăcomia negustorilor chinurilor artistului. Tantay stătuse câteva săptămâni la închisoarea din Fresnes şi era gata s-o ia de la cap. Închisoarea nu reuşea să-l calmeze, dimpotrivă, îl incita. La drept vorbind nu era vicios din fire, nu era periculos, dar punea la cale cu delectare farse şi păcăleli.

— Ce faci, în acest moment, David, tot articole plătite la numărul de rânduri, articolaşe, adnotări?... Ştiri gogonate şi minciuni?...

— Adevărul! Spun totul cititorului.

— Ah? Şi atunci când nu-i nimic de spus, nu inventezi? Nu creezi un mic fapt divers? Un nou mister? Noi agape de senzaţie?

— N-am imaginaţie deloc.

— Nu vorbesc de imaginaţie, ci de adaptare la teren, la mediu, de concordanţa cu actualitatea. Nu se lucrează în mass media fără să devii puţin medium, ghiceşti evenimentul, fără riscul erorii, şi divorţul urmează căsătoriei, moartea urmează vieţii, aşa cum lunea se succede duminicii. Ce notezi acolo, un *scoop*? Stând pe terasă?

— Aici, nimic, îmi omoram timpul...

Închisesem blocnotes-ul şi profilul pe care-l desenam automat, acest tânăr, model fără voia lui, dispăruse. Dar fără să vreau şi în pofida flecărelilor lui Tantay, continuasem să desenez pe coperta caietului variaţii pe aceeaşi temă.

— Arată-mi, spuse Tantay, luând caietul. (L-a deschis, parcurgând paginile. Mi-am dat seama că nu desenasem pe-o pagină, ci pe vreo zece, fără să mă gândesc.)

— Dacă n-ar fi David Stein cel care stă lângă mine, spune Tantay, aş crede că-i Cocteau. E extraordinar. Asta numeşti tu a-ţi omorî timpul? Timpul ăsta înseamnă bani, e ceva mai bun decât articolele tale despre *dolce vita* romană sau alcoolismul hollywoodian... Ştii şi să pictezi?

— Pictez pentru mine. Nu pentru bani, şi apoi dacă mă distrez să fac nişte Picasso sau Renoir, o fac ca să învăţ, într-un fel, ca să fac game... Aşa cum mi se întâmplă, când scriu articolele, să imit stilul lui Kessel, al lui Malraux, şi uneori chiar pe cel al lui Céline!... Asta ca să mă distrez, să le aduc un omagiu, aproape din pudoare.

— E o pudoare foarte interesantă. Cum stai cu afacerile? Locuieşti într-o casă boierească pe Avenue Foch, fiindcă e central, sau într-o garsonieră la ultimul etaj

pentru că e boem?

Afacerile mele erau de aşa natură că nici nu ştiam unde era Avenue Foch, cât priveşte garsoniera şi boema mea îmi plăceau încă mult, cafelele cu frişcă băute pe terasele cafenelelor, iubirile de vacanţă în toate anotimpurile, săptămânile cu multe zile de chiul, articolele rasolite, micile reportaje, discuţiile cu prietenii, majoritatea pictori şi muzicieni, şi majoritatea fără o lescaie. Asta era viaţa mea, dar ea trecea prea repede, şi nu ajungeam să-mi găsesc adevărata cale. Şi nu un vânzător de falsuri avea să-mi spună care era sensul vieţii mele.

— Trag mâţa de coadă, mă descurc.

— Ai grijă, David, vremea o să se schimbe, suntem în septembrie, vine iama. Curând o să ai treizeci de ani. Ai o mină de aur în mâinile tale, o simt. Şmecheria nu constă în a executa copii într-o debara, ca muncitorii în acord, migăloşi, ci aceea de-a inventa schiţe noi, pânze noi, care… ar completa anumite perioade ale pictorilor.

— Da, înţeleg, am spus, ironic, un serviciu pe care l-aş face lui Picasso sau lui Leonardo da Vinci… Aş picta domnişoarele de la Montelimar în stilul său Avignon şi nişte Gioconde triste, ipocrite, vicioase, după placul clientului…

Tantay mi-a pus mâna pe spate, s-a lăsat greu pe spătarul scaunului şi a oftat. A mai comandat un rând şi alune americane, urmărind cu privirea o falsă blondă, falsă

Bardot, care trecea ca un frison în nişte pantaloni de corsar care invitau să fie acostaţi.

— Vezi, David, că am dreptate, micuţa asta nu-i Bardot, dar fac pariu cu tine că flăcăului care şi-o aduce în pat puţin îi pasă dacă e falsă sau autentică. Ceea ce are ea sub bluză este autentic şi talentul tău e şi el autentic.

— Poate, dar peste treizeci de ani, Bardot va avea tot douăzeci de ani şi insolenţa, frumuseţea, filmele ei vor sta mărturie, pe când steluţa ta de cinema, această *pin-up* n-o să fie decât o tată cu cinci plozi şi o tocană de vacă pe foc.

— Ei şi?

— Şi peste trei sute de ani Picasso va fi tot Picasso, şi falsificatorii săi, chiar geniali, nu vor avea nici măcar un nume de scris pe mormânt.

— Ei şi? Peste trei sute de ani! Ce-ţi pasă ţie de asta? Eu îţi propun ceva concret, un provizorat, până când porneşti pe calea cea bună.

— Provizoratul e pâinea mea de toate zilele, e pâine veche provizoratul, iar cât priveşte calea mea cea bună, poţi să te ştergi la fund cu ea.

— Te înfurii, îmi place asta, ai caracter!

— Ai într-adevăr chef să te întorci la zdup.

A izbucnit în râs. Tantay mă deruta, rareori îl văzusem aşa de vesel, de încrezător. Şi mirosul dulceag de parfum ieftin pe care-l degaja odinioară nu-l simţeam. Banii n-au miros şi mă simţeam anesteziat de acest sfârşit de zi, n-aveam de luat nicio hotărâre de cotitură în viaţa mea, era doar un joc cel pe care mi-l propunea escrocul ăsta şi, în mod confuz, mă simţeam confruntat cu firea mea adevărată. Să pictez. Escrocheria şi mascarada n-ar dura decât o vreme, dar aveam să pictez în fine. Tantay a sesizat tulburarea mea.

— Un desen de Cocteau, ca astea, o să scoatem treizeci de mii, cincizeci de mii, astea se smulg…

— „Copilul care se joacă cu calul devine cal”.

— Ce spui?

— E o frază de Cocteau. L-am cunoscut, pe Cocteau, acum vreo zece ani, am încercat să adaptez pentru ecran *Impostorul Thomas*, dar eram prea tinerel, niciun producător n-a mizat pe-un puştan de şaptesprezece ani.

— Eu mizez pe tine. Uite, poţi să mă găseşti aici. Jumajuma, îţi convine? Cânţi tot la Harry’s?

Am mormăit afirmativ. Nu ţineam să-l văd pe Tantay la Harry’s. Viaţa mea nu era împărţită în compartimente, dar luasem obiceiul să fiu pianist la Harry’s, ziarist la *Paris-Presse*, pierde-vară pe terasele cafenelelor, politicos în familia mea, ştrengar în garsoniera mea… Sophie! Trebuia să-i fac vânt lui Sophie. Putea să aibă talia unei fete pictate de Renoir şi mutra agreabilă executată de

Soutine, n-o voiam ca model, ar fi făcut culorile să-şi schimbe nuanţele, guaşele s-ar fi împăstat pe pânză. Fără voia mea îmi dădeam seama că mă şi apucasem de lucru. Eram nerăbdător să văd dacă eram talentat. În cele din urmă, acceptând în mod tacit oferta lui Tantay, el era prima persoană pe care o înşelam. Dacă nu cumva eu eram acela.

Tantay dispăruse, ducându-se la o întâlnire misterioasă şi foarte importantă. Situaţia mea nu evoluase deloc, dar se putea deschide o uşă, eu trebuia să fabric cheia falsă. Încercam să mă autoconving că era un joc. O altă falsă Bardot se aşezase la masa de alături. Avea o basma, şi nişte meşe blonde pe frunte. Semăna într-adevăr cu Brigitte Bardot. Dacă n-o acosta nimeni ca să-i ceară un autograf, era numai din cauză că toată lumea ştia că Bardot nu-şi lua ceaiul cu lămâie pe terasa de la Cafe des Deux-Magots. Totul se rezumă numai la regie.

Mai târziu, trecând prin faţă pe la „Rhumerie martiniquaise”, am avut o senzaţie ciudată văzându-l pe Tantay în vitrină, singur în faţa unui punch alb, privind în gol.

Simţeam nevoia să umblu. Am telefonat totuşi acasă la mine.

— Sophie, poţi să mai rămâi la mine. Am necazuri mari, n-am timp să-ţi explic. Fă-ţi bagajele imediat şi întoarce-te la hotel sau, şi mai bine încă, la părinţii tăi, în Lorena. O să-ţi las un mesaj la post restant în Thionville. Fireşte că te iubesc. Nu, n-am întâlnit nicio steluţă de cinema la Roma. E o poveste…

— Cu OAS?

— Da, asta-i, dar ssst! Să nu spui la nimeni.

Am mers până la Boul Mich [2], mă simţeam liber, nu mi se părea că viaţa era frumoasă, dar existau în viaţă destule culori, destule tonuri, destule nuanţe, ca s-o facă frumoasă, ca să poţi face ceva.

În seara asta, la Harry’s, aveam să cânt nişte *be-bops*, nu bluesuri cu suspine lungi, de babalâci. M-am

2 Boulevard St-Michel.

întors pe bulevard şi am traversat grădina Luxembourg într-o stare de excitare absurdă, spre atelierul unui prieten sculptor, Michel Etilia.

Un hangar gigantic, în fundul unei grădini, aflată la capătul unui pasaj pavat, la doi paşi de Montparnasse. În curte, o masă de bistrou ruginită şi trei scaune pliante. Un copac aproape uscat, stilizat de poluarea atmosferică. Etilia picta, sculpta, dregea, asambla, demonta, transforma. Un adevărat demiurg, în luptă neîncetată cu materia, totdeauna transpirat, în mişcare, răsucindu-şi gâtul noduros, mâinile, torsul, contorsionându-se ca şi când era el însuşi materia de frământat, de dominat.

El urina din belşug pe capetele sculptate care ţâşneau din pământul grădinii. Mânjea craniile, nasurile, ochii.

— Pot să te ajut?

A întors spre mine faţa bărboasă, încreţindu-şi ochii şi gura într-un zâmbet schimonosit, invitându-mă să-l imit.

— Vino, dacă ai chef, fă pipi pe cea de colo.

— Asta le face să crească? am spus descheindu-mi pantalonii încet.

A scos din pământ statuia pe care urina şi care n-avea nicio legătură cu formele abstracte şi chinuite ce ieşeau din mâinile sale febrile.

— Cap kmer, secolul al IX-lea înainte de Hristos! Şi dacă mai urinez încă, cel puţin secolul al XV-lea!

A pus statuia din nou în pământ, frunzele, praful. A dispărut în atelierul său, hangarul său, şi a reapărut cu o sticlă de Ricard şi două pahare.

— Bine ai venit în Cambodgia… Nu te formaliza, dar să nu faci un articol despre asta. Un anticar de la New York mi-a făcut comanda. Ştie la ce să se-aştepte. Am observat că, în pământul bine stropit, statuile îmbătrânesc mai repede, se patinează, ia spune, ai văzut culoarea? Americanul meu e foarte surprins. Crede că am darul unui alchimist. Pipiul face asta.

— Şi nimeni nu-şi dă seama de nimic?

— De ce vrei ca un texan care cumpără o statuie

kmeră la New York să creadă că a fost executată la Paris de un sculptor abstract cu vezica urinară dezvoltată?

— Şi care-i morala în toate astea? Ia zi, bătrâne, ce spune conştiinţa ta?

— Nu-i mai este foame, nici sete, şi pot să-mi cumpăr materialele pentru opera mea. Dacă mai sunt încă sculptor, artist, liber, e datorită acestei combinaţii. Hai, trage o duşcă. Tu cum o mai duci?

Bănuiam că-mi dădea să beau ca să mă duc să urinez pe statuile îngropate în pământ.

— Nu mi-ai spus niciodată că te ocupi de asemenea *business*.

— Nu? Bineînţeles că nu mă laud cu asta, dar toată lumea o face. Crezi că marmura, piatra, lemnul, uneltele se dau gratuit? Chiar la Târgul de fiare vechi rămăşiţele, cele mai proaste bucăţi, se vând la nişte preţuri imense. Trebuie să trăiesc. Eu n-am talent de ziarist şi n-am răbdarea unui funcţionar de poştă. În plus asta le distrează chiar şi pe pisici.

Nişte pisici mari se învârteau în jurul capetelor kmere, unele se aşezau pe ele, altele făceau pipi ca să coopereze.

— O să le lăsăm să se învechească puţin. Vino să te cinstesc.

Etilia m-a însoţit până la „Select”. În ultimul timp, nu m-am gândit prea mult la viaţa de artist, afară de clişeul cunoscut, boema, nopţile albe, nonconformismul… Ce făcusem oare ca artist? Nişte încercări de filme, *fără*, succes. Nişte articolaşe migălite, pe gustul publicului, al redactorului şef, al tendinţei globale, globalizante, mâzgăleam crochiuri, experimentam pictura, renunţam. Cântam la pian prin baruri, dar nimeni din cei care-mi erau prieteni nu m-ar fi luat drept Erroll Gamer sau Arthur Rubinstein, Joseph Kessel sau Albert Londres, Picasso sau Bonnard, Fellini sau Orson Welles, deşi din punct de vedere fizic eram adesea comparat cu cel din urmă.

Nu pierdeam vremea dar îmi iroseam talentul, talentele mele. Poţi să fii un om de geniu care se ocupă de

toate, dar nu poţi munci ocupându-te de toate. Trebuie să alegi, să fii ales, înhăţat de un destin.

— Dar ia spune-mi, Michel, cum rămâne cu consideraţiile tale asupra artistului, cu condiţia sa marginală, cu concepţiile tale radicale, cu exaltările tale angelice? La coş cu ele?

— David, eşti naiv. Ceea ce dovedeşte că jurnalismul nu e vocaţia ta. Eu, dac-aş avea mutriţa ta, aş trăi de pe urma femeilor.

— Femeile? Din cauza lor poţi muri, dar să trăieşti de pe urma lor… Nu. Eu trăiesc datorită muzicii, picturii, cărţilor, filmelor. Nu ştiu de ce, rămân totdeauna la margine, în pragul uşii, nu mai termin cu ştersul picioarelor pe toate ştergătoarele, fără să intru vreodată în vreo familie. Am impresia că sunt strivit de geniul celorlalţi. Îmi spun caş fi putut să fiu Van Gogh sau Fritz Lang, dar nu reuşesc să afirm c-aş putea fi David Stein.

— Ei bine, eu îmi spun că sunt eu, tocmai pentru că sunt şi un sculptor kmer născut acum trei mii de ani la periferia Phnom Penh-ului.

Puţin mai târziu n-am mai vorbit despre asta pe terasa de la Select. Ne-am alăturat unui grup de prieteni de diferite origini şi profesiuni, consacraţi în unanimitate noului val. Godard era Godard, n-avea nevoie să-i imite pe cei dinaintea lui. Asta mă făcea morocănos. Pe de altă parte, o maşină roşie decapotabilă Triumph era garată în faţă la cafeneaua La Coupole şi ar fi fost suficient câţiva Cocteau ca să fie a mea.

Seara, la Harry’s, am dezvoltat ca un robot, scrupulos, respectuos nişte teme de Duke Ellington, şi am avut un succes confortabil, reconfortant.

Mi-am petrecut noaptea făcând desene de Cocteau.

Găsisem apartamentul curat, în ordine, nici urmă de Sophie. Golise şi frigiderul. Era o garsonieră la etajul patru pe rue Mazarine, la doi paşi de Sena. Cu parchetul dislocat, nişte pereţi cenuşii şi goi, mobilele strict necesare. Fără să am sufletul unui spartan, mă mulţumesc cu puţin şi prefer să umplu spaţiul cu reveriile mele decât

să-l populez cu nişte bibelouri ieftine.

Mă simţeam ca închis într-o celulă, închis în noapte, cu fereastra deschisă spre acoperişuri, pisici, cer. Mă simţeam bine.

* * *

Zorile. Eram golit, la propriu. Nu mai eram David Stein, nu mai eram ziarist, nici muzician. Am pus pe Tepazz-ul meu un disc de Cole Porter, şi jazul a rămas în afara mea. Am deschis fereastra, şi nu mai era strada mea, nu mai era nici Parisul, ci un cer de Chagall, o stradă de Utrillo. Coşurile mele erau pline de hârtii boţite, şi era intactă frenezia mea de-a desena, de-a mă îmbiba de sufletul lui Cocteau, de a-l împrumuta pe cel al lui Picasso. Simţeam palpitând, în spatele pânzelor maeştrilor, geniul lor, forţa sau îndemânarea lor, propriul meu suflet, ca şi când viitoarele mele opere erau ascunse într-un muzeu imaginar, la capătul unui coridor, şi că a trebuit să descifrez toate secretele picturii mai înainte de-a aborda propriul meu mister, a îndrăzni să semnez cu numele meu. Talentul nu-i niciodată pur, solitar, el ţâşneşte din emoţii, din cunoştinţe, din experienţe şi din vecinătatea altor talente, mai mult sau mai puţin brute sau strălucite, recunoscute sau anonime. Înainte de-a mă gândi fie şi o secundă la închisoare, mă simţeam condamnat să mă caut, să caut în toate muzeele, în toate galeriile, hrana, substanţa, secretul artei mele şi adevăratul ei loc.

— Ciudată noapte de dragoste, a spus o voce feminină.

O fată stătea în colţul-bucătărie, cu o cratiţă în mână. Îşi zicea Nora, şi o întâlnisem în ajun la cafeneaua La Palette, pe rue de Seine. Făceam cu perseverenţă desene de Cocteau şi de Picasso fără a mă sinchisi de lumea din jur, fără să mă ascund, deci, fără intenţii rele, şi această Nora se aşezase alături de mine, la masa mea, ca să-mi comenteze operele, cu un aer de cunoscător. Era model. N-aveam nevoie de model, dacă mă pot exprima astfel, în afară de cărţile de artă care mă ruinau. Nu căutam niciodată să copiez un desen, un tablou, pentru că mi s-ar

fi părut de-o plictiseală imposibil de exprimat prin cuvinte, o treabă anostă şi fără nicio valoare. Eu voiam să înţeleg. Să descopăr secretele maeştrilor, să nu văd numai opera, ci pe pictor lucrând, şi să nu mă mulţumesc cu un rezultat, oricât ar fi fost de perfect, ci să studiez ochii, mâinile artistului, să mă familiarizez cu sufletul lui, să mi-l însuşesc.

— Eşti un tip ciudat, David, nu pari a fi pictor. Ieri, la cafeneaua La Palette, am considerat tot ce mi-ai spus nişte vorbe goale, aşa, de formă. Fii liniştit, asta mi-a plăcut. Dar credeam că voiai numai să te culci cu mine.

— Ah! Cred c-ar fi trebuit s-o fac, fie şi numai din galanterie.

Ea a dat din umerii pe care şi-i acoperise cu o cămaşă de-a mea, una din puţinele călcate, de altfel. Cred că nu-mi plăcea prea mult fauna din Saint-Germain, noctambulii care cască ziua, prefăcându-se că totul îi plictiseşte, că nimic nu-i pasionează şi au nişte convingeri atât de fragile şi de schimbătoare încât nici nu le dezvăluie, decât cu o dovadă palpabilă, adică împreună cu un articol din revista *Temps modernes*. Nora asta nu era agresivă, nici neplăcută, dar aş spune astăzi că nonşalanţa ei afectată, libertatea ostentativă, neglijenţa ei, aveau un iz de neglijenţă, de păr gras şi de parfum arăbesc care nu prea se potrivea cu pieile noastre blonde. Mă însoţise acasă şi o lăsasem să vină, voia să vadă ce lucrez, şi i-am arătat copiile după Cocteau, după Picasso, şi ea m-a întrebat ce făceam eu însumi. Atunci am întrebat-o de ce Cocteau şi Picasso nu o mulţumeau şi-mi răspunsese că nu voia să se culce nici cu un homosexual, nici cu un bătrân.

Am dezbătut problema homosexualităţii, apoi pe cea a bătrâneţii, în fine pe aceea a imoralităţii, bând vin alb de proastă calitate, apoi se lungise pe pat şi eu mă lansasem în pictarea unei serii de Cocteau destul de rasolită. Cu ajutorul alcoolului, mi-aduc aminte chiar că reuşisem să fac câteva crochiuri dintr-o singură trăsătură, cu ochii închişi. Toată şmecheria era să ajung la osmoză, la comuniune, la telepatie. Aşadar, imaginaţi-vă pe Nora, cu

părul ei de la subţiori şi cu teoria ei despre pictorul blestemat...

Am râs.

— Lasă cratiţa. Tot mai crezi că pictorul e blestemat?

— Cred că tu nu eşti pictor. Pot să fumez?

A scos o ţigară Gauloise din geanta ei care zăcea pe jos. Era o Gauloise existenţială, dar am găsit mai târziu chiştocul în closet, şi asta nu-mi place deloc.

— Ai desenat toată noaptea? La ce-ţi foloseşte să desenezi nişte lucruri care nu-s făcute de tine? Le vinzi?

— Nu. Fără îndoială c-o fac din plăcere.

— Vorbeşti despre plăcere, iar eu sunt aici cu tine. Mulţumesc. Nu-ţi plac femeile?

— Ieri căutam altceva. Şi nu era o femeie.

— Vrei un sandviş la cafea?

— Vreau o femeie, înainte de cafea.

Peste o oră mă aflam la Sennelier şi am cheltuit o avere pe foi de hârtie veche, apoi am făcut un ocol trecând pe la Hune ca să cumpăr alte cărţi despre Chagall şi Modigliani. Am luat cafeaua şi o tartină, la Flore. Mă simţeam tot atât de fericit ca un elev studios la întâi octombrie, după ce tocmai şi-a cumpărat creioanele, cărţile şi caietele. Se spune elevilor să nu copieze, ar fi mai bine să-i sfătuim pe cine să copieze, peste care umăr să se uite. Mi-am aprins prima ţigară, o ţigară Lucky Strike cu gust de miere, de eliberare a Parisului, de independenţă, un gust care avea nişte culori.

Aveam chef să-l sun pe Tantay imediat, dar ceva mă reţinea. Oare Tantay ăsta, cu costumele sale bătătoare la ochi, cu secretele şi cu combinaţiile sale, un om al aparenţei dubioase sau al sclipirilor amăgitoare, ce putea avea comun cu arta, cu divinul? Nu-l interesa creaţia, ci producţia. La urma urmelor, negustorii galeriilor, „cunoscătorii”, erau, şi ei, astfel. Tantay mă îndrumase pe-o cale pe care o credea paralelă, dar în perspectiva mea paralelele se întâlnesc înainte de infinit, mult mai înainte. Mă şi aflam pe calea mea. Nu ştiam că era atât de sinuoasă, atât de periculoasă, ca un drum de munte.

Eram pe terasa cafenelei Flore, colţ cu Rue Saint-Benoît, şi aveam chef să spun cuiva nu ceea ce simţeam, mult prea vag, ci ceea ce nu mai eram, ceea ce nu mai simţeam. Persoana pe care trebuia s-o chem mi s-a părut evident a fi mama. Bineînţeles că n-o cunoaşteţi, e o persoană pe care o prezint întotdeauna cu întârziere prietenilor mei. Dar o fac în cele din urmă, sau soseşte ea, uneori în clipe nepotrivite.

— Mamă, nu mai sunt la *Paris-Presse*, am lăsat baltă şi acel Harry's Bar, şi nu mă mai interesează cinematograful.

— Ştiam, fiule, că nu eşti făcut să povesteşti prostii, să cânţi la pian pentru nişte beţivi. Ştii că, atunci când ţi-am văzut mâinile, am ştiut imediat că vei fi concertist.

— Dar nu, mamă, vreau să fiu pictor!

— Pictor? Dar nimeni nu mai e pictor în zilele noastre…

— Puţin îmi pasă mie de zilele noastre. Eu sunt pictor. Asta-i calea mea.

— Şi unde duce calea asta? Eşti sigur că asta vrei să fii? Aminteşte-ţi că totdeauna ai deser at, când erai mic, chiar pe caietele de şcoală, sau pe partituri… Pictor… Ce face fiul dumneavoastră? E pictor, artist pictor… Mai am încă desene de-ale tale, într-un sertar din salon, poate că într-o zi o să valoreze nişte bani, deşi, ţi-aduci aminte de desenele astea? Erau lucruri imposibil de mărturisit pe care le desenai, scene… erotice, cum se spune acum… Nişte porcării, totuşi… Dacă asta place… Eşti sigur că nu mai faci încă o prostie? Ce vrei să-ţi spun? Pictorul moare de foame! Vrei să iei masa cu mine? Nu? Eşti sigur?

Nu eram sigur de nimic. Dar trebuia să cred că sunt. M-am întors acasă prin Rue de Buci, fluierând o melodie auzită la radio, un twist, cum îl numeau ei. Nişte cântăreţi se lansau la varieteu, cu rock and roll, fără să ştie să citească o partitură. Eu aveam dreptul să fiu pictor.

În câteva ore am executat vreo zece desene de Cocteau, numai Cocteau, cel mai simplu. L-am sunat pe Tantay, era ocupat; pe la prânz mi-a telefonat el.

Atâta timp cât desenasem, şi chiar când semnasem operele, Jean Cocteau şi o stea, nu eram un falsificator. Acum, modul în care Tantay mai degrabă învăluia lucrurile decât le aborda direct, schimba totul. Complotam. Vorbeam încet, ca Tantay, aruncând priviri furişe pe la mesele din jur, asupra eventualilor poliţişti, spionilor, delatorilor… Tantay a deschis clasorul meu cu nişte precauţii de om urmărit, doar pe jumătate, şi-a înfundat nasul de vultur în el, apoi l-a deschis larg, expunând desenele. Ne aflam chiar în mijlocul terasei cafenelei Deux-Magots, înconjuraţi de oameni. Am avut impresia că mă denunţa.

— Douăsprezece desene de Cocteau, toate admirabile, delicate, fine, atât de originale.

Vorbea şi el, o dată, cu glas tare, ca o salvă de tun.

— Şi spuneţi că poetul vi le-a oferit personal? Ştiţi că valorează o avere?

Trei clienţi de la o masă alăturată ascultau şi dădeau din cap. Tantay s-a întors spre ei, a zâmbit ca un cunoscător, apoi a închis clasorul cu zgomot. Glumisem destul.

— Am să vă prezint lui Oulianov. E un prieten de-al meu. Foarte mare amator de artă.

Oulianov era un rus bătrân care se ducea regulat la licitaţiile de la Drouot, cumpăra la licitaţii, revindea colecţionarilor. Pipernicit, cărunt, zbârcit, părea să fi asistat, ascuns într-un colţ, la facerea lumii. Cunoştea tot ceea ce merită a fi cunoscut, dar ignora inventarea automobilului, Sputnik-ului, Coca-Colei şi a tranzistoarelor. Mânca puţin, nu bea deloc şi dormea cu ochii deschişi ca să nu scape nicio firimitură din spectacolul lumii. Trecea de la un tip de contrabandă la altul fără nicio pedeapsă, pentru că o făcea cu toată inocenţa. Pe când Tantay părea să fure până şi aerul ce-l respira, lui Oulianov îi erau oferite cele mai mari comori. Era ca un copil căruia jucăriile celorlalţi îi revin de drept. Anumite piese le revindea cu un aer neîncrezător, părând să murmure în bărbuţa lui nebunatică: „Să nu le murdăriţi cu ochii voştri

mari şi vâscoşi”. M-a iniţiat în secretele contrabandei, prezentându-mi amatori sau colecţionari, pe care îi încântam cu vreo anecdotă reală sau plauzibilă despre Cocteau, cu vreo vorbă de duh a poetului care avea darul vorbirii, imitând până şi vocea lui nazală a acestuia. De la întrevederile acelea ieşeam cu un teanc de bancnote sau cu vreun cec semnat. Majoritatea banilor servea la cumpărarea altor cărţi şi a materialului indispensabil pictorului.

Sumele câştigate nu erau deloc importante, căci nu erau decât mici desene de Cocteau, nişte opere minore, pe care aveam să le calific eu însumi drept nişte opere imperfecte.

* * *

Au trecut astfel mai multe luni. Îmi desăvârşeam lucrul, tehnica introspectivă, extinzându-mi imitaţiile nuanţate la Chagall, Picasso, Modigliani, Marie Laurencin. Tot pictori pe care-i iubeam, altfel n-aş fi putut, n-aş fi ştiut, dar niciodată maeştri inaccesibili. Nu eram în stare să introduc singur un nou Velázquez sau un Fragonard pe piaţă. Într-o seară, l-am părăsit pe Oulianov şi pe un client, după ce dădusem un mic desen de Cocteau pentru câteva bancnote, mergeam de-a lungul Senei, şi am avut impresia dubioasă că mi se fura jumătate din aerul pe care-l respiram.

Tantay. Rectificasem acordul nostru, păstrând şaptezeci la sută din beneficii, dar nu era destul. Tantay nu-mi era de niciun folos, ba mai rău, contactul cu el îmi dăuna. Periculos. Nefast. Îmi polua liniştea. Din aceste mici falsuri pe care le făceam în mod inocent, cu conştiinţa împăcată, aproape autentificate de experienţa artistică şi delicioasa curtoazie a bătrânului Oulianov, Tantay făcea nişte obiecte mârşave storcându-mi treizeci la sută. M-am hotărât să fac turul teraselor unde se putea afla el la ora asta.

În mod curios, era singur, în marea vitrină de la „Rhumerie martiniquaise”, în faţa unui punch alb, privind în gol.

— Nu te deranjez, n-ai vreo întâlnire importantă?

Tonul meu era ironic, prea ironic poate. Şi eram prea bine îmbrăcat, prea nou, prea şic din cap până-n picioare. Renunţând la ziaristică şi la acel piano-bar, nu mă îmburghezisem, departe de asta, dar fiind artist de acum înainte, nu mai voiam să fac pe artistul, să mă joc de-a boema. Nici Tantay nu făcea pe artistul, dar avea o plăcere răutăcioasă, o bucurie imorală de a-şi lua un aer de escroc, de negustor necinstit, ca artiştii aceia mediocri care poartă ochelari negri ca să fie remarcaţi.

— Tu nu mă deranjezi niciodată David. Chiar dac-aş avea efectiv vreo întâlnire aici, ca în fiecare vineri.

— Dar nu-i nimeni.

— Ştiu. Dar aici am întâlnit-o pe soţia mea, acum nouă ani, şi aici m-a părăsit, acum trei ani. Când am întâlnit-o, părea mai slabă decât era în realitate, când m-a părăsit, păream mai brunet decât sunt în realitate, îmi vopsesc părul, aici, pe tâmple.

— De ce-mi spui asta?

— Încearcă să descâlceşti adevărul de ceea ce e fals. Eu mă mint pe mine însumi. Nu mă mai simt în formă. Am poftă de materie, de concret, de real. Poţi să-mi oferi un alt punci?

— Păi eşti lefter?

— Nu. Dar mi-nchipui că fără comisionul de la vânzările tale, o să se facă o gaură în bugetul meu.

— De unde ştii?

— Vezi tu, David, eşti un falsificator bun, fiindcă trişezi cu pânzele, cu penelurile, cu creioanele, cu semnăturile, dar nu-ţi falsifici sentimentele, firea. Te implici în ceea ce faci, dar nu te laşi sufocat de minciuni.

Ne-am băut punciul şi multe altele. Vitrina s-a umplut de-o clientelă pe jumătate europeană, pe jumătate antileză, şi Tantay a început să zâmbească unor creaturi chihlimbarii care îşi degustau cocteilurile cu rom alb, lămâie verde şi zahăr. De peste un sfert de oră nu mai spunea nimic. S-a ridicat şi a acostat-o pe fata cea mai puţin drăguţă. Eu am ieşit. Nu ne-am mai revăzut

niciodată. M-am dus direct acasă, într-o oră am compus un Picasso din perioada Ingres, un mic nud, gândindu-mă la antileza cea mai drăguţă, am pictat o negresă albă, cu trăsături nedefinite, cu caracterul imprevizibil. Am lăsat-o să se odihnească şi m-am dus la Harry's Bar, pentru prima oară după multă vreme, şi aveam chef să cânt de-a adevăratelea.

Pentru moment eram depozitarul unui mic stoc – ce-i drept inepuizabil – de desene de Cocteau, şi în pofida admiraţiei afectuoase pe care o aveam pentru tatăl *Copiilor teribili*, sau copilul *Părinţilor teribili*, după cum preferaţi, voiam să-mi schimb maniera, universul şi, adesea, viaţa. Pictorii care-mi plăceau erau tot atâtea planete pe care trebuia să le descopăr, să le înţeleg, moleculă cu moleculă, fiecare din ele aflându-se într-o mişcare armonioasă cu universul. Nu voiam să jefuiesc aceste planete ca un invadator, un vandal, un conchistador, ci să respir atmosfera lor şi, dacă trebuia să-i extind din punctul de vedere al cantităţii, aceasta avea să mă îmbogăţească din punct de vedere calitativ. Niciodată n-am pătruns în mod abuziv, nu m-am năpustit, într-o operă, mai înainte de-a mă fi pregătit îndelung asupra codurilor care o determinau, asupra moralei sale, metafizicii sale, mai înainte de-a adera complet la o viziune a lumii. Să-mi schimb viaţa. A mea nu semăna cu nimic. Era compusă dintr-o pânză, peneluri, o paletă, dar dispersate, disparate. Într-o epocă stabilă în aparenţă, care nu mai era veselia continuă de după război, şi încă nu se ajunsese la tulburarea anarhistă a anilor '70, într-o Franţă încă zguduită de războiul din Algeria şi bombele OAS-ului, condusă de un general rigid care îşi zeifica ţara şi-şi dispreţuia supuşii, într-o vreme când cinematograful inventase noul val, tinereţea, o religie: muzica, iar pictura îşi punea nişte întrebări, într-o clocotire confuză de idei diferite şi culturi amestecate, mai înainte de-a se scrie pe pereţi „fiţi realişti, cereţi imposibilul", eu voiam deja să cer acest imposibil. Nerăbdător, dar incapabil să ating sublimul prin propriile mele mijloace, voiam să împrumut

somptuoasele căleşti ale maeştrilor mei, să ajung în atelajul lor la emoţii paroxistice. Aveam douăzeci şi opt de ani şi visam să am caleştile tinerilor burghezi bogaţi, acele maşini vechi englezeşti MG, Triumph, şi alte maşini decapotabile garate pe două rânduri în faţa cafenelei Flore.

Mi-era sete de absolut, dar mi-era foame de viaţă. Voiam să explodez de râs, lăsându-mă în acelaşi timp mistuit de pasiune. Eram tot micuţul David Stein pe care-l inviţi la masa ta, plimbându-l de la un bar la altul, care ştie să facă desene de Cocteau aşa cum îi imiţi în joacă pe James Dean sau Elvis Presley. Într-adevăr, nu mai ştiu cine eram, nici cum arătam. Oare pictorul se sinchiseşte de cum arată?

Am scos din nou dintr-o mapă acel Picasso pe care-l pictasem într-o oră, micul meu nud. Ştiam că nu e perfect, dar lui Picasso nu i-a reuşit totul, şi poate că scopul său nu era perfecţiunea.

Am coborât încă de la ora nouă la băcănia „La Laiterie parizienne” să cumpăr o sticlă de whisky Johnnie Walker. Patroana s-a uitat la obrajii mei scofâlciţi, la părul încâlcit, la ochii mei foarte scânteietori. Mă credea beat de dimineaţă, şi eram, de nerăbdare, de febrilitate, tropăiam ca un plonjor pe scândura sa. M-am întors acasă urcând treptele câte patru deodată şi mi-am turnat un pahar.

Nu ca să-mi fac curaj, era numai un ritual, ca să-mi destind muşchii, să mă depărtez puţin de mine, să scap de timiditate şi să nu mă bâlbâi în faţa pânzei.

Am refăcut de cel puţin treizeci de ori micul nud, până când nu l-am mai văzut, simţindu-l doar, posedându-l, făcându-l să trăiască, nemaifâind eu artistul, ci mişcarea, nu tabloul, ci pictura în creaţie.

Seara, ca să mă trezesc, să-mi deschid ochii, am pus să fiarbă apă pentru un ceai. Am constatat că taninul îngălbenise ceainicul. Nu mi-am băut ceaiul. L-am vărsat în chiuvetă şi am lăsat să se îmbibe în el o foaie de hârtie. După jumătate de oră se învechise cu douăzeci de ani. O metodă foarte practică. Cu atât mai rău pentru ceai.

A doua zi, pe hârtiile mele învechite, am continuat să desenez pentru a atinge nu perfecţiunea, insist, ci spontaneitatea artistică a lui Picasso. M-am prăbuşit pe pat.

O dimineaţă de noiembrie. Am îmbrăcat *duftle-coat*[3] ui ca să comit ceea ce consider a fi prima mea ticăloşie.

De mai multe săptămâni frecventam galeriile de pe Rue de Seine, de pe Saint-Germain sau faubourg Saint-Honoré. Eram puţin cunoscut acolo. Vorbeam cu proprietarii de unele de altele, forţându-mă să par amator, îndrăgostit de pictură, ba chiar naiv, şi în niciun caz profesionist, amator de dolari, hrăpăreţ. Devenisem rapid un cunoscător destul de bun, având asupra oricărui subiect o judecată de „om cinstit”, în uşor dezacord cu interlocutorii mei, original, fără a fi nebun.

— Picasso nu este infailibil: nu merg până la a afirma că uneori s-a înşelat, pot spune doar că s-a cam rătăcit… De pildă, mătuşa mea, care l-a cunoscut în tinereţea ei, prin intermediul lui Cocteau, are acasă la ea câteva desene care nu prezintă un mare interes.

— Nu prezintă un mare interes? Picasso? Asta depinde de sensul pe care-l acordaţi cuvântului „interes”.

Bărbatul care vorbise era un anume Drancourt, asociatul doamnei B… a cărei galerie o frecventam cu perseverenţă. Avea vreo cincizeci de ani, un costum de tweed de culoare verzuie şi aerul unui om bogat şi mucalit.

— Aş putea să vi le arăt. De altfel cred că mătuşa mea vrea să se despartă de ele.

M-am dus deci la galeria sa, pe Quai des Grands-Augustins, îmbrăcat cu *duffle-coatul* meu închis cum se cuvine, având sub braţ un pachet făcut în mod grosolan. Drancourt mă aştepta în spatele tejghelei sorbind o cafea rece.

— Îl aveţi?

Anunţasem că n-o să-i arăt decât un desen, mătuşa

3 Palfon trei sferturi din stofa groasă de lână după modelul marinei britanice. (N. Tr.)

mea nefiind grăbită să-şi lichideze mica ei colecţie. Alesesem cu mare grijă o ramă la modă în anii ’30, la hala de vechituri de la Saint-Ouen, şi o frecasem cu pila de unghii şi glaspapir. În ajun stătusem un ceas întreg în faţa tabloului meu, scrutându-l, adulmecându-l şi judecasem: cu ochii închişi, se simţea mirosul falsului, parfumul ieftin. Aveam un nod în stomac şi-mi tremurau degetele. Mi-am frecat mâinile.

— Brrr, nu-i prea cald în dimineaţa asta, se apropie iama.

— Vreţi să mă duc să vă aduc o cafea de-alături?

— Mulţumesc. Sunt puţin grăbit. Vreţi să-l vedeţi?

Era cât pe ce s-adaug: să terminăm odată. Pentru mine nu era nicio îndoială. Negustorul, acest profesionist al artei, acest estet, acest expert, această privire pătrunzătoare, avea să înţeleagă, să confişte tabloul şi să mă predea legat fedeleş poliţiei, imediat, respiram pentru ultima oară aerul curat, rece şi umed, pe cheiurile pariziene.

Desigur, n-aveam certificat de autenticitate. Singura mea armă era naivitatea. Drancourt a studiat desenul şi m-a întrebat fără să ridice ochii:

— Cât vreţi pe el?

Nu mi-au mai tremurat degetele. O senzaţie de furnicătură fierbinte şi necontrolabilă, nişte ace mici de foc, m-a făcut să-mi scutur mâinile cu un gest de falsă degajare, ca şi cum chestiunea nu era de actualitate. Dar ea era de actualitate, şi încă programată. Cunoşteam răspunsul căci îl studiasem îndelung.

— Nu ştiu ce să vă spun… Dar mătuşa mea cere pe el douăzeci şi cinci de mii, şi pretinde că e sub preţul obişnuit. E o persoană în vârstă, cu prejudecăţile sale. Bănuiesc că ţine la desenul ăsta, chiar dacă nu-l apreciază cu adevărat. Şi-ar vinde gulerul de blană din anii ’30 cu acelaşi preţ!

Mi-am deschis buzele ca să par că zâmbesc. Dar Drancourt ţinea ferm tabloul, şi zâmbea de-a binelea.

— Un guler de blană, spuneţi? Pe acela vi-l las.

Pentru ăsta, vă ofer douăzeci de mii.

— Douăzeci de mii! Ha, ha, ha!… Mătuşa Esther n-o să vrea niciodată la preţul ăsta, a fost foarte categorică. Dumneavoastră n-o cunoaşteţi. Ar fi în stare să-l forţeze pe un anorexie să mănânce prăjiturelele ei.

— Douăzeci de mii, ăsta-i preţul meu. Poftim, telefonaţi-i, explicaţi-i că nu pot oferi mai mult. Nu din meschinărie.

— Sunteţi sub cotă…

O „rândunică44 cu pelerină s-a oprit în faţa vitrinei, ţinând bicicleta de ghidon. Ne-a fixat îndelung.

— Mă întorc, a spus Drancourt, iar am garat maşina prost.

A parlamentat cu agentul de poliţie – mă simţeam foarte rău. Când s-a întors, mi-am revenit. Drancourt a făcut un gest mare în direcţia agentului.

— Chiar şi cu el se poate discuta. Douăzeci de mii, e un preţ bun, mă pricep la asta.

— Dar n-o cunoaşteţi pe mătuşa mea… în fine… E-al dumneavoastră. Iau totul asupra mea, fără îndoială c-o să fiu lipsit de prăjiturele. (Vorbeam aiurea, mi-era şi cald şi frig totodată. Drancourt şi-a scos carnetul de cecuri, şi-a pus pe nas nişte ochelari mici în formă de semilună.)

— Pe ce nume trebuie să fac cecul? Mătuşa dumneavoastră?

Tonul lui ironic nu mai lăsa nicio îndoială asupra perspicacităţii sale. Omul meu nu era fraier.

— O să-l fac pe numele dumneavoastră, o să vă înţelegeţi dumneavoastră, nu-i aşa, în familie…

Am schiţat un zâmbet. Desigur că el credea că tabloul era autentic, dar că-l furasem de la mătuşa mea sau Dumnezeu ştie de la cine. Vânzând la un preţ atât de scăzut, mărturiseam o şterpeleală în familie. Drancourt mi-a întins cecul. Era o mică afacere încheiată rapid, atât pentru el, cât şi pentru mine. Numai mătuşa mea pierdea la ea, dar ea nu exista şi, dac-ar fi existat, n-ar fi avut nici guler de blană, nici prăjiturele, nici Picasso. Drancourt s-a mai uitat o dată la achiziţia sa. Avea o reputaţie temeinică

de negustor cu experienţă, serios, de fin cunoscător şi de om cinstit. Eu n-aveam o reputaţie proastă, având totdeauna grijă să afişez anumite maniere frumoase deprinse din cea mai fragedă vârstă şi o curtoazie firească pe care n-o ascundeam decât faţă de pedanţii ridicoli şi faţă de snobi. Tantay, cu şireteniile sale florentine de negustor necinstit şi zgomotos, cu tehnicile sale de vânzător de aspiratoare, ar fi fost deja la închisoare. Dintr-odată nu eram numai artizanul falsului, ci şi escrocul, pungaşul. Nu mi-era deloc ruşine de asta, ba dimpotrivă. Modul în care vândusem tabloul unui specialist calificat era într-un fel emblema mea, semnătura mea invizibilă.

Am rămas liniştit să discut cu Drancourt despre tinerii pictori a căror cotă urca şi despre agitaţia artistică de la New York, avangarda, moartea şi reînnoirea picturii, despre noile norme, un spirit nou.

Am ieşit cu mâinile în buzunare strângând cecul. Am parcurs străzile cu galerii, Rue Mazarine, Rue de Seine, Rue Dauphine. Descifram pe chipurile proprietarilor neîncrederea sau capacitatea de-a fi traşi pe sfoară – care nu-i decât o supleţe comercială, negustorul cade în picioare revânzând şi mai scump şi mai autentic decât în realitate falsul găzduit de galeria sa. Eram vesel şi zburdalnic ca la lăsata Secului.

Acasă, am răsfoit desenele făcute de mine după Picasso şi Cocteau: doi mânji în grajdul meu. Eram mândru de micul meu nud, era un soi de „capodoperă44, cum spuneau artizanii din Evul Mediu.

Jocurile erau făcute. Aveam bani. Voi continua să desenez cu o mână şi să vând cu cealaltă. Nu mai aveam chef să fac pe marioneta în spatele unui pian la Harry’s Bar pentru nişte consumatori inculţi şi zgomotoşi. Nu mai aveam chef să refac lumea cu nişte rataţi, cu nişte artişti lipsiţi de convingere, fără pasiune, nu mai aveam chef să vegetez în garsoniera mea. N-o să mai cumpăr *Paris-Presse* ca să citesc articolele foştilor mei prieteni, şi twistul putea să desfigureze rockul şi să îngroape jazul, eram departe de viaţa asta, de această aşteptare imobilă.

Viaţa mea avea să se realizeze, să se lărgească. Iama pariziană şi lumina cenuşie nu se potriveau cu tot soarele acela pe care-l purtam în mine. Pregăteam cu ardoare şi tenacitate, cu îndoieli şi entuziasm, călătorii, rătăciri, întâlniri.

Exploram mereu trecutul în căutarea secretelor maeştrilor, dar în viaţa asta, pe lumea asta, eram propriul meu stăpân. Nu fusesem niciodată atât de liber, nu mă aflam de partea cea rea a legii, ci de partea cea bună a pânzei şi a cozii pensulei.

* * *

Nu mai eram parizian, întorsesem spatele prietenilor, combinaţiilor, micuţelor mele îndrăgostite, bistrourile îşi demontaseră terasele. Traversam oraşul ca o fantomă, un strigoi, cu mâinile în buzunarele pardesiului meu prea larg, prea lung, prea vechi pentru vârsta mea încă tânără.

— David, asta-i bună, David Stein!

Mi-am continuat drumul mai înainte de-a realiza că mi se adresase cineva. Era Nora, în ploaie, pe Pont-neuf. Purta nişte mocasini cu tocul plat, fără ciorapi, pantaloni strâmţi de schi albastru petrol, un pulover cu motive mari în relief, şi capul înfofolit într-o eşarfă albă. Scurta mea relaţie de-o noapte cu fata asta ciudată mai mult mă îndepărta de ea decât îmi permitea să fiu familiar cu ea. Nici măcar nu-i puteam spune pe nume.

— Domnişoară?…

— David, sunt Nora, nu mă mai recunoşti? Tot mai zmângăleşti?

Era oribil. N-aveam niciun chef să-mi povestesc viaţa în ploaie, în plină iarnă, în mijlocul lui ianuarie, pe-un pod, viaţa mea care nu era încă o viaţă.

— Nora, da, bineînţeles că-mi aduc aminte. Ce mai faceţi?

I-am întins mâna fără să-mi scot mănuşa de piele.

— S-ar zice că eşti tot atât de bizar, a spus zâmbind cu francheţe, bizar, dar înstărit.

— Am primit o moştenire. Am cam lăsat baltă pictura, sunt mai degrabă agent, agent de bursă. Cumpăr, revând.

Import-export…

— Nu-mi împrumutaseşi două mii de franci?

— Las-o baltă.

— Dacă-mi împrumuţi trei mii, o să fie cinci, îmi face plăcere că te văd, vrei să bei o cafea?

O maşină cenuşie a trecut pe lângă noi prin rigolă, stropindu-ne. Eram furios. Ei puţin îi păsa de noroiul de pe pantalonii strâmţi albastru petrol şi n-avea nicio compătimire pentru pardesiul meu englezesc. Râdea. Am insultat-o. A răspuns fără arţag:

— Vremea e tare păcătoasă, dar tu eşti şi mai păcătos. Mergi cu pas hotărât, dar nu ştii unde mergi. Nici măcar nu ştii cine eşti. Semeni cu cineva pe care nu l-am cunoscut.

Părea să aprecieze acest gen de tiradă declamată ca la cursul Florent. Stând pe tocurile ei plate, simţea deja cu patru ani înainte sub pavaj plaja. Aveam în geanta mea diplomat de piele de porc două portrete mici de Marie Laurencin şi campioana asta a firescului şi autenticului adulmeca probabil prin pielea genţii şi mult mai bine decât un expert echipat cu raze X întreaga escrocherie a micului meu comerţ. Ne aflam doar la câţiva paşi de Quai des Orfèvres, şi dacă n-ar fi fost împotriva justiţiei burgheze şi autorităţii poliţieneşti, m-ar fi putut duce de urechi până în biroul judecătorului.

— Îţi ofer o cafea, am spus.

În camera din fund a barului de pe Pont-neuf am scos cele două lucrări Marie Laurencin din servieta mea diplomat.

— E obscen, a spus.

— Cele două portrete? Două tinere foarte triste şi încheiate până la bărbie? Eu le-am pictat.

— Ha, ha, ha! Nu te cred. Mă faci să mă gândesc la pescarii aceia plouaţi care întorcându-se acasă se duc la pescărie să cumpere doi păstrăvi. Sunt false, după toate aparenţele, dar cu siguranţă că nu tu le-ai pictat. Tu nu eşti decât un agent de bursă.

— Ai dreptate din acest punct de vedere, dar te

înşeli: sunt autentice.

— Bănuiam, asta-i obscen, vrei să pari ceea ce nu eşti. În realitate, eşti un mic burghez mercantil. Sunt scumpe fandoselile astea mici?

— Destul de scumpe. Peste o oră voi putea spune mai precis. Le găseşti într-adevăr urâte?

— Nu, dimpotrivă, dar frumuseţea lor mă şochează, totul e fad, neexpresiv, plicticos, afectat, asta-mi evocă muzica de cameră. O cameră nu-i făcută pentru muzică, şi pictura nu trebuie să fie flască, îmi place să simt penelul pe pânză, în pânză, prin pânză. Nu mă pricep deloc la pictură, dar pictura trebuia să treacă prin viaţă, şi invers, căci altfel nu există decât naturi moarte, de ambele părţi ale pânzei.

Fata asta era categorică, voia ceva concret, ceva viu. Eu eram mai puţin convins, deci liniştit. Eram artist, nu voiam să reproduc viaţa, voiam s-o găsesc acolo unde nu se afla încă, acolo unde nu era decât haosul. Nu voiam să imprim pe-o pânză senzaţiile, emoţiile străzii, ale satului sau chiar cele ale patului, şi muzica de cameră nu era nici ea aceea a somierelor care scârţâie. Arta în întregimea ei n-avea nimic de-a face cu viaţa, ci cu arta. Arta se reînnoia fără încetare, renăştea, se prelungea, nu se alimenta decât din ea însăşi. Dar nu ştiusem să reproduc emoţia pe care o simţisem prima dată în faţa unei reproduceri a lucrărilor de Marie Laurencin, şi pictasem nişte falsuri lipsite de viaţă, mute. Eram mai îndemânatic cu nervozitatea graţioasă a lui Cocteau, cu umorul lui Mirö, cu inteligenţa brutală a lui Picasso.

Cum traversam podul, însoţit de tumultuoasa Nora, spre magazinele La S amari taine, i-am spus să aleagă unul din pastelurile făcute după Marie Laurencin, ea n-a ezitat, înhăţându-l pe cel mai mare, şi s-a pregătit să-l vâre sub pulover, ca să nu-l ude.

— Aşteaptă, am spus luând pastelul înapoi, trebuie să se ude.

Am aruncat opera mea pe Sena, cu un gest mare de semănător august. Un act gratuit, artă conceptuală?

— Asta-i cadoul meu.

A bufnit în râs, aplecându-se să urmărească plutirea pastelului, pictură pe apă.

— În cele din urmă poate că eşti un mare artist.

— Ce este un mare artist?

— E cineva care se aruncă în apă ca să se apere de ploaie.

Mi-a rămas un pastel Laurencin ca să-l negociez pe rue du Faubourg Saint-Honoré.

Nora mi-a dat întâlnire la ea chiar în seara aceea, m-am dus, cu un dar, împachetat în ziarul *France-Soir*.

Era tot un Marie Laurencin, fermecător, dar domnişoara pictată nu avea guler de dantelă şi pălărie cu flori, ci pantaloni strâmţi albastru petrol şi eşarfă albă pe cap.

— Seamănă destul de bine cu mine, a spus Nora, în fine, da, dar nu seamănă într-adevăr cu un Marie Laurencin! Hotărât lucru, cred că ai fi un foarte prost falsificator. Ai vândut tabloul azi dimineaţă?

— Da, l-am vândut cu preţ dublu. Vrei să iei cina la restaurant?

— Pe vremea asta? Prefer să rămân aici. Data viitoare să mă pictezi în maniera lui Manet, în chip de Olympia.

Dar n-a mai existat o dată viitoare. Toată iarna am lucrat ca un ocnaş. Nu mai eram eu însumi, ci o fiinţă scindată şi insesizabilă. Un Mister Hyde picta noaptea, bând, în halat, abrutizat pe pânzele, pe hârtiile sale, în culorile şi străfulgerările sale, trăia pasiunea lui Van Gogh, dădea gata dragoni cubişti, îl reinventa pe Matisse, îl explora pe Picasso şi, ziua, veselul, impecabilul, afabilul, curtenitorul, strălucitul doctor Jekyll vindea mici piese rare unor galerii, unor colecţii – opere minore şi sincere, emoţionante, uneori de-o anumită naivitate –, nu era nevoie de pecete, de certificat.

La începutul primăverii bancherul mi-a cerut să-mi investesc banii.

— Pictura este oare o investiţie?

* * *

Aveam geniu; tot cartierul Saint-Germain avea de altfel acest geniu, care s-a materializat în nişte opere tot atât de nemuritoare ca articolele lui Jean-Paul Sartre, dansurile frenetice de la Tabou, un automobil poliţienesc, biserica văzută de Bernard Buffet, sau chiar unele cocteiluri de la gheată ale cafenelei Flore.

Îmi petreceam zilele pe terasele cafenelelor cu o bandă de cheflii agitaţi şi şmecheri scăpaţi teferi de la întâlnirile din iulie, dacă nu din războiul, deja departe, uitat, alungat din minte. Nişte „burghezi44 asediau cafeneaua Flore şi Deux-Magots şi trebuia să te refugiezi în locurile în care găseai inspiraţia, le Vieux-Colombier era vizuina noastră. Seara ne dispersam prin biblioteci sau prin librării. Noaptea prin localurile de noapte, prin cluburile de jaz. Nu dormeam.

Nu departe de noi era un specimen curios, fin, blond, cu ochii albaştri. Un singuratic foarte dandy căruia îi admiram costumele sau bluzoanele de piele şi primii bluejeans. Noi nu stăteam de vorbă cu el pentru că-şi petrecea zilele citind sau sărutând fetele drăguţe.

Într-o zi, s-a terminat cu costumele de alpaga, era îmbrăcat soldăţeşte, în chip de cătană posomorâtă, cufundat în romanul *Cărarea pierdută*[4], cu un creion în mână. Se adresa patronului cu onomatopee şi-şi bea cafeaua frapată cu paiul. Costumul său de soldăţoi părea să-l stingherească sau mai degrabă, el era cel care stingherea costumul. Se poate păstra Indochina şi Algeria cu o armată formată din Meaulnes, personajul principal al romanului *Cărarea pierdută*?

Nişte jandarmi au dat buzna la Le Vieux-Colombier şi s-au îndreptat imediat spre acest Meaulnes arogant. Au rostit ameninţări învârtind deasupra capului nişte cătuşe. Am auzit vorbindu-se de „dezertare44, de „permisie44 şi de „închisoare44. Fanfaron, m-am ridicat.

---

4 Le Grand Meaulnes, roman de Alain Fournier, apărut în traducere română cu titlul Cărarea pierdută. (N. Tr.)

— Domnilor jandarmi, faceţi o eroare. Acest tânăr nu-i soldat, ci un visător, un poet, un artist. Lăsaţi-l cel puţin să-şi termine lectura, să-şi fumeze ultima ţigară Camei parfumată.

Toţi cei care erau la masă cu mine s-au amestecat în vorbă, cu patronul în spatele nostru. Fetele făceau apel la sentimentele jandarmilor, strecurându-le mâna sub chipiu. Jandarmii s-au uitat unii la alţii, întrebându-se ce să facă. Şi Meaulnes al meu a scăpat cu o convocare. Era totuşi o amânare.

— Daniel Louradour, a spus el. Mulţumesc, oricum.

— David Stein, la ordinele dumneavoastră, soldat.

Am executat un salut militar impecabil, dar el a răspuns dând din umeri.

Louradour era artist, pictor, decorator. Îşi satisfăcea serviciul militar la Vincennes şi se pregătea să fie mutat la Vernon, în Eure, la biroul de publicitate al armatei.

În afară de cazarmă, în dormitor sau la închisoarea ei, Louradour dormea la părinţii săi, la Versailles, sau într-o cameră în oraş, în Montparnasse, cartier căruia i-a rămas credincios. Probabil că Versailles-ul îşi lăsase amprenta asupra lui, deoarece în 1954 a făcut o expoziţie, „Versailles-ul insolit”, lucrul cel mai insolit al expoziţiei fiind pe atunci cuvântul „insolit”, care părea bizar… îl admiram şi el mă observa. Zmângăleam fără încetare, dar fără succes. Totul mergea la coş. Voiam să mă ocup de cinema, la urma urmelor, nu de pictură, eram modern.

Noi eram moderni, destul ca să împărţim o fată, Marită, o fată drăguţă, un fel de Kiki din Montparnasse care ar fi greşit autobuzul. O nimfă care ne şterplea desenele. Era slabă şi roşcată, cu nişte sâni ca nişte morcovi şi părul ca frunzişul uscat. Îşi petrecea nopţile cu noi şi fără îndoială că zilele le împărţea cu alţii. Nu eram geloşi. Era mai uşoară ca vântul, a zburat ca o frunză, ca un desen neterminat.

Louradour era meticulos, muncitor. Foarte repede a fost acaparat de teatru, de lucrurile serioase; la urma urmelor făcuse Artele decorative. Dar fusese şi un an la

Belle-Arte, o decepţie şi un an de studiu al artei sfinte, perioada sa mistică.

În 1954 Leonor Fini l-a îndreptat spre o piesă care se monta, *Timpul* e *un vis* de H.R. Lenormand, o piesă barocă ce i se potrivea grozav, şi presa l-a salutat ca pe un decorator cu experienţă. Consecinţe, rezultate, o carieră. De atunci a rămas fidel prietenilor.

Îşi făcea meseria în continuare, fără grabă şi fără zarvă; era foarte abil în fantastic, Lovecraft, frică, angoasă. Asta nu plăcea prea mult, de fapt. Dar teatrul îl făcea să trăiască. Trăia o experienţă pe care aş fi încercat-o şi eu.

Marota lui era Muzeul monumentelor franceze. Putea să-şi petreacă toată viaţa acolo, era pustiu, desena caravele magice, în formă de case, şi case care deveneau vapoare, totul în verde şi aur.

Noi n-aveam bani mulţi, totul se ducea pe cărţi. Restul era pentru băut bere în cafenele sau noaptea prin cluburi, fanteziile astea nu costau mai nimic. Zmângăleam mereu vorbind de America, dar fără să stabilesc nicio legătură între desen şi patria lui Walt Disney. Pictura mi se părea tot atât de franceză ca şampania sau parfumurile. De atunci încoace California produce şampanie şi curând pariziencele se vor parfuma după ureche cu esenţă de cactus texan. Arta e totdeauna apatridă, dar colecţionarii sunt japonezi sau americani…

După treizeci de ani de decoruri de balete, de opere şi piese de teatru, de filme, Daniel vrea să se întoarcă tot mai mult la pictură, să se consacre ei – căci cu ea se simte cel mai fericit şi o ştiu pentru că ne-am regăsit cu puţin timp în urmă, pe terasa unei cafenele, nu mai avea uniformă şi jandarmii au trecut mai departe.

***

De vreo câteva zile, poate două săptămâni, eram urmărit, un bărbat de vreo treizeci de ani, doar o umbră fără îndoială, pe care imaginaţia mea schiţa trăsături, nişte aere ipocrite, nişte intenţii. Dar impresia era imposibil de suportat, mă trezeam transpirat în pat crezând că cineva bătuse la uşă. Pe stradă mă opream în faţa vitrinei unei

galerii – sau a unei patiserii – şi omul se oprea în faţa vitrinei precedente, observându-mă cu coada ochiului, dar c-un ochi pe care nu-l vedeam.

Acasă m-am hotărât să fac să dispară toate urmele stingheritoare, să-mi aranjez cu grijă materialul în două valize mari închise cu cheia, de două ori, deoarece cumpărasem două lacăte în plus.

Eram foarte hotărât să mă mut, şi chiar să părăsesc Parisul pentru o vreme. Fixasem data la începutul vacanţei de Paşti, cam în miercurea săptămânii Mari.

Îmi spuneam că sunt nebun. Deveneam paranoic, cel puţin bănuitor, persecutat imaginar. Deschideam fereastra şi nu puteam suporta privirea veselă şi nici salutul ipocrit al vecinei mele. Pe stradă mergeam cu un ochi în spate. Telefonul mă făcea să tresar.

Beam o cafea la cafeneaua din Place du Palais-Royal când bărbatul a venit să se aşeze în faţa mea, la propria mea masă.

— Domnul Stein?

M-am îngălbenit. Fixam bărbatul, de fapt un tânăr, dar avea pe genunchi o servietă din vinilin, aşa cum le place celor de la poliţie.

— Domnule Stein, mă numesc Blanchet, Paul Blanchet, sunt pictor, încerc să-mi vând picturile. Mă puteţi ajuta? Tata lucra la *Paris-Presse* unde v-a cunoscut. Mi-a spus că sunteţi un expert, un amator de artă, un colecţionar şi sunteţi, şi dumneavoastră, pictor.

De unde avea asemenea informaţii acest tânăr fluşturatic, dacă nu de la Tribunalul corecţional situat pe Quai des Orfèvres? A deschis servieta sa urâtă şi a scos o mapă minusculă cu desene. În mapă, un desen de Cocteau minuscul.

— Dumneata eşti pictor sau vânzător de desene? m-am hotărât, în fine, să spun.

— Adică sunt pictor, dar materialul costă scump. L-am cunoscut puţin pe Cocteau înaintea morţii sale, şi mi-a dat desenul ăsta. M-am gândit că poate v-ar interesa. Mi s-a spus că l-aţi cunoscut şi dumneavoastră pe Cocteau, că-l

admiraţi şi că vindeţi adesea desenele lui.

— Blanchet, spun, nu-mi amintesc de vreun Blanchet la *Paris-Presse*. Şi desenul ăsta de Cocteau nu-i foarte bun.

— Un amator de artă mi-a spus exact contrariul. Poate că-l cunoaşteţi, se numeşte, staţi puţin, domnul Tantay.

— Într-adevăr, am spus fără să mă bâlbâi, Tantay, înţeleg. Omul ăsta a fost la închisoare, evită-l, tinere. Şi ia-ţi desenul înapoi, nu-i aşa că l-ai făcut dumneata?

— E făcut de mine, de dumneavoastră, de Cocteau, parcă poţi să ştii…

Vremea se răcorea în Place du Palais-Royal, care nu mai era un cartier aşa de frumos cum spune cântecul. Tonul mieros al acestei tinere lichele mă exaspera.

— Cât vrei pe el? am întrebat afabil.

— Faceţi dumneavoastră preţul.

— Şi apoi de ce mă urmăreşti de câteva săptămâni?

— Dar nu vă urmăresc, nu v-am urmărit.

— Ah, bine! am spus suspicios şi totodată decepţionat.

Nu semăna cu omul care mă urmărea, dar cel care mă urmărea ştia să-şi schimbe adesea înfăţişarea, probabil că se deghiza.

— Eşti pictor cu adevărat? am spus eu.

— Nu, n-am asemenea pretenţie. Micul şantajist zâmbea arătându-şi dinţişorii săi ascuţiţi.

— Îl cunoşti pe Cocteau? Nu? Eu da. îl respect foarte mult. O să-ţi povestesc cum l-am întâlnit, dar mai întâi, să facem un târg.

Am luat o bancnotă de-o mie de franci vechi, am rupt-o şi i-am dat o jumătate tânărului, apoi am apucat desenul de Cocteau şi am făcut acelaşi lucru. Unuia, buclele şi ochii, celuilalt, gura şi nasul.

— Gata treaba. (Nişte clienţi, la o masă vecină, ne observau încremeniţi de groază.) Nu există falsificator căruia să nu-i placă ceea ce e autentic. Dumneata nu apreciezi arta, dar am să-ţi povestesc despre Cocteau aşa cum l-am cunoscut eu. Lucram la un scenariu după cartea

sa *Impostorul Thomas*. Abia împlinisem optsprezece ani, şi lucram, în mod cinstit, la *Paris-Presse*, unde pretinsul dumitale tată n-a călcat niciodată. Nu eram decât un gazetăraş plătit pe articol şi nu lucram tot timpul. Dar întâlnisem la ziar o fată foarte drăguţă, o tânără delicioasă, Germaine Cosima, prietenă cu familia Weisweiller, care-l instalase pe Cocteau în vila Santo Sospir, pe Coasta de Azur. Ea m-a sfătuit să-mi termin scenariul cât mai repede posibil, şi s-a angajat să aranjeze o întâlnire cu poetul, povestea îi plăcea enorm.

Am lucrat zi şi noapte la acest scenariu. Fireşte că n-aveam nici cea mai mică idee despre tehnicile de-a scrie un scenariu, despre decupajul unui film, despre lungime, de punerea în pagină. Dar eram nebun după imagini şi după cinema, mai ales în perioada aceea. Şi Cocteau mă fascina prin tinereţea, curajul şi eclectismul său, încercase totul cu graţie şi insolenţă, spunând că „tactul înseamnă să ştii până unde poţi să mergi”. Dumneata n-ai ştiut, tinere. Adio.

Tânărul a dispărut, dar el dispăruse deja din mintea mea. Mă gândeam într-adevăr la Cocteau. Germaine Cosima îmi aranjase o întâlnire, la vila Santo Sospir. Am luat trenul spre coastă, cu manuscrisul, dactilografiat de mama, într-o sacoşă. L-am văzut pe Cocteau, într-un halat de baie alb, cu un fular în jurul gâtului său plăpând şi ridat, cu părul său fin, alb, electric, dat pe spate. Trăia într-un univus de vis, o feerie de lux şi de culori, de armonii uluitoare, m-a îndrumat vorbindu-mi cu voce nazală despre cinema, despre noul val care-l recunoştea drept părinte, am ur-al scări, am coborât trepte, într-un labirint de coridoare şi de încăperi unde mă aşteptam să întâlnesc frumoasa sau bestia. În fine, am ajuns în camera lui de lucru. Frumuseţe, lux, calm şi voluptate. Pereţii, mobilele, abajururile, tapiseriile, covoarele, chiar lămpile erau acoperite cu desene; desenele sale.

— Deci câţi ani ai? m-a întrebat zâmbind cu fineţe.

— Nouăsprezece, nouăsprezece…

— Vârsta Impostorului Thomas… Şi vrei să faci un

film la optsprezece ani! La urma urmelor şi Impostorului Thomas îi place să blufeze. Îţi dai seama ce greutăţi te aşteaptă? Desigur că nu te-ai ocupat niciodată de cinema, dar asta n-are importanţă… cinematograful este un joc de copil. Dar producătorilor nu le plac copiii.

Părea un copil bătrân. Fragil şi transparent, şi totodată atât de sigur de el şi atât de bizar. Era aşezat pe-o canapea picior peste picior, eu în faţa lui pe-un fel de taburet rotund capitonat în stil oriental şi, după cinci minute, şi-a încetat discursul despre cinematograful ideal ca să-mi spună brusc:

— Dar tu mă imiţi!

Atunci mi-am dat seama că, aşa cum desena el în mod automat cu pixul, făcusem şi eu acelaşi lucru, dintr-un mimetism spontan.

A izbucnit în râs.

L-am revăzut peste zece zile, m-a încurajat politicos să-mi fac scenariul, dându-mi scrisori de recomandare pentru nişte prieteni care m-ar putea ajuta. Filmul nu s-a făcut niciodată, dar l-am revăzut pe Cocteau de mai multe ori în micul său apartament de pe Rue Montpensier. Jeanne, guvernanta lui, mă lăsa să intru după bunul meu plac. Pisicile siameze se frecau de picioarele mele. Pe jumătate alungit pe canapea, citea manuscrisul meu zâmbind; într-o zi a dat din cap.

— E foarte bun.

— Într-adevăr, aşa credeţi?

— Da, da, dar mă refer la desenele pe care le-ai zmângălit pe margine, îmi plac mult, sunt vii, au o linie, un grafism, ar trebui să te gândeşti la desen…

Oare el însuşi se gândea la asta? Desena fără să ştie că desenează neîncetat, aşa cum fluieri atunci când te bărbiereşti, zmângălea şi mototolea hârtiile, aruncându-le la coş. De îndată ce întorcea capul, şterpeleam ghemotoacele de hârtie şi acasă le desfăceam cu grijă şi le întindeam, le călcam, şi mă străduiam uneori să le imit, în mod inocent, ca un elev.

Atunci când Cocteau voia să simtă prezenţa Parisului

fără a fi prizonierul oraşului se refugia în conacul său de la Milly-la-Forêt. În imensa cameră de zi, în timpul primei mele vizite, m-a izbit prezenţa unui foarte mare tablou de Picasso, fără îndoială pictorul meu preferat din perioada aceea. Subiectul părea să fie din seria Antipolis. Încercam să-l impresionez pe Cocteau etalându-mi cunoştinţele, dar nu cunoştinţele îl impresionau pe Cocteau, trebuia să-l surprind altfel. Încă o dată, el a fost magicianul:

— Pari a fi un cunoscător destul de bun, dar tabloul ăsta nu-i de Picasso, ci de mine.

— Şi semnătura?

— Nu, semnătura e autentică. Când i-am arătat pictura asta lui Picasso, ca să-i demonstrez că picta ca tine şi ca mine, şi că toţi aveam în noi un Picasso, a găsit tabloul atât de bun, că l-a semnat imediat. M-a asigurat râzând că experţii s-ar înşela în privinţa tabloului; mistificarea asta minoră îi plăcea mult.

Îmi plăcea şi mie, deşi îi cunoşteam foarte prost pe experţi. Şi astfel la următoarea mea vizită i-am oferit lui Cocteau un desen în maniera sa, care ar fi putut servi drept afiş *Copiilor teribili*.

Cocteau a găsit copia excelentă, dar a refuzat darul.

— Ia-l înapoi, într-o zi o să ai nevoie de bani de buzunar… Şi exersează desenul, eşti talentat. Şi să n-ai mai multă încredere în experţi, în vânzători şi în negustori decât în falsificatori. După părerea ta, care sunt hoţi mai mari?

În cafeneaua din Place du Palais-Royal, cu o jumătate de Cocteau, o jumătate de fals, în mână, cu ceaşca de cafea rece în cealaltă, am hotărât să plec chiar a doua zi. La mine acasă era foc. „Dac-ar fi foc la dumneavoastră acasă, a fost întrebat Cocteau, ce-aţi lua cu dumneavoastră? *4 „Focul44, a răspuns el. Eu am luat cu mine falsurile.

MARSILIA

Gara Lyon, fără îndoială mai puţin mitică decât cea din Perpignan, rămâne mereu pentru mine, la un sfert de secol după evenimentele acelei primăveri a anului ’64 care au marcat o cotitură în viaţa mea, un monument inevitabil din Paris, unul din cele mai frumoase, cu Trenul ei albastru atât de baroc, dar şi atât de scump, cu orologiul ei, şi aerul mediteranean pe care-l şi respiri deja.

Pe vremea aceea nu exista TGV-ul[5].

N-aveam cu mine decât puţine bagaje. O valiză cu material, o alta cu hainele făcute de comandă din cea mai bună stofă englezească, în fine o foarte mare servietă din piele arămie în care strecurasem cel mai bune falsuri din colecţia mea, diferite desene în creion, tuş, laviuri, pasteluri – ce treabă! pastelul, câtă concentrare! ca să ajungi la o operă perfectă şi totuşi minoră… Eram îmbrăcat ca un tânăr lord din Holland Park, cu privirea mai mult absentă decât tenebroasă, cu mersul nonşalant. Angoasa care mă încleştase în ultimele săptămâni se estompa în efervescenţa plecărilor de Paşti, pentru unii, foarte puţini în ’64, vacanţe cu zăpadă, câteva grupuri de elevi, câţiva tineri enervaţi. Apropiindu-mă de treizeci de ani, nu mă mai simţeam atât de tânăr, sau cel puţin nu mai eram destul de tânăr ca să mă las închis într-un grup social predispus să asculte „Salut prieteni” şi acel twist imposibil de ascultat, să mă îmbrac la hala de vechituri – la hala de vechituri mă duceam să cumpăr picturi vechi pe care să le rad şi, eventual, nişte blue jeans, care se presupune mai ales că declarau război generaţiei precedente. Nu mă simţeam nici bătrân. Nu mă simţeam foarte francez şi, şi

5 Tren de mare viteză.

mai puţin, parizian. Nu-mi era nici cald, nici frig, nici frică. Nu simţeam nimic, mă simţeam foarte disponibil, liber, cu plămânii gata să se umfle ca nişte pânze de corabie. N-aveam nicio identitate precisă. Numele meu de botez, Michel Haddad, îl schimbasem de multă vreme cu cel de David Stein, ca un omagiu adus Gertrudei Stein şi fraţilor săi. Dispuneam şi de câteva nume diferite, nişte pseudonime cu consonanţe agreabile. Şi în mintea mea eram când pictor, David Stein, când falsificator, dar chiar ca falsificator eram totuşi pictor, Picasso, Duffy, Matisse… îmi trebuia puţin timp ca să-mi schimb nu înfăţişarea, ci substanţa. N-aveam decât două nevoi reale, să pictez şi să câştig bani. Eram ca o call-girl care îşi umple puşculiţa ca să trăiască apoi liniştită cu bărbatul vieţii sale.

Zâmbeam pe peron. Nu credeam cu-adevărat că viaţa e o aventură, şi totuşi am înţeles de atunci încoace că aventura, dacă nu-i totdeauna o viaţă, e mai violentă ca viaţa. La fel şi arta. Un artist nu iubeşte viaţa sub toate formele ei, ci adesea o face pentru că n-are formă şi trebuie să-i dea o formă. Eziţi între mai multe opţiuni. Tatonezi, împrumuţi, găseşti sau nu găseşti, dar cauţi. Şi aventurierul caută. Nu caută aventura, după cum nici artistul nu caută arta. Caută în lume locul unde viaţa palpită cel mai mult, apoi se potoleşte, unde viaţa e cea mai densă, unde ziua are mai mult de douăzeci şi patru de ore. Când orologiul arăta nouă şi treizeci de minute, m-am urcat în compartimentul meu de clasa întâi. Eram singur în el.

Puţin înainte de plecarea trenului, un bărbat în vârstă, foarte uscăţiv, foarte drept şi foarte înalt, a intrat salutându-mă. Cum ducea o valiză enormă, m-am oferit să i-o urc în plasa pentru bagaje. A acceptat cu plăcere. Valiza era extrem de grea şi blestemam hamalul care dispăruse. Eram destul de puternic ca să ridic valiza, dar prea mic ca s-o urc la nivelul locului pentru bagaje. Bătrânul era înalt, m-a ajutat, trenul a pornit.

Încercam să înţeleg ce-mi plăcea în contrastul dintre înalta statură fragilă a bătrânului şi mica mea statură

nervoasă şi musculoasă. Hainele roase ale bătrânului, încălţămintea englezească cu tălpile după toate aparenţele găurite, întreaga sa comportare avea o demnitate care nu-mi stârnea nicio bănuială.

Nu ajunsesem încă la Melun şi deja nu mai auzeam zgomotul tinichelelor pe care le cărasem până atunci după mine, prietenii credincioşi, familia, pe care o minţeam, prietenele trecătoare cărora le făceam vânt la ora cinci dimineaţa, sudorile reci înainte de-a vinde un fals, obsesia poliţiei, a experţilor. Pianul de la Harry's mi se părea dezacordat şi *Paris-Presse* o hârtie de şters la fund. Am cerut permisiunea să deschid fereastra. Respiram adânc. Bătrânul era perfect imobil, zâmbitor, un zâmbet de călugăr budist. Era aproape chel, cu o ciudată pată roz pe creştetul capului. Trenul a început să ia viteză.

— Pot închide fereastra? am sugerat, e frig afară.

— Sigur că puteţi, a răspuns vecinul meu, dar va fi tot atât de frig afară.

Răspunsul lui m-a făcut să tremur, ca şi când uitasem ceva, să închid gazul, să şterg amprentele, să las o viaţă haotică în urma mea. Un haos care nu era în urma mea, ci pe acoperişul trenului.

N-am deschis gura până la prânz, dar nu-mi dezlipeam privirea de pe bătrânul meu prieten. Degetele lui uscăţive nu tremurau, ţinând în mod delicat o revistă de artă. *Galerie des arts*, din februarie '63, care costa doi franci şi cincizeci de centime şi avea pe copertă un Manet care-mi plăcea mult, un portret de femeie cu bluza roz, Irma Blumer cred, din profil, fără relief. Mi se părea că femeia asta călătorea de acum înainte în compartimentul nostru şi că Manet însuşi fuma pe culoar.

Numai la sfârşitul dejunului luat în vagonul restaurant mi-am dat seama de această şansă, bătrânul şi revista lui de artă. Mi s-a părut foarte firesc că mă aflu într-un univers artistic, dar omul ar fi putut, ar fi trebuit chiar să citească ziarul *Le Figaro* sau un roman de François Mauriac. De ce citea o revistă de artă? Era un semn favorabil sau un avertisment? Comandasem o cafea.

Voiam să ştiu cum stau lucrurile. Dacă norocul era de partea mea, cafeaua va fi proastă, dacă nu era de partea mea, cafeaua va fi bună. Dacă era bună, aş fi comandat o a doua cafea şi aş fi rămas pentru restul călătoriei în vagonul restaurant. Dacă nu, m-aş fi întors în compartimentul meu şi aş fi aflat cine-i acest specimen ciudat foarte uscăţiv şi chel care citeşte reviste de artă în faţa mea.

Cafeaua a fost execrabilă, uf!

Bătrânul nu prânzise, citea mereu, dar acum studia o revistă de artă americană, *Arts Magazine*, din noiembrie ’62, un dolar şi douăzeci şi cinci de cenţi.

N-a mişcat nici capul, nici ochii când am apărut din nou, doar zâmbetul i s-a mai accentuat puţin. Am scos din servieta mea arămie câteva desene făcute de mine pentru nişte negustori din Marsilia. Le-am aşezat pe genunchii mei ca să le expun mai bine.

— E uimitor, a spus bătrânul, în cincizeci de ani Parisul a făcut din New York a doua capitală a artei moderne. Nu încape îndoială că peste zece ani, cinci ani, New York-ul o să ne mănânce. New York-ul e viitorul, dar pictura oare are un viitor? Ce văd aici, nişte structuri „imtodistructive** de Tinguely, nişte maşini strivite ale acestui (csar, căruia ar trebui să i se dea înapoi ceea ce-i aparţine, să ne descotorosească de ele, nişte „propoziţii monocrome44 de Yves Klein, adică de albastru, numai albastru! Arta e un animal ciudat. Văd că vă interesează arta…

Vorbise aproape fără să ridice ochii din revistă. M-am mulţumit să schiţez un zâmbet şi să-i prezint desenele mele fără echivoc, în fine, operele lui Cocteau, Matisse şi Picasso, nişte valori sigure şi puţin stânjenitoare. Nu-l atacasem încă pe Jackson Pollock.

— Sunt desene frumoase, a spus pe un ton egal, pe care l-am considerat o jumătate de compliment, ca şi când ştia că erau făcute de mâna mea, în fine, de mâinile mele, deoarece desenez la fel cu amândouă.

— Sunt doar nişte maeştri mari, am spus modest, într-un mod încă destul de echivoc.

— Daţi-mi voie să mă prezint, Dor de La Souchere, conservator al muzeului din La Napoule.

Dumnezeule! Dacă Javert s-ar fi prezentat lui Jean Valjean, n-ar fi fost mai rău.

Am deschis fereastra fiindcă înăuntru era şi cald şi frig. Afară, la fel! Am crezut că tot haosul vieţii mele care era pe acoperişul trenului avea să intre pe fereastră, să se aştearnă pe genunchii mei şi că domnul Dor de La Souchere avea să mă împacheteze în ea ca s-o expedieze post-restant într-o gară dezafectată. Nu mai zâmbea ca un călugăr budist, ci precum călăul din Bethune. David, David, vino-ţi în fire. Poate c-o să râdă numai de naivitatea mea, să creadă că sunt păcălitul acestei escrocherii, şi nu artizanul. Fără îndoială. Dar, dacă mă gândesc bine, cafeaua din vagonul restaurant nu era chiar aşa de execrabilă, şi ar fi trebuit să mai iau una. Gândurile îmi zburau cu viteza delirului.

— Le vindeţi? a întrebat cu un ton ipocrit, mieros, deşi vocea îi rămăsese tot atât de egală.

Ce să spun? Că eram falsificator şi că tocmai aveam să trag pe sfoară câţiva negustori lacomi şi specialişti ai hârtiei pictate de orice fel? Că era colecţia mamei pe care aveam s-o încredinţez surorii mele mai mari, predicatoare într-o mănăstire? Că le găsisem din întâmplare în cutia mea de scrisori împreună cu alte prospecte şi ilustrate distribuite gratuit? Să se ducă dracului cu tot cu valiza lui mare şi cu pata roz din creştetul capului?

— Ezit încă, am răspuns, nu sunt grăbit, după mine chiar şi trenul merge prea repede.

Privirea lui se fixase în special pe un „faun dansând” semnat Picasso. Ochiul acestui faun era verde-albăstrui şi vicios, burta lui mare semăna cu burta lui Ubu rege, şi hârtia părea să fi fost cumpărată în ajun de la raionul Clairefontaine al magazinului La Samaritaine.

— Îmi daţi voie? spune Dor de La Souchere luând faunul de coame. Este absolut fermecător. Atâta umor, atâta veselie. Bătrânul Pablo este imposibil de imitat, nu vi se pare?

— E un faun dansând…

— Un fa… (în clipa aceea a tuşit încet pe silaba asta idioată) … un dansând desigur. Vreţi mult pe el?

Nu ştiam cum să ies din încurcătură. N-avea să cumpere de la mine mica mea colecţie şi să-mi spună să mă întorc la Paris ca să-i fac o serie nouă! Pe vremea aceea, le atribuiam adevăraţilor specialişti, experţi şi conservatori de muzee pricepuţi un fler infailibil. (în prezent, cum mai multe din falsurile mele sunt agăţate pe simeze foarte oficiale, văd că greşisem.) Dor de La Souchere mi-a înapoiat micul faun extenuat, zâmbind, şi mi-a urat noroc, în cazul în care aş vrea să mă despart de bunurile mele, şi mi-a dat adresa câtorva negustori din Marsilia, în care aş putea avea toată încrederea. La gara Saint-Charles, Dor de La Souchere mi-a strâns mâna ca şi când mi-ar fi dat binecuvântarea supremă sau mi-ar fi acordat o viză pentru păcăleală. M-am uitat pe acoperişul trenului, haosul vieţii mele nu se afla acolo, şi pe peron nu eram decât eu şi bagajele mele; am văzut uşurat cum se îndepărta marea valiză a domnului Dor de La Souchere pe căruciorul unui hamal.

O valiză atât de grea conţinea cel puţin câteva minciuni.

Marile oraşe sunt ca nişte femei, cu parfumurile, cu veşmintele lor, cu consolidările şi curăţirile zidurilor, cu vârsta, cu legăturile, cu statura, cu greutatea lor, ceea ce sunt şi aerul pe care şi-l iau, cu inima lor, atunci când au vreuna. Marsilia semăna cu o femeie obosită, uşoară şi totodată dură, dar sinceră şi fără lifting, vulgară fără machiaj şi parfumată ca o vânzătoare de scrumbii, nu era genul meu. Dar la oraşe sau la femei se remarcă totdeauna nişte ochi frumoşi, nişte picioare lungi sau nişte pistrui dacă-ţi plac ochii, picioarele sau pistruii. Am citit că Truffaut, într-un oraş străin, oricât ar fi fost el de frumos, putea rămâne zile întregi în camera lui de la hotel şi să iasă numai să-şi cumpere ziare şi să vadă filme. Numismatul caută monezi rare, gastronomul, adrese de restaurante bune, pederastul, barul cu homosexuali şi tatăl

de familie, străzile cu prostituate şi magazinele cu jucării. M-am dus deci să vizitez galeriile fără a face un turism excesiv. Fereastra mea de la Hotel de Noailles dădea spre Canebière. O carte poştală din Marsilia. Eram fericit că aici sunt un necunoscut pe un teren necunoscut, un om nou. Am hotărât să mă numesc Alain Leroy, era francez şi anonim, inofensiv. Adresele pe care mi le dăduse cu amabilitate acest Dor de La Souchere erau nişte capcane sau nişte clienţi serioşi? Am etalat pe patul foarte plat toate piesele colecţiei mele. Acest mic faun nu era chiar aşa de prost.

Fără îndoială că nu m-aş fi lăsat păcălit, dar eu nu-s expert. Oare falsificatorii ar putea deveni nişte mari experţi? În cele din urmă am cedat exotismului: o siestă de-o oră – de la nouă la zece – şi o *bouillabaisse*[6].

Aveam patru milioane de franci vechi în faţa mea, o sumă foarte frumoasă pe vremea aceea. Aveam chef s-o şterg la Nisa, Cannes, Antibes sau Mougins, ca să mă apropii de pictură. Niciodată nu mi-a plăcut gangsterismul, nici mirosul de peşte, şi Marsilia îmi făcea această impresie a *priori*, mă temeam să nu tragă în mine nişte puşcăriaşi în costume cu dungi sau să fac urticarie apropiindu-mă prea tare de port. Prostia asta îmi plăcea, era dovada că-mi jucam bine rolul de dandy primăvăratic şi curăţel.

M-am hotărât să-i vizitez în mod sistematic pe negustorii recomandaţi. Fixasem preţul fiecărui desen de-al meu, un preţ la care nu voi renunţa cu niciun chip. Eram din Amiens (văzusem o carte poştală a turnului Perret, puteam broda în jurul acestui tun dacă mi se puneau întrebări), stătusem şase luni la Paris (detestam oraşul ăsta afumat care se considera centrul lumii şi, mai ales, al lumii culturale şi artistice) şi trebuie să plec curând la New York (acolo unde totul se mişcă, unde arta modernă e o artă vie, deci perisabilă). Nu eram nemulţumit de

6 bouillbaisse - fel de mâncare provensal picam, pregătit din diverse feluri de peşte fierte în apă sau vin alb, la care se adaugă usturoi, şofran, ulei de măsline etc. (N.Tr.)

personajul meu de snob antipatic şi naiv, de incult îngâmfat.

Primul negustor se numea Vnci şi fuma cu fesele sprijinite de-o masă joasă din marmură rozalie. Am mers drept spre el, aproape grăbit:

— Alain Leroy…

— David Stein, a spus o voce în spatele meu.

M-am întors furios pe mine sau pe idiotul ăsta de… Cum se numea oare?

Max Kruger, îl văzusem de vreo două ori la nişte cocteiluri de vernisaj, avea să-mi vorbească din nou despre Francis Bacon.

— Max Kruger! Dumneata aici! Nu există *bacon*, ştii? Numai *bouillabaisse*… Nu l-ai văzut pe Alain Ixroy? E un prieten de-al meu colecţionar pe care-l caut cu disperare în tot bazinul mediteranean.

Proprietarul magazinului stătea deoparte, fumându-şi mai departe ţigara. Genul de om invizibil sau insensibil la orice propunere atâta timp cât nu şi-a terminat ţigara sau whisky-ul.

— Văd că aveţi nişte lucruri de vânzare, spune Kruger.

— Nu tocmai, sunt numai nişte desene pe care le păstrez la mine, pentru orice eventualitate, dar nu ţin cu adevărat să scap de ele. Le consider ca un talisman.

— Crezi dumneata că mai ai nevoie de-un talisman? Mi s-a spus la Paris că acum doi ani mâneai sandviciuri cumpărate pe stradă şi totdeauna te-am văzut îmbrăcat ca un prinţ.

— Sunt un prinţ căruia îi plac sandviciurile şi strada.

Nu ştiam că acest Kruger era atât de nesuferit.

Probabil că fusese montat împotriva mea. Fără îndoială că existau nişte oameni care-mi doreau răul şi eu nu ştiam. Trebuia să fiu atent.

— Lumea pare mică, spune proprietarul galeriei strivindu-şi ţigara într-o scrumieră foarte groasă din marmură rozalie.

— Oare suntem cu adevărat în lume? am spus

glumeţ, fără a fi agresiv.

— Poate că domnul are dreptate, spune negustorul, impasibil. Marsilia nu face parte cu adevărat din lume. Marsilia este un port între o lume şi alta. Cu cine am onoarea?

— David Stein, am spus, David Stein, am repetat ca şi când aş fi mărturisit un delict.

Kruger se uita la picturile expuse în galerie, cărora nu le aruncasem nicio privire nici la dreapta, nici la stânga, nefiind fascinat decât de marmura rozalie a mesei şi a scrumierei asortate cu cămaşa negustorului.

Aveam poftă să muşc marmura aceea şi simţeam că dinţii mei sunt în stare s-o sfâşie ca pe un banal somon afumat.

— Ce mai face Cynthia? l-a întrebat negustorul pe Kruger.

— David Stein va şti să-ţi spună mai bine ca mine, a răspuns Kruger prompt, încercând să zâmbească cu răutate.

Doamne, Maică Precistă, asta era deci. Cynthia. O neînsemnată ataşată de presă pe care o cunoscusem o noapte, poate două… Probabil că fusese combinată cu imbecilul ăsta de Kruger… Bineînţeles, îmi vorbea, şi ea, mereu, de Francis Bacon.

— Oh nu! Max, am spus bătând din palme şi râzând în hohote, nu-i adevărat, n-a fost nimic între Cynthia şi mine, te asigur. Cred că a avut o pasă proastă şi a venit să mi se destăinuie. Nimic altceva.

Bunul meu prieten Max şi-a înghiţit zgomotos saliva. Negustorul şi-a aprins o nouă ţigară ca să pară ocupat. A trecut un înger de Rafael, cu totul necuviincios printre picturile moderne care-l huiduiau şi ţipau: şo pe el. Am ieşit simţindu-mă prost, dar viu. Mi-a trebuit o vreme ca să-mi dau seama că mă aflam la Marsilia şi nu în mahalaua de pe rue de Seine. Am intrat într-o cafenea unde am băut trei pahare de rachiu cu anason ca să-mi vâr în cap şi în ficat certitudinea asta.

La marele meu Hotel de Noailles am dat câteva

telefoane, am fixat nişte întâlniri prudente şi, în patru zile, vândusem aproape toată colecţia sub numele de Pierre David, o franţuzire simplistă a numelui meu.

Aveam întâlnire cu mimozele, cu greierii, aveam poftă să pictez, să simt mirosul picturii, ueccu a picturilor lui L6 ger, Chagall, Picasso, la Antibes, la Vencc, la Mougins, aveam poftă de şampanie, de plimbări matinale prin pădure, aveam poftă să respir, aveam întâlnire cu fericirea. Dacă mi s-ar fi cerut: desenează-mi fericirea, totul ar fi fost fals.

COASTA DE AZUR

Orbitoare, bleumarin, Mediterana, asortată la blazerul meu, şi acelaşi soare pe cer şi pe ecusonul batistei mele de buzunar. Trenul se încolăcea de-a lungul coastei. Aerul înmiresmat, împins de vânt, intra pe fereastră. Am bătut din palme, vesel ca o focă ce o să capete un peşte. Mi-am amintit de-o frază a lui Ramón Gomez de la Seama: „Vântul suflă şi palmierul aplaudă cu mari mâini verzi”. Eram vântul şi palmierul, marea şi velierele, păsările, soarele. Acoperişurile roz nu erau toate acoperite de antene, şi construcţiile moderne, betoane şi porturi de plăcere, nu erau încă decât o prevestire. Coasta de Azur era, în lumina şi contururile ei, cu formele distincte şi juste, în tihna ei, leagănul frumuseţii. Înţelegeam de ce pictorilor şi miliardarilor, starletelor şi paraziţilor le plăcea să se întâlnească plimbându-se încet pe sub platanii terenurilor de petancă sau pe sub măslinii de pe coastă. Aş fi putut să trăiesc acolo, preocupat numai de pictura, culorile, capriciile mele, protejat de o bătrână englezoaică languroasă care m-ar fi numit Darling Dave mai înainte de-a recita versuri de Racine: „Încă n-am sărutat-o astăzi”, ah, deliruri, delicii… Lăsasem uriaşa mea servietă de piele

arămie pe banchetă, pieziş, un şnapan se aşezase pe ea, un tânăr barbar, un faun bizar pe jumătate adormit căruia i-am trasat profilul îmbufnat cu un deget pe praful geamului. Aveam o poftă violentă să pictez, m-am dus să urinez, apoi m-am gândit la pictorii în atelierele lor scăldate de lumini sincere, la miliardarii emoţionaţi de forţa artei, şi marea a devenit verde ca un miliard de dolari, o mie de miliarde de dolari, un flux puternic şi abrupt de bancnote verzi care se lipeau de capodopere, făcându-le să se aplece sub greutatea lor, rupând pânzele, nişte bancnote mucegăite verzulii, nişte pictori ramoliţi şi nişte colecţionari nevrotici şi Cezanne într-o temniţă din Zürich. Trenul a intrat în gara din Cannes urlând. Tânărul faun barbar pe servieta mea de piele urla şi el, într-o engleză stâlcită, un cântec al Beatles-ilor. Magia asta nu mai ţine, cu atât mai bine, nu mă aflam aici ca să-mi agit simţurile şi să leşin. Aveam foarte mult de desenat.

Ezitam între hotelurile Carlton, Majestic şi Martínez. Un Rolls a trecut pe lângă mine şi mi-a fost teamă. Am mers la hotelul Camberra, situat în spatele fostei prefecturi de poliţie. Promiscuitatea asta mă ferea de mine însumi, de excesele mele de încredere. Era parapetul meu. Nu trebuia decât să observ pereţii scorojiţi ca să-mi recapăt sângele rece.

N-aveam niciun chef, ca la Marsilia, să-mi expediez afacerile rapid. Mi-am rezervat două zile ca să mă bronzez, un ten cenuşiu ar fi dat în vileag pe omul din nord în călătorie de afaceri. Nu trebuia să merg cu mai mult de cinci kilometri pe oră, nici să mă întorc după toate fetele. Voi face totul pe îndelete, aşa cum aş fi procedat cu zece ani înainte la Fort-Gouraud în deşert, hotelurile luxoase erau nişte fortăreţe şi locuitorii din Cannes nişte indigeni. Aveam să pictez camerele şi apartamentele princiare cu frescele cerute de partea asta a mării. Nici vorbă să găsesc o pasăre de jumulit, trebuia să smulg câte o pană unui milion de păsări.

Aveam bani primiţi de curând; chiar şi banii câştigaţi recent au un oarecare miros de putrefacţie care nu-mi

displace, ca şi micii caltaboşi. Aveam să cumpăr câteva guaşe autentice şi pasteluri, în locul uleiurilor prea scumpe încă. Trebuia să-mi investesc capitalurile în mod inteligent. La urma urmei, mă înscrisesem pe fişa de la hotel Alain Leroy, negustor de tablouri. Şi după aceea avea să devină un adevărat sistem, sistemul meu: să practic trocul cu galeriile de artă şi să dobândesc cât mai multe piese autentice pe care să le amestec cu stocul meu aşa cum acoperi o castă cu strasuri cu un strat de diamante din Africa.

Mă străduiam să zac pe terasele celor mai şic cafenele, ca un diletant în cămaşă albastră ca cerul şi cu fular de culoarea fucsiei la gât, dar eram nerăbdător să mă întorc în camera mea închisă cu cheia de două ori ca să desenez, să desenez, mereu, mereu, din pasiune pură, un drog plăcut.

Uneori ieşeam tulburat de la şedinţele acelea de lucru la care aveam întâlnire cu pictorii mei preferaţi. Mi se părea uneori că-i aud cum mă încurajează. Uneori încruntau sprâncenele şi formau un juriu ca să mă condamne sever; atunci mă întindeam pe pat cu ochii goi, tras la faţă, descompus, şi boţeam toate hârtiile, blestemându-mă. Nici astăzi nu ştiu dacă ruşinea mea ţâşnea dintr-o stângăcie artistică sau dintr-o culpă morală. Eram un pictor prost sau un falsificator mârşav? Oi fi oare un mare falsificator? Un mare pictor? Aveam ameţeală, ochii mi-erau înceţoşaţi, ieşeam astfel pe malul mării, mergeam repede, la început, apoi mă întorceam încet, respirând adânc. Trebuia să fiu un falsificator conştiincios şi abil, şi un pictor în fiecare zi. La fel ca elita din Cannes, mă plimbam pe Croisette, seara, la ora apetitivului. Fie că ai un orar impus sau că duci o viaţă dezordonată, ora apetitivului e aceeaşi pentru toţi. Toţi oamenii sunt egali în faţa rachiului cu anason.

Alungasem din minte pe toţi acei Picasso ameninţători, pe Chagalli cuprinşi de mânie dumnezeiască, eram David Stein sau mai degrabă Alain Leroy, negustor de tablouri (aveam şi autentice) care hoinărea seara, între

mare şi lux.

Viaţa însemna şi să bei un Martini sec la *Blue Bar*, afundat într-un fotoliu de paie, privind fetele drăguţe şi nepăsătoare care treceau prin faţa ta ca nişte ţinte de tir la bâlci.

O fată roşcată mă observa. Am hotărât să mă îndrăgostesc de ea. Era superbă, cam de vreo douăzeci de ani, se vedea că-i bogată, îngrijită. Eram îndrăgostit. La urma urmei trecuse multă vreme de când nu fusesem îndrăgostit. Poate că nici nu fusesem vreodată, dacă mă gândesc bine. Şi asta era cu totul demnă de acest gen de sentiment excesiv pe care-l poate tempera numai o pasiune de altă categorie. Aveam să mă hotărăsc s-o acostez; nu sunt obişnuit să agăţ fetele, nici nu sunt timid, dar ea făcuse primul pas fixându-mă cu insistenţă ca şi când aş fi fost îngheţata la care visase traversând deşertul Gobi. A făcut al doilea pas ridicându-se brusc ca să se îndrepte spre mine.

— Sunteţi Philippe Leprince? a întrebat cu îndrăzneală.

— Alain Leroy, Leroy (Regele), e totuşi mai bine decât Leprince (Prinţul), nu? (Eram în vervă). Prinţul nu va mai veni, n-are voie să iasă. M-a rugat să-l înlocuiesc. Ce beţi? Şampanie? Cum vă numiţi? Cu ce se ocupă părinţii? Ce faceţi în seara asta? Luăm cina împreună? Ah, uitasem, sunt îndrăgostit de dumneavoastră.

— Mă întreb totuşi ce face sora mea…

— Şi în plus mai aveţi şi o soră? Ne va fi martor. Câţi ani are? Doisprezece? Să-i comandăm o îngheţată. Luaţi loc, mă faceţi să ameţesc, ce înălţime aveţi?

S-a aşezat şi chelnerul i-a adus o cupă.

— E extraordinar, spune, sora mea trebuie să se întâlnească cu un anume Philippe Leprince şi eu beau şampanie cu dumneavoastră.

— Cine-i acest Philippe? Cel puţin e serios?

— E prietenul prietenului surorii mele.

— E cam prea multă lume, ţin la strictă intimitate. Hai să plecăm.

— Iat-o pe Anne-Marie.

Anne-Marie era brună, subţire, zveltă, având în privire o expresie de-o vagă tristeţe. Dacă sora ei avea roşeaţa strălucitoare a toamnei şi nişte pometi slavi, Anne-Marie avea o piele sidefată, delicată, şi ceva de extrem oriental, aproape japonez. M-am ridicat, toată lumea vorbea în jurul nostru şi noi şi chiar eu fără îndoială, şi totuşi nu auzeam nimic, vedeam un tablou ideal pe care nu l-aş putea picta niciodată, ceva ce n-aş putea poseda niciodată, pictura asta, capodopera asta pe care o descoperi într-o galerie. Ştii că va fi achiziţionată, şi mai ştii şi că nu-ţi va aparţine niciodată. Eram nebun de bucurie, dar era un soi de bucurie nefericită.

Începând de-a doua zi, Anne-Marie l-a părăsit pe avocatul francez a cărui amantă era, ca să ocupe locul pasagerului în superba maşină Fiat decapotabilă de culoarea căpşunii strivite pe care tocmai o închiriasem. Anne-Marie nu mai avea secrete pentru mine, puţin îi păsa ei de avocatul ăsta, ca şi de studiile ei de drept pe care nu voia să le continue, ca şi de consulatul francez din Katovice, în Polonia, unde lucra tatăl ei, foarte liberal faţă de cele două fete ale sale. Maiou roşcata luase trenul înapoi spre Paris. Ţinusem ca Anne-Marie să-şi păstreze camera ei de la Carlton. Nu trebuia să scotocească de partea cealaltă a inimii mele şi în sertarele mele cu desene. Eram Alain Leroy, negustor de tablouri. Mă găsea extrem de curtenitor, de-o politeţe foarte rafinată şi desuetă, şi deşi ea găsea că semăn cu Orson Welles, noi făceam pe Cary Grant şi Grace Kelly mergând la picnic la Nisa departe de malul mării, trecând pe inevitabila cornişă. Trăiam ca într-un film în culori cheltuind o groază de bani, o umpleam de cadouri, şi ea era mirată văzându-mă că părăsesc camera ei la ora trei noaptea; aveam întâlnire cu îngerii şi demonii mei, desenam până în zori. Eram furios pe Anne-Marie, pe dragoste, şi nu făceam nimic bun; eram stupefiat că nu puteam renunţa nicio clipă la hobby-ul meu, lucrul meu de artist şi planurile mele de escroc.

Uneori Anne-Marie mă întrerupea când lucram la o pânză de Kandinsky sau Klee ca să-mi vorbească despre Kennedy, Brando sau Elvis Presley. Eram răbdător. Când voiam să-i vorbesc din nou despre istoria artei, ea mă întreba dacă asta, frumuseţea, natura, peisajele astea, nu erau o artă mai supremă, şi mai simplă, ca fericirea.

— Anne-Marie, artei nu-i pasă de fericire sau de natură. Dacă ai impresia, aici, de perfecţiune, spune-ţi că perfecţiunea asta e efemeră, în artă există o voinţă de eternitate, chiar şi în dans, care-i o artă a mişcării, a trecerii, există această voinţă de-a aboli timpul.

— Cât eşti de grav şi de pompos, Alain!

— Spune-mi mai degrabă David, prefer să mi se spună David.

— Ah, bun! cum vrei, a spus bosumflată, întorcând capul spre cutia de mănuşi, oricum îmi place mai mult David. David Leroy. Dar sună oribil! Nu poţi rămâne aşa!

— Atunci spune-mi David Stein. Să nu mai vorbim de asta.

Am pornit maşina şi am dus-o înapoi la hotelul ei Carlton şi ceaiul ei cu lămâie.

Nisa, Menton, Saint-Jean-Cap-Ferrat, Monte Carlo… Saint-Paul, Vence, Saint-Jeannet, Tourette… Curiozitatea mea turistică era satisfăcută din plin. Am început un turism mai instructiv; cu Anne-Marie zâmbitoare la braţul meu, am devenit un familiar al lui Domenico de la Galerie du

Majestic, al domului Aubry, proprietarul Galeriei de France, al galeriilor Cavalero, Rapaire, Monte Carlo, marele expert al lui Van Dongen.

Van Dongen îi interesa pe mulţi negustori, în vremea aceea, în perioada aceea. Nu-l cunoşteam prea bine, nu intram cu adevărat în contact cu el. Cu atât mai mult am avut nevoie de documentare.

Am pretextat faţă de Anne-Marie nişte migrene perseverente, cronice, moştenite de la mama, ca să mă izolez în camera mea pentru a mă apuca de-o sută de ori de treaba asta. Pentru primul meu Van Dongen, cel puţin o

sută, două sute de schiţe şi eboşe. Acuarela este o tehnică specifică de-o nemaipomenită dificultate, retuşurile sunt interzise, imposibile, dacă faci o greşeală, totul trebuie făcut din nou. Este o şcoală a răbdării. Mi-am folosit întreaga mea răbdare şi Anne-Marie suferea din cauza asta.

— În fond, ce este acuarela, îmi spunea, o pictură de apă?

— Apropo de pictura de apă, n-ai făcut economie la machiaj, în dimineaţa asta…

Discuţia căpăta astfel o turnură neplăcută, nu mai vorbeam cu ea două zile decât la telefon. Rămânea în camera ei să citească tratate de drept şi reviste pentru femei, să bea ceaiuri cu lămâie îndopându-se cu fursecuri.

În cele din urmă am descoperit tehnica, era suficient ca spiritul meu să-mi devină mână şi ca mâna să devină trăsătură. Să fiu tot atât de calm, de gol şi de vioi ca laba pisicii care prinde musca.

Îmi extindeam astfel producţia şi clientela, dar n-aveam impresia că progresam în arta mea, învăţasem numai să trag cu arcul, era o armă în plus în panoplia mea de spadasin.

— Aveai dreptate cu acuarela, este o pictură de apă.

— Te asigur că prea pui la inimă meseria ta, David, asta nu-i decât meseria ta, ai putea să vinzi tot atât de bine rochii sau ceănişi pitici. De ce nu vinzi ceănişi pitici, iubitule?

Am rămas o noapte întreagă cu ea şi m-am trezit la ora cinci dimineaţa gândindu-mă la paginile mele de hârtie imaculate, şi în jurul lor un cenaclu de pictori constatându-mi absenţa.

— Ce te frământă, David, ai făcut nişte afaceri proaste? Ah! am uitat, scuză-mă că-ţi spun abia acum, l-am întâlnit pe Charles Corbier, arhitectul…

— Cine-i arhitectul ăsta?

— Ah! nu fi gelos, e urât, e un prieten al fostului meu amant. Tocmai are un Van Dongen, ar dori să-l vezi şi, eventual, să-l poţi vinde la un preţ bun. Nu înţeleg, într-

adevăr, ce are toată lumea asta cu Van Dongen.

— Vorbeşti serios? Când pot să-l văd?

— Nu acum, e ora cinci dimineaţa, mi-e somn şi tu ai o mutră groaznică. Dormi.

Corbier ăsta avea într-adevăr, în afară de-o mutră antipatică, un mic Van Dongen reprezentând-o pe marchiza d'Arcansis, o acuarelă de 18 pe 24. Mi-a propus-o mai întâi ca şi când nu i-ar fi găsit loc în cabinetul său de toaletă, apoi mi-a mărturisit, ceea ce ştiam şi eu, că pictorul reprezentase foarte des drăguţa femeie, şi falsificatorii şi mai des. Cam optzeci la sută din portretele marchizei erau false.

— Dar al dumneavoastră? am întrebat circumspect. Marchiza dumneavoastră?

— Domnule! A mea vorbeşte…

Nu-mi spunea nimic, dar m-am dus să văd un negustor care mi-a cerut zâmbind certificat de autenticitate.

Corbier nu-l avea. M-a încredinţat de buna sa credinţă şi mi-a fost extraordinar de greu să-l conving că asta nu era suficient. Foarte bine; aveam să merg eu însumi să cer certificatul lui Van Dongen, care trăia la Monte Carlo. Corbier mi-a încredinţat opera în schimbul unei chitanţe.

Anne-Marie m-a însoţit până la vila Otto, unde se afla atelierul pictorului. Totul părea atât de uşor, eram într-adevăr mulţumit să-l întâlnesc pe Van Dongen. Mă simţeam într-adevăr cinstit şi serviabil, şi o doream nebuneşte pe Anne-Marie. Ea purta nişte bluejeans americani, mocasini fără toc, un coc nostim zbârlit şi un pulover care-i scotea în evidenţă formele.

Ascunsă pe înălţimile din Monte Carlo, vila era o splendoare. Un adevărat tort de nuntă. Am sărutat-o pe Anne-Marie ca un licean scăpat de la internat, apoi am lăsat-o ca să mă prezint în mod demn pe peronul casei.

O femeie ursuză a coborât treptele când am sunat şi s-a îndreptat spre grilajul în spatele căruia aşteptam, foarte zâmbitor, cu acuarela sub braţ. Păream a fi poştaşul

cu taşca lui.

— Maestrul mă poate primi? am murmurat suav.

— Şi pentru ce? a spus ea cu un puternic accent danez sau doberman.

Voiam să-i explic totul în mod simplu, când a întins mâna spre pachetul meu şi mi-a aruncat ca o muşcătură:

— Pentru un certificat de autenticitate e două mii de franci.

Era simplă formula asta, dar puţin cam scumpă. Comisionul meu avea să se topească precum untul pe foc, dar capra asta bătrână era aceea care dirija. Corbier n-avea să accepte niciodată un preţ suplimentar, nici n-ar fi crezut că certificatul se plăteşte. În interiorul vilei, şi mai suav, am cerut să-l văd chiar pe pictor şi să-i prezint cu această ocazie expresia profundului meu respect.

— Doarme. Şi nu vrea să vadă pe nimeni. În fine…

Nici nu desfăcuse măcar pachetul meu.

— Dar, doamnă! aş vrea ca el să-l identifice *efectiv*, să mă asigure cu ochii săi, cu vocea sa, că nu este un fals. Semnătura are prea puţină importanţă.

— Aveţi banii la dumneavoastră?

— Banii, banii şi iar banii! Opera asta nu valorează mai mult de patru mii de franci şi dumneavoastră îmi cereţi jumătate din sumă pentru o semnătură!

Şi atunci mi s-a părut că-l văd pe bătrânul Van Dongen într-un fel de atelier la subsol, totul era atât de derizoriu, semnătura, bătrânul care o făcea, micul tablou ale cărui imitaţii erau presărate peste tot, femeia asta canină şi vila Otto, Monte Carlo. Nu mirosea a pictură, ci a ceară de parchet şi a ceai de buruieni.

— L-ai obţinut? a întrebat Anne-Marie.

Eram roşu de furie. Am fulgerat-o cu privirea.

— Bineînţeles că da. Trebuie să mă întorc acasă.

Am condus ca un nebun tot drumul la întoarcere, fără a-mi descleşta dinţii. Am lăsat-o pe Anne-Marie la Carlton fără s-o sărut.

— Du-te şi te îngrijeşte, David.

— Taci din gură. Te iubesc.

Nu i-o spusesem încă niciodată. Trebuia să mă scoată din sărite. Dar aveam să fac ceva complet smintit, să fac o semnătură falsă, un certificat fals, pentru o operă care, eram sigur de asta, era autentică.

În filmul lui René Clement, *Plin soare*, după *Mr. Ripley* de Patricia Highsmith, se vede clar cum Delon imită semnătura lui Ronet cu un proiector pus pe o hârtie de identificare. O joacă de copil. Treaba cea mai anostă a fost să-mi procur, cu ajutorul unor prieteni plicticoşi ai unor prieteni agasanţi, semnătura lui Van Dongen. În cele din urmă, toate acestea nu erau atât de diferite de falsele permisii pe care şi le fabricau soldaţii la Dakar în armată.

Într-adevăr, nu făcea daraua cât ocaua, în afacerea asta nu eram decât un intermediar, dar daraua asta îmi lămurea bine universul picturii, în special, şi al artei, în general.

Într-un restaurant din partea veche a oraşului Cannes.

— Mănâncă, David, ţi se răceşte mâncarea de peşte.

— Nu-mi place mâncarea de peşte, de fapt.

— Atunci de ce ai comandat?

— Încerc să mănânc ceea ce nu-mi place, dar e greu.

— Fii sincer. Tu ai făcut semnătura de pe certificat, o ştiu. Nu proceda aşa cu mine, David. Ai încredere în mine. Poţi să-mi spui totul. Tu nu eşti numai un modest negustor de tablouri.

Am dat din cap că nu, gustând din mâncarea călduţă.

— Ei şi, ce-mi pasă mie că tu vinzi certificate false sau tablouri false sau că trişezi cu bancnote false! De vreme ce te iubesc.

— Şi eu te iubesc, Anne-Marie, dar, nu-i aşa că-i idiot să plăteşti cu bani falşi o mâncare de peşte care nu-ţi place? Oare de ce nu lucrez la pictura mea adevărată, la soare, în loc să mă scald ca o ocheană în ciorba asta lungă din conservă?

— Poftim? Vrei să spui că tu faci tablourile false?

— Sigur că da! Crezi că pot să-mi ofer un Rembrandt ca ucenic zmângălitor? Oh, Anne-Marie! Ce-o să facem?

Nu ştiu cum, dar deodată ne aflam amândoi în camera mea de la hotelul Camberra, făceam dragoste şi aveam delicioasa senzaţie că eram gol, spălat de păcatele mele.

Seria de Cocteau realizată a doua zi a fost o adevărată minune, efectuată într-o stare de extaz şi de transă mistică. Cocteau murise cu puţin timp înainte. Vestea mă iritase. În chip de omagiu am plasat un fals la galeria situată exact în faţa capelei pe care pictorul-autor-cineast-poet o decorase cu fresce admirabile. Tifla asta dată morţii mă bucura.

— Dar picturile, desenele, operele tale, cele făcute de tine, David, unde sunt? a întrebat Anne-Marie.

— În engleză, se spune falsificatorului *a forgei*[7], forjând devii fierar, spune proverbul, Eu forjez, pictez, devin pictor.

* * *

Anne-Marie şi cu mine ne duceam la dineuri, la serate, unde ea dansa şi bea şampanie. Purta nişte rochii nostime de la Courreges, nişte lucruri de material plastic în culori violente, care contrastau cu frumuseţea ei pură ce nu avea nevoie de niciun artificiu. Era amuzant. Eu discutam despre pictură cu nişte colecţionari care vorbeau de pateu de ricat sau cu negustori care vorbeau despre Bursă şi acţiuni.

Georges Anacreon era un fost librar parizian, devenit un colecţionar foarte subtil, un amator bine informat. Locuia la Juan-les-Pins, într-o parte a vilei foarte bogatei americane Florence Gould.

Am întâlnit la el un amator căruia i-am vândut un foarte drăguţ pastel de Picasso. Peste patru zile, la ora nouă dimineaţa, pe când dormeam ca un hârciog, m-a trezit un zgomot infernal, nişte lovituri în cap, în uşă, poate, Elliot Ness spărgea cu toporul portalul unui antrepozit de *bootleggers*[8]. M-am sculat fără să înţeleg

7 în franceză forger înseamnă a forja. (N.Tr.)

8 Contrabadişti de alcool. (N.Tr. - în engleza în original.)

nimic (lucrasem până la ora şase dimineaţa) ca să deschid uşa care rezista. L-am recunoscut pe amatorul meu, care fremăta.

— Domnule, ah, domnule! Picasso-ul pe care mi l-aţi vândut e un fals! Un fals!

— Este cu totul imposibil, am murmurat reţinându-mi un căscat, ce oră e?

— Ora nouă.

— Intraţi să beţi o cafea, asta o să ne facă bine.

L-am făcut să se aşeze pe-un mic taburet în cameră.

— Explicaţi-mi totul, am spus, poate că aţi fost indus în eroare.

— E îngrozitor, a spus, am fost înşelaţi amândoi, nu vă acuz, domnule, dar sunt foarte tulburat. Nu văd decât o soluţie.

Apucatul ăsta avea să anunţe poliţia. El a continuat, mai calm:

— Suntem aşa de aproape de maestru, e suficient un certificat, dacă sunteţi aşa de sigur…

Eram surprins. Am aruncat o privire de sălbăticiune prinsă în capcană, în cameră era mare harababură; din fericire, Anne-Marie dormea la Carlton, dar lucrurile ei erau împrăştiate pe mochetă. Strânsesem materialul meu de pictură, aerisisem încăperea mai înainte de-a mă prăbuşi, şi vaporizasem un deodorant puternic. Camera unui tânăr depravat, gândeam eu.

Atenţie: roşu. Ce avea deci acest Picasso? îmi plăcea mult, era foarte reuşit. Clientul a continuat:

— Am trimis maestrului două fotografii de-ale tabloului.

— Ah, perfect! aţi făcut bine.

— El mi le-a trimis înapoi, cu menţiunea „fals” pe spatele lor!

— Fals? Picasso? Dragă domnule, să nu ne lăsăm doborâţi, aveţi încredere în mine. Daţi-mi tabloul, voi merge personal la maestru, o să i-l arăt, şi o să vedem dacă am fost într-adevăr păcăliţi de-un pungaş. Cu toate acestea, originea acestei opere este cât se poate de demnă

de încredere.

După ce a plecat clientul, am strâns hainele mele, pe cele ale Annei-Marie, am făcut un duş, m-am bărbierit, m-am parfumat, am strecurat tot materialul şi operele mele în bagaje. Eram pe poziţia start, gata să plec în America de Sud. Trebuia oare s-o şi previn pe Anne-Marie? Ce-o să se întâmple cu ea? Avea să se ducă la avocatul ci sau la tatăl ei în Polonia?

Aveam întâlnire la ora unsprezece cu clientul meu, la barul de la Carlton. Singura mea speranţă era ca el să se îmbete acolo şi să uite toată povestea, până şi existenţa lui Picasso, ca memoria lui cea mai recentă să fie merovingiană.

I-am telefonat unui librar de la Nisa, simpatia noastră fiind reciprocă, Matarasso. Fusesem chiar de la Paris unul din clienţii săi fideli, cheltuindu-mi banii pe maldăre de cărţi pentru care ştia să mă sfătuiască şi pe care mi le ceda la tarife pentru „studenţi44.

— Sunaţi-l pe Picasso din partea mea, a spus pe şleau, nicio problemă, o să vedeţi.

Nicio problemă, într-adevăr, întâlnirea a fost fixată chiar în după-masa aceea. Maşina Fiat se căţăra pe serpentinele care duceau la Mougins, şi eu aruncam în retrovizor priviri furişe şi înspăimântate la oribilul pachet dreptunghiular care mă sfida pe bancheta din spate. Aveam mai mult sau mai puţin chef să vomit, dar nu din cauza virajelor. Ar fi trebuit să-mi pun catrafusele în portbagaj în caz de furtună sau de necaz mare. Ca falsificator, eram un boboc, un debutant absolut… Nu mai speram decât să fie indulgent. Avea să-şi bată joc, poate c-o să-mi spună că făcuse şi el falsuri din perioada aceea şi chiar falsuri „Picasso ale perioadei albastre44, toate executate mai târziu, dar lăsând să se creadă că erau vechi. Da, fără îndoială, o să ne distrăm bine, Picasso şi cu mine…

David, eşti nebun, asta îmi scârţâiau greierii la urechi. Era o vreme splendidă. Când am intrat în imensul atelier aproape gol, cu dale, luminos datorită marilor uşi-

ferestre foarte înalte, eram sigur că mă arunc în groapa leilor. Ar fi trebuit să-i dau banii înapoi acelui client, să arunc falsul în foc, să-i trimit lui Anne-Marie un morman de trandafiri şi să trec Alpii spre Elveţia, Italia… Aveam prieteni vechi acolo. Cei mai buni prieteni ai mei sunt întotdeauna cei pe care nu-i văd niciodată, absenţa şi distanţa îmi temperează minciunile. Fiecare dală a acestui atelier era ca un ou sub paşii mei, ca o trapă care risca să se deschidă şi să mă lase să cad de la înălţimea acestui Olimp.

— Tinere? Ce vrei dumneata de la mine?

M-am întors. El. Jupiter în persoană. Uriaşul picturii era doar cu puţin mai înalt ca mine. Privirea lui ar fi putut străpunge zidurile, avea să străbată secole şi iar secole la rând. Legenda, intram în legendă. Inima mea bătea tamtam-ul, toba, dangătul de clopot pentru morţi, nu mai bătea deloc. Nu mai ştiam pentru ce mă aflam acolo, eram pietrificat ca un model, o statuie, bustul lui David Stein în chip de falsificator…

— Vrei desigur să-mi arăţi una din operele mele?

Arăta spre pachetul meu prost legat. Sfori prea groase.

Hârtie proastă. Am despachetat pastelul. Reprezenta un mare buchet de flori aşa cum făcea Picasso pentru toate gusturile florale în anii ’56—57. S-a aplecat spre buchet, parfumul acelor flori îmi făcea greaţă. În pieptul meu răsuna zgomotul cizmelor poliţieneşti în’an coridor de închisoare. Picasso nu se grăbea, învârtiri pastelul între degete.

— Îl cunoşti bine pe Matarasso?

Vocea sa răguşită avea un accent teribil, o rezonanţă.

— Ne-am împrietenit la Paris, cumpăr multe cărţi de la el, vorbim adesea de dumneavoastră, desigur…

— De mine!

Îngrozitoare privire. Mă străpungeau ca razele X. Căuta oare să afle dacă pastelul era fals sau dacă eu eram adevărat?

— Florile astea… e vag, nu-i aşa? Cum să-ţi aduci

aminte?... Pictez fără încetare, îngrămădesc, aranjez, deranjez, vând asta şi o uit pe ailaltă, dar hun, asta corespunde într-adevăr cu ceea ce făceam prin 1956, sunt aproape zece ani...

Deci condamnarea nu căzuse ca un cuţit de ghilotină. Puteam respira mai liber. Dar nu puteam crede că avea să-şi asume pastelul.

A luat dintr-o oală de gresie plină de creioane şi pensule un mare „magic marker" (carioca), l-a deschis şi cu scrisul său mare a înscris şi a semnat cu fermitate: „Acest desen este într-adevăr de mine. Picasso".

— Dumneavoastră... dumneavoastră sunteţi sigur că e de dumneavoastră? (Nu-mi putusem ţine gura.)

— Şi tu, tu eşti sigur că tatăl tău e tatăl tău? Faci copii şi-i adoptă alţii...

Priveam în jurul meu statuile, ceramicile, ca şi când totul avea să se sfarme aici instantaneu. Priveam craniul lui Picasso ca şi cum eram Ramón Mercader în vila mexicană a lui Troţki. Şi m-a cuprins o dorinţă nebună să sărut acest craniu ca şi când eram Iuda. Valoarea acestui fals, preţul tabloului, în clipa aceea, nu însemna nimic, era hârtie de ziar. Nimic nu preţuia cât strania senzaţie ce-o aveam de-a fi acolo, în atelierul acela. Cel care se afla în faţa mea era un descendent biblic al lui Michelangelo, Rembrandt, Velázquez. Aş fi vrut îngenunchez.

Odată ajuns afară, am sărit în sus de bucurie. Îmi bătusem joc de bătrânul maestru! îmi acordase viza! Coborând serpentinele vesel, eram mai rău decât Montand la sfârşitul filmului *Salariul groazei*... Ciocăneam volanul Fiatului roşu: „Pablo, tablou, Pablo, tablou..."

***

Am sărit aşa de sus încât am atins cerul. Puteam să-mi permit totul: Chagall, Modigliani, Bonnard, Rouault, Matisse, Braque... Picasso şi iar Picasso... Desigur că n-o să mă înham la un Fragonard, un Watteau, un Titian, un Uccello... Nu încă... Dar întreaga istorie a picturii avea să-mi aparţină. Am înţeles că nu-mi ajungea numai s-o iubesc, pictura asta, s-o cunosc, s-o las să mă hrănească, trebuia s-

o scuip din nou, s-o asimilez într-aşa un mod încât să ajung eu însumi o oală de pictură pe două picioare. Aceste vărsături de capodopere sau de mici pasteluri pe care aveam să le răspândesc pe întreaga suprafaţă a lumii era dragostea mea pentru pictură, preaplinul meu de dragoste, indigestia mea. Eram un mâncău, şi voiam să mă îndop în muzee, la expoziţii, în galerii, să mă îmbăt criţă…

…Să transpir pictura, pictura în ulei şi pictura de apă, pictura lui şi pictura altuia, pictura, pictura… Afară de aceea care nu-mi plăcea. Niciodată n-aş putea investi o fărâmă din timpul meu pentru confecţionarea unei picturi care nu mi-ar fi plăcut. Nici n-aş fi ştiut, nici n-aş fi putut. M-aş fi dispreţuit, renegat, ar fi fost necinstit.

Nu mai aveam nimic de făcut la Cannes, decât să beau nişte pahare de Martini dry la Carlton cu Anne-Marie aşteptând Festivalul ca şi când eram la *Paris-Presse*. *Paris-Pressel* Frumoasa epocă!… Acolo nu mi-au lipsit decât mânecuţele de lustrină. *Paris-Presse*, totul presează, viitorul presează… Dar Anne-Marie? Ea şi cu mine eram legaţi ca localităţile Antibes şi Juan-les-Pins, dar în altă parte? îl lăsase baltă pe avocatul ei, omul legii, pentru un om în afara legii. Oare avea să renunţe la drumul drept pentru drumurile pe scurtătură pe care voiam să pornesc?

— Anne-Marie, o pagină din viaţa mea e întoarsă.

— Şi eu de care parte a paginii mă aflu? Nu crezi că şi o pagină a vieţii mele a fost întoarsă?

— Dar tu eşti tânără, eşti frumoasă, dreaptă, fină, toţi bărbaţii sunt la picioarele tale, sunt tot timpul gelos, ai duce o viaţă infernală, n-ai mai şti pe ce lume te afli, ţi-ai renega părinţii, ţi-ai vopsi părul blond…

— Încetează! încetează comedia! Nu suni una din grăsanele alea urâte pe care le frecventai în Montmartre!

— Montparnasse. Şi nu erau grăsane urâte.

— Casanova se credea scriitor, tu te crezi pictor. Există peşti prin dancinguri, văd că sunt şi pe la cocteilurile de vernisaj. David, tu eşti un peşte al picturii. N-ai să fii niciodată pictor fiindcă n-ai încredere în tine, n-ai încredere nici în mine, n-ai încredere în nimeni. Tu ţi-ai

renega tatăl şi mama pentru o bucată de curcubeu de Chagall…

— Nu-l insulta pe Chagall. Şi ce ştii tu despre părinţii mei? Despre mine? Ştii măcar de unde vin? Crezi că am debarcat în viaţă cu o valiză de carton sau o mapă pentru desene? Dacă n-am avut totdeauna haine luxoase, asta s-a întâmplat fiindcă n-am avut gaze în intestine, nici aerofagie. Vrei să fiu murdar, aşa-i? Vrei să-ţi arăt deschis trecutul meu? Tinereţea, copilăria mea? Probabil că-ţi spui, David Stein, un mic evreu polonez refugiat în Franţa? Crescut pe rue d'Aboukir? Hrănit cu scrumbii grase şi cu *gefill te fisch*[9]. Cu mica sa calotă ca să meargă la *schule*[10]. Cu pantaloni scurţi şi pantofi grosolani…

— David, nu-ţi cer nimic, numai să trăiesc cu tine. Să fiu soţia ta. (Spusese asta cu vocea stinsă.)

— Soţia mea?

— Doamna Stein sau ce-o să vrei tu. (Tot cu prăpădita aia de voce stinsă. Ce entuziasm pentru o cerere în căsătorie!)

— Dar… n-am avut niciodată o soţie, nu ştiu cum e când ai aşa ceva.

— E prost, în majoritatea cazurilor, după câte am citit prin reviste. Liz şi Richard (Burton) se ceartă. Vrei să fii soţul meu?

— Soţ? Măgarul tău de soţ? Cu certificat de căsătorie adevărat? Cu rochie albă la biserică?

— Sau la sinagogă, la templu, la moschee, puţin îmi pasă. Sunt serioasă, David. Nu ştiu de ce, dar te iubesc.

— Ştiu de ce mă iubeşti. Ştii că voi fi un pictor mare, ai încredere în mine. Oh! da. Oh! Mulţumesc. Şi-apoi mă găseşti frumos, inteligent, bogat, am o maşină decapotabilă roşie şi pantofi de lac de comandă. Aşa-i? Te fac fericită în dragoste. Sau… mă iubeşti fiindcă am nevoie de tine. Că sunt slab şi mincinos. Că nu spăl cada după ce fac baie. Că mi se întâmplă să beau prea mult şi nu mai ştiu cine sunt. Că eu cred că un troglodit este cineva care

9 Peşte umplut. (în germană în original) (N.Tr.)

10 Şcoală (Idem.) (N.Tr.)

vorbeşte mai multe limbi. Că n-am niciodată batistă la mine în timp ce totdeauna am o lacrimă în ochi. Mă iubeşti fiindcă sunt periculos şi că preferi şerpii iepurilor de angora.

— Dar tu ştii de ce mă iubeşti?

— Unu, nu ştiu dacă te iubesc, doi, n-ai nevoie să ştii de ce, în cazul în care aş avea o slăbiciune pentru tine.

— Eşti agasant. Numai fundul meu te interesează. Şi restul îţi aminteşte probabil de un tablou întrezărit într-o biserică romanică din secolul XII. Dar puţin îţi pasă de ceea ce se află între cei doi cercei ai mei. Eşti un egoist.

— Ştiu asta. Sunt artist.

— În regulă! îmi place viaţa de artist. Atunci ne căsătorim?

— Dar ce-i cu ideea asta fixă! Ai crede că e vorba de Joséphine şi de Napoleon. Şi mama corsicană care se roagă „nomai să duoreze!”… Eu am nevoie de calm, de infinit şi de libertate! Căsătoria e demodată.

— E suficient s-o aducem la modă. Eu vreau copii, cel puţin trei. Ei or să aibă mâinile tale şi picioarele mele. Şi o să-i numim Joel, Noel şi Citroën în chip de omagiu lui Boris Vian. L-ai cunoscut?

— Da. Am cunoscut pe toată lumea, fără ca toată lumea să mă cunoască, asta-i drama mea. Şi am o boală.

— Care?

— Îmi plac oamenii graşi, urâţi şi inteligenţi, şi-l detest pe Waltney. Walt Disney. Da. Şi *Pe aripile vântului*. Am să-ţi spun de ce. În filmul *Pe aripile vântului* eroina e interpretată de Vivien Leigh, soţia lui Lawrence Olivier, actor shakespearian clasic, pe când singurul actor demn de emfaza, barocul, de burta lui Shakespeare este Orson Welles. Şi apoi toate lacrimile, toată frumuseţea, emoţia pe care le-a căutat Walt Disney în lunga sa carieră, aceste lacrimi de ceapă sau de crocodil tacticos, într-un mic film, Charles Laughton l-a făcut.

— Şi dac-aş fi grasă, urâtă şi inteligentă, aş putea fi soţia ta? Sunt gata să înghit toate eclerurile, prăjiturile cu glazură, pateurile, prăjiturile cu cremă de ciocolată…

— Trebuie să-ţi mărturisesc ceva. N-am numai o boală, un viciu şi o pasiune. Am o mamă.

PARIS

Tata a murit la 21 mai 1951, avea şaizeci şi unu de ani, era cultura, erudiţia, seducţia însăşi. Medic, studiase în profunzime desenul, şi casa din arondismentul al şaisprezecelea în care trăiam era un muzeu. Dar plăcerea sa intimă era muzica. La naşterea mea, în locul diamantului promis, i-a oferit mamei un pian Stein way ca să mă aşeze la el cât mai curând posibil. Dorea să fiu un Mozart. Purta un mic barbişon ascuţit, din care ieşea totdeauna un fir de păr nebun, şi nişte ochelari mari rotunzi care nu-i ascundeau privirea distrată şi fermecătoare, foarte blândă, vagă, un farmec slav. Ca evreu şi fiindcă îngrijise nişte aviatori englezi, a fost hărţuit de Gestapo în timpul războiului, dar avea destule relaţii ca să scape de acolo. Războiul... M-au obligat să port steaua galbenă, dar n-aveam s-o port decât o singură zi. În plus, nu eram evreu, mama nefiind evreică. Se ştie că filiaţia evreiască nu există decât prin femei, mamele. La urma urmelor nu se ştie niciodată cine poate fi tatăl. Profesorii mei iezuiţi de la micul colegiu Saint-Louis-de-Gonzague unde eram într-a noua m-au scutit de steaua pe care unii o considerau infamantă.

Mama era tânără, vioaie, veselă, nonconformistă, în sensul pe care cuvântul îl are azi. În ziua în care a murit tata ploua. Recviem în capul meu. Urmasem celebrul şi foarte seriosul curs al Margueritei Long, pe cel al lui Jacques Thibaud. Se înţelegea de la sine că trebuia să fac şi me licina, pasiunea artiştilor... Mi-aduc aminte de ceremonialul punerii în sicriu, şuşotelile, tăcerile şi câteva râsete înăbuşite. Cioclii de-o eficacitate insensibilă,

coroanele de flori murdare, telefoanele, telegramele de condoleanţe, toate la fel, nişte formule, sincere sau nu. Un ritual. Familia noastră părăsită, în zăpăceală, durerea, sora mea vitregă, şi fratele meu absent dispărut pe vecie la Orianenburg în împrejurări necunoscute, în timpul războiului.

Restul familiei, pe care n-o cunoşteam deloc, am urât-o imediat. În ziua aceea am devenit un rebel. Tata nu era încă îngropat că ei sau şi adunat la el, la noi, la mine, ca să reclame ceea ce li se cuvenea, creanţele lor, banii lor. Obiecte, cărţi rare, mobile semnate, tablouri. Pentru ei tata nu era decât un artist, un boem, un cheltuitor.

La cimitir sub ploaia măruntă mi-am încleştat dinţii.

Acasă, în jilăveala tristă de primăvară ratată, în apartamentul nostru jefuit de cămătari, între pereţii unde lipsa tablourilor dispărute lăsase oribile dreptunghiuri albe, am înţeles că ar trebui să pictez totul din nou, aceste dreptunghiuri, să clădesc totul din nou, să nu las să dispară, niciodată, aceste opere care stătuseră sub priviri drăgăstoase şi care aveau să se îngrămădească în nişte cufere, trebuia să reînviu totul ca să prelungesc dragostea, viaţa; n-am mai atins pianul doi ani; mi-l lăsaseră. Dar în locul tablourilor am lipit sau am prins cu pioneze nişte reproduceri imperfecte ale frumuseţilor pe care ni le răpiseră.

Mama era de partea vieţii, a învins, pe când eu doar am supravieţuit.

AFRICA

Mie seiviciul militar nu-mi evocă cenuşiul cazărmii, kakiul uniformelor, culorile drapelului, ci nişte fresce de mai multe ori milenare (dar atenţie, proaspăt vopsite), şi armata franceză a contribuit din plin la încorporarea mea

în legiunea stranie, dacă nu străină, a falsificatorilor. N-am făcut altceva decât să mă supun ordinelor.

Încercările mele cinematografice eşuaseră. Poţi fi prea tânăr ca să fii cineast şi deul de bătrân ca să porţi o puşcă. Serviciul naţional obligatoriu îmi flutura prin faţa ochilor ca un drapel lipsit de glorie.

În aşteptare, mă întorsesem, în frac, să asist la premiere de concerte sau de balete pentru ziarul Paris-Presse, modul meu de a-mi câştiga existenţa ca gazetar în pană de subiecte. Căscam în fotoliu şi sforăiam în faţa maşinii de scris. Seara lâncezeam prin baruri cu prietenii de la ziar, lot atât de dezamăgiţi ca şi mine, sau resemnaţi, sau nevoiaşi. Harry's Bar devenise cartierul nostru general, şi Andy, patronul, prietenul nostru. Plătea ultimul rând de băutură, apoi mai târziu primul rând. Nu era mizerie dar o duceam de azi pe mâine. Într-o seară prietenii m-au aşezat la pian în subsol, şi Andy m-a invitat să vin astfel în fiecare noapte. Nu dormeam aproape deloc, întorcându-mă târziu la iubita mea, mai intransigentă decât ziarul Paris-Presse, mai presantă decât ziarul L Intransigeant. Aveam mai puţin de douăzeci de ani şi o sănătate de fier care nu ruginise încă.

Timpul liber pe care mi-l făceam îl ocupam cu muzeele, cu galeriile, cu librăriile de artă. Ca să-l parafrazez pe Boris Vian, cel mai senin timp al meu îl petreceam colorându-l. Desenam cu furie peste tot, colţuri de masă, feţe de masă de bistrou. N-aveam un gen, nici stil, nici epocă, dar în capul meu era o harababură de imagini minunate. Mă rătăceam în viaţa mea particulară, profesională, amicală… Muzica – această meserie serioasă, spunea tata – nu mai era pasiunea mea ci lucrul meu la negru. Jurnalismul nu mă mai interesa decât prin pictură, ocupându-mă pentru ziar de vernisaje şi de expoziţii. Devoram revistele de artă. Viaţa mă enerva, dar era o nervozitate care-mi plăcea. O viaţă zgâlţâită ca un tempo de jazz, un shaker în mâinile unui barman nestăpânit.

Armata mă uitase oare? Mama, da. Se recăsătorise şi, dedicându-se total noii sale vieţi, lăsase să mucezească

într-un sertar corespondenţa mea, printre care şi convocarea la cazarma la care fusesem afectat. O neglijenţă care făcea din mine un dezertor mai puţin glorios decât cel al lui Boris Vian. M-am prezentat în faţa colonelului trăgând în urma mea o invizibilă ghiulea de viitor ocnaş. Nefiind nicio ocnă disponibilă, m-au expediat în Africa Occidentală franceză. Era departe de Cocteau, de Hollywood şi de premierele strălucitoare ale Operei, departe de iubita mea şi de nopţile albe sau de Harry's Bar.

Sunt de acord cu Dakar. Descopeream Africa, armata şi înşelătoria. Îmi plăcea Africa, nu-mi plăcea armata, deci trebuia să trişez ca s-o văd pe prima altfel decât în pasul cadenţei militare, care nu e un ritm african. Falsificam foile de permisie ca să ies puţin, să iau temperatura oraşului, a nopţilor sale. Îmi plăceau mai mult burnuzurile multicolore decât cenuşiul trupei noastre, mai mult tocana de porc spinos decât cutiile noastre de conserve cu mâncare de cartofi sau de fasole. Am înmulţit infracţiunile, falsurile, fraudele. Aşa că n-a fost o surpriză când m-au prins. Eram bun de trimis la închisoare, dar au ales închisoarea care-mi convenea, o închisoare pierdută în nisipurile din Mauritania.

La fel se crede că este pedepsită cârtiţa îngropând-o.

Descopeream o frumuseţe sălbatică, grandioasă, pură. O plenitudine, o emoţie tot atât de intensă ca şi aceea în faţa picturii unui maestru. O impresie stranie de libertate, să fii astfel prizonierul deşertului. Mă simţeam eliberat, revelat mie însumi. Ca şi când viaţa ar fi fost un mesaj codificat al cărui cifru mi se dădea. Viitorul devenea lizibil, fiecare semn, fiecare lucru, fiecare fiinţă era o parte din acel puzzle, o literă a alfabetului. Fire de nisip ale unui singur deşert care nu-i niciodată acelaşi, schimbându-se de la un minut la altul. Nu mai trebuia să alerg în toate sensurile, să mă dispersez, să mă pierd, deoarece eram aici şi pretutindeni, ca un fir de praf la bunul plac al vântului. Eram fericit, o fericire lirică şi copilărească.

Dintr-odată voiam să pictez, asta era. Nunic altceva.

Să pictez emoţia, s-o regăsesc, s-o afişez, s-o transmit. Nu ştiam cum, deoarece nu făcusem niciodată vreun curs, nu urmasem vreo şcoală, neavând nicio bază – în afară de-o bază militară.

Era un lucru derizoriu şi sincer, faţă de istoria artei, de deşert şi faţă de grandoarea armatei franceze…

Nu mai era vorba de plimbări pe străzile fierbinţi din Dakar, n-aveam nimic de făcut decât să mărşăluiesc prin pietre şi să dorm, dar să dorm nu puteam, umpleam carnetele cu crochiuri, cu desene. Apoi pictam pe pânză. Inventam culori. Trăiam în meditaţie, în izolare, viaţa mea de soldat rătăcit.

A fost o perioadă de plăcere intensă, rară, de fericire completă, la Nouakehott, apoi la Atar. Ajunsesem într-un mic port de pace, adoram ţara, locuitorii săi, deşertul ei, lumina ei. În picturile mele, care i-ar fi derutat pe experţi, mă inspiram de la emoţiile pe care le resimţeam, de la culorile interioare care mi se impuneau, copiam invizibilul văl sau pânza dintre privire şi obiect – acum nu făceam altceva decât ce aveam să fac mai târziu, când am devenit falsificator. Nu reproduceam obiectul, ci viziunea obiectului. Percepusem sentimentul creaţiei pe care-l resimţisem până la lacrimi în faţa capodoperelor.

Corespondenţa mea pentru Franţa traducea foarte slab această impresie. Cât priveşte muzica, ea nu era decât trompete şi tobe. Am ajuns în fine la sfârşitul periplului meu, încorporarea definitivă, la Fort-Gouraud, la capătul nisipurilor, în spatele vântului, o mică fortăreaţă, un bordj şi, lângă zidurile albicioase, prelate, corturi, barăci minuscule şi strâmbe: piaţa indigenă unde se practica trocul cu nomazii.

Postul era conceput să primească două sute de oameni. Am ajuns acolo cu ochii incandescenţi ai unui Lawrence al Arabiei ca să găsesc ambianţa filmelor de dinainte de război, La Bandera cu nişte Gabin istoviţi, scandalagii, bolnavi, nostalgici şi falsificatori. Adjutantul revenea de la Aures, un erou obosit, alcoolic şi taciturn; mormăia când îl întrebau despre Algeria sau plângea în

hohote ca un animal frământând o fotografie a soţiei şi puştilor săi.

Şeful locului, locotenentul Leopardi, fuma ţigări englezeşti cu filtru şi lunga sa coabitare cu cămilele îl făcea astfel să semene cu o reclamă recentă pentru Camei. Se deplasa dând în permanenţă din umeri într-un nor de fum, cu privirea vioaie, zeflemitoare.

Aveam să petrec luni de zile în universul ăsta absurd, în acest deşert al tătarilor: o cazarmă şi în jurul ei nimic, afară de deşert, pretutindeni, deasupra, aiurea, infinitul. Un vertij pascalian. Unii spuneau: „e-un rahat”, alţii „e frumos”, dar cei mai mulţi tăceau sau vorbeau despre Franţa, povestind cu multă gingăşie despre iubirile lor. Am hotărât să fac abstracţie de cazarmă şi de tangenţele ei ca să mă consacru observării infinitului. Când mi-a venit rândul să fac de gardă, în prima noapte, n-am fost decepţionat: era un infinit foarte îmbietor, promiţător, înţelegător pe măsura ambiţiei mele. Misterul creaţiei era aici, compus din semne, din stele, din noapte, din linişte, apoi dintr-un zgomot, iarăşi liniştea, trebuie să înţeleg şi să domesticesc infinitul. Două ore de gardă, să supraveghez infinitul arestându-l ca pe un suspect. Apoi să regăsesc opacitatea dormitorului, cu mirosul de vestiar şi de tutun rece, de insecte strivite, de gândaci.

De adoptat un ritm, două ore de gardă şi patru ore de odihnă, să citesc, să scriu corespondenţa, să vânez gazela pe spatele cămilei, un exerciţiu periculos în care gazela riscă mai puţin decât vânătorul.

Un maur lucra fierul forjat într-o mică baracă întunecoasă, cu gesturi răbdătoare, minuţioase, precise şi cu ochi strălucitori, cu o flacără maliţioasă, ca şi cei ai lui Cocteau sau Picasso. După ce m-am împrietenit cu el, aproape fără să-i vorbesc; desenam pentru dânsul obiecte pe care le făurea atât de vesel încât le putea face vii.

Şi timpul trecea, luni şi luni; zile”. serviciul” militar. Dar ce serviciu făceam armatei, afară de faptul că speriam gazelele şi oboseam cămilele?

Într-o zi visam pe pat cu ochii deschişi, în coliba mea,

cu privirea fixată pe tavan, când Leopardi, locotenentul Camei, a intrat să se aşeze alături de mine; m-am sculat, el mi-a pus mâna pe umăr, repaus, mi-a oferit o ţigară cu filtru. Ţinea în mână o revistă şi ochii îi străluceau de parcă ar fi fost în posesia hărţii insulei comorilor.

— Am să-ţi cer un serviciu, Stein.

— Un serviciu… militar?

A dat din umeri, apoi a deschis revista la o pagină dublă marcată cu un semn de carte: nişte fotografii de fresce descoperite recent în Hoggar.

— Remarcabil, am spus.

— Aşa e, Stein, absolut remarcabil, splendid. Ar fi într-adevăr superb aici, nu-i aşa?

Mă observa cu ochii săi de cămilă care fumează. Punea la cale vreo măgărie.

— Vreţi să mă duc în misiune specială să fur frescele alea şi să le aduc pe spatele cămilei? O operaţiune de comando?

— Nu face pe prostul. Deoarece dumneata desenezi neîncetat tot felul de chestii, de obiecte, crochiuri mici şi mari, fă-te deci util. Ai şti dumneata să faci asta, nu?

— Asta? Nu-i specialitatea mea, nici metodele mele…

Îl priveam aiurit, apucasem revista ca să mă uit mai bine la fotografii. Nişte fresce destul de asemănătoare cu altele descoperite în Tassili şi de-o frumuseţe indiscutabilă, o frumuseţe de deşert.

— Poate c-aş şti, la o adică, dar în niciun caz n-aş putea. N-o să mă inspir de la o artă care nu-i din cultura mea, din civilizaţia mea, care nu-i înscrisă în genele mele. Eu sunt francez.

— Ştiu că dumneata eşti francez, deoarece te afli aici în armata franceză, şi dumneata îmi spui că armata franceză e prea tâmpită ca să facă astăzi ceea ce nişte indigeni au făcut cu mii de ani înainte! Dumneata îţi baţi joc de mine?

A dat din umeri nervos de mai multe ori, apoi şi-a aprins o ţigară. Mi-a smuls revista din mână.

— Epoca şi locul n-au nicio legătură cu asta, domnule

locotenent, e o chestiune de sensibilitate, de cinste artistică, dacă preferaţi.

— Ei şi? Dumneata eşti numai un spion, te strecori în pielea neagră a unui nomad de dinainte de Christos, observi şi-mi faci asta. Nu vreau tablouri de Picasso făcute de dumneata pe pereţii mei.

Fumul englezesc îi ieşea pe nări. A continuat:

— Asta se va potrivi cu pereţii din sala noastră cea mare, cu decorul nostru. Totuşi, noi le aducem civilizaţia, nu-i aşa? Putem face un mic împrumut de la ei. Gândeşte-te la sala noastră cea mare, e aşa urâtă că mi-e silă, ai văzut dumneata pereţii? Sunt de culoarea nisipului. Te întorci din deşert, cu ochii plini de nisip şi, intrând în sala cea mare, nisipul îţi sare în ochi. Vreau ca deşertul să rămână afară, aici vreau ceva vesel, atrăgător, ca o vânătoare de gazele, cu viaţă, nişte culori frumoase.

— Dar culorile, culorile astea, nu le am, n-am material, n-am documentare, nu ştiu nimic despre materialele pe care le foloseau aceşti primitivi.

— Şi armata franceză, la ce serveşte oare? Intendenţa se va conforma, ai încredere în mine, băiatule, crede-mă. Mulţumesc, Stein, şi să-mi faci o treabă bună, nişte gazele frumoase ca asta. Vrei o altă ţigară?

Şi a plecat dând din umerii săi mari, cocoaşele sale, mai cămilă hilară ca oricând.

Chiar în seara aceea am fost atracţia popotei, prinţul micului fort, bufonul regelui, artiştii familiei. O curiozitate şi un intangibil. Făceam pe falsuj modest, dar eram un modest adevărat: nu meritam onorurile care mi se făceau, dezonoarea care mi se impunea. Nici nu eram sigur c-o să-mi îndeplinesc sarcina bine. Era ca şi când mi se ceruse să construiesc podul de pe râul Kwai. Servind Franţa, îmi subjugam arta, o trădam. Conştiinţa mea morală primea o lovitură. Mă despăgubeam tiranizând echipa care mi s-a încredinţat. Eu însumi lucram ca un ocnaş, îndârjit, ca o brută. Michelangelo de la Fort-Gouraud! Puneam să se adune în jurul micului fort pământ de diferite culori pe care-l amestecam cu vopsea pentru maşini, am cerut să mi

se construiască un eşafodaj de titan, nu mai aveam orar, nicio disciplină, afară de-a mea. Noaptea nu mai descifram stelele, nu mai înţelegeam infinitul. Nu mai doream decât un lucru şi anume ca lucrul ăsta, opera mea comandată de un locotenent cu ţigara în colţul gurii, să fie plauzibilă şi sinceră ca nomazii milenari. Leopardi avusese dreptate, făcuse din mine un spion.

M-a apucat un imens hohot de râs, în ultima noapte, pe acoperiş, cu capul lângă cer. Terminasem cu frescele din Hoggar în sala cea mare a micuţului fort! Oare ce vor gândi despre ele beduinii, nomazii, caprele, turiştii care vor vizita cu siguranţă această sală într-o zi, în mijlocul deşertului? Era un fals foarte reuşit, îndrăzneţ, dar cel mai puţin credibil din lume, o Giocondă pictată pe polistiren expandat. Uneori râd încă de asta, armata franceză, pozne şi fresce. N-am mai pus mâna nici pe creion, nici pe pensulă până la sfârşitul serviciului militar.

PARIS-HOLL Y WOOD

Anne-Marie şi cu mine luaserăm o cameră la hotelul Lutetia; nu voiam să ne simţim instalaţi la Paris. Nici măcar nu m-am dus s-o văd pe mama. Ea ştia că eram negustor de tablouri. Ar fi preferat să fiu artist, muzician, pictor. Nu voiam nici s-o decepţionez, nici s-o necăjesc, nici să-i fac plăcere. Deci de ce Lutetia? Fiindcă era bine plasat în Saint-Germain. Era un motiv suficient. Bineînţeles că acolo îi instalaseră după război pe evreii scăpaţi din lagăre, îmbrăcaţi încă în pijama vărgată, aşteptând să fie recunoscuţi, recuperaţi de familia lor, dacă aceasta mai exista.

Şi tot acolo, a trecut multă vreme de atunci, chiar după serviciul meu militar, doi americani întâlniţi la Monte

Carlo îmi fixaseră o întâlnire. Se numeau Bob şi Valérie Cussak. La Monte-Carlo băusem nişte cocteiluri împreună, ne bătusem cu palma pe spate, schimbasem adresele, dar am crezut că totul se va opri aici. Ca în filmul City Lights, în care miliardarul beat nu-l recunoaşte niciodată pe Charlot, dimineaţa după ce s-a trezit. Ei însă m-au recunoscut.

Aceştia doi m-au luat cu ei la Los Angeles. În fine, m-au invitat. Şi am aranjat ca să capăt postul de trimis special al ziarului la Hollywood. Hollywood! La douăzeci de ani, abia împliniţi. După deşert, mi se părea că am aripi.

America, statuia Libertăţii, văzută de pe puntea vaporului meu, cu acelaşi nume, Liberté. Fără îndoială cuvântul din dicţionar care mi-e cel mai scump şi cel mai greu dobândit. După o scurtă şedere la New York unde n-am văzut nimic, n-am înţeles nimic, m-am aflat pe înălţimile de la Los Angeles, acreditat pe lângă „Motion Picture Association" ca reprezentant oficial al ziarului Paris-Presse. Cum s-a văzut, eram nebun după cinema. Aş fi vrut să-i scriu lui Cocteau că aveam să fac Impostorul Thomas în cinemascop, în culori… Revista Les Cahiers du Cinema mă făcuse să înţeleg mai bine importanţa cinematografului american, pe care până atunci, cel puţin până la cincisprezece ani, nu-l crezusem capabil decât de westernuri şi de filme de război. Mă aflam în inima citadelei, a studiourilor. Am devenit prieten cu starurile care mă uluiseră: Yves Montand, Marilyn Monroe, pe platoul filmului Miliardarul, Jack Lemmon şi Shirley MacLane pe platoul filmului Apartamentul, l-am văzut turnând pe Billy Wilder! Aveam impresia că sunt mai mult decât un cinefil, decât un trimis special: un asistent. Voiam să dau sfaturi…

Într-o seară, la familia Cussak, Marilyn Monroe şi-a făcut apariţia la braţul unui personaj extravagant, cu părul lung, sub o pălărie texană cu boruri largi – creată în mod special pentru el de Lanvin, aveam să aflu mai târziu cu ochelari de star, mantou de nurcă. Fernand Legros, negustor de tablouri. Plin de bijuterii ca un pom de

Crăciun. Tablouri? Făcea pe importantul. Mă duc la el:

— Se pare că vă ocupaţi de tablouri?

— Ce? N-am galerie, n-am telefon, şi fără un milion de dolari n-am timp să mă ocup de dumneavoastră…

S-a uitat la mine prin ochelarii săi şi eu mă uitam la ochelari. Nu ştiam cine era, dar mi-am spus că tipul ăsta nu era decât o pălărie, un mantou de nurcă, nişte ochelari şi nişte bijuterii. Nu auzeam cum îi bate inima.

La aceeaşi serată am întâlnit un actor celebru pe vremea aceea, Cliff Robertson, care m-a pus să-i povestesc despre războiul meu ciudat din Algeria. Pregătea un film pentru CBS pe un scenariu de Reginald Rose, intitulat Ziua crudă şi având ca subiect tocmai războiul din Algeria.

— Picaţi la tanc, mi-a spus, v-ar plăcea să ne daţi o mână de ajutor?

— Sunt omul de care aveţi nevoie.

— Ni se dau costume cu grămada, scoase de la Western Costumes, e destul de fantezist…

Într-adevăr, figuranţii aveau şorturi ale armatei din India, berete basce… în ciuda sindicatelor care n-au simţul umorului, m-am pus pe treabă. Vreau să iau totul de la început. Vreau să pun să se refacă decorurile, costumele, şi curând scenariul şi regia. Pictorii, cei care făceau costumele, persoanele care ajutau actorii să se îmbrace, machiozele, casting-director-ii, dialogue-director-ii, toţi tehnicienii aceia ignoraţi în Franţa se uitau la mine chiorâş. Cliff Robertson era garantul meu: „French consultant44. Celălalt actor – un viitor star –, care era de partea mea, era Charles Bronson, şorturile mai scurte îi puneau în valoare superbele sale coapse! Scenariul nu acorda francezilor un rol prea eroic: ei practicau acolo tortura cu veselie, mai rău decât Custer masacrând satele indiene. I-am vorbit despre asta consulului francez de la Los Angeles, un anume Romain Gary, care m-a sfătuit să renunţ. Erau americani, ei erau liberi să facă ce vor cu Istoria. Până la Vietnam…

Era totuşi excitant, dar am auzit destul de repede alte discuţii, mai puţin umoristice decât monologurile

alcoolizate ale lui Peter Lorre: afacerile directorilor de producţie, ale managerilor, executive producers, producătorilor… „Marile personaje”, ar fi spus Cocteau. Eu beam pe malul piscinelor în maniera lui David Hockney. Mi-am golit paharul, apoi s-au golit piscinele şi eu am scăpat.

De la ferestrele camerei mele de la hotelul Lutetia vedeam magazinul „Le Bon Marche”, acesta era un nume destul de drăguţ ca să desemneze comerţul de artă care nu era încă supermarketul care a devenit, mai ales de câţiva ani încoace. Povestea mea n-ar mai fi posibilă astăzi. Nu mai e loc pentru micul comerţ, pentru încurcătura veselă, întregul comerţ a devenit o escrocherie.

Cine ar putea astăzi, ca mine, în acelaşi timp „să facă”, adică să picteze, să fie un artist, şi „să vândă” adică să fie un negustor sau, dacă vrem să bârfim, un escroc? Dar un negustor e mai puţin preocupat să ştie dacă un tablou e frumos sau urât, autentic sau fals, decât de preţul cu care va putea să-l revândă. Şi totuşi negustorii – şi azi experţii – sunt cei care fac şi desfac carierele, reputaţiile, care manipulează comerţul ca nişte broken la bursă. Ei exploatează în amonte creatorii şi în aval clienţii. Eu ţineam să fiu şi aici şi acolo.

Nu voiam să fiu un Zorro care îndreaptă nedreptăţile, atacând negustorii, protejând artiştii… Bagatele, bullshit… De ce comerţul de artă, arta însăşi ar fi mai morale decât politica sau dragostea? Artistul poate să trăiască într-un turn de fildeş, intrarea în el costă! Eu trăiam la hotel. Un vagabond de lux, supertramp…

COLLIOURE

Anne-Marie a pierdut copilul. Nu ţineam neapărat să fiu tată şi totuşi era un eşec. Am avut certitudinea că nu

vom avea copii niciodată, şi că nu voi fi pictor niciodată, că nu voi şti să pictez niciodată. Parisul mi s-a părut un oraş ostil, căruia nu mai auzeam cum îi bate inima. Eram un străin în el, fără să fiu turist. Totul mi se părea urât acolo, de la acel Montmartre al lui Utrillo la bistrourile lui Prévert, nimic nu mai avea sens. Degeaba locuia familia mea la câteva minute de hotelul Lutetia, vechiul nostru apartament mi se părea un palat antic, un castel bântuit de stafii, plin de pânze de păianjen şi de tablouri prăfuite cu personaje de coşmar. Nu mai ieşeam pe stradă decât cu ochii protejaţi, ascunşi de nişte ochelari negri, pe care nu i-ai fi putut considera de soare, atât de posomorâtă mi se părea vremea.

— E frumos, David, spunea Anne-Marie, care s-a însănătoşit repede.

— Nu, e soare pe cerul albastru dar asta nu înseamnă că e frumos.

Nu mai părăseam barul hotelului decât ca să le vând unor negustori cu ochi de trădători câteva desene pe care le găseam execrabile, părăsind de fiecare dată galeria lor ca un hoţ, aruncând o privire peste umăr. Era o mulţime veselă pe terasa cafenelei *La Palette* într-o seară, şi Anne-Marie a vrut să se instaleze acolo, să facă parte din decor, să savureze ambianţa. Era odios.

— Nici vorbă, spun, eu fac tablouri false şi ei sunt falşi pictori. Singura creaţie artistică, aici, sunt cocteilurile casei.

Anne-Marie voia să-i arăt fostul meu apartament, pe rue Mazarine, şi localurile ziarului *Paris-Presse*, să merg să improvizez muzică de jazz la pian la *Harry's Bar* după ce am cinat cu mama. Voia să deschidă albumul meu de familie, şi eu voiam să-l rup, să-l pictez din nou, să-l zmângălesc. Aveam chef să mor ca să mă nasc din nou cu dreptul. Într-o noapte m-am închis în marea sală de baie, ca să pictez o serie de Marie Laurencin. Dimineaţa eram în cadă, acuarelele pluteau pe mine, peapa tulbure, şi pereţii erau mânjiţi de culori nedefinite. Într-o altă noapte mă aflam într-un bar cu târfe şi-i mărturisisem unei fete cu păr

blond urât cocoţată pe un taburet strâmb că eram Modigliani, un mare pictor italian, pe care nu-l cunoştea, şi ea îmi repeta că era Marilyn Monroe, o actriţă americană, pe care nimeni n-o cunoscuse cu adevărat. I-am maijrlătit un pahar, eu eram Picasso şi ea era Grace Kelly. Într-o dimineaţă m-am sculat, m-am spălat, m-am bărbierit, m-am îmbrăcat şi m-am culcat din nou. Anne-Marie a anulat cele trei întâlniri ale mele din ziua aceea, a chemat doctorul şi a rezervat două cuşete în trenul Paris-Perpignan. A doua zi ne aflam la Collioure.

Collioure, ca să mai prindem culoare. Anne-Marie avusese grijă să pună în bagajele noastre o întreagă documentaţie despre Chagall, ştia că acest evreu rus devenit din întâmplare unul din maeştrii Şcolii din Paris reuşea să mă tulbure prin pictura sa, şi că trebuia totdeauna să-mi reţin lacrimile privindu-i tabloul *Rusiei, măgarilor şi celorlalţi* fără a şti să explic de ce.

Collioure, ca să repictez culori. Să mă apropii de pictură şi să mă îndepărtez de negustori. Era doar un mic port de pescuit, dar care în timpul războiului îi găzduise pe Picasso, Braque, Van Dongen, Dufy, Derain… Collioure ar avea mare grijă de noi.

Nu ne gândeam să rămânem decât vreo zece zile, dar am rămas acolo toată vara. Soarele mi se părea acolo mai real decât în altă parte, Anne-Marie şi mai frumoasă, şi eu învăţam să devin eu însumi, nemaifăcând pe brokerul distins sau falsificatorul pus la adăpost. Pictam toată ziua sau aproape toată ziua. Ne instalasem la moş Pous, un faimos patron de restaurant, prieten cu pictorii, mai înainte de-a ne muta într-un mic apartament, de partea cealaltă a portului. Cu picioarele goale în espadrile, cu mâinile în buzunarele pantalonilor noştri din pânză albă prea scurţi, lâncezeam seara, îndrăgostiţi, fericiţi, potoliţi.

Privirea lui Anne-Marie se schimbase, ea nu credea numai în abilitatea mea de falsificator, în şiretenia mea de negustor, dar şi în talentul meu de pictor, libertatea mea de creaţie, dacă creaţia poate avea ceva de-a face cu libertatea. Rămân încredinţat că orice creaţie este

înlănţuită de precedentele şi de cele contemporane, de un trecut cultural şi de o epocă. Am găsit la Malraux nu atât o justificare cât o lămurire a gândului meu:

„Dacă viziunea oricărui artist este ireductibilă viziunii comune, aceasta se întâmplă pentru că, încă de la originea ei, este ordonată de tablouri şi statui – de lumea artei. Este revelator faptul că nicio memorie de mare artist nu reţine o vocaţie născută din altceva decât din emoţia resimţită în faţa unei opere. Sufletul tulburat de un spectacol sau o dramă este brusc obsedat de voinţa de a o exprima. «Şi eu voi fi pictor» ar putea fi expresia furioasă a tuturor vocaţiilor. îl face să fie artist faptul că în adolescenţa sa a fost impresionat mai profund de descoperirea operelor de artă decât de aceea a lucrurilor pe care le reprezintă ele. Din cauza asta orice artist începe cu pastişa. Pastişa prin care se strecoară geniul, clandestin precum bătrânul din lucarna tablourilor flamande, este într-adevăr o încercare de participare la artă, dar nu şi la viaţă”.

Degeaba pictam biserica, portul, munţii Albret, nu subliniam pe picturile mele extrem de figurative decât expresia secolelor de pictură măcinată de propria mea sensibilitate, departe de fotografiile superbe ale unui pliant turistic.

Apusurile de soare aparţineau Vameşului Rousseau, brunurile sălbatice lui Modigliani, cerurile prea albastre lui Chagall. Şi ele mi-aparţineau şi mie în parte, în timp ce lumea pretins reală eram incapabil s-o înhaţ frontal, cu privirea inocentă şi limpede, o primă privire. Primul om n-avea nevoie de stare civilă şi primul pictor nu avea decât ochii săi, dar al doilea pictor nu l-a putut ignora pe primul, şi de atunci încoace fiecare pictor se apropie sau se îndepărtează de grotele din Lascaux, dar grotele din Lascaux există şi asemeni legii nimeni nu le poate ignora.

Cumpărând un aparat de filmat de 16 mm nu mă îndepărtam de pictură, dar căutam o altă privire interioară – altă privire sub influenţă. Maeştrii mei făceau parte din noul val. Reconciliat cu cinematograful, mă apropiam din

nou şi de muzică, Collioure fiind situat la doi paşi de Prades, unde Pablo Casals a dat ultimele sale concerte. Eram fermecat de această nouă lectură a muzicii, şi-mi aminteam de cuvintele tatii: „Cine n-a auzit Schubert cântat de Cortot, Thibaud şi Casals nu ştie ce-i aceea perfecţiune…” După concerte Anne-Marie îmi arăta mâna ei, vânătă.

— Ce-i cu tine? Ţi-e frig. Să mergem acasă.

— Nu. Să rămânem. Mi-ai strivit mâna tot timpul concertului.

— Dar, spune-mi, nu eşti sensibilă la toată frumuseţea asta?

— Face parte din fericire. E atâta violenţă în fericirea ta, în iubirile tale, în pasiunile tale. Cu excepţia mea. Şi poate că de asta te iubesc. Te iubesc mai mult decât mă iubeşti tu. Eu nu te iubesc decât pe tine, şi viaţa – tu, tu iubeşti muzica, cinematograful, pictura, nu viaţa, tu cauţi perfecţiunea şi un anumit adevăr, pe când dacă m-ai iubi total n-ai mai căuta nimic, mai ales aici, acum, în noaptea asta înstelată. Totul e aici în mâna noastră.

— De-asta ţi-am strivit mâna… Ca să frământ bine această realitate a fericirii, s-o adaptez la mâna mea…

Ea avea dreptate. Totdeauna avea dreptate. Din fericire era adesea nesăbuită, cheltuitoare, frivolă şi agasantă. Îmi plac femeile agasante. Ele nu ne dau pace, ne împiedică să dormim, ne obligă să ne batem. Copilul trebuie, pare-se, să se răzvrătească împotriva tatălui său, cred că bărbatul trebuie să se răzvrătească împotriva soţiei sale. Altfel lâncezeala le cuprinde trupurile flasce şi viaţa agonizează…

Vacanţa noastră era foarte odihnitoare, deci participam la toate serbările, toate evenimentele, toate splendorile. Eram lacomi, Anne-Marie de fericire, eu de exaltare.

Eram ca doi copii la un bâlci, sau la Disneyland. Nimic nu era prea frumos pentru ea şi totul era prea frumos pentru mine. Aproape totul. Am fost invitaţi la recepţie de primarul oraşului, şi se aflau acolo

personalităţile urbei, Dalí şi Gala, şi văduva lui Saint-Exupéry. Dalí în bluejeans care-atâmau pe el şi cu un aer de pictor „boem” sau mai degrabă de pe ţigan, se îndopa cu lăcomie în timp ce soţia sa se fandosea sub privirea de jeratic a unui tânăr linguşitor andaluz, un fel de peşte abil, care-l imita pe Dalí la douăzeci de ani. Totul semăna cu o farsă demimondenă, un bal mascat, o serbare decadentă cu nişte oficiali scorţoşi şi nişte artişti înstăriţi, şi contrastul era încă evident, în perioada aceea în care convenienţele mai erau încă la ordinea zilei. Smochingul părea de rigoare, bluejeans-ul de vigoare. Dar ceva tremura pe sperietorile de ciori. Un anume vânt de libertate.

— Revoluţia trebuie să se oprească la perfecţiunea fericirii, mi-a suflat Anne-Marie, amuzată, asta-i de Saint-Just.

— Viaţa-i aceea care se opreşte la perfecţiunea fericirii.

— Ce crezi de Dalí? Mănâncă prea mult, nu?

— Îşi permite. E slab. Pictorul? Dalí ramolitul. Dalí al Galei. Nu-mi place Dalí, niciodată nu voi face un Dalí.

— Nu vă place maestrul, a reluat o tânără care purta o pălărie cu pene verzi şi avea un nas de pasăre răpitoare, şi cum să faci un Dalí? Sunteţi falsificator? Gropar? (Avea şi nişte enorme buze roşii.)

Eram în grădina primăriei, şi nişte horticultori aduseseră nişte arbuşti în ghivece ca să împodobească spaţiul gol.

— Soţului meu şi mie nu ne place acest Dalí care se comportă ca un artist, spune Anne-Marie, cu o agresivitate exagerată.

— Sunteţi americani? a spus fata cu pene verzi.

— Canadieni, am spus (cu accentul lui Felix Leclerc).

— De la Toronto, a precizat Anne-Marie (cu accentul lui Diane Dufresne copil).

— Nişte huroni[11]! spuse Pene-Verzi, unde vă sunt penele?

11 Trib din Canada

— Pe pălăria dumneavoastră, a spus Anne-Marie.

Şi a izbucnit într-un râs zgomotos care a spart tăcerea oficială, Dalí a înghiţit o altă tartină deschizând o gură care semăna, cu celebrele-i mustăţi atârnând, cu aceea a unui ciclop furios. Am părăsit recepţia ca să ajungem la stele.

Apoi în camera noastră. Patul nostru, dragostea noastră. Simţeam în zilele acelea o anume gingăşie de care nu mă bucur decât azi, candoarea vieţii primitive.

Anne-Marie purta, apoi n-a mai purtat, pe piept o broderie englezească, ce seamănă cu memoria, dantelele timpului, găurile memoriei. Nu ştiu dacă asta era fericirea, dar avea savoarea ei, astfel spus vremurile bune, pâinea bună, fiindcă pâinea şi vremea sunt vechi. Nu-mi plac gândurile astea din trecut, paseiste. Nu-mi plac decât după ce sunt încălzite, migălite, cârpite, ca în bucătăria bunicii.

Un răsărit de soare superb, pe mare, totul în portul din Collioure, şi noi în tren cu o altă destinaţie nedefinită. Viaţă de ţigani nomazi, care în altă parte erau numiţi *beatniks*, mai târziu *hippies*, în fine *babas*. Ce importanţă au sumele, vremurile sau manierele frumoase? Un vânt de libertate şi-o stea norocoasă ne ghida viaţa.

Anne-Marie îl citea pe Kerouac la coaforul Carita, eu pictam pânze de Bonnard în cadă. Era între noi ceva indestructibil care noi credeam că e dragoste, dar a persistat când dragostea noastră a fost distrusă. Nicio nostalgie nu-i posibilă, muzeele sunt vii, catedralele au un limbaj anume, Tutankhamon are misterul său, Biblia rămâne o carte deschisă, lumea asta e un labirint de frumuseţe, de emoţii şi de frisoane. Lucruri rare într-o viaţă, dar comune oricărei existenţe. Era în noi o gingaşă încredere, puţin prostănacă, puţin prostească, pe care a trebuit s-o reanimăm.

Collioure era un hohot de râs, Ursa Mare, fata cu pene, o promisiune că pretutindeni lumea era o lume, cerul un cer, şi infinite priviri. Senzaţie de naştere de sine. Niciun stăpân pe lume, ci o întâlnire cu lucruri şi oameni remarcabili, semne şi visuri.

— Erai o mică tâmpită cu avocatul tău, când te-am cunoscut.

— Tu erai un mare mincinos cu un nume fals.

— Nu ţi-e ruşine să fii împreună cu un nume fals? Cu mine?

— Ba da. Mor de ruşine, şi apoi tu mă învii. Unde suntem?

— Curând Roma, vom merge în Piaţa Sfântul Petru, să ne rugăm pentru noi, şi apoi la câteva galerii. Restaurante şi inele de logodnă.

Era un stil de viaţă foarte confortabil pentru perioada aceea. Era o perioadă foarte confortabilă, chiar şi pentru existenţele zbuciumate.

ITALIA

Dacă pictorul era fericit, încântat, că merge în Italia, falsificatorul era grăbit să părăsească Franţa. Ceva anume – şi câţiva prieteni parizieni, nişte relaţii sigure şi cu toate astea dubioase, cu care minciuna devenea un joc de ping pong sau de oglinzi – îmi spunea că negoţul nu era stabil şi climatul nu prea favorabil introducerii imediate de noi falsuri. Nişte experţi migăloşi, cu adevărat incoruptibili, se apropiau prea mult de anumite desene de Cocteau sau de Picasso. Anne-Marie vedea în această alergătură prin Europa, această fugă înainte, o călătorie de nuntă plină de agitaţie. Nu se temea de nimic, afară de uneori, neliniştile mele subite, necugetate, de crizele de anxietate care mă făceau să-mi rotesc ochii ca un pui de mistreţ hăituit. Trăia ca într-un film ceea ce era o realitate, dar această realitate era atât de presărată cu falsuri de tot genul – aveam nume noi la fiecare hotel şi nişte prieteni întâlniţi noaptea în diferite cluburi din Paris sau de pe Coasta de Azur ne procuraseră mai multe paşapoarte cu roluri şi cu

deghizări, timpul însuşi era aşa de elastic, încât era uşor să pierzi contactul cu viaţa cotidiană.

Mai înainte de-a ajunge în Italia, de-a învinge Italia! am trecut prin Geneva. Luasem cu mine opere de Matisse.

Rouault, Chagall, cărora ştampila unui vameş le confirmase autenticitatea. La Geneva nu există o stradă a oamenilor de viaţă, viaţa este monotonă, şi noi aveam puţin nostalgia portului Collioure, a culorilor mediteraneene, a nopţilor clare, luminoase. Am rămas în camera noastră de la hotelul Montana, să ascultăm *Noaptea transfigurată* de Schoenberg.

Sticla de şampanie pe care o comandasem în cameră ne îmbătase rapid, Anne-Marie era euforică şi eu megaloman, un veritabil Napoleon pregătind campania din Italia.

A doua zi de dimineaţă, atras de un foarte frumos Nicolas de Staël expus în vitrină, am intrat la galeria Beyler. M-am informat despre starea pieţii prezentându-mă drept un broker respectabil. Am lăsat să se înţeleagă că posedam două opere mici de Chagall... Aceste mici piese foarte reuşite reprezentau vârful meu de lance. M-au îndrumat spre galeria Rey.

François Rey a fost de-o extremă curtoazie, invitându-ne chiar să stăm în apartamentul său, nu voia să ne ruinăm într-un hotel de lux.

— Nu rămânem decât câteva zile, am spus.

— Nu se poate, spuse el, comerţul este aici în plină extindere. Este multă treabă pentru un broker abil şi conştiincios.

Nu eram încă atât de abil, în ciuda succeselor mele, iar cât priveşte conştiinţa, preferam s-o privesc din profil...

Chiar în aceeaşi seară am dormit în „garsoniera" acestui domn Rey, care locuia în altă parte. Pereţii erau acoperiţi de tablouri.

— Iată-ne instalaţi în casa unui adevărat negustor de tablouri! a spus Anne-Marie foarte amuzată.

— Şi eu nu sunt un „adevărat" negustor de tablouri?

— Tu eşti un adevărat negustor de tablouri false.

— Ceva mă jenează aici, e prea curat. Am impresia că sunt un mic spărgător intrat din greşeală în Banca Franţei şi că sirenele de alarmă au să înceapă să urle. Mi-e frică să fac un pas în plus, să spun vreun cuvânt nelalocul lui. Percep mai bine Italia, Milano, Roma, Veneţia…

Cu toate că François Ray a fost surprins şi puţin dezamăgit de plecarea noastră precipitată, ne-a dat totuşi scrisori de recomandare pentru negustorii milanezi.

Coborând din avion, ne-a învăluit o căldură plăcută, aerul mirosea bine a nonşalanţă, eleganţă şi a kerosen. Italia nu este numai ţara capodoperelor, este ea însăşi o capodoperă, oraşele ei sunt nişte muzee, limba ei o muzică de operă, locuitorii nişte actori. Oricare artist se simte vărul Italiei.

Îmi închipui că arta italiană nu-i decât o succesiune de falsuri, de imitaţii şi de capodopere, şi întreaga Italie este un vast atelier, o şcoală, unde înveţi să pictezi în maniera marilor pictori vechi, a maeştrilor, al căror prestigiu se simte pretutindeni, a căror amprentă e omniprezentă, şi ce importanţă are dacă elevul continuă opera maestrului, ce importanţă au semnăturile, arta e acolo, ca o muzică pe buze, un cântec popular care aparţine patrimoniului, fără drepturi de autor.

Vizitele mele la negustori nu seamănă niciodată cu demersurile unui vânzător de aspiratoare. Am grijă totdeauna să fiu prezentat, susţinut, dobândind astfel un fel de carnet de membru al unui club foarte închis, comerţul cu artă. François Rey mă recomandase unui anume Bergamini, un fost negustor de cărbuni reconvertit la nişte culori care murdăresc mai puţin, proprietar al uneia dintre cele mai prestigioase galerii din Milano.

Amintire a tatii sau superstiţie, mai întâi am făcut o escală la Scala. Era după-amiază, o zi cu căldură înăbuşitoare. Nu se putea trece dincolo de hol, orchestra făcea repetiţie. Deoarece nu-mi puteam satisface pofta de muzică, am cerut permisiunea să-mi satisfac o nevoie mai urgentă. M-au îndrumat pe nişte culoare şi scări şi, pierdut pe etaje, rătăcit pe covoarele roşii, am deschis o uşă, aceea

a unei loje, şi timp de o jumătate de oră am asistat, singur, ascuns, uluit, la repetiţiile uverturii la *Nabucco* de Verdi.

Acordurile, dezacordurile, disonanţele şi în fine armonia, reluările continue, neobosite, dorinţa de perfecţiune, mă aflam în universul muzicii şi picturii. În căutarea frumuseţii, a adevărului operei, a exaltării sale.

Afară, în josul scărilor, concert de claxoane, lupta zilnică a Fiaturilor şi a Vespelor, a maşinilor mici şi a scuterelor agresive. Cerul era cenuşiu, mohorât. Tot oraşul părea să sufere de-o criză de ficat care-i dădea un ten cenuşiu ca de ceară. Anne-Marie rămăsese să se odihnească la hotel. Instinctiv priveam femeile, totodată victime inocente şi provocatoare incendiare. Eroine de film şi mama spaghetelor, scorpii care vociferau şi modele ale lui Botticelli… Bergamini m-a primit ca şi când eram nepotul său de la Paris, proaspăt absolvent al unei ireale şcoli comerciale de Belle-Arte. Mă interesau operele lui de de Chirico, Morandi, Marini, el era un virtual cumpărător al picturilor mele de Braque şi Bonnard. Îmi place să am în colecţia mea tablouri „autentice” pentru plăcerea mea de amator şi din prudenţă de falsificator. Ele sunt garante ale falsurilor. Dar mi se întâmplă să fiu tras pe sfoară de nişte negustori nu prea scrupuloşi sau numai naivi. Tablourile false circulă împreună cu cele autentice, ca nişte persoane care s-au fofilat fără a avea dreptul la o recepţie mondenă. Comerţul de artă se ţese astfel din fire sintetice în mod iscusit urzite cu mătase naturală.

Cu o certă obsesie, dar şi cu o curiozitate nerăbdătoare, aşteptam să mă găsesc faţă în faţă cu vreuna din operele mele, ştiam că ziua aceea va veni. Va trebui să nu râd. Nici să cumpăr.

În cele din urmă m-am hotărât pentru un mic Dubuffet din perioada africană, şi am vândut o guaşă de Picasso; era un troc. Eram Cortez păcălindu-i pe azteci dându-le mici podoabe de sticlă în schimbul comorilor Mexicului. Oricare a fost imoralitatea mea de hoţ, ca să spunem oamenilor pe nume, şi lăcomia de câştig a negustorilor, ca să privim lucrurile în faţă, n-a existat

niciodată în relaţiile noastre de atunci, din „perioada mea europeană44, nici dispreţ, nici ură, nici gelozie. Ar fi prea uşor să crezi în fabula pictorului necunoscut care se răzbună pe baronii din sferele înalte prefăcând aurul lor în plumb. Povestea mea e naivă, aproape copilărească, fiindcă şi vremurile erau astfel. Fiecare operă, când ea se poate numi o operă, să zicem fiecare bucată de hârtie pictată, nu era pe atunci înregistrată, fotografiată, protejată de sisteme electronice, informatice. În perioada aceea, cumpărătorul credea că falsul său era autentic, se preta admirabil jocului; acum, după un sfert de secol, se cumpără copii cu bună ştiinţă, numai dacă nu eşti orb şi surd. Escrocheria face parte din comerţul la mâna a doua. Este totuşi un adevărat comerţ, care nu-i lipsit de interes, căci ce poţi spune de un Modigliani fals, dacă e pictat de Soutine, sau de un Gustave Dore pictat de Van Gogh şi imitat de Leger? Că pictura se exprimă astfel, cu răbdare, şi apoi deodată cu urgenţă. Nimic nu se pierde şi totul se creează, transformându-se.

Nu-mi făceam griji pentru Bergamini care va şti să-şi revândă bine micul său Picasso, nici pentru Picasso care pictase nişte guaşe mai puţin verosimile decât a mea. Îmi făceam griji pentru mine pentru că săream peste etape, lucram prea repede, tablourile mele erau uneori abia uscate, şi mă temeam ca minciuna să nu picure pe pânză, ca nasul meu fals şi mustăţile mele false să nu se dezlipească sub efectul căldurii. Bergamini mi-a dat pe încredere o listă cu mari industriaşi milanezi colecţionari, cu bancheri şi aristocraţi cu blazonul repictat. Aveam din nou un naş, un garant, o asigurare. Şi astfel l-am întâlnit pe Arturo Tosi, cel mai renumit croitor pentru bărbaţi din Milano. Îmi jurasem să-l îmbrobodesc. În holul de la intrare, valoarea tablourilor era deja inestimabilă, nişte capodopere ale artei moderne. Mă întrebam – şi i-am şoptit chiar lui Anne-Marie la ureche – dacă autorilor acestor capodopere le dăduse prin cap că picturile lor vor ajunge la intrarea milaneză a unui pantalonar.

Am fost invitaţi în salon. Mobile şi decor vechi, de o

extremă raritate, de-un lux vecin cu manierismul decadent, o magazie magică şi întreţinută cu grijă, în care picturile modernilor se încadrau perfect, ca nişte tineri nobili, chiar rebeli, care ştiu să se comporte la o reuniune de familie. Tosi era fermecător, foarte amabil, şi-l lăsam cu plăcere să facă pe *latin lov*erul faţă de Anne-Marie. Mi-a arătat cu o mândrie copilărească de mare colecţionar ultimele sale achiziţii – noile sale jucării –, o natură moartă de Morandi, un peisaj de Sironi, o guaşă în gri cu negru de Picasso, reprezentând un cap de taur. O lipsă de gust surprinzătoare, de la început: agăţase pe uşa lui desenul unui manechin împodobit cu panglici, în stilul lui Bérard, cu inscripţia pompoasă: *Arturo Tosi*, *architeto del Corpo umano*. Dacă mă gândeam mai bine, acest detaliu necuviincios sublinia celelalte frumuseţi ale locului, aşa cum o cicatrice minusculă conferă un farmec nebun unei femei foarte frumoase.

Tosi era nerăbdător să vadă desenele mele de Picasso, pe care i le lăudase Bergamini fără să le fi văzut. S-a extaziat:

— Le găsesc superbe, cu această puritate a liniei pe care a atins-o Picasso în cele mai bune zile ale sale, când lucrează repede, cu bucurie…

În cele mai bune nopţi ale mele, repede, cu bucurie…

Făcusem cele trei tuşuri în ajun la hotel sub ochii stupefiaţi ai lui Anne-Marie. Croitorul nu putea să-mi facă o plăcere mai mare. Ar fi putut să se rezume la atât, dar deodată a pornit cu paşi mari – mersul lui Groucho Marx! – spre o încăpere alăturată, şi mi-a spus:

— O să i le arăt lui Sapone, va fi nebun de gelozie…

Sapone! Dacă ar fi spus Capone mi-ar fi cauzat mai puţină teamă. Sapone fusese chiar croitorul lui Picasso. Devenise firește un eminent specialist al picturii clientului său, îl văzuse de mii de ori desenând, pictând şi sculptând, nu fusese niciodată plătit altfel decât cu desene, guaşe, tuşuri. Ştia totul despre Picasso, ştia să vadă defectele unei haine, cusurul cutei unui pantalon, necuviinţa unei batiste prea stridente.

— Eşti palid, a spus Anne-Marie, ţi-e rău?

— E ceva care nu trece…

— Probabil că ai mâncat prea mult, eşti prea lacom, nu ştii când să te opreşti.

Avea dreptate, mă purtam ca un înfometat, un bulimic, mă lăsam dus de temperamentul meu. Tosi a deschis o uşă dublă şi m-a prezentat lui Sapone. Un bărbat scund, nervos, slab, agitat, un Luis de Funès electric şi italian, şi funest. A apucat desenele, le-a cercetat, cu sprâncenele încruntate şi agitate de ticuri, s-a îndepărtat ca să fie singur, ne-a întors spatele. A făcut stânga-mprejur.

— *Ma*, *chemagnifico*! a spus fără zâmbet, fără plăcere.

Ţinea desenele în faţa ochilor, nu-i vedeam decât sprâncenele; dacă italienii vorbesc adesea cu mâinile, el vorbea cu sprâncenele. Mi s-a părut că discern un zâmbet prostesc pe sprâncenele sale.

— Norocos mai sunteţi! l-am auzit spunând, posedaţi trei mici capodopere. Le-aş cumpăra bucuros de la dumneavoastră dar fără îndoială că nu-s destul de bogat.

— *Buffone*! a strigat Tosi, în timp ce eu amuţisem în poziţia prepelicarului cu gura căscată de uluială.

— E bogat dar avar, a continuat Tosi luându-mă de umeri, oricum n-o să obţină aceste opere, la care am prioritatea, nu-i aşa? Dar poate că mai aveţi câteva alte opere, pentru prietenul meu?

Eram gata să-i fac un întreg album imediat! Să-i tapetez dulapurile, să-i pictez fulare, cravate şi halate… Eu făceam acum jocurile.

— Cât vreţi pe ele? a întrebat Tosi, care nu mai zâmbea.

Nu mai eram acel David Stein care avea un picior în închisoare cu cinci minute mai înainte, ci Pablo Picasso, cu ambele picioare pe soclu.

— Şase milioane mi se pare un preţ interesant.

Tosi a întins mâna, eu desenele, pe care Sapone mi le înapoiase cu reget. Sapone şi-a încruntat sprâncenele. Ani

crezut că avea să supraliciteze suma acceptată de Tosi. O luptă între colecţionari în jurul micilor mele falsuri m-ar fi umplut de orgoliu sau de vanitate. Dar lupta n-a avut loc. Tosi s-a îndreptat spre Anne-Marie, care trăncănea cu o contesă senzuală. Anne-Marie m-a văzut aprinzând o ţigară, a zâmbit. Tosi a semnat pe un birou Ludovic al XV-lea cecul de şase milioane de lire.

— La purtător, am precizat, încă nu mi-am deschis un cont în Italia, dar am s-o fac fără întârziere, hotărât lucru, îmi place mult ţara asta. Şi soţia mea nu cunoaşte Veneţia…

* * *

— David, eşti sigur că vrei să pleci aşa de repede? Veneţia nu va fi înghiţită de ape mâine, şi Milano pare a fi o mină de aur…

M-am uitat la Anne-Marie. Întrebarea ei mă jena, mă făcea să mă simt prost.

— Anne-Marie, când găseşti un portofel pe jos, rămâi acolo ca să aştepţi să se întoarcă păgubaşul sau te îndepărtezi ca să numeri banii? Nu cred că pericolul să vină de la Sapone, nici de la Tosi, dar simt că-i periculos să rămânem aici. Închipuieşte-ţi că suntem Bonnie şi Clyde, am rămâne în acelaşi sătuc să jefuim mereu aceeaşi bancă în zilele de plată, sau am lua caimacul în tot Middle Westul mai înainte de-a termina în mod glorios la New York? Ce facem? Turism? Ţii atât de mult la bani încât vrei să risc inutil? Vrei rochii noi? Bijuterii? O mică plimbare în gondolă nu înseamnă nimic pentru tine?

Anne-Marie a început să plângă în hohote.

— Eşti nedrept, egoist! Ţi-am cerut eu ceva? Cum aş putea? Tu îmi dai totul. Mă umpli de cadouri. Nu mă gândeam decât la tine, când am spus asta. Nu fac decât să mă gândesc la tine, să mă neliniştesc pentru tine, pentru sănătatea ta, somnul tău, pictura ta… Şi eu? Ce sunt? Nimic. Nu dau nimic. Eu nu ştiu să „creez”!

Nu eram mândru. Am împins farfuria cu tagliatelle. Nu voiam să mă cert, mai ales la Veneţia. Nu voiam să fac business acolo, ci să mă distrez, să mă ocup de ea, de

muzee, de biserici, de lagună şi de canale. Veneţia era locul ideal unde să mă retrag puţin din circuit, din timp, din scurgerea zilelor.

— Fă-mi un copil. De data asta totul se va petrece cu bine. Fă-ne unul mic.

— Unul adevărat sau unul fals?

Furia din ochii ei, tremurul vocii. Ura, poate. Răutatea şi nedreptatea. Mi-am spus că cel mai bun lucru era să-i trag câteva palme şi să-mi termin macaroanele în mod demn pe când ea l-ar regreta pe tatăl ei, consulatul de la Katowice din Polonia, studiile ei de drept şi pe tâmpitul ei de avocat. M-am sculat şi am luat-o în braţe.

— Ai să vezi ce frumoasă e Veneţia, este un oraş care ţi se va potrivi ca o rochie de mireasă care nu se va uza niciodată.

Fără îndoială că exageram.

— Lasă-mă să-ţi povestesc despre Veneţia.

— Dar n-ai fost niciodată acolo! (A zâmbit.)

— Eu? Ba da. Pe vremea aceea, mi se spunea Tiepolo, Carpaccio, Canaletto, Veronese, Tiţian, Caravaggio…

— Şi Casanova?

— Eram mult mai serios decât el. Închipuieşte-ţi Piaţa San Marco, bazilica San Marco… Cafeneaua Florian, te afli în faţa celui mai bun capuccino din lume…

* * *

— E prea cald.

A suflat peste spuma cremoasă ciocolatie. Ce frumoasă era soţia mea, în costumul ei alb, şezând astfel cuminte în cea mai frumoasă cafenea din lume, cea mai veche, cea mai plină de amintiri. Nu eram decât noi în separeul salonaşului în care cerusem să stăm. Soţia mea… Anne-Marie nu era soţia mea, ca stare civilă autentică, dar figura pe fişa hotelului Londra, unde rezervasem apartamentul prezidenţial! Vedere spre Canal Grande, terasă de marmură… înainte de-a părăsi Milano, Anne-Marie mă cărase la marele magazin *Rinascente* unde făcuse o *razzia* printre poşete, rochii, cămăşi, pălării, pantofi… Lipsea vreun accesoriu? Am trecut prin faţa unui

magazin ce vindea animale şi s-a îndrăgostit de-un teckel cu păr scurt pe care a hotărât să-l numească Bichou. Cum uneori îmi spunea şi mie Bichou, m-am întrebat dacă semănăm cu un teckel cu păr scurt. Eram bine dispus, ea era fericită şi aveam amândoi o poftă furioasă să cheltuim lire, aceste bileţele pentru Monopoly, lipsite de importanţă: ca să punem capăt cheltuielilor i-am oferit „soţiei mele” o verighetă.

În Piaţa San Marco, Bichou alerga după porumbei în timp ce Anne-Marie mă fotografia în faţa bazilicii. Ne rătăceam pe străduţele în care trebuia uneori să evităm o hoardă de turişti mai devastatori decât o turmă de elefanţi. A început să plouă şi toţi oamenii circulau acoperiţi de impermeabile de plastic albastru deschis, asemenea unor mari saci pentru gunoi. Mergeam de la muzeu la academie şi de la galerie la biserică. Când a încetat ploaia eram spălaţi, fără parale, trebuia să încep să pictez din nou. Uitasem puţin acest aspect al picturii. Lucrul şi banii, nevoia. Mi-ar fi plăcut să fiu tare bătrân, şi mare miliardar, şi să rămân aici, să contemplu frumuseţea într-un timp imobil şi dat înapoi, de la înălţimea balconului meu, să adorm acolo fericit, potolit şi zâmbitor.

La Roma am muncit intens, într-o stare de graţie şi de fericire. Stătusem câteva zile în nişte hoteluri în care-mi era greu să lucrez în tihnă. În hotelurile de lux mă enerva liniştea, în cele de două stele nu suportam zgomotul vecinilor, ţevăria instalaţiilor. Am găsit în cele din urmă un *attico* la Vigna Clara, pe vârful uneia din cele şapte coline.

Mi-am pus nişte apărătoare de ochi ca să nu văd Roma, pe papă sau Coliseumul. Cum vândusem galeriei Marlborough, pe Via Gregoriană, un desen de Picasso, pentru o sumă frumuşică, am achiziţionat un foarte frumos material de pictură. Voiam să pictez, pentru mine, cu expresia mea personală, limbajul şi calmul meu, dar şi ca să vând, pentru că trebuie să trăieşti cât mai bine posibil.

Obţinusem de la Milano recomandări pentru cele mai bune galerii, sau mai bine zis cele mai apte să cumpere picturile mele. Vindeam uşor, netrebuind nici măcar să fac

certificate false… Italienii nu le cer niciodată. Am avut impresia că acordau prea puţină importanţă semnăturii, concentrându-se asupra operei înseşi, asupra calităţii sale, fiind mai îndrăgostiţi de pictură decât negustorii aprigi la câştig. Am început să vând nu numai tuşuri, acuarele sau mici guaşe, ci adevărate tablouri. Devenind un falsificator mai ambiţios, am devenit un pictor mai cunoscut.

Acea *dolce vita* pe care o duceam acolo nu avea nicio legătură cu lumea lui Fellini. Refuzam numeroasele invitaţii pe care le primeam ca să mă consacru lucrului meu, uleiurilor în special. Fără îndoială că Anne-Marie se plictisea. Ea avea să împlinească douăzeci şi unu de ani la 22 noiembrie, locuia în Oraşul Etern şi-şi petrecea cea mai mare parte a timpului în faţa televizorului.

— Încep să detest Roma! Am nimerit în plin conciliu ecumenic, hotelul nostru e plin de preoţi, cardinali, prelaţi, şi spioni ai Vaticanului, nu se mai vede decât negru şi purpură… Ne mutăm şi ne trezim în apartamentul mobilat al unui poliţist dar al cărui fost locatar e o *call-girl*… Atunci când întâlnim persoane interesante care ne poftesc la petreceri, refuzi invitaţia chiar şi în numele meu. Nu numai că împrumuţi nu ştiu ce sumă exorbitantă acestui Bruno di Geronimo, dar mai accepţi şi să-l ajuţi să-şi scrie scenariul după nu ştiu ce cărţulie de Tolstoi. Şi eu stau ca o *mamma* în bucătărie ca să fierb tăiţei! De altfel poate că voi fi o *mamma*.

— Ce? Eşti însărcinată? O să pictez o naştere!

— Eşti fericit?

— Nebun de bucurie. Dar fii şi tu fericită. Uite, am vândut opere de Braque, Picasso, Van Dongen, Chagall, Dufy. Mă însoţeşti când mă duc să vând, sau când merg să cumpăr rame, pânze vechi, tu învecheşti hârtiile în cadă cu ceai chinezesc pentru că preferi China şi o să ai un copil conceput, dacă nu mă înşel, la Veneţia – va fi un artist. Şi-o să împlineşti douăzeci şi unu de ani. Vei fi majoră!

— De asta ţi-era teamă? Că părinţii mei ar fi putut să mă caute cu poliţia fiind minoră? Suntem într-adevăr nebuni, David.

— Uită-te la priveliştea asta! Roma. Am impresia c-o descopăr. E la picioarele noastre. Priveşte în jurul nostru, vile, grădini, chiparoşi… şi ambasadori, diplomaţi, nu-s vagabonzi, nu-i zgomot. Şi am telefonat la garaj, au primit maşina, o Irmocenti roşie. Seamănă cu un Fiat dar are motor de Austin.

— Este deci contrariul a ceea ce faci tu, cu un motor de Stein şi semănând cu un Picasso… Glumesc… îmi place ceea ce faci tu, uleiurile, când le faci numai pentru tine, dar rişti de-o sută de ori mai mult să vinzi picturi în ulei care sunt false. Şi în plus degajă într-adevăr un miros oribil care ne obligă să stăm cu ferestrele deschise în noiembrie, e murdar şi pătează! Pe când un mic desen îţi ia un sfert de oră, fiecare pictură în ulei te acaparează zile întregi în care nu te mai văd!

— Vrei să mă însoţeşti la Torino vineri? Herlitzk de la galeria Marlborough mă trimite la unul din prietenii săi, întâmplător chiar e un ginecolog, care şi-a deschis de curând o galerie, *La Bussola*, cred. Ştii, am vândut galeriei *La Medusa* un ulei, un Chagall, chiar lui Claudio Brunio. Un clovn în văzduh, cu un bucheţel de flori, şi un măgar într-un colţ. Îmi place mult să pictez măgarii lui Chagall. Cred că tabloul nu era foarte bun, dar semăna destul de bine cu un Chagall nu prea bun.

(însă destul de bun ca să se afle în catalogul Bolaffi 66 – 67, vândut de zece ori mai scump decât preţul cu care-l vândusem eu…)

— Şi-apoi, dacă te plictiseşte să fierbi tăiţei, Anne-Marie, n-ai decât să faci orez din când în când…

M-a ameninţat că-mi sparge capul cu o sticlă de Chianti, dar am băut împreună sticla privind cum se cufundă oraşul în ceaţă şi în noapte. Oraşul plutea încă, precum leagănul lui Moise pe Nil, şi eu pluteam, senin, fără să mă tem de faraoni, de filistini şi de toţi denunţătorii lor.

Torino era un oraş mussolinian aflat la periferia uzinelor Fiat. Doctorul Bertaso era la spital ca să asiste la o naştere şi noi eram la galeriile *La Medusa*, sub arcade.

Vânzătoarea ne-a primit cu căldură mai înainte de a-mi înfige un cuţit în inimă:

— Aţi văzut, la Milano, povestea aceea cu tablourile false…

Am crezut că Anne-Marie avea să avorteze din nou.

— Tablouri false, am spus, există deci şi autentice? Vânzătoarea a căscat ochii cât cepele. Eu am zâmbit ca un băiat bun şi nu prea şmecher.

— Glumeam, am spus grav, dar ce s-a întâmplat exact? Nu era vorba nici de Sapone, nici de Tosi, nici de

Picasso şi atunci când vânzătoarea s-a lansat într-o poveste rocambolescă cu tablouri vechi nu mai ascultam decât distrat. De data asta nu era vorba de mine. Bertaso a sosit în fine, un bărbat frumos de vreo patruzeci de ani, cu aerul cuceritor al lui Vittorio Gassman, de o eleganţă degajată. Mi-a vândut un mic Dufy în schimbul unui desen de Picasso şi o sumă derizorie. Picasso-ul reprezenta o femeie ţinând o maimuţică în braţe. Mă întrebam cu ce o să semene copilul meu.

Nu mai consideram Milano un butoi cu pulbere. Poliţia era pe urma vechilor tablouri false, de ce oare ar găsi opere de Picasso? Doctorul Bertaso a examinat-o amabil pe Anne-Marie, bineînţeles pe gratis, ne-a oferit o şampanie delicioasă şi ne-a sfătuit să mergem să-l vedem la Milano pe cel mai mare colecţionar al oraşului după el, pe prietenul său Willy Macchiati.

— Şi iată, a spus Anne-Marie, de la o galerie la alta… Trăim ca nişte bile de fliper.

— Ce-i aia un fliper?

— Dar ştii bine, în cafenele, maşinile alea unde pui douăzeci de franci vechi şi…

— Ah, un biliard electric. Nu poţi vorbi franţuzeşte? Unde suntem aici? în Italia, după câte ştiu.

Acest Macchiati avea o casă boierească cu faţada de o paloare bolnăvicioasă. Înăuntru totul era negru, întunecat, şi când a apărut, era şi el întunecat, haine negre, păr negru ca smoala, ochi de corb. Era subţire şi demonic. Ne aflam la Mefisto însuşi. Cu toate astea omul

era fermecător, curtenitor, extrem de distins, rafinat, era ceva de Cocteau în el, în modul lui de-a însoţi cuvintele sale degajate cu nişte gesturi înaripate.

S-a prezentat ca un modest amator de lucruri frumoase care nu poseda decât o avere modestă. Existau în Italia familii care aveau comori mai preţioase decât cele ale muzeelor, tablouri şi sculpturi care proveneau direct din atelierele celor mai mari pictori. Capodopere care nu părăsiseră niciodată palatele cărora le fuseseră destinate. Era fascinant şi a vorbit mult pe tema asta fără ca Anne-Marie sau eu să încercăm o clipă să-l întrerupem, să cumăm farmecul. Nici măcar nu mai aveam ambiţia să-i propun ceva. Mai ales nu trebuie niciodată să-ţi subestimezi adversarul. Riscul meseriei de falsificator nu este cel de-a pune în circulaţie monedă falsă, ci cel de-a o oferi unor casieri de la Banca Franţei.

— Vedeţi, dragă domnule, pericolul la pictorii contemporani sunt falsificatorii. Cotele atinse de unii dintre aceşti pictori, în viaţă sau nu, sunt o tentaţie teribilă, nu-i aşa?

— Cu siguranţă, spun cu răceală, întrebându-mă dacă tot discursul ăsta frumos nu era o modalitate de a-mi spune în mod elegant: hai, băiete, nu face cu mine jocul ăsta, te-am ghicit imediat. Poate că deja circulau zvonuri pe socoteala mea. Desigur că se informase, deoarece la telefon mă invitase să-i propun nişte piese care l-ar putea interesa. La cine se informase? La Sapone? La Tosi? La poliţie? N-aveam de-a face cu poliţia. Nici măcar un exces de viteză. M-am uitat la Anne-Marie. Ochii ei mă implorau să nu întreprind nimic, să mulţumesc gazdei noastre şi să plecăm la Roma ca să fim binecuvântaţi de papă şi de toţi cardinalii conciliului, Sfinte Dumnezeule, roagă-te pentru sufletul lui Ioan al XXI13-lea, cel al lui Paul al VI-lea, succesorul său, şi salvează-l de păcat pe bietul David Stein. Gazda mea a continuat:

— S-ar putea ca chiar în propria mea colecţie să se fi strecurat unul sau două falsuri. Dar m-aş mira… Nu. Nu mă îndoiesc nicio clipă că tot ceea ce am e autentic.

— Siguranţa dumneavoastră mă surprinde, m-am trezit răspunzând prompt, căci eu însumi, care sunt negustor, nu sunt atât de sigur că nu m-am lăsat niciodată păcălit. Există falsificatori geniali.

— Nu mă îndoiesc.

Ochii lui Anne-Marie păreau să urmărească un meci de tenis.

— Toate picturile pe care le veţi vedea la mine, toate desenele, le-am cumpărat direct de la autorul lor. Fără intermediar. Le-am ales în atelier, am supravegheat ambalarea şi transportul. De asta sunt atât de categoric.

— În acest caz, eu nu vă pot propune nimic?

Anne-Marie era uşurată, pe punctul de a-şi lua rămas bun.

— Ce aveţi să-mi propuneţi, stimate domn?

— Două guaşe fără prea mari pretenţii, dar foarte drăguţe, una de Marie Laurencin, cealaltă de Picasso.

Anne-Marie se prăbuşi în fotoliul ei. Ridică ochii la cer. În plus ea îmi cunoştea colecţia, şi ştia că n-aveam niciuna din cele două guaşe.

— Laurencin, Picasso… Ce-ar fi să le aduceţi mâine?

— Desigur, pe la ce oră?

— Să zicem pe la sfârşitul după-amiezii. Veţi rămâne la cină cu fermecătoarea dumneavoastră soţie.

Fermecătoarea mea soţie era nebună de furie în taxiul care ne ducea înapoi la hotel.

— Ce te-a apucat? Eşti tâmpit?

— Este o provocare.

— Dar el nu te-a provocat nicio clipă. Iată un tip fermecător care te face să înţelegi cu rigoare matematică că nu trebuie să fii încrezător şi tu vrei să-i aduci pe tavă două falsuri pe care nici n-ai început să le pictezi!

— Este totuşi o provocare. Oricum, tablouri de Laurencin, de Picasso, am pictat uneori trei sau patru într-o noapte. E suficient să fiu inspirat, să am credinţă sau furie.

Peste două ore eram în faţa celui de-al treilea pahar de apetitiv tare. Ea încerca să se calmeze, eu încercam să

aprind ceva în mine. Dar nu se întâmpla nimic.

— Hai să mâncăm, am spus eu calm.

— Hai să mâncăm, zice el calm! Şi când crezi c-o să faci micile tale guaşe infailibile? în taxi mâine seară?

— Mi-e foame. Am poftă să mănânc tăiţei.

— Tăiţei? Tăiţei ca să te înviorezi? Iar tăiţei!

— Suntem în Italia. În plus, mama nu-mi făcea niciodată tăiţei şi am descoperit târziu că îi ador.

Am mâncat mai puţini tăiţei decât am băut Chianti classico. Şi la miezul nopţii sforăiam de-a curmezişul patului. La ora unu noaptea eram ghemuit sub duşul rece, la ora două luam un mic dejun într-o braserie deschisă noaptea şi la ora trei lucram într-o stare de graţie, abia remarcând că Anne-Marie îmi pregătise tot materialul înainte de a se culca.

N-am dormit decât două ore.

— Nu ştiu de ce te-am ajutat, a spus Anne-Marie, de altfel poate că nici nu te-am ajutat. Poate că din cauza mea ai putut face cele două lucrări care o să te trimită direct la închisoare, şi poate că asta şi vreau.

Îl cita pe Freud.

— Bun, abia avem timp să găsim un rămas. Din fericire ne aflăm în Italia.

Artizanii italieni nu sunt numai cei mai îndemânatici şi cei mai mari artişti din lume, dar şi cei mai punctuali. Al meu a înţeles ce aşteptam de la el, şi mi-a dat obiectul fix la ora şaptesprezece, cum convenisem. Mi-a arătat rezultatul şi am fost stupefiat. Nu-mi mai recunoşteam munca mea de noapte, dar aveam în faţa ochilor un autentic Laurencin, un autentic Picasso. Eram sigur pe mine, nebun de bucurie.

Macchiati ne aştepta, îmbrăcat tot în negru. I-a sărutat mâna lui Anne-Marie înainte de-a o însoţi în grădină, unde se afla şi propria lui soţie, o frumuseţe aproape ofilită, dar în cuvântul „aproape” exista ceva de-o infinită delicateţe.

— Să vedem ce mi-aţi adus, spuse Macchiati, nerăbdător.

Am despachetat tablourile, i le-am întins. Le cercetă fără patimă. Cu atât mai bine. N-am încredere în patimă. Unii negustori aşa-zis amatori au mai puţină pasiune în amonte pentru opere decât în aval pentru banii pe care acestea le promit. Macchiati avea o privire pătrunzătoare.

— Drăguţ lucru, foarte drăguţ lucru, a spus el, câte talente… Apropiaţi-vă. Priviţi cât e de ciudat… Aceste două guaşe superbe, ai zice că sunt făcute de aceeaşi mână, ca şi cum acelaşi înger i-ar fi îndrumat pe Marie Laurencin şi pe Pablo Picasso, îngerul picturii, unic… Credeţi în îngeri, stimate domn? Dar priviţi mai de aproape, chiar şi hârtia e identică… Ce coincidenţă… Ar fi oare posibil ca cei doi, în simbioză telepatică, să fi putut picta cele două opere în aceeaşi zi a aceluiaşi an, pe aceeaşi hârtie şi aproape cu aceleaşi culori… puţin mai diluate, desigur, la această atât de rafinată Marie Laurencin…

Macchiati privea mereu cu aceeaşi intensitate cele două guaşe. Şi eu îl priveam cu intensitate pe Macchiati. S-a întors spre mine şi mi-a dat înapoi cele două guaşe. M-a luat de braţ şi m-a condus încet spre grădina cu copaci goi, cu crengile retezate, nişte trunchiuri goale.

— Falsificatorii ăştia au mult talent, mi-a şoptit el, nu trebuie să ai încredere în talent, el este înclinat spre facilitate. Înţeleg că şi dumneavoastră v-aţi lăsat păcălit. Sunteţi foarte tânăr. Ce neglijenţă totuşi, aceleaşi culori, aceeaşi hârtie… Haideţi să cinăm, vă plac pastele noastre italieneşti? Soţia mea le detestă, dar mie-mi plac la nebunie. Vă place cinematograful? Prietenul meu Visconti a terminat de curând un film splendid.

* * *

Hotărât lucru, era iarnă, un soare violent pe cer, deasupra Romei, pe care trebuia s-o părăsesc, grăbit, scriu repede, acum, cald înainte, vânt rece, nu sunt decât un locatar al timpului, n-am niciun minut pentru mine, n-am avut niciodată – chiar vacanţele, rătăcirile, erau cu o sută la oră între pânză şi penel, privire şi culori, şi mereu lătrăturile câinilor în spatele micii noastre caravane. Fugi. Acest Macchiati era un mesager al destinului, desigur, dar

cine-l va împiedica pe Don Juan să meargă la întâlnirea Comandorului?

— Ne cărăbănim.

— Şi materialul tău? Rochiile, blănurile mele?

— Ardem totul, lăsăm totul, le dăm la preţ redus. Începe exodul.

— Calmează-te, David. Nu vreau să nasc într-un staul… Ai primit o lecţie şi eşti supărat. Dar poţi să-i vinzi materialul lui Luigi, el vrea să pic: eze, o să-ţi dea un preţ bun pe el. Eu pot să-mi expediez hainele mai puţin necesare la Paris, la părinţii mei. Avem timp să luăm dejunul liniştiţi. Nu-i foc, nu te văd decât pe tine arzând.

Da, puteam să mă calmez încă. Dar eram nefericit că părăsesc Italia, şi totuşi trebuia. Eram ca Attila, iarba şi mai ales grâul, trestia banii nu creşteau aşa de repede în urma mea. O forţă mă atrăgea înainte, dar ştiam că n-am dreptate, nu numai că săream peste etape, dar riscam să-mi frâng gâtul. Un broker trebuie să ştie să-şi vândă falsurile, fără a părăsi galeria ca un hoţ. Eu făceam totdeauna un pas în plus care mă situa într-o poziţie de dezechilibru, obligat să înaintez ceva mai mult, dar spre ce, unde anume, încotro? Ca falsificator, broker, voiam totdeauna mai mult – să uluiesc galeriile – şi ca pictor voiam totdeauna să lucrez mai bine, dar nu reuşeam. În *Bonnie and Clyde*, Clyde Barrow era neputincios. Şi eu eram astfel, într-un anumit sens. Ce pictasem oare era valoros? Falsurile mele nu erau nişte copii conforme cu originalele ci nişte interpretări, şi pictura mea nu era spontană ci o reflecţie asupra picturii. Ca falsificator eram prea pictor, nu destul de artizan, şi ca pictor eram prea influenţat, nu destul de liber. Oare Anne-Marie putea înţelege că eram aşezat între două scaune, două taburete, două strapontine, scaune ejectabile? Sigur că înţelegea, ea înţelegea totul, înghiţea totul şi digera totul. Şi n-avea decât douăzeci şi unu de ani! Eram destul de viclean, ca un ţipar în apă, dar ea, ea era alga şi sarea, era apa şi şuvoiul ei. Uneori o admiram mai mult decât o iubeam şi sentimentul ăsta îmi făcea oroare, pentru că atunci n-o

puteam atinge, n-o puteam lua în braţe, mă învârteam în jurul ei, în jurul sufletului ei, aşa cum într-o biserică nu îndrăzneşti să te apropii de o statuie a Sfintei Fecioare.

Pe peronul gării, amândoi în impermeabile, cu valizele în mână, stând sub acoperişul de sticlă pătat de ploaie, murdar, cenuşiu, fără lumină, care n-avea nimic comun cu fereastra mare a atelierului unui pictor.

— Totul o să se aranjeze, David. Viena trebuie să fie un oraş formidabil.

— Ai dreptate, Anne-Marie, Viena, hai să valsăm.

VIENA

Nu trebuie să faci lucrurile pe jumătate, ci să înfigi cuiul până ce tabloul stă pe perete. Eram un necunoscut la Viena, un străin liniştit, ce poate fi mai liniştitor decât un necunoscut într-un mare oraş cosmopolit? Îţi manifeşti neîncrederea fată de vecinul tău, poate, faţă de portăreasa ta, dar nu faţă de-un turist norocos. Ne-am instalat cu curaj la Sacher, celebru pentru tartele sale şi pentru parfumul de imortalitate, de lux firesc. Clienţii, angajaţii se deplasau acolo cu încetineală, nu trebuia să-mi mişc mai mult de zece muşchi deodată. E nevoie de-o sută douăzeci şi patru ca să zâmbeşti, din cauza asta păream mai degrabă un om de afaceri din Zürich decât un tânăr soţ veneţian.

Business: am luat contact cu galeria Ludwig Pfeiffer, dar era mai uşor să mergi acolo pe jos decât s-o ceri unui şofer de taxi. Eram agitat. Anne-Marie ţinuse să mă însoţească dar eu aş fi preferat singurătatea. Domnul Ludwig Pfeiffer a cumpărat orbeşte de la mine un pastel de Chagall şi o acuarelă de Picasso. Nu le-a plătit pe loc, invitându-ne pe Anne-Marie şi pe mine la cină în aceeaşi

seară la restaurant, împreună cu propria sa soţie, care lucra chipurile la o organizaţie ce ţinea de Naţiunile Unite.

— E o cursă, îi spun lui Anne-Marie, o să facă expertiza celor două piese, şi soţia sa va fi o inspectoare în civil cu două perechi de cătuşe în poşetă.

— E un om fermecător, a răspuns Anne-Marie, şi am poftă să gust un *Wienerschnitzel*.

Am ajuns mai devreme la restaurant, Anne-Marie studia lista şi eu chipurile chelnerilor. Domnul Peithner-Feichtenfels a sosit cu o doamnă între două vârste, mai aproape de-a doua decât de prima. Era strânsă într-un frumos taior de gabardină. Domnul, în fine, proprietarul galeriei, galeria Ludwig Pfeiffer, ţinea în mână o valijoară, o valijoară veche din piele roasă, prea mică pentru a conţine cele două tablouri pe care i le vândusem, dar destul de mare ca să ascundă unul din acele pistoale Liiger care se văd în filmele despre cel de-al doilea război mondial.

A venit la masa noastră împreună cu soţia sa şi a deschis repede valijoara. Nu voiam să văd. Mi-am întors privirea spre ieşire. Anne-Marie m-a strâns de braţ. În vechea valijoară uzată se afla plata în bani peşin, cinci mii de dolari, o sumă frumoasă pe-atunci, şi un fapt rarisim, pentru că niciodată nu mi se plătea cu bani peşin.

— Cred c-o să fac eu cinste, domnule Peithner. Viena e cel mai frumos oraş din lume şi soţia mea aşteaptă un copil. Aveţi în faţa dumneavoastră un om fericit. Şampanie!

Eram ca un alcoolic lipsit de băutură care n-a mai băut după un zaiafet şi descoperă a treia zi delicioasa arsură a whisky-ului pe gâtlej. Din cauza asta şi pentru că o ştia, Anne-Marie nu împărtăşea întreaga mea plăcere. O socotea periculoasă şi întrucâtva necuviincioasă aici, la Viena, cu acest cuplu fermecător care ar fi putut să-i fie părinţi, într-un anume sens mă privea, pieziş, ca pe un monstru în devenire, vedea cum îmi cresc solzi pe mâini.

I-am promis că stau liniştit la Viena. Mi-am ţinut promisiunea. Aproape. Dacă firescul revine atât de repede

în galop, asta se întâmplă pentru că destinul îl călăreşte.

Anne-Marie n-avea destule degete pentru toate inelele pe care i le ofeream, dar era plăcerea mea să-i împodobesc degetele. Datorită mulţimii numelor pe care le înscriam în fişele hotelurilor, era normal ca ea să aibă inele de logodnă şi verighete de tot felul.

A căzut în extaz în faţa unui mic safir dintr-o vitrină. Bijutierul era un bătrân evreu rus foarte adus de spate şi lupa sa profesională îi lăsase un cerc roşu, un cearcăn perfect, în jurul ochiului albastru deschis. Prăvălia lui era mică şi vetustă şi el nu făcea niciun efort ca să-şi pună în valoare bijuteriile. Valoarea lor trebuia să se exprime singură. Trebuia ca aceste bijuterii să strălucească, oricare ar fi fost burgheza pretenţioasă şi ridicolă care le-ar fi purtat. Asta era filosofia sa, filosofie care m-a determinat să vorbesc despre pictură şi, când a aflat că eram broker, a ţinut imediat să-mi arate ceva. Nu prea aveam timp. Prăvălia mirosea a mucegai şi aveam poftă să beau o ceaşcă de cacao fierbinte.

S-a întors din depozit cu o pictură mare în ulei, foarte prost înrămată. Voia să ştie ce credeam eu despre ea. Era un portret, un personaj nu prea plăcut cu faţa verzulie, în mod evident evreu pentru un caricaturist, şi chiar pentru un evreu, deoarece ţinea o Tora în mâini. Pe spatele tabloului peste o duzină de timbre de autentificare dovedeau că pictura călătorise mult. Un evreu rătăcitor. Toate timbrele erau ruseşti. Din nou am simţit arsura whisky-ului, şocul adrenalinei. Un torent în vinele mele.

— Aveţi pictura asta de multă vreme?

— Din anii, anii… Poate că din 1929, 1930… Are vreo valoare, în afară de cea pe care o are pentru un bătrân evreu ca mine, ce are impresia că-şi vede propriul tată în chipul acestui om verde?

Am privit fix acest om verde, mâinile, Tora. Mi-am venit în fire.

— Aş putea să vă dau pe el o sută de mii…

— O sută de mii de ce? O sută de mii de copeici?

— O sută de mii de dolari.

— O sută de mii de dolari? Sunteţi un *meschuge*, un nebun! Pentru ce o sută de mii de dolari?

— Dar… ăsta-i… E un tablou de Marc Chagall, unul dintre primele… Dacă-mi lăsaţi tabloul, îl autentific aici şi încerc să-l vând cât se poate de bine. Aşa se procedează. Sunteţi de acord?

Bătrânul mi-a întors spatele. Şi-a pus lupa la ochi şi a cercetat fiecare detaliu al tabloului. M-a cercetat apoi şi pe mine ca şi cum eram un tablou necuviincios.

Voiam să fac aşa cum am spus şi să vâr în buzunar un comision de vreo douăzeci de mii de dolari. O afacere frumoasă şi cinstită.

— Aşteptaţi, tinere. Păstrez tabloul şi vă încredinţez fotografiile necesare pentru identificare.

Era un demers posibil. Majoritatea galeriilor se mulţumesc cu fotografiile ca să identifice operele. Dar mi-ar fi plăcut mult să am o noapte întreagă acest Chagall în camera mea. Bijutierul se dovedi refractar şi suspicios în ciuda insistenţei mele de-a avea originalul.

Am ieşit cu safirul şi cu fotografiile.

— Tabloul ăsta e o oroare, spune Anne-Marie.

— Eu nu găsesc. O oroare din tinereţe, poate…

— La ce te gândeşti? O să te poţi descurca cu fotografiile?

— E posibil. Bătrânul nebun n-are decât să-şi păstreze tabloul, la urma urmei crede că-l vede pe tatăl său în el, ţine la el, şi-apoi eu, dacă găsesc aici materialul care-mi trebuie, fac un al doilea om verde… Şi în loc să obţin un comision, am toată suma. Nimeni nu pierde din asta, şi nu cred că bătrânul bijutier o să-şi agaţe Chagall-ul în vitrină. Ceea ce ar face să fie ca al meu să fie singurul aflat în circulaţie… Safirul tău e superb.

N-am pictat Chagall-ul noaptea. Voiam să-l mai studiez; să nu mă grăbesc, şi să n-o supăr pe Anne-Marie. îi promisesem o destindere. Ne-am dus la un concert de Beethoven la Operă mai înainte de-a lua cina la Pataky, un restaurant unguresc. Dirijorul şi chelnerul ungur aveau totuşi capul bătrânului evreu verzuliu, şi meniul

restaurantului semăna cu Tora. Aveam impresia c-o înşel pe Anne-Marie. Şi a doua zi Rathaus-ul cu turnul tău înalt, biserica votivă cu turnurile ei gemene, teatrul şi *Hofburg*ul, totul era pictat de Chagall.

Promisesem să nu lucrez la Viena, am părăsit Viena. La München, negustorii nu admirau decât expresionismul german, care nu-mi prea plăcea. Acelaşi lucru la Düsseldorf, unde rătăceam ca un vampir inactiv, ştirb, şi Anne-Marie ca o vampă la pensie.

Pe la mijlocul lui decembrie ne aflam la Basel. Fântâna din piaţa de peşte nu mi-a stârnit prea mare admiraţie. Iama nu prea ai chef de turism de plăcere. Am hotărât să acţionez în mod metodic. Mi-au trebuit trei zile ca să-mi fac Chagall-ul, adică să-l pictez, apoi să-l înrămez aşa cum era, în stil neglijent, la bătrânul bijutier. Trecusem pe la galeria Beyeler, fără să cumpăr sau să propun nimic. Mă prezentasem doar.

Pe Beyeler îl interesa un tablou de Klee, aflat la Galeria modernă. Fireşte că-l putea dobândi în mod direct, dar galeriilor nu le place să-şi cumpere tablourile ele însele. Folosesc aproape totdeauna nişte intermediari, nişte brokeri, care îşi iau comisionul, făcând să crească preţul operei. Toţi procedează astfel până când tabloul e acaparat de un colecţionar.

După cinci zile, m-am dus la Galeria modernă şi am stat la taclale în mod plăcut cu directorul. Mă interesau tabloul lui Klee şi un foarte frumos călăreţ de Marino Marini. În schimb, în chip de troc pentru aceste două opere, am propus Chagall-ul meu din cea dintâi perioadă rusească şi am pretins în plus un cec substanţial. Nu voiam să fac o reducere la preţ la o operă atât de rară al cărei unic exemplar mucezea deasupra unui sfeşnic cu şapte braţe. Am adus opera. Am despachetat-o. Nicio reacţie de extaz: tabloul nu era foarte frumos, evreul verzuliu foarte hidos, dar era realmente un Chagall autentificat de trei timbre ruseşti, trei ştampile, la falsificarea cărora muncisem o noapte întreagă.

— Hotărât lucru, pictorii nu sunt ca ceilalţi oameni, a

spus directorul galeriei, sunt mai urâţi la tinereţe decât bătrâni…

— Aşa este, am spus politicos, ceea ce ne face să regretăm cu atât mai amarnic vieţile secerate precum aceea a lui Van Gogh sau Modigliani… Cine ar fi putut să le continue opera mai bine ca ei?

Afacerea s-a încheiat în faţa unei ceşti de ceai fierbinte, cu un delicios gust rusesc.

La ora optsprezece am revândut tabloul de Klee lui Beyeler, şi la ora douăzeci am luat avionul pentru Stuttgart. Am agăţat în camera noastră călăreţul lui Marino Marini. Asta era o fantezie pe care o aveam în zilele de bună dispoziţie, să decorez camerele noastre de la hotel cu opere rare. Fiecare noapte era unică, nicio zi nu semăna cu cealaltă, şi zilele păreau că mai degrabă se bulucesc una peste alta, decât că aveau o succesiune firească.

Stuttgartul nu este la drept vorbind un oraş frumos şi noi n-aveam chef să întârziem prea mult acolo. Proiectul meu iniţial pe care-l menţineam şi acum era cel de a vinde călăreţul lui Marino Marini galeriei Annunciata din Milano. Dar consideram că şederea mi-era interzisă acolo, eram *persoana non grata*, mi-aduceam aminte de palma uşoară pe care mi-o dăduse acel signor Macchiati. Anne-Marie era în plină formă în primele zile ale graviditǎţii sale, şi mi-a propus să meargă acolo cu avionul.

— Dar eu n-o să te aştept aici, în Stuttgart, nu? Să ne întâlnim mai bine la Viena. O să mă întorc la bătrânul bijutier ca să-ţi cumpăr un diamant. O diademă. O coroană. O să stau la Sacher.

Viena era înzăpezită, un adevărat decor de Kokoschka. Lâncezeam pe străzile reci, în faţa vitrinelor împodobite de Crăciun. Jucăriile. Mă gândeam la viitorul meu copil şi la copilăria mea. Îmi inventam jucăriile. Cadourile mele: mai ales cărţi. Şi, aflat acum la Viena, la treizeci de ani, cu mâinile în buzunarele pardesiului, visam în faţa trenurilor electrice… Lipsa lui Anne-Marie nu era o absenţă, nu era o durere, ci o foarte tandră promisiune.

Nu-mi făceam griji pentru ea. Îmi lăsase pe umeri marea ei eşarfă din caşmir negru. Luam cina într-un restaurant baroc care nu se schimbase de pe vremea imperiului austro-ungar şi a apusei sale splendori. Violonişti ţigani, chelneri grăbiţi, vinul Tokay de la gheaţă, care mă arunca în braţele voluptăţii.

Ne aflam în 24, deja, şi curând vor fi două zile de când n-am nicio veste de la Anne-Marie. Oare de ce nu telefona? Mă hotărâsem să iau avionul spre Milano. Născoceam planuri ca s-o smulg din ghearele poliţiei. Să mă deghizez ca să pătrund în galeria Annunciata, unica mea pistă. Să-i fac pe toţi acei Tosi, Sapone, Macchiati să mărturisească… Oare unde putea fi?

Nu mai părăseam camera, patul, telefonul, ieşind doar ca să cumpăr ţigări pe care le aprindeam una de la alta. În faţa hotelului am văzut-o pe soţia mea coborând dintr-un taxi. S-a aruncat în braţele mele şi a izbucnit în hohote de plâns.

Am condus-o în hol, ajutând-o să se aşeze într-un fotoliu adânc, protector.

— Aşadar? Necazuri?

— Da. Am scăpat uşor, dragostea mea. Şi pe deasupra mai e şi Crăciunul, nu-s locuri la avion, m-am întors prin

München, Frankfurt şi Düsseldorf… îngheţată până-n măduva oaselor în sălile de aşteptare şi apoi sufocată în avioanele supraîncălzite…

— Dar ce s-a întâmplat? Chagall? Macchiati? Altceva?

— Chagall… Galeria modernă căreia i l-ai vândut a făcut o expertiză ca să fie cu conştiinţa împăcată, prosteşte. Au telefonat lui Franz Meyer, directorul de la Kunstmuseum din Basel…

— Chiar ginerele lui Chagall! Nu m-am gândit nicio clipă la asta.

— Ei, da. Ida, fiica lui Chagall, şi acest Meyer au strigat în gura mare că era un fals, o oroare, o ruşine… Atunci i-au telefonat lui Beyeler pentru care ai cumpărat tabloul de Klee, apoi au văzut că ai şters-o în mare grabă.

Atunci s-au gândit la tabloul lui Marino Marini pe care-l cumpăraseşi. În fine, cumpărat, schimbat prin troc, extorcat… Ştiau că galeria Annunciata din Milano cumpăra aproape toate tablourile lui Marini, aşa că i-au prevenit. Erai aşteptat, dragul meu.

— Şi atunci, tu ce-ai făcut?

— Eu? Nu te cunosc. Ei n-aveau semnalmentele mele, sau nu m-au dat în urmărire. M-am prezentat cu paşaportul meu de fată, domnişoara La Guilhonnie, au crezut chiar că sunt nobilă… O prostuţă prea naivă pentru banii ei… Am pretins că am cumpărat tabloul. L-am lăsat la ei. Trebuie să mă duc să-l iau înapoi înarmată cu un certificat de autenticitate şi de un act de vânzare conform regulilor, şi dacă-i posibil cu însuşi brokerul…

— În fond galeria Annunciata a făcut o afacere bună… Au dobândit tabloul pe gratis şi n-o să-l dea înapoi niciodată, ascultă-mă ce-ţi spun. Iar noi, noi n-am pierdut mare lucru.

— Mi-e frig, David.

— Da, iama e aspră, mai aspră ca mine… O să plecăm de aici. Dar azi e Crăciunul.

— Mi-ai cumpărat un dar?

— Am cumpărat un tren electric!…

Şi ne-am jucat cu trenul electric în camera noastră de la Sacher… Apoi am petrecut numai noi doi un ajun austriac, gândindu-ne c-am putea fi trei anul viitor, încă nu ştiam unde anume. Şi ningea, ningea, zăpada acoperea oraşul, ca şi cum toate tablourile din lume deveneau din nou o pânză albă, o inocenţă a picturii – expresia cea mai simplă a fericirii.

N-aveam timp nici să răsuflu, chiar în ziua de Crăciun eram la aeroportul din Viena, hotărâţi să părăsim oraşul cât mai repede. În 25 decembrie, nu erau multe zboruri, nici chiar într-o direcţie necunoscută, destinaţia noastră. Două locuri într-un avion al companiei Turkish Airline venind de la Ankara, cu destinaţia Frankfurt, plecarea la ora paisprezece.

Nu trecuseră nici cinci minute de când ne aflam în

aer, că fermecătoarea şi melodioasa voce a stewardesei ne anunţă că nu trebuie să contăm pe aeroportul din Frankfurt din cauza unui viscol şi că pilotul va găsi un loc să aterizăm undeva, la Milano sau la Amsterdam…

Parc-am fi trăit aievea un coşmar. De ce oare Boeingul n-ar ateriza direct în grădina lui signor Macchiati sau pe acoperişul galeriei Annunciata? Dumnezeu era supărat pe mine. Falsificasem cu mâna mea papirusurile de la Marea Moartă, demistificasem Tora, pictasem în verde un rabin bătrân şi nu eram decât pe jumătate evreu… Eram verde ca rabinul meu, şi mai verde decât l-ar fi făcut însuşi Sfântul Marc Chagall. Oare de ce acest Chagall genial avea un ginere şi o fiică atât de scrupuloşi în privinţa micilor detalii?

— Vom ateriza la Milano, îi spun stewardesei.

— Aterizăm la Amsterdam. N-avem destul carburant pentru Milano. Îmi pare rău. Puneţi-vă centurile.

— Nu mi-e frică de turbulenţe.

Era într-adevăr Crăciunul, noi eram doi copii, într-al nouălea cer, răsfăţaţi de viaţă, de noroc, iubiţi de Dumnezeu. Aveam să pictez nişte Moş Crăciuni în maniera rabinului verde.

EUROPA DE LA NORD LA SUD

La hotelul Hilton eram ameţiţi, mult prea ameţiţi ca să adormim imediat. Am golit o sticlă de şampanie, înainte de-a ataca un pilaf pregătit după reţeta indoneziană şi Anne-Marie, care-şi pierduse bagajul de mână într-o aerogară, a cerut să se deschidă în mod special farmacia ca să-şi cumpere o periuţă de dinţi şi două duzini de produse cosmetice.

Cu atât mai rău pentru Van Gogh şi Rembrandt, timp de două zile n-am făcut altceva decât să ne iubim, să bem

şi să cântăm… Lunecând pe canale cu vaporaşul şi pe podurile înzăpezite ale cartierului cu vitrine feminine. Se simţea deja mirosul haşişului în unele baruri în care rockul înfierbânta capetele. Ne lăsasem la hotel hainele noastre şic şi îmbrăcasem blue jeans buni la toate. Era în oraş o ambianţă sordidă şi veselă, un vânt de libertate ca nicăieri în Europa, o presimţire a Americii.

Anne-Marie mă uimea neîncetat. Aventura ei milaneză făcea din ea pentru mine un fel de Mata Hari, şi în prezent o vedeam cum îi bate pe spate pe marinari şi pe beatnici, după ce îi remarcasem o eleganţă rece în timpul unor cocteiluri de vernisaj. E destul pentru ea să-şi ridice nasul în vânt ca să-şi schimbe personajul – vrăjitoarea mea iubită! Un alt mister, basetul Bichou. Deşi mic, era în stare să stea trei ore într-o sacoşă fără să latre, fără să respire aproape. Hotărâsem să mergem la Londra şi asta însemna să ne despărţim de el, britanicilor fiindu-le frică de turbare ca de ciumă. Câinii stăteau în carantină în nişte coteţe inumane şi chiar inanimale. Amsterdam părea un oraş plăcut pentru un câine, chiar câinii poliţişti păreau zeflemitori şi prietenoşi. Am aflat după aceea că Amsterdamul era literalmente năpădit de rasa canină şi dejecţiile sale, ceea ce este totuşi de preferat Reykjavíkului, unde s-a practicat un adevărat holocaust animalier.

Bichou ne-a părăsit ca să însoţească o fetiţă blondă ca grâul sau mai degrabă ca lalelele, într-un interior olandez, soţii Amolfini de Van Eyck, tăcerile lui Vermeer…

Ianuarie 65, Londra. În inima beatlemaniei. Stăteam la un hotel modest de pe Curzon Street. Sosiţi în ajunul revelionului, regăsisem o vagă cunoştinţă pariziană, un fals avocat care se ocupa de show-business, dar clienţii săi făceau puţine show-uri şi el puţine business-uri. Un tip de-o moliciune înnăscută, căruia îi venea greu să-şi ţină drept gâtul său lung de pui golaş, purta în toate împrejurările un costum maro în dungi şi nişte mocasini bordo, şi acest elegant apărător al legii ne invitase la un revelion unde macabrul rivaliza cu vulgaritatea. Invitaţii erau nişte

dansatoare din buric, nişte chelneriţe fără sutien, nişte băieţi efeminaţi şi machiaţi până la urechi, nişte bătrâni obsceni, şi a trebuit s-o protejez pe Anne-Marie şi onoarea ei timp de trei ore lungi, înainte de a ne lua rămas bun.

Îmi place mult Londra când mă gândesc la ea, dar o iubesc mai puţin când mă aflu acolo. Autobuzele, *doubledeckers*, sunt înalte, cu platformă, taxiurile sunt spaţioase, parcurile se întind pe multe hectare, familia regală are dinţi lungi şi frumoşi, dar totul mi se pare acolo în miniatură. O întreagă periferie de umbrele şi de feţe roşii vine să se înghesuie într-un foarte mic perimetru.

Nu cunoşteam decât pe un tip care să mă îndrume în jungla asta, Rowen, Bill Rowen, un fost prieten de bar. Singura mea consolare era faptul că toţi aceşti Tosi, Macchiati şi alţi Franz Meyer nu m-ar găsi niciodată în fauna asta cu gulere de o curăţenie îndoielnică şi cu unghii negre. Rowen se trăgea dintr-o familie foarte respectabilă, tatăl său era şeful personalului într-un restaurant respectabil, şi fraţii şi surorile sale erau toţi nişte cetăţeni respectabili cu un nivel de viaţă apreciabil, decent. Oare nivelul vieţii londoneze l-ar putea depăşi vreodată pe cel al Tamisei? Rowen nu-şi punea întrebarea, era un respectabil hoţ de buzunare.

El mi-a explicat că a fi *pickpocket* nu era deloc o treabă ruşinoasă, o afacere de vagabond, ci făcea parte dintr-o castă respectată, şi că un *pickpocket* arestat, închis, nu trebuia să se necăjească pentru soţia şi puştii săi, prietenii săi ocupându-se de tot, de confortul, de studiile lor, o adevărată asigurare socială, la care Churchill, care avea să moară în acel an, nu se gândise.

I-am explicat lui Rowen că falsificarea nu era deloc o treabă josnică, o afacere de vagabond, şi că, dacă asta îl interesa, puteam face nişte lucruri împreună, cu condiţia să renunţe la gulerele murdare şi la unghiile negre. Mi-a propus să fie plasatorul meu. *Take five*, bate palma… Pica bine, căci nu voiam să mă arăt. Ne-am înţeles cum să împărţim veniturile. În mod curios, Rowen nu i-a displăcut lui Anne-Marie, şi presupun că, după contesele şi

colecţionarii rafinaţi, nu era nemulţumită să vină în contact cu o lume mai opacă, mai comună şi mai secretă. Nici eu. Cultura subterană, arta agresivă, toate circuitele astea paralele sunt poate forma cea mai vie a culturii.

Au apărut două dificultăţi: să-l învăţ pe Rowen cine erau Braque, Matisse, Chagall, nu-i cunoştea, căci nu-i buzunărise niciodată. Apoi să-l conving să nu joace dublu, adică şterpelind ceasurile şi portofelurile giranţilor de galerie şi altor colecţionari cu care avea să aibă de-a face. L-am sfătuit să rămână la o anumită distanţă regulamentară ca să reziste tentaţiei.

El şi-a început noua slujbă cu veselie la galeria Jack O'Hanna, în Carlos Place numărul 13, cu două guaşe de Chagall şi o mică pictură de Van Dongen. Nu mă gândeam să fac la Londra nişte afaceri grozave, şi „comoara mea de război" îmi ajungea, dar voiam să am relaţii mai strânse cu lumea anglo-saxonă, şi mă gândeam c-o să am nevoie într-o zi sau alta de un *pickpocket*, un vagabond, un om de teren. Rowen se descurca bine: peste şase luni aveam să regăsesc la Palm Beach guaşa mea de Chagall care reprezenta un violonist cu flori pe un fond albastru. Făcuse în kilometri şi în dolari o călătorie frumoasă. Jack O'Hanna se grăbise s-o revândă la Svenska-Frańska Galeriet de la Stockholm, care o transmisese de îndată la Hirsch and Adler Gallery din New York, care o expediase imediat unui important colecţionar din São Paulo, care şi el, fără să piardă timpul şi banii, a reexpediat-o familiei Phipps, celebră pentru caii săi de curse, care a dăruit-o lui West Palm Beach Museum pentru modica sumă de şaizeci de mii de dolari… Adică de douăzeci de ori mai mult decât obţinuse Rowen la Londra cu şase luni înainte.

Bill avea nişte relaţii primejdioase, dar interesante. Mi-a procurat cu uşurinţă nişte paşapoarte false, şi numai după aceea m-a întrebat pentru ce îmi trebuiau. A găsit că această ilegalitate era periculoasă. M-a asigurat că puteam obţine uşor paşapoarte britanice autentice, în 1965, la Londra, şi nu un paşaport albastru, valabil cinci ani, permiţându-i titularului să călătorească fără nicio restricţie

în toată lumea, ci paşaportul galben, care-ţi permite să circuli în Europa şi în Commonwealth. Cum n-aveam niciodată suficiente paşapoarte, l-am urmat pe Rowen la „Labour Office”.

Prima funcţionară, prea zeloasă, se îndoieşte serios de accentul meu lamentabil. Degeaba îi spun eu că sunt născut la Alexandria, Alexandria nu intră în obligaţiile ei de serviciu, şi-i trântesc uşa în nas. Mergem în altă parte. Meseria de *pickpocket* făcuse din Rowen un om mai răbdător decât un şarpe. Pe o bătrână doamnă roz şi durdulie care probabil că frecventa acelaşi *tea-room* ca Agatha Christie o pasionează povestea mea egipteană, Alexandria, Nilul, felucile şi piramidele şi completează formularele, apoi, tot punându-mi întrebări despre faraoni, Canalul de Suez, mă plimbă din birou în birou unde formularele se înnegresc de ştampile. Rowen şi Anne-Marie mă aşteaptă la primul bar din colţ, având deasupra firma de neon „Curaj”.

— Suntem Mr. and Mrs. David Stein…

— Ce importanţă are, David, pentru zilele viitoare?

— Nu mai avem nevoie de viză ca să mergem în America. Am risca să atragem atenţia asupra noastră în consulate şi ambasade. Acum suntem liberi, înţelegi? *You understand*, *Mrs*. *Stein*?

— Şi eu? a întrebat Rowen decepţionat.

— Şterpeleşte-mi ceasul, oricum curând am să schimb ora.

— Şi unde plecăm? a întrebat Anne-Marie, pe jumătate în glumă, pe jumătate în serios.

— Montreal.

— Dar acolo e ger, e iarnă!

— Via Spania.

— Ce vrei să faci acolo?

— Să mă minunez, să te minunez pe tine, şi poate să mă şi distrez puţin. Există un muzeu Picasso la Barcelona. Am chef să mă joc cu focul, poate din cauza acestei ploi glaciale de aici.

Era adevărat că Londra părea să putrezească pe zi ce

trece. Aveam poftă de lumini clare, de cifre rotunde, de-o limbă sonoră şi de puţin soare din Europa înainte de-a înfrunta America.

***

Londra atrăgea în 1965 mii de tineri francezi în căutarea tinerelor englezoaice şi mii de tinere franţuzoaice în căutare de pulovere din Shetland sau caşmir. Părul băieţilor era încă scurt şi cel al fetelor încă tapat în mod ciudat. Dar aici formaţia Rolling Stones striga deja în gura mare *I can get no satisfaction*. Nişte culori ţipătoare puneau stăpânire pe străzile cenuşii, Picadilly Circus era un loc de întâlnire europeană, Carnaby Street intra în legenda străzilor, Portobello se transforma într-o anexă a bazarurilor orientale. Harrods rămânea Harrods, şi oricare era modul cum se împopoţonau, englezilor le plăcea încă să stea la coadă în staţiile de autobuz sau în faţă la British Museum. *Wogs*-ii rămâneau *xvogs*-\, barbarii de la Calais încolo.

Noi nu eram chiar nişte barbari pentru guvernul britanic datorită miraculoaselor noastre paşapoarte galbene. Anne-Marie putea pronunţa *this* şi *that*, dar în orice împrejurare eu preferam încă să arăt cu degetul.

În ciuda şalurilor de caşmir cu fir triplu şi a unor ridicole pălării Burberry’s, Anne-Marie era tot timpul îngheţată, până în măduva oaselor, până-n măruntaie, şi nu voiam să am un copil eschimos căruia burta mamei să-i pară un iglu. După două-trei zile de *shopping*, eram la Madrid, unde ploua torenţial.

— Asta-i Spania franchistă, îmi spune Anne-Marie.

— Ştiu, dar ştii că vor să răscumpere *Guemical* Cred că singurul mesaj al artei e arta. Cred că, aşa cum va spune Truffaut în *Domiciliul conjugal*, *o* carte nu-i o răfuială, şi că un cântec „angajat44 nu-i decât o muzică agasantă, un film nu-i decât ficţiune sau o suită de tablouri care se mişcă, şi un tablou nu-i decât proiectarea unei sensibilităţi profunde şi eterne, orizontale şi verticale, care depăşeşte cu mult un context istoric. Se citeşte în sensul în

care vrei, în limba ce-o vorbeşti.

— Totuşi gărzile civile au nişte mutre antipatice şi nişte tichii de măgar.

Minunea de la Prado. Eram acolo pentru asta, minunea asta, frumuseţile astea. Operele lui Velázquez şi ale lui Goya. Mai ales Velázquez. Meninele, infantele. *Pavană pentru o infantă defunctă*. Acest titlu îmi evoca o întreagă expresie artistică: o muzică, bineînţeles, poate un balet, o infantă de Velázquez şi o sonoritate catifelată a titlului, un rafinament aproape preţios al cuvintelor, literare şi murmurate, o întreagă expresie artistică, da, în câteva cuvinte. Nişte corespondenţe, ar fi spus Baudelaire.

Din simplul punct de vedere al semnificaţiei, infantele şi meninele erau pentru mine nişte injurii la adresa ordinii stabilite, mai grave şi mai frumoase decât *Guernica* sau formidabilele opere ale lui Goya despre războiul napoleonian, ca şi cum o constatare crudă şi pertinentă era preferabilă unui strigăt exasperat intraductibil.

Spaniolii erau întunecaţi dar nu numai la piele, păr şi rochii. Era în accentul lor, în cântecele, în riturile şi în ritmurile lor un perpetuu urlet de moarte care implora moartea, o îmblânzea. Mereu această coridă tragică.

— Nu vreau să văd corida, spunea Anne-Marie, în ciuda lui Hemingway. Aş deveni vegetariană. Taurii ucişi sunt nişte oameni, sufletul oamenilor.

— E roşu pe nisip.

— Tu nu vezi lucrurile decât astfel. Nu le impresionezi mai mult decât te impresionează ele pe tine, realitatea este un zid de care te ţii departe, şi în clipa următoare ai trecut prin zid, dar zidul e tot acolo pentru ceilalţi. Într-o zi tu vei trece şi eu voi rămâne.

— Spania te face tragică şi frumoasă, prezicătoare ca o ţigancă.

Noi n-am auzit acele „ole”-uri ale arenelor, nici vuietul poporului. Zgomotul lanţurilor. I-am arătat lui Anne-Marie, amuzată, la Prado, vreo cincisprezece copişti lucrând în faţa *Predării oraşului Breda* de Velázquez. De ce

n-aş fi eu al şaisprezecelea! Muzeele permit ucenicilor să se perfecţioneze, să studieze în detaliu opera maeştrilor, s-o analizeze, s-o simtă, aşa cum studiezi la ora de franceză un text poetic, care are un sens, o logică, un mister.

Meseria, precizia acestor elevi m-au fascinat. Şi câtă dezinteresare!

— Dar… noi vindem turiştilor ceea ce lucrăm!

Eram liniştit în privinţa moralităţii lor. A mea nu trezea bănuieli. Toată lumea îşi copiază vecinul. Cel urât îl copiază pe cel frumos, cel frumos îl copiază pe cel puternic, cel puternic îl copiază pe cel graţios, cel graţios copiază căprioara sau norul. Fiecare dintre noi, fiecare lucru transmite nişte semne pe care oricine e liber să le interpreteze. Dreptul de autor nu e decât o datorie de umilinţă.

Artistul nu este un *deus ex machina* ci un *homo faber*. Atât de puţin *sapiens*.

Ploua pe geamurile camerei noastre, la Madrid. Anne-Marie fuma lungită pe pat fără a reuşi să facă rotocoale, semnale. Uneori era în noi o complicitate jenantă, ca şi cum ideile, emoţiile noastre ţâşneau din celălalt, şi în alte clipe o distanţă, o barieră. Eram în picioare cu mâinile în buzunare şi priveam în stradă, şi ea fuma deşi era însărcinată.

— Plouă şi în America, spun.

— De ce spui asta? Toată lumea ştie că plouă pretutindeni!

— Nu mai am ţigări.

— Fumează-le pe ale mele. Fumăm aceleaşi ţigări. Dar pleacă, şi spune că vrei să ieşi în ploaie.

— Rahat. Îmi place să fumez aceleaşi ţigări ca tine, dar pe ale mele. Şi ploaia o să-mi facă bine.

— Sunteţi ud, îmi spune chelneriţa cafenelei, care avea abia vreo şaisprezece ani.

— Doriţi o ţigară ca să vă încălziţi, un foc? îmi spune o femeie de patruzeci de ani. O brunetă greoaie, cu trăsături aspre. Arătaţi ca cineva care o să bea alcool pentru că nu ştie ce să facă, dar ştie ce-o să facă alcoolul

din el.

Cu toate astea, era o cafenea şic, unde nu eşti acostat pe nepusă masă. O cafenea cu mese, am remarcat, cu scaune, un bar, la fel ca oriunde în lume. Singura diferenţă era parfumul acestei femei. Nu era marca parfumului ei oriental, plutind în aer ca un covor zburător, ci mirosul ei personal, o emanaţie.

Se numea doamna Mordo. îi plăcea ginul, mai ales la unsprezece dimineaţa. După aceea trebuia să mănânci şi gustul mâncării ataca în mod supărător papilele, dar dacă nu mâneai te îmbătai, nu mai avea importanţă nimic, nici măcar ginul.

— Dumneavoastră beţi gin? m-a întrebat într-o franceză impecabilă.

— Îl detest. Curând voi fi american, o ţară în care poţi alege între Coca Cola şi whisky, după filme.

— Aţi fost deja acolo?

— La Hollywood, pentru business. (O părăsisem pe Anne-Marie în urmă cu trei ţigări fumate.)

— Se spune că semăn cu Ava Gardner.

— Ava Gardner seamănă, şi ea, cu Ava Gardner şi, dimineaţa, ăsta-i ultimul lucru de care e mândră.

Numele meu era Amolfmi şi eram broker de tablouri. Ea se numea Mordo şi era prietenă cu fraţii Gaspard, proprietarii unei galerii la Barcelona şi fondatorii Muzeului Picasso.

— Vă place Picasso, îmi spune, dumneavoastră sunteţi un Picasso. Mic, nervos, voinic, înflăcărat!

— Dumneavoastră sunteţi Ava Gardner, ce-aş putea…?

— Un alt gin, e rezonabil?

Parfumul ăsta al ei era ca şi când ea însăşi s-ar fi aflat la orizontală, la un metru şaizeci şi cinci distanţă de covor. Orizontală şi fluidă. Totul în ea nu mai amintea tânăra care fusese. Nu se mai deplasa prin lume decât pe perne, mochete, covoare, magică, distrusă şi de-o frumuseţe derutantă. Aveam chef să-i spun „vă iubesc”, dar mai avusesem cheful ăsta şi în faţa tablourilor pe care

le veneram, şi ar fi însemnat să cred că-i un tablou vechi.

— Vă aşteaptă o femeie, spune ea.

— Fără îndoială. În tot cazul, aşteaptă un eveniment fericit.

— Sunteţi pictor, vă place să pictaţi. E plăcerea dumneavoastră secretă. Să pictaţi. Să vă masturbaţi din cap până-n picioare. Sunteţi un masturbator care se ascunde, domnule. Domnul…?

— Stein. David Stein. Chelner, un gin şi un suc de grape-fruit!

— N-avem suc de grape-fruit.

Peste două ore, fără să fi mâncat ceva.

— Familia Gaspard, prietenii mei. Prietenii dumneavoastră, sunt sigură de asta. Barcelona. Vedeţi dumneavoastră, duşmana noastră, Barcelona! Nişte catalani. Nu mai fac dragoste de şase luni, nu mai fumez de cinci minute, cum să mă las de băutură? Nu mai vreau să fiu Ava Gardner.

— Sunteţi frumoasă, doamnă Mordo, un tânăr broker ca mine nu-i sensibil decât la frumuseţe. Unde locuiesc prietenii dumneavoastră Gaspard?

A început să râdă în hohote, un râs din gât care era pe cale s-o sufoce ca pe un curcan. M-a speriat. Chelnerul a venit, cu şervetul îndoit pe braţ, adulmecând ca un copoi. M-a fulgerat cu privirea.

— Ea nu trebuie să bea, mi-a spus aspru, e un pericol.

Anne-Marie dormea.

Barcelona nu era olimpică, pe-atunci, nici zgâlţâită de *movida*, nu era decât un oraş la malul mării. Un port. Târfe ca în porturi. Bărbaţi care se duc la târfe. Şi necazuri care intră în port. Exista acel muzeu Picasso, pe când adevăratul muzeu Picasso era acel scund bărbat musculos pe care-l văzusem la Mougins. Singurele muzee care există au două picioare şi două mâini şi se străduiesc să facă totul cât pot mai bine.

Mi se vorbea despre arhitectură ca despre o artă esenţială şi nu vedeam acolo decât un urbanism de

complezenţă. Barcelona mi s-a părut un oraş al plăjii, mării, teraselor, deci trist iama.

Anne-Marie se temea să părăsească Parisul, familia, Europa. N-avea încredere în mine şi în parfumul doamnei Mordo. Se refugia în baie, se spăla, se gătea, era frumoasă ca luna în nopţile luminoase. îi făceam complimentele cele mai neroade. De fapt, eram amândoi foarte tulburaţi.

Când am făcut, rapid pe-un colţ de masă, două mici tuşuri, ea s-a strâmbat. Le-am arătat fraţilor Ruiz, o părere de cunoscători, o supremă sfidare, fără a risca prea mult. Morala elveţiană nu-mi apăsa umerii. În anii ’52—53, un mic faun cânta la flaut. Chiar ’51, mi-au spus ei, admirabil. L-au cumpărat împreună cu un minunat buchet. Aş fi putut fi florar când aveam chef. Aceste două piese mici sunt fără îndoială încă agăţate pe simezele muzeului.

Anne-Marie m-a făcut fanfaron. I-am întâlnit pe Lee şi Minnie Katz, din Mahopac, New York. Lee era împăratul puiului *kasher*. Minnie era soţia lui, deci exact cu un grad mai mică ca el. Apoi la Sevilla, pe Sam şi pe June Rosenfeld, din Long Island. Aceşti oameni mai în vârstă ca noi erau ipohondriei, bineînţeles, hipertensivi, deşi se aflau în concediu, atenţi, chiar neliniştiţi, noi nu mâneam destul, şi ei ne copleşeau cu delicatese spaniole, salată de vinete, cu amabilităţi. Deja nu mai eram în Spania.

Împreună cu soţii Rosenfeld am zburat spre Lisabona. N-am văzut nimic. N-am luat nimic, în afară de vaccinuri antivariolice.

Canadian Pacific Airlines.

Martie 1965. America. Acolo te naşti cu mănuşi de box sau o ghitară. Mergem cu Europa în bagajele noastre, nimic de declarat. Mergem ca să facem lovele. Acolo lovelele sunt culturale. „Businessul este forma cea mai reuşită a artei”, spune Andy Warhol.

— Mi-e frică, spune Anne-Marie.

MONTREAL

Pisicile, cămilele, norii şi vântul călătoresc pe acoperişurile lumii, în pantă lină, şi banii călătoresc, şi noi îi urmăm, cu avionul. Un impuls mă face să vin în America, o expulzare mă va face să plec din ea.

Montreal, brrr. Un cer atât de mare cu atâtea ploi, cu atâta întunecime, atâta zăpadă. Un singur nor opac. Pofta de a pleca imediat, sau mai degrabă de a o şterge mai spre sud, spre Statele Unite, New York apoi Florida, să ieşim din coaja asta de ou care acoperă oraşul.

Rebegiţi de frig, în tranzit, pe nişte bulevarde prea largi, apoi refugiaţi în camera noastră de la hotelul Sheraton. Câteva vizite la nişte galerii, ca să mă regăsesc într-un mediu cunoscut, familiar. Galeria Stem, galeria Aldington… Mai mult nişte magazine de vechituri decât galerii veneţiene, nişte mamuţi ai distribuirii artistice, nişte caverne ale lui Ali Baba. Anne-Marie nu mă însoţea în investigaţiile mele, în explorările mele; burta i se rotunjea, şi frigul o paraliza. Nu puteam picta în camera mea de la Sheraton, ne-am mutat într-un apartament mobilat, ca să găsim în el o rutină reconfortantă. Anne-Marie bucătărea, eu lucram. Picasso, Chagall, Matisse… Priveam strada pe fereastră, zăpada, câte culori ar fi putut inventa Matisse, domnul Matisse, în anii ’60 la Montreal? Mă încălzeam la sorii picturii. Fără să jecmănesc oraşul, vindeam pe bulevardul Sherbrook câteva picturi şi desene, cu impresia că eram Dillinger ameninţând cu pistolul un mic băcan.

Fie că ţara era într-adevăr imensă, fie că eu mă micşoram văzând cu ochii. La sfârşitul lui martie trebuia să plecăm spre visul american, să părăsim această Canadă dificilă care nu avea nici culoarea şi nici gustul acestuia.

Aveam paşapoartele noastre de cetăţeni ai Commonwealth-ului, dar fără vizv, Pentru siguranţă, deschisesem un cont la o bancă din Montreal şi carnetul meu de cecuri putea servi, eventual, de permis. Noi nu eram doi pehlivani din Europa, păsări răpitoare, ci un liniştit cuplu canadian doritori să petreacă câteva zile în marea ţara cart apăra libertatea până pe malurile fluviului Mekong. La 3 nartie înainte de ora nouă ne-am urcat în trenul spre necunoscut, marele salt, fără a şti dacă a doua zi va fi 32 martie sau un întâi aprilie.

Ofiţerii de ia imigrări ne-au găsit în vagonul restaurant.

— O să petrecem o lună în Florida, spun cu un impecabil accent din Québec, strângând-o pe Anne-Marie, care îşi scotea burta în evidenţă.

Ofiţerul a avut un zâmbet înduioşat când a zărit burta bombată.

— Sunt Anne-Marie Sâein, spune Anne-Marie, ca şi când asta era raţiunea ei de-a fi, soţie şi viitoare mamă, mândria ei.

Ofiţerul şi-a notat numele nostru într-un mic carneţel, la fel de binevoitor, semăna cu Moş Crăciun fără barbă. Ne-a urat noroc, poftă bună, vacanţă plăcută, eram deja în Statele Unite. O făcusem şi pe asta.

— Păcăleală de întâi aprilie, America, i-am spus încetişor lui Anne-Marie.

Imaginile care defilau în spatele ferestrei vagonului erau uluitor de americane şi liniştite, reluarea vechilor seriale televizate cu gust de *apple pie* şi de sentimente rustice sănătoase. Până la bidonvilurile din Harlem, la ghetourile din Jersey City – sfârşitul visului, zăbrele şi locuri virane –, *West Side Story*, dar fără muzică, afară de ritmul cadenţat al roţilor de oţel pe şine. Marea Central Station. N-am văzut niciodată o gară aşa de mare, nici atâţia americani comportându-se ca şi cei care folosesc Societatea Căilor Ferate Franceze în gara Saint Lazare. Poate că eram la New York, mărul cel mare, dar nu eram departe de casă. Nu mai aveam nimic canadian, nici

francez, eram american.

O noapte la hotelul Pierre, pe Fifth Avenue, într-o cameră care dădea într-o curticică interioară sinistră. Era un hotel de lux care semăna cu toate hotelurile de lux, unde mâncarea avea un gust internaţional incapabil să-l dezrădăcineze nici pe cel mai sălbatic naţionalist din orice regiune a lumii.

— Ciudată lume nouă... a murmurat Anne-Marie, prăbuşindu-se pe pat, epuizată, ciudată viaţă nouă…

— Asta-i la fel ca toate paginile noi, sunt albe şi goale. Noi trebuie să le umplem.

— Şi eu sunt albă şi goală.

— Găseşti? Şi asta? (Era lungită pe spate şi, de acolo unde mă aflam, vedeam cum burta îi ascundea aproape de tot capul.)

— Avem nevoie repede de-un acoperiş, o casă, un *home*. Sunt sătulă până-n gât să fiu nomadă. Nu vreau un copil care să aibă un picior francez, celălalt canadian, un cap american şi nişte braţe nu ştiu cum, în nu ştiu ce altă parte a lumii în care vom sfârşi.

— Nu-i vorba să sfârşim, ci să începem. O să-i chem pe prietenii noştri Katz, Lee şi Minnie. Ştii care, prietenul tău, regele puiului *kasher*.

— Nu vreau niciun copil *kasher*. Nu mai vreau nimic fiindcă nu mai pot.

— Vei putea, şi vei voi, şi din ce în ce mai mult, şi tot mai mult, pentru că suntem în America şi aici trebuie să trăieşti astfel.

— Spune mai degrabă că aici e astfel, şi că pe deasupra mai trebuie să şi trăieşti.

Am încetat să joc tenis cu peretele, să trimit mingea înapoi, am luat-o pe soţia mea în braţe. Nici eu nu mai puteam. Am telefonat familiei Katz şi, a doua zi, regele puiului *kasher* a venit să ne ia de la hotelul Pierre cu maşina sa decapotabilă Impala. Soţia lui făcuse cu mâna ei nişte fursecuri pentru Anne-Marie, care trebuia să mănânce pentru doi, şi Lee Katz ne-a povestit cum regele David, urmărit de duşmanii săi, şi-a schimbat părerea

despre păianjeni. îi detesta, dar păianjenii au ţesut la intrarea grotei în care se refugiase, într-o noapte, o pânză uriaşă, care i-a făcut pe duşmani să creadă că grota nu era locuită de multă vreme. New York-ul şi Statele Unite erau o multitudine de pânze de păianjen care vă protejau sau vă sufocau, sau poate că amândouă laolaltă. Lee Katz s-a încurcat în metafora sa şi a izbucnit într-un hohot de râs nestăpânit care a făcut-o pe soţia sa, Minnie, să spună că era mai degrabă un american vulgar decât un rege al puiului evreiesc. Lee Ketz a stat îmbufnat vreo două mile bune, dar Anne-Marie îşi ţinea burta ca pe-o comoară ce-ar trebui protejată. Zâmbea şi a adormit într-o lumină portocalie.

NEW YORK

Era bine la familia Katz, şi asta le semăna lor. Nici prea mult, nici prea puţin. Ca tot ceea ce făceau. Erau drăguţi şi liniştitori, fără a fi pisălogi sau sufocanţi. Din casa lor din Mahopac, un vechi sat indian, aveam o vedere spre lacul cu acelaşi nume. Ceaiul era atât de fierbinte cât trebuia şi dozat cu precizie. Fursecurile erau moi. Şi mâneam pui la grătar din Kentucky care n-avea gustul unui sacrificiu biblic. Am avut parte de fericire şi desfătare în acele câteva zile.

Familia Katz ne însoţea prin oraş ca să găsim acolo un apartament. Mă grăbeam să reîncep lucrul. Puţin îmi păsa de lux, sau mai degrabă de confort. Luxul însemna pentru mine să pot lucra în pace. Am găsit la Rego Park, la periferia cartierului Queens, la etajul al treilea al unui imobil cu adevărat urât, un apartament de două camere mobilat care ne convenea. Cartierul era murdar, fără să fie exasperant. Soarele putea pătrunde în apartament. Vecinii noştri nu mai erau nişte consuli rafinaţi, nişte diplomaţi

subtili, nişte esteţi trândavi, şi puţin a lipsit să fim vecini cu Joseph Bonanno Junior, fiul lui Joe „Bananas" Bonanno, un gangster legendar uitat. Legenda lumii îi uită pe gangsteri, apoi uită omorurile, uită pictorii, numele, totul se şterge, afară de opere. Arta. Muzeele şi bibliotecile sunt memoria lumii. Actualitatea i-a reunit pe Bugsy Siegel şi Hollywood-ul, dar Hollywood-ul va fi distrus aşa cum a murit şi Bugsy Siegel, şi Siegel a ucis sute de oameni care au fost uitaţi, şi Hollywood-ul a făcut sute de filme care nu pot fi uitate niciodată. În memorie rămâne viaţa, nu moartea. Şi ce importanţă are tatăl dacă copilul e frumos. Cele mai inutile digresiuni mă aduceau tot la meseria mea de falsificator şi de artist. Semnătura şi opera. Certificatul şi frumuseţea. Astăzi este vânat numele, se vrea numele, nu opera. O porcărie expertizată, autentificată, valorează mai mult decât o capodoperă a unui elev al lui Ţiţian. Pentru că gustul cumpărătorilor s-a diversificat atât de mult, s-a pierdut, s-a moleşit, încât numai semnătura şi părerea, nu publică, ci ultraparticulară a experţilor nu mai pot să-i liniştească. Un Huston indigest o să valoreze totdeauna mai mult decât o capodoperă cvasi anonimă din seria B. Nişte coperte pentru cărţile format de buzunar valorează de o sută de ori mai mult decât pseudografiti ale artiştilor la modă.

Destul am criticat. Artistul nu se află aici ca să gândească. Cel puţin nu trebuie să se vadă că gândeşte, căci ar fi ca şi când ai arăta nota cheltuielilor, a furniturilor etc. Ce importanţă are alcoolul pe care l-a băut Van Gogh şi ce importanţă are de altfel faptul că a băut. Aceste detalii sunt importante pentru falsificator, nu pentru amatorul direct. Ca imitator mă înserez într-un anumit psihism, dar ca amator, iubitor al unei opere, puţin îmi pasă de rest. Există fericire la Matisse, chin la Van Gogh, şi la mine e şi chin şi fericire, şi-mi plac Matisse şi Van Gogh. Îmi place mai puţin Matisse decât *Fereastra albastră* şi mai puţin Van Gogh decât *Floarea soarelui*. Mai puţin Mozart decât *Così fan tutte*. Poate să-ţi placă un interpret, dar nu un compozitor. Cel mai bun omagiu care

se poate aduce unui creator este acela de a-l uita şi a reţine în schimb operele sale, opera sa.

Dacă sunt din ce în ce mai puţine opere, asta se întâmplă fiindcă sunt din ce în ce mai puţini amatori puri. Există consumatori şi colecţionari. Mâncăcioşi şi cunoscători într-ale mâncării. Săraci şi bogaţi.

Poate că numai un artist, chiar ratat, poate înţelege un alt artist. Şi cu criticii e la fel. Sunt foarte aspri în critica lor, amară, de amanţi respinşi. Dar sunt nişte artişti, vorbesc de cei adevăraţi. În ciuda tuturor lovelelor puse pe masa artei, există mai puţine lovele decât preţul mesei. Dacă are picioarele strâmbe e modernă. Dacă e stabilă e clasică. Experţi, amatori, cumpărători, colecţionari vor comenta masa, şi vânzătorul adunând bancnotele va cumpăra masa cu treizeci de dinari.

După aceea o s-aştepte cea mai mare cotă.

E înfricoşător să fii artist în acest sistem. Pentru că nu e un sistem ci o dereglare a sistemelor vechi. Ce este democraţia între 1789 şi 1989? Velázquez picta la curtea regelui menine, pitici monştri şi se picta şi pe el, în oglinzi. O libertate divină. Astăzi? Cui să placi şi de ce să devii dezagreabil?

Un scriitor place unor membri ai juriului pentru un premiu la care se aleargă ca la *steeple-chase*. Place unui public feminin care-i ţinta, proletar, dar şi unii şi alţii se află pe aceeaşi plută.

Douăzeci şi cinci de ani după New York sunt aici, aproape de parcul Secaux. Nu cred că am găsit seninătatea. Numai că rânduiala lumii este o lege. Şi eu respect legea. Suntem aproape de Sărbătoarea Tuturor Sfinţilor şi timpul e foarte frumos, toamna anului 1989. Sunt trandafiri foarte mari în grădina plină de buruieni. Pe jos, lângă mine, sub mine, alături de mine, peste tot, sub pisică, „decupajele” mele. Nişte oameni cumpără cărţi de artă, scumpe desigur, ca să le pună în rafturi fără să le citească, să le vadă, să le simtă, într-o bibliotecă de palisandru din Rio. Eu decupez. Astăzi culori roşii, fecioare şi nuduri, ecorşee şi flori, oameni liniştiţi şi morţi cu

desăvârşire. Floarea şi sângele.

Roşul este o culoare rară, ascunsă, în peisajul natural. O culoare care nu previne, deci o violenţă.

Asistenta mea îmi pregăteşte pânzele. Bea ceai. O să cumpere ceară. Se pictează şi cu ceară. Te poţi servi de orice. Astăzi există toate materialele. Amesteci. Te joci. Ştiu totuşi că o singură materie e suficientă unui pictor foarte bun ca să exprime ceea ce vrea să spună. Dar o să aibă nevoie de multă vreme ca s-o spună, urlând în deşert. Nicio operă nu e evidentă astăzi. Suntem, noi, copiii noştri, nişte conglomerate de senzaţii, de culturi, de şcoli, de programe de televiziune, de toate. Nu mai trebuie să alegem, trebuie să triem. Să facem curăţenie.

Scriitorul meu a venit de la Blois. Este un băiat sensibil care munceşte la negru aşa cum eu falsific picturi, îl servesc cu vin. Nu vorbim nici despre el nici despre mine. Despre pictură şi viaţă. Despre vieţi. Când a terminat vinul pleacă, nu mai aud vorbindu-se de el.

Se va citi, în paginile care urmează, cum am fost victima tuturor tentaţiilor uşoare. Eram la Rego Park şi pictam, cu dificultăţi tehnice. Materialul american nu mi se potrivea, nu era un material european. Materialul meu trebuia să fie francez, având în vedere maeştrii pe care-i imitam. Pânzele americane erau de formate diferite. A trebuit să învăţ să meşteresc şasiurile, pânzele.

Anne-Marie îşi regăsise o nouă bună dispoziţie. Mă neglija puţin ca să se ocupe de burta ei, dar nu eram gelos deloc, simţindu-mă şi eu oarecum făcând parte din burta ei. Au fost alte zile fericite, Anne-Marie pregătea ceaiul, ca să învechească hârtia, şi finisa treaba cu o lampă de bronzat sub care expunea „câmpul meu de manevră”. Era asistenta mea. Nu lucrezi niciodată singur, dacă nu eşti Dumnezeu.

Nu eram imigranţi, dar, la început, păream a fi, un cuplu venit din Europa şi care aşteaptă un copil. Soţul n-are încă de lucru, soţia găteşte. Seara ieşeam pe stradă, în mulţime, ca să facem cumpărături. Era ca pe străzile din

Europa, dar totul era altfel, gustul lucrurilor, nici mai

rău, nici mai bun. Nu mă simţeam mai liber decât în Europa, ci mai disponibil, mai puţin vinovat. Aveam mai puţin impresia că mă aflu într-un port, ci mai degrabă pe un vapor care pleacă, imigrează la nesfârşit. Totdeauna se va putea analiza New York-ul, el va fi totdeauna uşor detaşat de lume, pe punctul de-a se desprinde, de-a se smulge, şi te simţi implicat în efortul său de smulgere; e în el ceva din arca lui Noe. E naiv, patetic, şi adesea îmi fac despre New York o idee atât de stupidă, încât însăşi stupiditatea mi se pare a fi new yorkeză, o specialitate a casei. Ştiam că nu-i adevărat, că mă înşelam. Voiam să fiu mai şiret.

Mai era şi altceva la New York. Galeriile. Era singurul oraş care avea la fel de multe galerii ca Parisul. Era Disneyworid-ul meu. Mergeam de la una la alta ca un nebun pasionat şi interesat. Sunt două centre importante, doi poli: în jurul lui Park Avenue şi Madison Avenue – echivalentul a ceea ce e Faubourg Saint-Honoré – şi Downtown, de cealaltă parte a oraşului, Greenwich Village – cum e la noi Saint-Germain-des-Prés.

În anii ’60, New York-ul nu era capitala artei, şi arta nu era o sucursală a Wall Street-ului. Fiecare pictor nu era însoţit de un areopag de experţi, iar cumpărătorii se ghidau după gustul lor personal şi simpatie. Acei *good boys* aveau să se întoarcă teferi din Vietnam şi niciun nor n-o să împiedice vreodată zborul ce/esc al cuceritorilor cosmosului.

Vedeam new-yorkezi cumsecade, new-yorkeze absoluţe şi mă gândeam la acel Legros împopoţonat cu bijuterii false, un tip afectat, hainele sale de vizon, la Hollywood, *one million dollars*… Nimicuri… Chihuahua… Viaţa şi pictura sunt cu totul altceva.

Seara pictam în salonaşul amenajat ca atelier. Bine dispus, fericit ca un cintezoi, făceam un Matisse vesel, luminos. Necăjit de-o vagabondă costelivă, pictam un

Modigliani. Picturile erau bune sau proaste, ele reprezentau totuşi viziunile mele asupra lumii. Atunci când nu vedeam nimic, când nu simţeam nimic, începeam să

pictez orice, ca mine. Cu sentiment, mamă. Deşi sunt falsificator, nu meşteresc niciodată subiecte artificiale. Dar mă implicam mai mult în falsuri decât în lucrările mele „autentice”. Mă regăseam mai mult în falsurile mele de Chagall şi de Matisse decât în operele mele semnate Stein. Pretutindeni unde mă căutam, exista totdeauna un Picasso maliţios sau un Chagall sentenţios care mă aştepta.

Pe vremea aceea adevărul meu era în fals. Sau mai degrabă la alţii. Eram un cititor al artei. Cineva care privea ploaia scrisese „plouă”, şi eu nu simţeam deloc nevoia să scriu „picură” sau „plouă ca un pipi de vacă”. Aşa era. Pictura era o evidenţă trecută şi prezentă şi eternă.

Şi din pricina asta, în loc să mă măsor cu maeştrii m-am măsurat cu statuia lor. Atunci când nu făceam nimic, mă duceam să mă plimb. Anne-Marie era obosită, grasă, uşor tăcută. Şi New York-ul mă atrăgea ca o târfă lacomă. Aveam şaptesprezece ani. Nu eram serios. Îmi lăsam soţia şi viitorul nostru, şi regret astăzi că n-am avut un *walkman* şi nişte *rollers*.

Oraşul ăsta mă vrăjea. El se mişca, se mişcase totdeauna. Dar ceea ce se întâmpla la Saigon îl făcea să palpite. Preşedintele Johnson era un fante, un cretin care se credea John Wayne, şi nu toţi îl iubesc pe John Wayne. Cauza indienilor stârnea interesul, cu atât mai rău pentru western-uri şi pentru Hollywood. Nu toţi negrii îl ascultau pe bunul Martin Luther King. Evreii îşi îndreptau privirile spre Israel unde atmosfera se deteriorara rapid. Aici nu era sfârşitul lumii pentru nimeni. În mod obligatoriu, dacă sfârşitul lumii ar fi trebuit să aibă loc mâine, New York-ul s-ar fi prăpădit în ajun. Rachetă cosmică. Bob Dylan cânta timpurile ce-aveau să se schimbe, şi Woody Allen în aceleaşi locuri îşi lustruia clarinetul.

Prin Greewich mirosea a haşiş şi a tratative politice. Mă întorceam acasă.

— Nu ştiu ce se întâmplă, Anne-Marie, dar se întâmplă ceva, simţi?

Ea îşi simţea burta, copilul nostru. Un viitor american. Ştiam că de partea cealaltă a Atlanticului

americanii nu erau prea bine văzuţi. Urile astea peremptorii şi efemere mă agasează şi mă distrează.

— Am întâlnit un francez, de la galeria Maeght, un anume Bernard J… L-am invitat la noi. De altfel, e aici.

Îl întâlnisem pe Bernard într-o galerie de pe Madison Avenue, un tip frumos şi înalt de vreo douăzeci şi cinci de ani, cu părul şaten care se încreţea peste urechile rotunde de ursuleţ de pluş. Nu-l abordasem. Nu abordez oamenii decât rareori. îi atrăsesem numai atenţia şi el ştia că eram mai instruit decât dânsul în ceea ce priveşte epocile pictorilor, tehnicile lor. Era de-o gentileţe încântătoare şi de-o educaţie perfectă – şi în plus avea cartea de vizită de la Maeght.

Bernard era un fel de reprezentant, un vânzător formidabil, venise la New York cu un mare lot de litografii de Mirö şi Chagall. Fără tablouri.

Tablouri aveam eu. Agăţate pe pereţi. Pe Bernard Colson de la galeria Maeght voiam să-l epatez, în micul meu apartament mobilat din Queens.

Anne-Marie fiind suferindă, am comandat nişte pizza, bere, whisky şi, cu ajutorul acestora, am stat de vorbă toată noaptea. El admira ceea ce posedam şi se mira de imprudenţa mea de-a ţine „aşa ceva” aici.

— E mai la adăpost decât într-un muzeu. Nici măcar un spărgător de aici nu le-ar vrea.

El râdea. Voia să cucerească piaţa americană, dar America îl şi cucerise. Nu eram în concurenţă. Aveam doar acelaşi gust.

— Vino cu mine, mi-a spus, sunt anunţat peste tot. Pot să te ajut. Şi tu mă vei ajuta, vreau să şi cumpăr câte ceva. Pot să dorm aici?

A dormit, dar după aceea existenţa mea a fost cuprinsă de frenezie. Galerii, întâlniri… Bernard mă prezenta. Eram umil şi pretenţios.

— Bernard, îmi faci un serviciu pe care nu-l voi uita niciodată, niciodată.

— În cazul ăsta poţi să-mi faci şi tu unul, vinde-mi acest Picasso.

— Nu, niciodată.

America ne adopta încetişor, noi ne adaptam foarte repede. Nu mă simt dezrădăcinat nicăieri: agăţ de arborele meu genealogic tablourile care-mi plac şi ascendenţa asta uzurpată îmi convine.

Îmi plac şi cărţile, tot ceea ce constituie o memorie. Istoria umană e asemeni goanei unui animal prin pădure; îi luăm urmele amestecându-le cu ale noastre până când devenim noi înşine acest animal mitic, preistoric şi, cu cât credem că mergem spre viitor, cu atât intrăm în legendă. Cărţile… Ele m-au atras la librăria Brentano, care are anexată şi o galerie.

Custodele acesteia era o fermecătoare femeie de patruzeci de ani, Janine Wolkenberg. Eram foarte interesat de ceea ce poseda ea. I-am mărturisit că aveam şi eu câteva piese deloc rele. Am revenit de mai multe ori, dar nici n-am cumpărat, nici n-am vândut. Asta semăna cu un joc amoros, o aşteptare, când băiatul şi fata, siguri de sentimentele lor reciproce, întârzie momentul primului sărut.

Piaţa new-yorkeză era atunci în plină expansiune. Goana după artă, cum le place ziarelor să titreze. Nu era numai o solidă poftă financiară, o dezgustătoare momeală a câştigului, ci mai degrabă o foarte reală şi foarte frumoasă admiraţie, o pasiune subită, decât o modă. Nimic asemănător în Europa, atunci unde pictura îşi punea ea însăşi întrebări, ce va deveni, raţiunea ei de-a fi, când nu mai era o proiecţie ci o reflecţie. Nu ştiam ce se punea la cale în operele pictorilor americani. Dar se simţea o nevoie de-a exista, de-a se mişca, de-a da un impuls. Prin galerii, ochii erau încă îndreptaţi spre bătrâna Europă şi începutul secolului. Asta mi se părea firesc. Secolele de artă sunt ca vieţile şi zilele: dimineţile sunt triumfătoare, tinereţea e prolifică şi clocotitoare, explodează, şi seara, bătrâneţea, sunt morocănoase, lipsite de vlagă, adesea amare. America anilor ’60 voia să creadă în tinereţe, în speranţă, în bucurie. Curând avea să se dea peste cap, zguduită în certitudinile ei de-un război mârşav, un război pierdut de

dinainte. Ea trimitea spre Hanoi nişte B52, dar aducea nişte capodopere care extaziau publicul.

Am auzit un celebru negustor de falsuri cum explica faptul că nu-i era deloc ruşine să vândă un fals Renoir unui texan care bea la apetitiv un coniac *on the rocks*. Eu n-am întâlnit asemenea americani. Ci nişte oameni avizi să cunoască, să înţeleagă, să iubească pictura, nu ca pe o tocană sau un crenvurşt, ci ca pe un pas de dans, o muzică secretă, o carte întredeschisă. Doamna Wolkenberg era o persoană foarte delicată şi cultivată. I-am mărturisit cu mândrie că mă apropiasem de Cocteau.

— Cocteau! îl ador pe Cocteau. Aveţi opere de Cocteau?

— Nu sunt foarte grăbit să le vând. Pentru mine au o valoare sentimentală.

— Înţeleg, dar poate că vreţi să mi le arătaţi… Mâine?…

N-aveam niciun Cocteau, în ultimul timp îl cam neglijasem pe bătrânul meu prieten. Chiar în aceeaşi seară m-am aşezat la masa de lucru – care era şi masa pe care mâneam – şi am desenat cu aceeaşi pasiune, cu acelaşi entuziasm ca în apartamentul de pe rue Mazarine, vreo zece profiluri, nişte tineri bosumflaţi, sub privirea amuzată a lui

Anne-Marie. Odată terminată seria mea de desene, vorbeam, mă mişcam precum Cocteau.

— Tu nu eşti un falsificator, îmi spune Anne-Marie, eşti un imitator.

— Nu sunt imitator, sunt un medium… Auzeam desluşit vocea lui Cocteau, sfaturile sale.

A doua zi i-am prezentat doamnei Wolkenberg patruzeci de desene, cu o sută de dolari desenul. Ea mi-a completat un cec pe-un colţ de masă.

— Niciun Chagall? a adăugat, ca şi când îmi ghicise posibilităţile.

— Doar o mică guaşă. Mică dar foarte interesantă…

Ca să nu fiu bădăran, am cumpărat de la ea trei litografii de Picasso, şi o foarte frumoasă coridă în

cărbune, care s-a dovedit mai târziu a fi un fals, în ciuda autentificării oficiale a lui Brentano.

A doua zi seara, Anne-Marie şi cu mine luam cina la familia Wolkenberg. O seară încântătoare. Versiunea mea după Ce *viaţă*, *ce plăcere* de Chagall a avut mare succes, un succes estimat la patru mii de dolari.

— Ce viaţă, ce plăcere, îmi spune Anne-Marie, ce ţară fantastică!

— Tipul ăsta, Andy Warhol, spune că businessul este forma ultimă a artei. Nu ştiu ce să cred despre asta. Ar fi fantastic să câştig destui bani ca să deschid o galerie, să nu mai vând decât tablouri autentice, şi poate într-o zi propriile mele opere. Cred că totul e posibil de acum înainte aici. În America imposibilul nu e francez.

CHICAGO

Ideea asta cu galeria mi-a trecut într-adevăr prin minte. Nu mă hotărâm între Greenwich Village şi Park Avenue... Castele în Spania, firește, dar de ce nu? Castelele din Spania sunt pline de comori, de capodopere... Aveam un apartament, urma să am un copil, nu mai eram nişte nomazi. Eram în America, trebuia să visez ca un american.

Foarte francezul Bernard J... era prietenul familiei, într-o seară m-a anunţat că trebuia să se ducă la Chicago pentru că un complex de mari magazine, Sears-Roebuck, voia să deschidă un departament de artă şi pictură. Colson era foarte captivat de acest proiect; avea un mare număr de litografii de oferit, în numele lui Maeght. Şi i se părea nostim faptul că consilierul artistic al magazinelor Sears-Roebuck să fie actorul Vincent Price, un artist rafinat, partenerul lui Gene Tierney în *Laura*, celebru pentru rolurile sale de vampir şi alte orori şi erori

cinematografice. Price avea să dea curând un „party” pentru aniversarea sa; convocase statul major de la Sears-Roebuck; Colson era invitat; şi prietenii prietenilor… Eu de ce nu?

Nu voiam să ajung cu mâinile goale. Am luat cu mine o parte din ceea ce cumpărasem în mod cinstit de la Brentano, mai ales picturi de Dunoyer de Segonzac, plus un mare Picasso creat de mâna mea. Debarcăm în Chicago, o superbă metropolă, imensă. Două ore de zbor de la aeroportul Guardia la O’Hare Airport. Anne-Marie se plângea de greţurile provocate de calitatea îndoielnică a tartinelor servite. Mă făcea nervos şi iritabil. Bernard mi-a vorbit despre Price, despre vampiri, apoi de Frankenstein, în fine de Chicago, de Al Capone, de hemoglobină, şi sosind la Chicago am fost mirat că nu găsesc un oraş în foc şi sânge.

„Party”-ul n-a fost de plăcere. Eram grăbit să-mi prezint marfa. O femeie a remarcat că semănăm bine cu Charles Boyer, alta mi-a povestit despre plimbarea ei romantică cu vaporaşul de plăcere în timpul călătoriei de nuntă în Europa; doi invitaţi furioşi m-au întrebat de ce de Gaulle nu iubea America, şi a trebuit să răspund că nu-i iubea nici pe francezi. Numai după un dineu copios Bernard şi cu mine ne-am putut arăta creaţiile. Picturile lui Dunoyer de Segonzac au avut un succes moderat, şi buna dispoziţie mi-a revenit atunci când Price s-a îndrăgostit de Picasso-ul meu – o recompunere a atelierului artistului. Făcut noaptea în apartamentul din Queens.

Vicepreşedintele firmei, un anume Harry Sondheim s-a apropiat de noi şi m-a întrebat care era preţul.

— Optsprezece mii de dolari.

— Zece mii, răspunde Sondheim, şi fiţi sigur că o să cumpărăm de la dumneavoastră şi alte picturi.

— Optsprezece mii.

— Să zicem paisprezece, şi cecul ăsta este al dumneavoastră, imediat.

Îşi scoate carnetul de cec, scrie paisprezece mii, îmi întinde cecul.

O sumă enormă, cea mai mare pe care aş fi încasat-o, treisprezece mii nouă sute de dolari de beneficiu net dacă scădeam preţul pânzei şi materialului.

— Optsprezece mii nu-s paisprezece, am răspuns.

Sondheim m-a privit mai întâi ca şi cum eram nebun, apoi a scos un fel de cotcodăcit răguşit, a rupt cecul şi l-a azvârlit la coş.

Nu blufezi lăsând ochii în jos, nici braţele. Chiar dacă trişăm, să trişăm drept, să nu subestimăm impostura. Price era disperat de atitudinea mea, sau de aceea a lui Sondheim. Aş fi putut face un efort pentru aniversarea lui. Dar ar fi fost o greşeală profesională. Pierdeam paisprezece mii de dolari dar câştigam stima celor de la Sears-Roebuck. Încăpăţânarea mea de mic funcţionar mărginit dovedea că nu eram un vânzător foarte grăbit să vândă ci un curtier integru, preocupat de valoarea lucrurilor. Sears-Roebuck era preocupat de valoarea banilor. Puteam deci să ne înţelegem, multă vreme. Am vândut picturile de Dunoyer de Segonzac cu un beneficiu frumos. Colson se distrase, Anne-Marie mult mai puţin. M-a tot cărat prin toalete.

— Eşti nebun!

— Dacă lupul se repede la o oaie, celelalte fug, dar dacă se împrieteneşte cu câinele ciobănesc, poate să le mănânce pe toate.

— E oare nevoie să le mănânci pe toate?

— Da. Dacă nu, păstorul le va auzi behăind şi ne va prinde.

Sfârşitul acelui „party” a fost mai plăcut; şi întoarcerea. Dispuneam de toate atuurile, nişte atuuri pictate de Dufy, Laurencin, Cocteau, Van Dongen… Trebuia să deschid o galerie.

NEW YORK

Marţi 10 iunie 1965, o mică serată între prieteni, la noi, pentru aniversarea lui Bernard. Miercuri, dimineaţa devreme, mă trezeşte Anne-Marie. Au început durerile. O însoţesc la Flower and Fifth Avenue Hospital. Medicii hotărăsc s-o adoarmă. Atunci când se trezeşte la ora şase seara, e singură, disperată. Eu nu sunt departe, ci în camera copiilor. Anne-Marie vine şi ea într-un fotoliu cu rotile.

— Anne-Marie, ţi-o prezint pe Cecilia, fiica noastră. Seamănă cu tine.

Mai rămânea încă să-mi montez galeria. Mă simţeam cu atât mai important cu cât greutatea mea pe vremea aceea se apropia de nouăzeci de kilograme. Puteam să mă consider Orson Welles. Citizen Stein.

Adusesem în camera lui Anne-Marie la spital o Sfântă Fecioară cu Pruncul în stilul lui Picasso. Am găsit acolo şi crizanteme. Bob Horn, de la Graphic Gallery, i le oferise cu amabilitate. Din fericire americanii nu ştiau că florile acelea splendide sunt în Franţa pentru ziua morţilor, 2 noiembrie.

Eram împăcat cu mine însumi. Aveam prieteni, toţi mai mult sau mai puţin făcând parte din lumea artei, mergeam la restaurantele şi cluburile din Greenwich Village. Duceam o viaţă boemă fără a fi ţigani. Nimeni nu mă întreba de unde scoteam tablourile, desenele, acuarelele mele.

Lee Katz, regele puiului kasher, m-a sfătuit cu insistenţă să creez o „corporaţie”, o societate ale cărei sarcini administrative şi contabile să le aibă el. Aveam încredere în experienţa lui. Avocaţii săi mi-au fabricat o companie legală dar, pentru a afirma, a consolida hotărârea noastră, m-a prezentat bancherilor săi şi mi-a obţinut *illico* un împrumut de douăzeci de mii de dolari. Lee nu ştia că eu făceam într-o noapte un Picasso de valoarea asta şi că în seara următoare refuzam această valoare. Eram un jongler. Forţa mea stătea în repeziciunea mea, în supleţea mea, în îndrăzneala mea; aceea a lui Lee

era în prietenii săi. Era forţa ghetoului, a lobby-ului (grupului de presiune) evreiesc. Eu nu eram evreu, dar la urma urmelor aş fi putut fi. Lee îi mulţumea lui Dumnezeu că e evreu, la sinagogă, eu în faţa pânzei îi mulţumeam lui Dumnezeu de-a fi într-o zi Picasso, în cealaltă Chagall. Totul era bine. Lee credea că eram evreu şi eu nu spuneam nimic care să-l poată face s-o creadă, repetându-i mereu ceea ce putea să-l determine să creadă că contrariul era fals, eram misterios şi totodată talmudic.

— Lee, dacă ai fi avut o soră, i-ar fi plăcut puiul?

— Ştii povestea cu heringii? (Lee adora poveştile cu heringi, şi prefera acele *schmalze herrings* odiosului său pui albicios.) Un tânăr se duce la piaţă şi vede pe un afiş heringi cu zece copeici. Cere doi. Dar la ora asta nu mai sunt heringi. Se duce la un alt negustor care vinde heringi cu cincisprezece copeici. Se plânge, căci îi văzuse în altă parte cu zece. „Trebuia să-i cumperi de acolo”, îi spune negustorul de peşte. „Nu mai erau”, răspunde Lee, sau tânărul. „Dacă n-aş mai avea nici eu, i-aş da şi eu cu zece copeici”, răspunde negustorul de peşte.

Şi Lee izbucnea într-un mare hohot de râs care se termina cu o tuse bronşică datorată consumului exagerat de havane de proastă calitate.

Anne-Marie ţinea la prietenii noştri. Noi nu ne manifestam niciodată superioritatea de masculi latino-americani, ei erau întotdeauna delicaţi. Mi se părea că delicateţea mea faţă de ea consta în mare parte s-o las liberă fiind discret, făcându-mă uitat. Noi eram, mi se pare, un cuplu straniu şi grandios, ea o prinţesă din Extremul Orient, eu un sultan levantin, cu pântece mare. Râdeam adesea, pe vremea aceea. Râsete, hohote de copilărie. Tot mereu jocul. Azi nu mai râd aşa de des, şi nu râd în joacă, ci din cauza jocului. Fără nicio amărăciune. Fără remuşcări, fără regrete. Am trecut la alte lucruri şi am pus în ordine tablourile.

Urmare de poveste evreiască. Bancherul mi-a oferit un loc în birourile sale. Compania mea s-a numit Trianon, fiindcă tatii îi plăcea să se plimbe în grădinile de la

Versailles, şi atingea cu voluptate marmura roz a acestui palat. Preşedintele, care nu cunoştea palatul Trianon, şi puţin îi păsa de asta, era un prieten, Kramer.

Eram o echipă heteroclită şi omogenă. O societate, înţelegeam cum mergeau afacerile în America. Nu eram american, nici americanizat, ci un hibrid curios şi transplantabil între amatorul de cuşcuş berber şi mâncăul de heringi graşi. Mâinile mele pictau hotărât franţuzeşte, capul meu raţiona ca în Wall Street. Nu urmăream cursurile nici unei burse. Computerele de-abia începeau să apară. Niciodată n-aveam să folosesc limbajul Basic, Cobol, Fortran, Pascal, dar ştiam câteva boabe de latină, poezii de Ovidiu şi de Vergiliu. Ovidiu şi Vergiliu, in Queens, erau nişte prieteni foarte siguri împotriva deteriorării memoriei mele europene.

E sigur că aveam o plăcere răutăcioasă să fiu goi la evrei, evreu la goime, un american la Paris şi un parizian la

New York. Nu se ştia de unde veneam. Eram acel „Little Gatsby" al anilor ’60. Cu apartamentul ăsta de două camere in Queens. Zgomote de metrou, de la Highway. Nişte puşti tâmpiţi care scoteau urlete de sirene cu fluierele lor furate. Şi muzica tranzistorilor pe care n-o mai înţelegeam, nu mai ascultam muzică aproape deloc şi uneori regretam, dar în majoritatea timpului mi-acordam un certificat de bună purtare, pentru că muzica pe care o iubeam, şi apoi toate muzicile adevărate sunt aproape de inimă şi de lacrimi. Le asculţi cu lacrimi. Chiar notele de pe partituri seamănă cu nişte lacrimi.

Era o perioadă, 65, în care nimeni nu voia să plângă.

Nici măcar vietnamezii. Ei strecurau sub picioarele vitejilor *good boys* capcane pentru pantere, cu spini. Ceilalţi replicau cu napalm. Chipuri şi imagini văzute în fotografie, nu în pictură. Masacre, oroare şi ruşine, ruşine. America nu ştia, dar ruşinea venea spre ea ca un talaz din adânc.

Bernard, care şi-ar fi agăţat cu plăcere câteva capete de soldaţi vietnamezi de umeraşul său, întâlnise la Vincent

„Dracula” Price, un *mister* Verkauf, de la magazinele Korvett. Mare lanţ de magazine americane. Totdeauna se întâmpla ceva la galeriile Korvett, arta era ceva de care nu te puteai lipsi atunci. Se va putea oare să te lipseşti într-o zi? Verkauf voia să deschidă un departament „de artă”. Arta sau porcul era în mod hotărât pentru el acelaşi lucru, unul *kasher*, cealaltă nu. Dar ambiţia lui Korvett, un Édouard Leclerc american, era să provoace o scădere bruscă a preţurilor, să vândă cu preţ redus faţă de galeriile importante. Acel Chagall-Korvett avea să pornească ca un William Saurin fără etichetă. Eram destul de departe de emoţiile unui artist.

Nu-mi plăceau oamenii ăştia, ei au venit să mă vadă, am fost foarte distant.

— Nu ştiu cine sunteţi şi nu ţin să vând.

Nu ştiam că Verkauf era preşedintele unui imperiu. El o ştia şi răspunsul meu l-a stupefiat. Nici chiar Verkauf numărul trei nu-i vorbea astfel. El şi-a strâns nodul cravatei mai tare şi zâmbetul i-a dispărut de pe buze şi mi-a fixat o întâlnire. Eu îmi făceam de lucru cu carnetul meu de adrese, cu agenda. Ne-am înţeles asupra unei date. Mi-a strâns mâna, şi din această strângere de mână americană, „sinceră şi cordială”, am ghicit că nu-i plăceam dar că avea nevoie de mine.

— Anne-Marie, pariu câştigat. Sunt Rockefeller!

— Şi ce-o să facem acum cu Picasso?...

L-am revăzut pe Verkauf peste trei zile, la cel de-al treizeci şi treilea etaj al unui imobil – un zgârie-nori – desenat de Herge în *Ţintin în America*. Biroul mai degrabă vast era tapetat cu un tapet verde ca migdala care contrasta cu costumul albastru-petrol al lui Verkauf. Omul de la galeriile Korvett îşi pusese nişte ochelari cu o montură groasă de baga. Lumina care invada încăperea era de-un galben moale, vag greţoasă, care te îndemna să ieşi imediat ca să iei aer. Căldura era insuportabilă, instalaţia de aer condiţionat fiind defectă şi Verkaui se enerva la telefon cerând ca nişte servicii competente să facă ceva, pentru Dumnezeu!

Adusesem o parte a colecţiei mele, un eşantion. Văzând unicul tablou care „decora” biroul, am început să mă îndoiesc de convergenţa gusturilor noastre artistice. Era un foarte prost portret al unui bărbat de vreo cincizeci de ani care trebuia să fie fondatorul imperiului Korvett, dacă nu cumva era vorba de Abraham Lincoln însuşi.

— Am cunoscut un Stein, îmi spune Verkauf, la Paris, Joseph Stein, vindea impermeabile şi se ducea la *Schule* în cartierul Marais.

— Impermeabile? Interesant. Nu. Nu cunosc. Sunt mai mulţi Stein care merg la *Schule* în cartierul Marais.

Acest Verkauf, ca un mare număr de evrei americani, credea că Parisul era un *steul* (orăşel) unde toţi evreii erau veri, şi grăbiţi să emigreze în Israel sau la New York. Mă trata ca pe un liliputan.

A apăsat pe un buton şi un întreg consiliu de administraţie a năvălit pe uşa batantă dublă, ca să se alinieze într-un perfect semicerc în jurul biroului, ca o echipă de handbal pe zona ei de ţintă. În „zonă” eram portarul, întrebările au fost ca nişte mingi trimise neregulamentar, liftate, fără vlagă.

Consiliul nu era de acord în unanimitate în ceea ce priveşte necesitatea deschiderii unui departament „Artă” în marile magazine. Era mai bine să mărească raionul de lenjerie, să deschidă o băcănie chinezească, să valorifice femeia şi confecţiile. Verkauf n-a scos o vorbă. Telefona ca să i se repare aerul condiţionat pentru care cheltuia mai mult decât pentru douăzeci de funcţionari care ar fi făcut vânt cu evantaiele sau cu ramuri de palmieri, pentru Dumnezeu, voia servicii competente!

După ce tot consiliul terminase să înşire nişte subtilităţi şi vorbe de clacă şi nişte digresiuni pline de umor, Verkauf s-a ridicat şi a propus să ne arate locul pe care-l alesese ca să-mi instaleze galeria. Nu era aer acolo, dar dacă ar fi fost, ar fi fost o încrucişare de curente de aer, între teancuri de valize şi munţi de cosmetice.

— Ce părere aveţi, domnule Steen? a întrebat Verkauf, destul de mulţumit de proiectul său. (îmi spunea

Steen, alţii îmi spuneau Stene, iar alţii Schtein – trei moduri dea mă numi care mă defineau mai puţin decât interlocutorul meu.)

— Hm mm… Valize, cosmetice… îmi place această simbolică a călătoriilor şi a machiajului, a deghizării… Dar sunt obligat să vă sfătuiesc să nu puneţi galeria în locul acesta îngust, care nu prea se potriveşte cu strălucirea care-o va cunoaşte departamentul nostru de „artă” peste câţiva ani, peste câteva luni. Ca şi când ai planta porumb pe balcon. Nu. Îmi trebuie loc, amploare, aer.

— Aer. Aveţi dreptate, domnule Steen. Ne trebuie aer. Cred că avem asta, aerul condiţionat trebuie să funcţioneze acolo… Şi faceţi ceva aici, pentru Dumnezeu, a telefonat pentru ultima oară serviciilor competente.

Şi în marea viteză a Cad iliac-urilor am plecat cu toţii la sucursala din Douglastown, cartierul aristocratic şi rezidenţial al unui mare număr de miliardari. Miliardarii nu sunt nici ei mai pasionaţi de artă decât săracii, dar ei fac curte artiştilor, pe când săracii n-au încredere în ei. Magazinul era foarte elegant, mai mic dar mai îngrijit, şi aerul condiţionat zumzăia voluptuos. Observam localurile, oamenii; le atingeam. Eram cel care ştia. Cercetaşul pe jumătate piele-roşie, pe jumătate vânător care pune capcane, fără de care tunicile albastre s-ar rătăci în câmpiile cu bizoni. Descoperitorul de izvoare în deşert. Oracolul din Delfi. Regele nu-mi era văr, nici Rockefeller, şi mai puţin încă Joseph Stein, vânzătorul de impermeabile de la Paris, din cartierul Marais, rue de Roşiers.

— Inutil să transformi o parte a magazinului, spun. Să nu vă atingeţi de el. Mai degrabă puneţi să se construiască o anexă pe acoperiş. Să ne înălţăm. Galeria asta, pe acoperişul dumneavoastră, va fi cea mai frumoasă firmă a dumneavoastră, firma dumneavoastră de neon glorioasă! Cartierul e ideal, imobilul e superb! O să facem lucruri mari împreună, Eugene.

Verkauf a fost oarecum surprins că i-am spus pe nume.

— Împreună, David, împreună, a răspuns zâmbind,

dar în vorbele lui banale era o vagă ameninţare, sau mai degrabă o limită ambiţiei mele. Eram o *te-am* (echipă). Picasso era calul, eu jocheul şi Korvett proprietarul. Aşa stăteau lucrurile, şi la sfârşitul după-amiezii, aerul condiţionat funcţiona în toate magazinele Korvett, şi Verkauf îmi spunea Dave şi eu îi spuneam Gene.

M-am întors acasă cu un buchet de patruzeci şi nouă de trandafiri albi înveliţi în ziar şi puţin cherchelit. Hoinărisem prin baruri, euforic. Anne-Marie stătea apatică în salon, copilul plângea în cameră, am lăsat florile în antreu, pe-un scaun strâmb. Nu stau pe nimic aşa de bine ca pe scaunele strâmbe, dar Anne-Marie voia balansoare, fotolii Chippendale, şezlonguri, hamace, o viaţă mai bună şi mai echilibrată. La urma urmelor era femeie. Ea nu se hotărâse să-şi conducă barca spre furtuni şi avea rău de mare.

— Ce-i cu tine, Mary-Ann? (îi spuneam aşa, când era întoarsă pe dos.)

Ea s-a smiorcăit, i-am împrumutat una din acele batiste oribile în carouri, pe formatul ştergarelor de bucătărie, pe care le aveam întotdeauna la mine şi-mi deformau buzunarele celor mai luxoşi pantaloni.

Trebuie să mărturisesc că totul era urât în jurul nostru şi picturile lui Picasso, lui Chagall, pe pereţi, nu erau în forma lor cea mai bună, nici ele, agăţate strâmb, repede şi prost. Unele ar fi cerut chiar un retuş. Nu era momentul.

— A fost bine? a întrebat.

— Cât se poate de bine, cât se poate de bine.

— Totdeauna e cât se poate de bine. Nu suntem împreună la bine şi la rău, ci la cât se poate de bine şi cu atât mai rău. Micuţa a urlat toată ziua, David. Fă ceva. Eşti tatăl ei.

M-am dus să iau fetiţa în braţe, legănând-o încetişor, un prunc, pruncul meu. Cât era de frumoasă! Tot mai plângea, dar nu aşa de tare. Anne-Marie s-a sculat. Şi a pus maşinal apa să fiarbă pentru un ceai fierbinte.

— Te-ai dus să bei undeva, sau aveai ce-ţi trebuia la

tine?

— Am băut numai câteva pahare de Martini la Marlowe's.

— Mai e chelneriţa aceea?

— Pete mă serveşte chiar el, dar chelneriţa cu sânii mari e tot acolo şi palmierul din plastic translucid. Unde vrei să ajungi, pentru numele lui Dumnezeu, nu-i aer aici!

Anne-Marie s-a pornit să plângă cu hohote violente, un torent de exasperare şi de dragoste contrariată. Fericirea noastră era o pictură perfectă, dar proaspătă, pe care tocmai se aşezase o muscă. Neliniştea. Nu neliniştea sticleţilor, a experţilor, a ilegalităţii. O altă nelinişte. La douăzeci şi unu de ani, Anne-Marie descoperea anxietatea care te roade. Deci gelozia. Angoasa. Şi într-un anumit mod, moartea care-ţi dă târcoale.

— Strânge-mă în braţe, David, să nu-mi faci rău niciodată.

— Mai mult frică decât rău, Anne-Marie.

Ăsta era adevărul. Cu atât mai adevărat cu cât în mod curios fac economie la minciuni. De fiecare dată când un adevăr, fără a fi bine de spus, poate fi spus, îl spun. Un mincinos, ca şi un falsificator, trebuie să amestece adevărul cu falsul, e aceeaşi ţesătură, aceeaşi culoare. Toate romanele sunt nişte minciuni plauzibile. Toate operele de artă. Adevărul e atunci când asculţi Mozart. Realitatea, atunci când opreşti sonorul şi asculţi strada. Oare Anne-Marie o ştia? Oare ştiam eu să i-o spun? Am făcut dragoste, tocmai pentru că nu ştiam ce să spunem.

În pat, sub cuvertura matlasată, grea, în plină vară. Lângă pat, un mic ventilator. Cecilia tace. Şi al tău, nu al meu. Râsete de copii. Fericiţi ca înainte, ca totdeauna. Povesteşte-mi.

— Am două poveşti. Adevărul şi realitatea. Adevărul e că Israelul este în război. Închipuieşte-ţi. Toate ţările arabe împotriva Israelului. Moshe şi David sunt nişte vânători de prime israeliţi. Parcurg teritoriul, deşertul, în căutare de palestinieni feroce, de bandiţi. Zile şi nopţi, patruzeci de zile şi patruzeci de nopţi. Nimic. Contul lor la bancă e

secat ca deşertul. Nu ştiu dacă suferă din cauza setei sau din cauza contului lor pe roşu de la banca Leumi. Adorm posaci, în deşert, cu pistoalele lor mitralieră Uzi lângă ei, ca nişte idoli, ursuleţi de pluş din copilărie. Dimineaţa, un soare roz, şi în jurul lor mii de palestinieni. Înarmaţi până în dinţi. Nişte ucigaşi. Nişte lupi. David se trezeşte şi constată că sunt încercuiţi. îl bate pe Moshe pe umăr. „Trezeşte-te, Moshe, suntem bogaţi!”… Nu râzi? Realitatea este că lucrez pentru Korvett. Se servesc de mine, de competenţa mea, de achiziţiile mele. De legătura mea cu Maeght via Bernard. Beumârr, cum spun ei. Mă plictisesc aşa de tare că-mi vine să distrug tot ce spun şi ce ating ei. Uneori nu ştiu de ce îi iubesc. Fără îndoială pentru că-mi oferă o havană chiar în momentul în care am poftă să fumez o havană. Korvett, în fine, Verkauf, ei ştiu ce-o să fie piaţa picturii. O mică bursă, care poate deveni mare. Prevăd un *boom* pe douăzeci, treizeci de ani. Americanii au nevoie de cultură. Evreii vor cumpăra opere de Chagall, ceilalţi, foarte sensibili la arta modernă, se vor repezi la această reînnoire numită Picasso, care le seamănă aşa de mult. Picasso e un catalan newyorkez şi n-o ştie. Ei fac un efort. Şi sunt destul de şireţi ca să nu despoaie lentul, n-o să vândă la preţ dublu ci vor calcula nişte min marje de beneficii. Doar minimum.

— Dac-ar fi să cumpăr, spune Anne-Marie, aş prefera să cumpăr de la o galerie.

— Vor să-şi bată joc de galerii. Fac aceeaşi treabă, dar soldează. Vând ceea ce e autentic la preţul falsului. O să vândă falsul la preţul falsului majorat. Nicio grijă. Vor avea ştampila lor de autentificare. Au încredere în mine, ei cred ce spun. O să-i fac să-şi piardă o grămadă de timp. îi am la mână. Eu îi spun Gene. El îmi spune Dave.

— Ai cumpăra un Mirö de la Galeries Lafayette?

— Nu sunt încă destul de american.

— Nu te-ai săturat de rahatul ăsta? Cine suntem noi?

— Asta nu-i un rahat, e America şi noi suntem doi peşti în apă. Ascultă. Micuţa a tăcut de tot.

— Şi tu. Nu-mi mai spui poveşti frumoase. Nu-i vorba

decât de lovele. Tu, tu voiai să pictezi? Du-te să vinzi pardesie, impermeabile.

— Ei, drace. Am un văr aşa, Joseph Stein, el merge la *Schuie* în cartierul Marais. Tu nu mă iubeşti.

Ea şi-a tras cuvertura matlasată pe ochi, şi lacrimile au ieşit de sub cuvertura matlasată, atunci m-am dus să mă plimb, cu Cecilia în braţe. Simţeam cutremurul, cutremurarea sufletului. Un tip căruia tonomatele îi cântau că vremurile erau pe cale de-a se schimba. De-a se mişca. La fel ca sânii mari ai chelneriţei, la Pete. Ea mi-a vândut un exerciţiu de cinci minute în timp ce barmanul o zgâlţâia pe Cecilia ca pe un shaker. Era cât se poate de bine. Totul ar fi putut fi excelent.

Înţelegeam atitudinea lui Anne-Marie, dar ea mă deranja, în majoritatea timpului. Frecventând gospodinele din Queens, mândră de copilul ei, carne din carnea ei, mă trata ca pe un gangster, o mamma, tu n-ai să faci niciodată alte prostii. Rahat, aveam de lucru. Nu voiam ca Anne-Marie să ajungă în cele din urmă în papuci de casă şi halat de lână pufoasă, nici Cecilia în Babygros de culoare verde ca mărul din plastic. Era o dragoste ambiguă. Nu ne mai uitam unul la altul, niciunul şi celălalt în aceeaşi direcţie, ea se uita la copilul nostru, care se uita la mine când mă întorceam acasă, şi eu mă uitam în sus, la ceea ce era frumos, eu aveam dreptate. Totdeauna am avut dreptate. În America mi se spunea că emblema francezului era într-adevăr cocoşul, cel care cântă când e cu picioarele în rahat.

Eu aveam picioarele încălţate cu pantofi de lac seara, făcuţi de comandă.

Verkauf, Gene, mi-a cerut să animez şi mai ales să organizez petrecerea pe care o dădea Korvett pentru deschiderea galeriei.

— Gene, poţi conta pe mine.

Uneori, când eram numai noi doi, îşi scotea ochelarii cu ramă groasă de baga şi atunci avea ochi frumoşi. America în spatele imenselor paravane de baga avea un suflet frumos.

Serata a fost sublimă. Uvertura de Mozart la saleuri şi icre negre. Un mare bufet pantagruelic în sunetele muzicii *country* pentru pateu şi rock pentru fripturile umplute. Vinuri franţuzeşti. Şampanie în fine, pe arii de operă. Amestecul Callas-Moet şi Chandon a făcut minuni.

S-a aflat, s-a vorbit despre asta. S-a vorbit despre mine. Îmi luase oarecare timp, pierdusem câteva kilograme, dar câştigasem în greutate.

Întâlnisem tot ceea ce piaţa newyorkeză avea ca vânzători, mai mult decât avea de vânzare. Eram parte la acţiune, cum se spune, dar nu dădeam nicio lovitură, nimic. Adesea mă întâlneam la Pete cu chelneriţa cu sânii mari şi barmanul care-şi agita vasul.

— E rândul meu, spunea el, adică al patrulea. Încă trei şi doza mea gratuită.

O să mă întorc acasă puţin beat, poate că tare beat, şi scenele aveau să înceapă din nou. Atâta vreme cât aveam autoritate asupra lui Anne-Marie, asta putea să reziste. Şi rezistam şi eu. Viaţa mea nu era o ascensiune, era un montaj.

— Pare foarte singur, în seara asta, spunea chelneriţa cu sânii mari.

Mă trăgea de nasturii şi de fermoarul de la pantaloni până la o cameră unde nu se aflau decât sânii ei mari şi eu. Un dialog de nebuni.

— Bună ziua, sâni mari, eu sunt aluatul pentru *chou*-uri.

— Eu sunt clătită neroadă-neroadă, pe unde mă umpli?

— Să facem ca de obicei, îmi place obiceiul.

— Am mai multe găuri în sacul meu.

Vulgaritatea era punctul nostru comun de legătură. Mă detaşa de Anne-Marie. Voiam să mă culc cu fata asta şi-o făceam atunci când ea nu voia. Ea spunea „ai” aşa cum se spune bună ziua în americană. Ea voia să facă mai mult sau prea mult, dar eu nu prea eram amator. Din când în când îi spuneam să termine cu circul, cu frenezia. Avea o anumită frumuseţe. Toată lumea are o frumuseţe. Ea era o

mie de tablouri şi cei doi sâni ai ei două mii de splendori. Zece mii de pictori în atelier expunând-o în detaliu. Negustori de came şi de picturi.

Mi-era din ce în ce mai greu să lucrez acasă. Anne-Marie trăia în ritmul Ceciliei, mi se pare, şi eu trăiam ca un nebun, între compania mea Trianon, magazinele Korvett, şi comenzile mele de asigurat. Pictam noaptea, când familia dormea, şi ziua, între două întâlniri. Nu voiam să se creadă, ca la Roma, că eram pictor eu însumi, nici măcar un pictor de duminică, un amator. Nu agăţam pe perete decât un minimum de pânze, şi la fiecare vizită – şi acestea erau din ce în ce mai numeroase – Anne-Marie mă ajuta să-mi ascund materialul: tuburi de culoare în frigider, hârtie Canson sub pat, foi de toate dimensiunile, pensule în dulap. Cel mai rău era mirosul de pictură în ulei, insistent, agresiv, persistent. Asta puţea, şi era evident ca în apartamentul unui mare fumător, căci mirosul se încrustează. La cel mai mic apel la sonerie, alergam ca un nebun prin tot apartamentul cu deodorantele mele. Văzut din exterior, era burlesc, dar, din punctul meu de vedere, era dramatic. Lucrul de care eram cel mai mândru, munca mea de pictor, o făceam cu un ochi în spate, la pândă, ca un hoţ. Îmi spălam şi-mi tot spălam mâinile, peste tot pe unde mergeam mă repezeam la chiuvete, verificam urmele de culoare pe sub unghii, chiar şi în păr. Totul mergea cât se poate de bine, şi repede. Foarte repede. Dar aveam fără încetare impresia că pierd ceva, că las ceva în urma mea. Mă uitam în urmă şi o vedeam pe Anne-Marie, ea se străduia să zâmbească. Poate că nici nu se străduia, la urma urmelor, nu ştiu, o înţelegeam mai puţin. Nu Cecilia era aceea care ne despărţea, ci New York-ul, oraşul ăsta, viaţa asta.

— Ai necazuri, David? m-a întrebat Lee Katz.

— Eu? Glumeşti! Totul merge bine.

— Menajează-te. Eşti tânăr, nu te speti.

— Puii vor fi întotdeauna pui, şi-o să existe totdeauna nişte rabini să-i binecuvânteze. Pictura, asta merge, vine, urcă şi coboară. Un imbecil poate decreta mâine că

Picasso nu valorează nici cât cuiul ca să-l agăţi pe perete, un alt imbecil o să-l urmeze şi eu voi rămâne cu un stoc de Picasso în braţe!

— Tu vorbeşti astfel despre artă? Pot să te scap de-o greutate. O să intru în compania ta.

— Tu? Dar puii?

— Sunt destul de mari ca să se descurce fără mine. Minnie a primit de curând o mică moştenire. O să plasez banii ăştia în compania ta, dacă vrei. Pun cincizeci de mii de dolari.

Nu ştiam de ce venise să mă vadă cu o paporniţă caraghioasă din plastic galben, dar a scos din ea teancuri de bancnote verzi învelite în ziar. L-am numit pe loc preşedintele companiei şi în avântul meu l-am invitat să vină la mine la cină, cu soţia.

Anne-Marie a pregătit o masă excelentă, eu am deschis câteva sticle bune de vin franţuzesc; eram cu toţii foarte destinşi. În fine mă simţeam aproape de Anne-Marie, şi de mine însumi. Nu trebuia să mă las îmbătat de succes, dus de angrenaj.

Lee s-a uitat îndelung la cele câteva tablouri pe care le lăsasem pe pereţi, aşa am crezut mai întâi, în realitate se uita la pereţi.

— Nu vă simţiţi cam la strâmtoare, aici, toţi trei? a spus în cele din urmă.

— Abia se poate respira, am spus, dar n-am prea avut timp să respir în ultima vreme.

— Pot să vă ofer ceva bun, chiar foarte bun, spune Lee, un apartament spaţios la etajul opt, pe Park Avenue.

Chipul lui Anne-Marie s-a luminat. Park Avenue? Ultraselect. Ne-am instalat peste câteva zile, părăsind fără regrete acel Queens şi Rego Park. Vecinii noştri erau persoane remarcabile: domnul Rossuk, unul din aşii galeriei Wildenstein, Pauline Frigere, mare casă de modă, Edward Gilbert, un bancher abil până când a fost amestecat într-un scandal financiar care avea să-l ducă în America de Sud, apoi la *Tombs*, o închisoare din New York, pe care aveam s-o cunosc şi eu, ironie a sorţii, fidelitate a

vecinătăţii.

Anne-Marie a cheltuit vreo cincisprezece mii de dolari cu decorarea apartamentului, ceea ce, la urma urmelor, era rezonabil pe Park Avenue, cu atât mai mult cu cât a făcut-o cu mare pricepere. Park Avenue numărul 525 nu era numai adresa noastră, ci şi aceea a galeriei Trianon. Cu asemenea adresă, nu mai aveam nevoie nici de Empire State Building, nici de Champs-Élysées. Nimerisem în careul cel mai bun al jocului Monopoly, şi n-aveam decât să aşteptăm la casă. Unul dintre cei dintâi vizitatori a fost Eugene Verkauf, foarte impresionat de *stand*ingul nostru cel nou, încât ne-a comandat pe loc tablouri în valoare de optzeci de mii de dolari.

În ciuda comenzii importante, simţeam că Verkauf nu avea încredere în mine, nu ca falsificator, ci în calitate de curtier. Credea că fac bani pe spinarea lui Korvett, şi era hotărât să reducă marjele beneficiilor mele.

Iată cum pisica îşi muşcă coada: i-l prezentasem lui

Verkauf pe Robert Horn, de la Graphis Gallery, şi ei s-au împrietenit destul ca să facă afaceri împreună. Horn i l-a prezentat pe Abe Lublin lui Verkauf, care a cumpărat de la el un splendid Chagall, apoi altul, în total cinci Chagall.

— Ce crezi despre achiziţia mea, Dave?

— Hm mm… Reuşită, foarte reuşită.

Toate picturile erau făcute de mine. Evitam cu o atenţie scrupuloasă, cu precizie de aurar, să încarc departamentul „de artă” de la Korvett cu falsurile mele, şi ele mi se întorceau în galop, ca un lucru firesc. Nu-mi prea plăcea ca Verkauf să cumpere picturi fără să mă consulte, pe de o parte, şi mai ales detestam faptul că falsurile mi se aduceau înapoi chiar mie, ca şi când asistenta socială îi înapoia unei mame rele copiii părăsiţi pe rogojini.

Nişte norişori, într-adevăr, pe-un cer albastru şi roz. Nu mai era vorba să mă-mbăt cu bourbon la Pete, nici să mă leg de oricare pereche de sâni. Era o viaţă nouă, o nouă lună de miere cu Anne-Marie. Voiam o mulţime de copii ca să-i vedem alergând, să-i auzim râzând în

apartamentul nostru de lux.

Mă organizasem la perfecţie, neezitând să închiriez o garsonieră pe First Avenue ca să-mi fac atelier. Gata cu mirosurile urâte, nici nu mai riscam să pătez cu culori mocheta noastră albă. S-a terminat cu teroarea la cel mai mic apel în interfon.

Era o problemă, faptul că eu câştigam enorm de mulţi bani, dar cheltuiam şi mai mulţi. Nu puteam face altfel atât timp cât mă mişcam prin Jet Set, printre miliardari şi negustori de artă. Trebuia să păstrez un mod de viaţă şi o imagine cu pretenţii. Primul lucru care nu se acordă decât celor bogaţi este respectul şi atenţia. Aruncasem costumele mele de o sută cincizeci de dolari ca să-mi refac complet garderoba cu costume de cinci sute de dolari. Eram obişnuiţii restaurantelor Caravelle, Pavilion, şi ai tuturor celor mai bune restaurante franceze, ceea ce ne costa mii de dolari pe lună. Nemaisuportând taxiul, am închiriat o Hmuzină cu şofer cu cincizeci de dolari pe zi.

La bancă tot în roşu. Telefoane de la bancheri, de la creditori, de la furnizori. Răspundea Anne-Marie. Nu voiam să-i atac direct pe rechinii ăştia fără scrupule. Trebuia să mă apăr, să păstrez, „undeva” – pe First Avenue –, o parcelă intactă a mea, o anumită puritate, ca să continui să pictez, să învăţ, să mă perfecţionez, şi să pot, într-o zi, să fiu pictor şi mândru că sunt.

Credeam că pot să continui a mă căţăra liniştit, dar tavanul era mai jos decât crezusem. Eugene Verkauf a decis să înceteze achiziţiile pentru galeria magazinelor Korvett. Fără îndoială că avea dreptate, fiindcă acolo nu mai era loc, făcusem plinul. Nu mai era vorba decât să lucrez una după alta, să înlocuiesc o pictură cu alta. Epoca de aur se terminase. Aş fi putut prevedea acest lucru. N-o făcusem, şi neglijasem în ultima vreme celelalte galerii, curtierii, negustorii, colecţionarii. Investisem prea mult în magazinele Korvett. Mă simţeam înşelat, trădat. Trebuia să încep din nou de la zero, şi mai de jos încă, fiindcă îmi făcusem duşmani.

Abe Lublin, în special, nu era o vulpe bătrână uşor de

îmblânzit. Mă loveam neîncetat de el, găsindu-l peste tot în drumul meu. Îl simţeam gata să-mi facă vânt pe scară, şi când îmi strângea mâna, îmi număram degetele după aceea ca să mă asigur că nu-mi furase vreunul. Mai degrabă decât să-i vâr un cuţit în spate, care a fost prima mea intenţie, i-am revândut la un preţ mai mult decât interesant câţiva Chagall, foarte reuşite, mult mai mult decât o treabă de artizan. El a părut să aprecieze gestul. Chestiunea autenticităţii picturilor nu se punea, singurul lucru care-l interesa pe Abe Lublin era cota de beneficiu pe care ar scoate-o revânzându-le. Un negustor abil nu se lasă înşelat cumpărând falsuri, dar e sigur că-l înşală pe cel care-i vinde cumpărând la preţ scăzut, pentru că oricum va obţine un beneficiu important după aceea. Va putea spune pe-un ton confidenţial:

— Pictura asta de Bonnard am avut-o pentru o îmbucătură de pâine.

Sau:

— Guaşa asta de Picasso mi-a vândut-o ieftin fiul drogat al unui miliardar ca să obţină imediat bani lichizi.

Singurul obiectiv nu e cel de-a poseda o pictură, ci de-a şti mai înainte de-a o dobândi cui i-o vei putea vinde la preţ dublu. Probabil că Abe Lublin a avut un profit din achiziţia picturilor lui Chagall, pentru că mi-a comandat altele în mai multe rânduri. El mi-a prezentat pe un anume Irwing Yamet, cu pielea cenuşie şi chip viclean, cu ochi galbeni. Acest Yamet punea întrebări despre pictură, despre piaţă, despre prilejuri favorabile, vizita des galeria Trianon şi privirea lui galbenă murdărea picturile. Nu aveam încredere în Yamet, în Lublin şi în portarul imobilului nostru. Numai şoferul limuzinii mele era un băiat de treabă, pasionat de mecanică şi de base-ball, ignorând până şi numele lui Picasso.

Lublin părea că se joacă cu mine.

— David, unul din marii mei clienţi canadieni soseşte mâine dimineaţă, pleacă mâine la prânz, şi vrea neapărat să-i descopăr trei Chagall din perioada rusească. Şi-a vârât în cap să aibă trei picturi de Chagall făcute în Rusia după

Revoluţia din Octombrie dar anterioare plecării maestrului în Franţa. Nimeni nu poate avea asta! Nu-i aşa, David?

Îmi cerea pur şi simplu să fac un triplu salt periculos cu mâinile legate la spate.

— Dumneata poţi spune că eşti băftos, Abe, norocos afurisit, am exact ceea ce-ţi trebuie.

De îndată ce-am închis telefonul, m-am repezit la toaletă ca să \ rit. Mi-era frică. Nu de Lublin, nici de canadianul său, ci de mine. Eram într-adevăr regele cretinilor? N-aveam nimic gata. Eram livid când am sărutat-o pe Anne-Marie şi pe Cecilia, şi am şters-o pe First Avenue, atelierul meu secret, garsoniera mea vinovată, tripoul meu de pipăit tuburile de culoare.

— Aveţi vreun necaz, domnule? a întrebat şoferul.

— Ce-i zgomotul ăsta în motor?

— Nu-i zgomot în motor, domnule.

— Tocmai. Un motor care nu face zgomot este obligatoriu defect. Să repari chestia asta.

— Pot pune un tranzistor sub capotă ca să facă zgomot, dar nu-i prea înţelept.

— Cine îţi cere să fii înţelept? Ce, eu sunt înţelept? Trei Chagall din perioada rusească! într-o noapte!

— Renunţaţi la ruşi, domnule, ei se pricep la zgomotul din motor.

Şi eu aveam un zgomot în motor, în piept. Din fericire nu-mi tremurau degetele. Eu umblam cu dinamita, conştient că ţes sfoara care mă va spânzura în cele din urmă. Am făcut cei trei Chagall; încă un al patrulea, şi mi-aş fi înmuiat penelurile în whisky. Livid, i-am livrat picturile lui Lublin.

— Ai probleme, David?

— O noapte de orgie, Abe, s-a deschis un nou club în Greenwich Village.

— Eşti tânăr, profită de asta. Aceste picturi de Chagall sunt superbe. Întreaga stângăcie simulată a maestrului, ca şi când şi-ar bate joc de public ca să-l servească mai bine, nu, David?

— Nu pricep nimic din psihologia pictorilor, Abe, văd

picturi, vând picturi, dar nu-s în stare să spun de ce Chagall a pictat acest oribil cocoş roşu, şi nici nu-mi pasă de altfel. Poate că-i plăceau cocoşii, nu-i aşa, Abe?

I-am lăsat cele trei picturi ca trei scrisori la poştă. El m-a părăsit cu un zâmbet pe chipul lui ciudat, zâmbetul bunicului care e depăşit de maşina unui nebun nervos şi care-i spune „du-te să mori”. Asta era exact impresia ce-o aveam. Mai purtam în buzunarul hainei mele o ştampilă de tipograf care-mi servise să fabric certificatele de autenticitate. Atenţie, proaspăt vopsit. Un tipograf oarecare din cartier îmi făcuse o colecţie de ştampile după fotocopiile certificatelor reale, autentice. O joacă de copil.

Când m-am întors acasă să mănânc l-am găsit pe Lee Katz în bucătărie în faţa unei ridichi negre şi o pulpă de pui.

Luase obiceiul să livreze el însuşi picturile şi desenele eventualilor noştri clienţi. Nu acţiona altfel cu operele lui Picasso decât cu puii săi, se credea obligat să laude marfa, calitatea, avantajele ei. Era totodată preşedintele companiei, şi cel care făcea livrările. Asta îl amuza şi eu însumi simţeam o anumită plăcere, Lee Katz era fermecător şi înduioşător. Dar n-aveam chef să-l văd astăzi. Eram foarte obosit, nervos, avusesem chef să-l sugrum pe Abe Lublin ca pe un bătrân pui fără pene şi mă sugrumam până la urmă eu în iţele, combinaţiile şi minciunile mele.

— Bună ziua Lee, ce mai faci? Scuză-mă, vreau să fac un duş, astăzi e prea cald, nu?

— Desigur, Dave, e prea cald. De ce nu vrei să vinzi picturile de Bonnard şi de Dufy? Mi se propune pe ele un preţ foarte bun.

— Preţul lor o să urce.

— Ele poate, dar noi coborâm. Lasă-mă să vând picturile astea de Bonnard şi Dufy, şi cumpărăm altele din beneficii.

— Mie îmi plac astea.

Erau autentice, cel puţin. Le cumpărasem eu însumi. Nu doream să mă despart de ele. Îmi dădeam seama că

eram mai mult un amator decât un negustor, după cum descoperiseră că eram mai mult un interpret, un virtuoz, decât un falsifivator. Evoluam în mediul artei, al picturii, în ilegalitate, dar în businessul meu ca şi în munca mea, rămâneam un marginal, un franctiror.

— David, lasă-mă să-ţi vorbesc sincer, spune Lee, tu eşti omul nostru de informare, specialistul nostru, tu ai privirea formată şi flerul ca să găseşti comorile. Dar ascultă-mă atunci când îţi vorbesc despre afaceri şi vistierie. E tot atât de sigur c-o să vindem picturile astea de Bonnard şi de Dufy pe cât e de sigur că sunt preşedintele galeriei Trianon. Afacerile noastre stagnează. Nu critic costumele tale de lord englez, notele de plată de la restaurantele franceze, nici limuzina ta de rege negru, dar nu critica modul în care conduc afacerile noastre.

— Afacerile noastre? Dar afacerile noastre sunt ale mele. Au început înainte de tine şi se vor sfârşi după tine. Eu eram deja obişnuit cu Van Gogh când tu jumuleai încă curcanii de pene în baia ta din Brooklyn! Nici la păsări nu te pricepi deloc, n-ai fi în stare să deosebeşti un pui din regiunea Bresse cu labele negre de-o puicuţă din regiunea Gâtinais şi ştii de ce? Pentru că nici puiul nu-ţi place mai mult decât pictura. Ţie îţi place dolarul, Wall Street şi soţia ta fiindcă pregăteşte acel *gefillte fisch* aşa cum îl pregătea mama ta, Lee.

— Te-ai schimbat, David. (Ah! odioasa lui voce calmă, dură, aşa-zis liniştitoare). Te-ai schimbat mult. Te porţi ca un parvenit, e ciudat, fără bani erai distins, dar acum, în mobilele tale frumoase şi în costumele tale de alpaca sau de vigonie, pari un mic gangster, un Al Capone, un Scarface, faci pe toată lumea să sufere în jurul tău şi nu eşti fericit.

— Ştii de ce nu-s fericit, Lee Katz, pentru că sunt pisălogi ca tine în bucătăria mea la prânz când mă întorc acasă după ce am realizat o afacere grozavă. Am vândut trei rahaturi de Chagall, şi tu vrei să soldezi picturile mele de Bonnard şi de Dufy? Dar cine te crezi?

În clipa asta a dat buzna în bucătărie Anne-Marie, se

întorcea din parc cu Cecilia.

— Dar ce se întâmplă?

— Lee, spun eu, demisionează din postul său de preşedinte şi părăseşte compania, îşi recuperează miza şi vâră în buzunar beneficiile substanţiale pe care le-a realizat la mine, se simte mai în largul său cu *yiddisch mamme* (mamele evreice) şi târfele lor de rabini decât cu nişte amatori luminaţi. Nu facem parte din aceeaşi lume. Tipul ăsta e un *schlemazel* (nenorocit), ne-ar îmbarca pe *Titanic*, chipurile să ne prezinte pe prietenul său Iceberg, vărul său din Brooklyn-banchiza.

— Dar ce-i cu tine, David? a întrebat Anne-Marie încruntându-şi sprâncenele.

— Tu de ce-ţi încrunţi sprâncenele? Ia te uită, e unul care a depăşit limita. V-aţi înţeles? Vreţi să mă înlăturaţi de la companie, aşa-i? N-o să ajungeţi prea departe. El vrea să vândă picturile mele de Bonnard şi de Dufy, Anne-Marie, vrea să mă prade, exact aşa cum familia evreiască a tatii ne-a prădat la moartea lui, au dat jos de pe pereţi toate tablourile, unul câte unul, ca să le vândă la talcioc şi să-şi cumpere bonuri de Tezaur. Într-adevăr, frumoasă mentalitate. Nu-ţi termini pulpa de pui, Lee? Ai auzit? Răscumpăr toate părţile tale, şi tu pleci. Salut-o pe Minnie.

El n-a plecat imediat, blegul Avea pălăria pe cap, în bucătăria mea şi în faţa soţiei mele, era numai în cămaşă, una din cămăşile acelea care se vedeau peste tot, cu un imprimeu „discret” pe care îl reperai de la un kilometru şi dovedea că petele de sub braţe sau autentice. Şi eu avusesem încredere în el. Ce nebun!

— A plecat, spune Anne-Marie.

— Cine?

— Lee, prietenul nostru.

— N-am niciun prieten cu acest nume, de altfel, n-am prieteni. Singurii mei prieteni se numesc Picasso, Renoir, Leger, Braque şi Matisse.

— Şi te culci cu Marie Laurencin?

— Mă culc cu cine-mi place! Şi când îmi place!

Am luat-o de mijloc, ea s-a ferit, ne-am prăbuşit în

bucătărie pe dalele albe ca de spital, clinică, azil psihiatric… I-am ridicat fustele. Ea nu ţipa şi la urma urmei, pe Park Avenue apartamentele au amortizare fonică.

Mi-era ruşine stând pe-o bancă, în parc, la ora două după-masă, în căldură. Oamenii mergeau încet ca nişte marţieni, dar nu ştiu dacă marţienii merg încet. Un tip cu păr ca de fată s-a aşezat lângă mine. Avea trei cărţi în mână, din care una de Rimbaud, ceea ce m-a surprins fiindcă nu era francez. El şi-a aprins o ţigară de haşiş şi asta nu m-a surprins. Drogul începe să circule bine la New York, dar nu era vorba atunci nici de cocaină nici de *crack*[12]. Drogul nu era violent şi era antimilitarist. Tipul se uita drept în faţa lui ca şi când s-ar fi aflat pe malurile Gangelui şi eu priveam drept în faţa mea ca şi când mă aflam pe peronul unui metrou parizian. Pe peronul celălalt un afiş lăuda frumuseţea malurilor Gangelui, şi un vagabond mă mustra. Un oarecare sau un profet. Oricum nu înţelegeam nimic din ce-mi spunea. Tipul cu păr de fată şi-a scos pantofii, nişte mocasini de piele moale cu franjuri, o fantezie de mohican. Atunci mi-am scos şi eu pantofii de şevro făcuţi de comandă. Şosetele mele de bumbac erau ridicole. O manifestaţie se auzea în depărtare, poate că nu chiar aşa de departe. Era mai mult o chestiune de timp decât de metri. Lee Katz era într-adevăr un tip şic. Şi Anne-Marie cea mai genială fată pe care o pot cunoaşte în oraşul ăsta de nebuni. Aveam cel mai reuşit copilaş din lume, şi zâmbitor. Un job, care mergea bine, şi un mod de viaţă remarcabil şi remarcat. Eram un senior, în şosete, pe-o bancă, da, un senior, puteam picta treizeci Chagall într-o noapte şi face vânt celui mai bun prieten din şandramaua mea dacă voiam. N-aveam şandrama, sau mai degrabă n-aveam acoperiş la şandrama. Eram tot atât de liber ca tipul cu păr de fată. M-a bufnit râsul.

— Cum va fi timpul mâine? am întrebat.

— „Steaua a plâns roz în inima urechii tale”.

— Frumos, urât?

12 Drog rezultat dintr-un amestec de cocaină şi bicarbonat (N.Tr.)

— Timpurile o să se schimbe.

Bun. Încă un oracol din Delfi. Era o perioadă plină de profeţi. Posturile şi aparatele de radio se năruiau sub mesajele sibiline sau nu. Muzica o luase razna. Viaţa îşi pierdea sensul ei, ca să-l regăsească aiurea, se spunea. Iisus avea să revină. Un cuplu se distra pe peluză. Lee Katz, rahat. Trebuia să-l sun, nu, mai degrabă pe Minnie, împăciuitoare din instinct. Peţitoare şi repeţitoare, remaieuză. S-o sun pe Anne-Marie. Să mă simt mai bine. Relaxat.

— Tu fabrici monedă falsă, îmi spune tipul cu păr de fată.

— Tu consumi fericire falsificată, spun arătându-i ţigara.

— Noi n-avem timp să ne înţelegem deci, crede-mă, aleargă, ca acel copil în urma mingii, tu alergi în urma pământului, o minge de cauciuc pe punctul de-a exploda. Nu va rămâne nimic.

— Tu nu-i cunoşti pe Bonnard şi pe Dufy.

Restabilisem relaţia cu Lee Katz datorită aniversării lui Minnie. Trimisesem patru düzine de trandafiri albi plus una roşie pentru iertare. Trecusem împreună cu Anne-Marie ca o furtună pe la mica petrecere pe care o dădea.

Cerusem apă minerală mai degrabă decât alcool, vătămător, şi nu mai fumasem havanele acelea cubaneze care începeau să-mi placă. Minnie era strălucitoare, cel puţin i-am repetat-o de zece ori, dar era tare grăsană, bea pe ascuns. Am rămas zece minute sau cincizeci, este acelaşi lucru, mă gândeam la altceva. Când Lee m-a servit cu apă minerală am udat florile şi m-am servit cu o şampanie australiană demenţială. Cu o cireaşă în fundul paharului. Mă întrebam dacă nu era posibil să-i uneşti pe Picasso şi pe Velázquez. Să organizezi întâlniri pe pânza pictată.

— N-am avut dreptate, Lee, dar puii sunt nişte opere de artă. Agaţă zece pui pe-o pânză, ştampilată de acel *beth dinnh* din Brooklyn, şi basta. Astăzi arta e această moarte, nişte pui morţi. Dar puii sunt copiii unor pterodactili şi noi

suntem copiii lui Velázquez, Goya, Bosch. Este acelaşi lucru. Priveşte mişcarea. Ea nu merge înapoi, nici înainte, ci de-a curmezişul, spre Asia. Este o renegare. Trebuie să reconstituim memoria.

— Ce spui, David? a întrebat Anne-Marie.

— Spuneam că eşti frumoasă. Frumoasă în seara asta. Şi frumoasă totdeauna ca Mona Lisa. E o chestiune de memorie. De fidelitate şi de credinţă şi de minciună. Minnie e frumoasă căci e aniversarea ei. Eu nu-s frumos, nu-s decât un medium, un intermediar. Ştiu ce vreau să fac, să transmit, şi să repar, să renovez, să creez un suflu nou. Lee, tu care vinzi pui, mă crezi în stare să fiu o rotiţă într-un sistem?

— O rotiţă într-un sistem?

— Doar o rotiţă într-un sistem, Lee. Ca şi când n-ar fi decât aceeaşi pânză, căreia fiecare îi aduce un grăunte de sare sau o pată de culoare, o trăsătură, o urmă. Nimeni să nu fie departe de pânza asta, să trăiască acolo, chiar mic. Ca şi când arta n-ar fi decât superbul monument al lumii întregi. Aş vrea un muzeu cu pânza asta enormă în care toţi maeştri s-ar învecina!

— Singurul muzeu pe care-l cunosc eu, David, e Auschwitz. Minnie şi cu mine am fost acolo acum şapte sau opt ani, asculţi vântul, priveşti ceaţa, şi atunci auzi cuvintele şi vezi chipurile oamenilor. Vânt şi ceaţă. Totul dispare, chiar şi memoria ta. Minnie, ia o cupă.

— Trebuie să mergem acolo, Lee.

— Ştii, tu trebuie mereu să mergi acolo, într-o zi îmi vei spune unde.

* * *

Peste trei zile. Soseşte la mine, pe Park Avenue numărul 525, Fernand Legros, francezul. Păr lung şi pălărie texană, îi mai lipsea o pană pe undeva. Am crezut c-o să mă facă să-i sărut unul dintre inele. Culmea: era însoţit de Judy Garland, un veritabil geniu artistic, o bombă umană fără niciun farmec fabricat sau corespunzând unor pretinse canoane. „Bombă”, vă spun. Perora într-un mod dezgustător.

În seara aceea dădeam un cocteil. Îmi place să ofer, dar nu-mi prea place să fiu stăpânul casei, obligat să se poarte civilizat şi urban.

— Sunt nebun după vrăjitorul din Oz, m-a fermecat! spun eu.

— *Ovaire ze Rimbaud*[13], a murmurat ea fredonând.

— Pe dumneavoastră, zice Legros, vă credeam ziarist. Dar v-aţi îngrăşat atât de tare.

Eu eram gras ca Orson Welles dar el slab ca un gât de pui de un metru optzeci. Cu pălăria pe cioc.

— Dansaţi cu Marilyn, credeam că sunteţi Chazot!

— Îmi place să dansez. E un limbaj.

În mediile artistice sau presupuse ca atare apărea rapid narcisismul. Existau locuri în care anii ’60 anticipau anii ’80. Fiecare pentru el şi în ceea ce-l priveşte. Acest Legros, cu pălăria şi inelele sale, an *nightclubber* demn de Palace, de Bains-Douches. Un avangardist vânzând vânt. Un bidon găurit, o pompă de dolari.

— Vă amintiţi, îmi spune, un milion de dolari!

— Cumpăraţi?

— Vând. Cumpăr în timpul meu liber, vând atunci când câştig. Dumneavoastră aveţi lucrurinteresante, tot oraşul vorbeşte despre asta.

A căzut în extaz în faţa unui Chagall, ca şi când Chagall era preferatul meu, maestrul meu inconştient.

— Cu toate că e Chagall un pictor mediocru, ba adesea chiar prost, pictura asta e o capodoperă. Îţi vine a crede că nu-i făcută de el, ci de vreun elev obscur.

— Ca fiecare, Chagall este uneori cuprins de inspiraţie şi atunci, profită ca să picteze în loc să se ducă să danseze. Chagall este un dansator atât de prost încât în cele din urmă o să picteze Opera.

— Dar Matisse are nişte culori pe care credeam că nu le-a explorat niciodată, puse în lumină. Şi acest Picasso! din perioada 56, nu?

---

13 Corect Over The rainbow (deasupra curcubeului). Titlul melodiei din filmul Vrăjitorul din Oz, interpretat de Judy Garland - eroina principală (N. Tr.)

— Sfârşitul anului 56, începutul anului 57. Un *atelier*.

— Americanii devorează pictura lui Picasso precum crenvurştii. Perioada 56 sau oricare alta, ei dau năvală. Cumpără o semnătură şi recomandă copiilor lor să deseneze câinele aşa cum e.

— Şi cum e câinele? Picturile astea vă interesează?

— Două sute cinzeci de mii de dolari pentru toate trei. Preţul dumneavoastră nu-i şi al meu. Dacă-i mai mic, fiţi fericit, dacă-i mai mare, gândiţi-vă douăzeci şi patru de ore.

Şi-a scos carnetul de cecuri şi mi-a semnat un cec de două sute cincizeci de mii de dolari. La dracu' Lee Katz şi traficurile sale de pui, Abe Lublin şi capcanele lui.

— Ca să vinzi de un milion de dolari, trebuie să cumperi ferm şi mult. Să alegi calitatea. Nu atât calitatea noastră, David, ci aceea în stare să facă să fremete mustăţile texane. Să nu încasezi cecul înainte de întoarcerea mea de la Paris. Texanii dorm la Ritz. Vreau să arăt picturile experţilor mei parizieni, André Pacitti, Bernard Lorenceau. Nişte perle. Nu pot vinde la preţul meu decât tablouri cu certificat.

Judy Garland şi-a făcut apariţia binefăcătoare.

— Honey, la preţul ăsta, ai fi putut să-mi oferi un diamant de la Harry Winston! E mai şic şi mai puţin aglomerat. Picasso! fata mea Liza ar face unul la fel!…

N-am încasat cecul. Aşezat într-un avion în flăcări, voi aştepta până în ultima clipă ca să-mi catapultez scaunul, mai ales dacă e capitonat cu nurcă.

Dar n-aveam să dorm liniştit mai înainte de a-l revedea pe Legros. Poate c-ar trebui să telefonez experţilor parizieni, Pacitti şi Lorenceau, sub un pseudonim, ca să aflu părerea lor despre tablourile mele.

La New York nu mai făceam nicio mişcare, nu mai eram un nomad mergând în întâmpinarea seismelor, a catastrofelor, acum acestea deveniseră un fel de prietene cărora le plăcea să flirteze cu mine.

Trebuia să întâlnesc o anumită Lynn Epstein, dintr-o foarte bună şi foarte bogată familie din Chicago. O

interesa arta şi cumpărase de la mine ocazional câteva picturi. Apoi s-a instalat pe contul ei în calitate de curtieră, şi părinţii i-au oferit o galerie la New York. Această Lynn Epstein îmi telefona neîncetat, îmi cerea sfaturi, ponturi, îmi făcea ochi dulci dar nu eram deloc sensibil la strabismul ei pustiitor. Anne-Marie îşi bătea joc de mine:

— Micuţa ta Lynn te-a sunat din nou, David scumpule.

Micuţa mea Lynn mi-a prezentat un prostănac de treizeci şi cinci de ani care semăna, mi se pare astăzi, cu prinţul Albert de Monaco corcit cu prinţul Charles. Simţindu-se prost în pielea sa prea roz. Era moştenitorul unei enorme fabrici de tăieţei, Goodman Noodles, şi se numea Richard Cohn.

Tatăl lui fusese cu câteva decenii înainte prietenul marilor pictori expresionişti germani, printre care şi Käthe Koliwitz. Richard Cohn voia să scape de-un bronz de Käthe Koliwitz, şi cine altul decât mine putea face pe patronul unei întreprinderi care face mutări, pe golitorii de pod? Nu mă pricepeam aproape deloc la sculptură, care rămâne o artă foarte specifică, uitată de experţi, dispreţuită de negustori, necunoscută de colecţionari.

Era un bust de femeie robustă care ar fi putut fi mama lui Lynn Epstein. Nu voiam viziunea asta în galeria mea. Am plasat bustul unei prietene mai specialistă ca mine, în depozit. Ea a făcut turul galeriilor, fără mare succes, şi capul nemţoaicei a aterizat în cele din urmă într-un magazin de vechituri din Greenwich Village.

Aproape că-l uitasem, dar Richard Cohn şi Lynn Epstein mă tot sâcâiau cu privire la el. Oare nu era prea ascuns, prea expus curenţilor de aer? Puţin mai târziu bustul a emigrat în galeria Evei Lee, la Great Neck, Long Island.

Eva Lee era gata să cumpere bronzul de la mine, ce noroc picat din cer. N-aveam nicio idee cât valora bibeloul. Dacă-i vorba pe-aşa, Eva Lee a luat capul sub braţ şi, fără să mă consulte, s-a dus să arate sculptura galeriei Étienne din Manhattan. Directorul a cercetat-o, a dispărut în biroul

său particular, şi s-a întors, îngrijorat, cu sprâncenele zbârlite, foarte mâhnit.

— L-am chemat pe procuror, Miss Lee, vă rog să aşteptaţi câteva minute aici, până când vor sosi inspectorii. E vorba de-un fals.

— Dar e imposibil! Am toată încrederea în David Stein care mi-a cedat sculptura. Nici nu-i cunoştea valoarea…

Şi eu, aici de faţă, David Stein, avusesem toată încrederea în moştenitorul tăieţeilor Goodman. Era să o păţesc pentru o implicare într-o poveste sumbră de mic comerţ cu lucruri de ocazie care nu mă privea! Miss Lee a aşteptat sosirea poliţiei şi nu i s-a permis să plece decât după ce mă denunţase şi, bineînţeles, lăsase oribila dovadă de culpabilitate în mâinile autorităţilor competente.

A venit imediat să mă vadă înnebunită, în pragul unei crize de nervi. Aveam poftă s-o pălmuiesc ca s-o calmez şi să mă calmez. Am implorat-o să înceteze. Cecilia a început să plângă, şi Anne-Marie se învârtea în apartament, gata să dea jos de pe pereţi toate tablourile. Poliţia avea să vină la noi, cei care n-aveam acte în regulă, sosiţi ilegal în Statele Unite, care aveam un magazin cunoscut, şi pe ce stradă, Park Avenue! şi, agăţate în magazin, pe-o stinghie frumoasă, falsuri de tot genul…

Nu ştiam nimic despre justiţia americană, despre poliţia acestei ţări, acestui oraş. N-o văzusem decât urmărind în maşină nişte răufăcători în serialele de la televizor sau reprimând manifestaţii antirasiste sau antimilitariste pe stradă. Nu cunoşteam pentru orice referinţă utilă decât poliţia franceză care ne-ar fi chinuit multe ore mergând până acolo încât să scotocească albumele mele de familie şi cazierul judiciar al strămoşilor mei.

N-aveam nici măcar timp să plec în America de Sud; aveam o situaţie, o familie, un cont la bancă, o companie aproape înfloritoare şi o răspundere faţă de stabilimentele Korvett. Nu mai eram într-adevăr un nomad. Eram un tânăr burghez.

M-am aşezat deci într-un fotoliu şi am aprins o ţigară în timp ce Miss Lee se smiorcăia, Cecilia scâncea şi Anne-Marie se machia din nou înainte de a sosi poliţia.

N-am să uit niciodată momentul când l-am văzut pentru prima oară pe *district attorney* Joseph Stone – de acum înainte judecătorul Stone – şi pe asistentul său, detectivul Nicholas J. Barrett. Primul se apropia de cincizeci de ani, şi capul chel, gâtul descărnat, nasul de vultur şi silueta gârbovită nu-l ajutau deloc să pară mai tânăr. Era îmbrăcat cu un costum de culoare închisă şi ponosit. Judecătorul părea să-şi fi petrecut noaptea cu nişte recidivişti periculoşi, mai duri ca mine. Asistentul său Barett era un trup de salahor cioplit într-un butoi de bere, având deasupra un cap fără gât, roşu cu păr roşu, fără nicio expresie.

Fără nicio expresie, nicio răutate, m-au întrebat dacă ştiam că opera era un fals, de unde venea, de unde veneam noi. M-au ascultat, şi când am pronunţat numele lui Richard Cohn, al tăieţeilor Goodman, tonul lor s-a schimbat în mod imperceptibil. Joseph Stone, cu nasul lui mare ieşit parcă din gâtul lung, mi-a explicat că exista în Brooklyn o turnătorie specializată în bronzuri false, şi că, în calitate de negustor, nu trebuia să am încredere. Mi-a admirat colecţiile de tablouri. A dispărut apoi din viaţa mea.

Mi-a telefonat peste câteva săptămâni ca să-şi ceară scuze: în cele din urmă bronzul era autentic.

Dar de atunci am început să simt nasul mare şi gâtul lung al viitorului judecător Stone în spatele meu, ca o umbră chinezească şi o urmărire discretă; paranoia mă învăluia. Îmi lăsasem amprentele pe bronzul justiţiei.

Relaţiile mele cu Lee şi Minnie Katz s-au reluat, şi nu vorbeam nici de pictura mea nici de puii lor, ci de evenimentele care zguduiau America, războiul din Vietnam, manifestaţiile, protestele în universităţi. Se simţea că întreaga ţară se mişca precum un vapor care se îndreaptă spre furtună.

N-am revăzut-o nici pe Lynn Epstein, nici pe Richard

Colin mai multe săptămâni, dar Fernand Legros a debarcat într-o zi pe neașteptate în galeria mea. Era radios, volubil, înconjurat de doi efebi buclați.

— Experții mei m-au asigurat că sunt un om cu gust și cu discernământ, puteți încasa cecul fără nicio problemă.

Și fără nicio problemă au trecut câteva luni.

Anne-Marie se cufunda în viața asta de lux. Echilibrul material provizoriu, reușita financiară nu mă puteau satisface. Simțeam o nevoie imperioasă de-a picta.

Eu n-am vrut niciodată să fiu negustor de tablouri. Nu eram Fernand Legros, nici moștenitorul familiei Goodman Noodles. Simțeam cum moare artistul în mine, în unele seri, în timpul seratelor semimondene sau al dineurilor care lâncezeau. Și-apoi artistul nu voia să moară. îl auzeam zgâriind niște pereți invizibili, pictând pânze invizibile. Dispăream pe furiș în garsoniera mea, ascunzătoarea, teritoriul meu de vis, de pe First Avenue.

Încercam să pictez, fără prea mare reușită. Nu mai eram bun decât să semnez cecuri, să încasez cecuri, și să vorbesc, mai ales, să vorbesc. Anne-Marie îmi percepea tulburarea fără s-o înțeleagă, sau mai degrabă refuzând să admită că nu puteam trăi astfel multă vreme. Pentru ea această viață avea să dureze totdeauna dacă știam să fiu rezonabil. Pe ea n-o mai interesa pictura, cel puțin, din punctul de vedere al emoției, al creației; nu mai voia să audă vorbindu-se de pictura mea, o pasiune de om care crapă de foame, de bolnav. Întâlnea prietene, ținea un regim cu calorii puține și se ocupa de decorarea apartamentului nostru, care pentru ea însemna baza solidă a armoniei cuplului.

— Ar trebui să te intereseze mai mult culoarea perdelelor, Davis, ele condiționează dispoziția noastră cotidiană.

Viața mea nu era cotidiană, sau mai degrabă viața mea cotidiană nu era o viață. Eu trăiam în picturi, tablouri, artă, dar mă îndepărtam de cultură, de sensibilitate, de căldura artistică.

Nu eram familiar deloc cu lumea în care trăiam. Pictura devenea inumană în ea. Doar un obiect. Degeaba mă refugiam în garsoniera mea, în faţa şevaletului, ce eram altceva decât un pictor de duminică, un falsificator la comandă?

Abe Lublin, vechiul meu duşman, mi-a propus o pauză: să ţin o conferinţă despre pictură la universitatea din Wellesley, lângă Boston. Intram în toamnă, trebuia să acţionăm. Şi să nu uităm să luăm câteva tablouri: societatea din Boston, marea societate, acele WASP din cap până în picioare, erau pline de virtuali clienţi, cultivaţi, cât se poate de bogaţi. Lublin era ca un elev. Cu atât mai mult cu cât universitatea, foarte renumită, era în exclusivitate feminină.

Am plecat cu maşina, cu portbagajul plin de comori în stare să înspăimânte oricare societate de asigurări. Am traversat păduri roşii până la Massachusetts. Eram aproape în concediu. Lublin mi-a vorbit mult despre soţia sa, Rachel, moartă de zece ani. Eu nu i-am spus nicio vorbă despre Anne-Marie, moartă undeva în mine.

Boston-ul a avut fericirea să-mi amintească în mod vag de Europa, care-mi lipsea. Casele lui din cărămidă roşie, calmul înstărit, bogăţia lui, un sentiment liniştitor de eternitate, o anumită greutate a trecutului.

Conferinţa s-a desfăşurat într-o atmosferă fantezistă, destinsă, care a plăcut mult tinerelor studente. Ele s-au înghesuit în jurul meu, dar îmi aduceau prea mult aminte de Anne-Marie de la începutul legăturii noastre. În ansamblu am fost destul de fidel, dacă ţinem cont de posibilităţile oferite, de uşile deschise spre un dezmăţ excesiv. S-au deschis însă şi alte uşi.

Fiind prezentat acestei încântătoare societăţi din Boston, invitat la nişte „petreceri” savuroase şi rafinate, unde conversaţiile cu voce scăzută, şoptite, alternau cu o muzică cu decibelii îmblânziţi, am putut reuşi câteva mici afaceri, şi mai ales întâlni un fermecător miliardar, foarte amuzant, Louis D. Cohen, specializat într-o pictură americană pe care n-o cunoşteam decât foarte puţin. El

însuşi voia s-o cunoască mai puţin, să schimbe genul. Să revină la niş; e valori sigure din punct de vedere intrinsec estetic.

— Arta se poate îndepărta de frumuseţe, să se joace de-a v-aţi ascunselea cu ea, dar nu trebuie să facă pe struţul. Adevărul artei e frumuseţea.

— Şi frumuseţea ce-i?

— Un nor, desigur, care la un anumit punct din drumul lui pare să se unească cu cerul şi cu vântul…

A nimerit bine. Vânt, exact asta vindeam eu. L-am revăzut pe Cohen la New York. Miliardar autentic, protesta la orice, nu era niciodată convins, îndrăgostit. A cumpărat de la mine doi Dufy cărora nu le-aş fi acordat premiul întâi pentru frumuseţe.

— O să le iau mâine, înainte de a pleca în Florida, îngheţi aici, la New York.

A doua zi nicio veste de la Cohen. Cred că afacerea a căzut baltă.

— Alo! David, trimit un şofer ca să ia picturile lui Dufy, şi un cec, desigur. Dar spuneţi-mi de ce nu veniţi şi dumneavoastră la Palm Beach? E un loc ideal ca să vinzi picturi, şi să stai puţin la soare în trecere.

Îmbietor. Am amânat răspunsul; trebuia să merg seara la un cocteil la hotelul Regency, dar în onoarea Beatlesului… Anne-Marie era îndrăgostită de Paul McCartney. O adevărată „fan”. Rătăceam printre mondeni şi beatlemaniaci când am dat de inevitabilul Fernand Legros, având alături un culturist afro-cubanez. Ne-am dat deoparte ca să-i lăsăm să treacă pe Eleanor Righy la braţul lui Sergent Pepper, apoi i-am povestit despre întâlnirea mea cu Louis D. Cohen şi despre propunerea lui. Anne-Marie mi-a arătat autograful lui Paul McCartney.

— Du-te să-i ceri un certificat de autenticitate, îi spun.

— Ştiţi că locuiesc la Regency cu anul, îmi spune Legros, veniţi deci să vedeţi noile mele achiziţii.

Tihna plăcută a culoarelor după agitaţia de la „party”. Apartamentul lui Legros era tapetat cu picturi de

maeştri, tapetat până şi la toalete, sub pat şi în cada de baie, o abundenţă de tablouri extraordinare.

— Mi-ar plăcea să cumpăr de la dumneavoastră câteva picturi, am spus, dar o să-mi cereţi un milion de dolari, nu?

— Nu tratez niciodată cu negustori de tablouri. Dar scotociţi, scotociţi, vedeţi ce vă place…

Când în patru labe, când înălţat pe vârful picioarelor, am început să inspectez minuţios tot apartamentul, în efluviile albăstrii ale havanei lui Legros, zeflemitor. De sub patul său am tras un Picasso, un faun graţios din perioada de la Antibe. Dintr-un dulap în perete din baie, un Van Dongen din perioada fovă, reprezentând-o pe Coco Chanel. Pe o etajeră din chicinetă o mică minune de Rouault, nişte saltimbanci. Eram înnebunit ca într-o zi de solduri la magazinele Taţi.

— Aveţi certificate?

David! eu nu-s Wildenstein… Tablourile mele sunt garantate de artiştii înşişi, mi le-au dat în mână.

Mi-a arătat atestările, ca şi cum ar fi etalat în faţa mea un joc de cincizeci şi patru de cărţi. Şi preţul lui, de fapt?

— Un milion de dolari, vi l-am spus o dată pentru totdeauna. Şi nu ezitaţi să cereţi mai mult de la clienţii dumneavoastră. Vor plăti, pot s-o facă. Şi dacă nu vor, o să vă prezint texanii mei.

— Ai fost odios, David, îmi spune Anne-Marie în limuzina neagră care ne ducea acasă.

— Ţi se pare. Vrei să fac afaceri, fac. De fapt, plec mâine în Florida.

— Singur?

— Nu. Iau cu mine câteva tablouri. Ai grijă de casă, cumpără perdele noi. Eu am chef de-un cer nou. Nu uita că pe tine te iubesc, nu coafurile tale, nu prietenele tale, nu afurisitele tale de perdele.

FLORIDA

Palm Beach, Miami, Florida... Nu le visasem niciodată, şi totuşi era un vis. După atmosfera cenuşie şi rece newyorkeză, toţi paşii pierduţi, telefoanele fără importanţă, tracasările. Incredibila peninsulă de la Palm Beach. Lagăr de concentrare pentru miliardari. Aurul picura de peste tot, chiar soarele părea că transpiră aur, răspândindu-l pe faţade, grădini, piscine, o culoare galbenă curgea gârlă până la îngreţoşare, pe chipuri, pe degetele cu inele, pe lanţuri, pe şevaliere. Chiar Rolls-Royce-urile păreau galbene, şi apa care curgea de la robinete. În ciuda acestui aur, o impresie de fals. Niciunul din aşa-zişii privilegiaţi n-ar fi deosebit o pictură proastă din Place du Tertre de o capodoperă de Monet. O impresie de grosolănie, de enormitate.

— Ce crezi despre Palm Beach? m-a întrebat Constance, secretara mea, soţia actorului Jack Levine, introdusă în societatea *upper-class* (societatea superioară) a Floridei.

— Seamănă cu o gaură a fundului din aur masiv.

Taxiul aluneca între palmieri, în faţa caselor somptuoase, a faţadelor spre mare.

— Spune-mi, Constance, oamenii sunt fericiţi, aici, mai fericiţi decât în altă parte?

— Trebuie să fie, David, sunt fericiţi că sunt bogaţi.

— Atunci ce le lipseşte?

— De ce vrei să le lipsească ceva?

— Simţi mirosul acesta, Constance? Nu-i nici Paris, nici Neapole, nici New York. Oraşul ăsta nu miroase a viaţă. Oamenii ăştia nu miros nici a sânge, nici a sudoare, nici a pipi, ei put a bani.

— E oare un miros atât de neplăcut, David?

— Presupun că te obişnuieşti cu el.

Hotelul Colony mă costa şaizeci de dolari pe zi. N-aveam intenţia să pictez, aici, să produc. Eram deci constrâns să pierd bani, dacă nu cumva vindeam picturile mele rapid, cele făcute de mine, desigur, şi cele câteva pe care le cumpărasem de la Legros.

L-am regăsit pe Louis D. Cohen la barul hotelului meu. Era mândru că e bogat şi mă bătea pe spate ca şi când eram prieteni de la regiment, de la Boston, sau de la New York, nişte oraşe de garnizoană. Într-o seară, în chip de confidenţă, îmi arată casa de bani: teancuri de dolari şi o îngrămădire de bijuterii de tot soiul.

— Bijuteriile, David, sunt mult mai bune decât pictura. Un adevărat plasament. De neclintit.

— Fără îndoială, Louis, dar mai puţin fulgerător. Pictura e un plasament financiar, dar cu implicare emoţională, pentru cine ştie s-o aprecieze.

El nu ştia, dar cu toate acestea a cumpărat de la mine un fals Chagall cu optzeci şi patru de mii de dolari, şi cu ceva mai puţin un Picasso autentic, o cursă de cai. Nu-i plăcea Picasso dar aprecia cursele de cai.

Mă plimbam ca un turist, pe Worth Avenue, o înşiruire de anticari, de bijutieri, de magazine de lux, unde făceam cunoştinţă în mod viclean cu doamnele de la hotelul Colony, nişte trecute burgheze pretenţioase şi puţin ridicole, foarte bogate şi însingurate, ai căror soţi se stresau în

Wall Street. Una din ele era fermecătoare, fosta soţie a lui Edward G. Robinson, Gladys. Picta şi ea puţin şi nu era lipsită de fineţe în judecăţile pe care le emitea. De altfel, când s-a judecat procesul ei de divorţ, recuperase o enormă colecţie de tablouri, din care vânduse o parte cu două milioane de dolari lui Stavros Niarhos, armatorul grec.

Gladys Robinson a făcut din mine băiatul ei de companie, *escort boy*-ul ei, prezentându-mă numeroşilor săi prieteni, Alfred Cass, un fost ambasador, Frances

Springold, soţia lui Nathan Springold de la filmele Columbia, George Schrafă, proprietarul unei reţele de restaurante, un prinţ rus, Nikky Toumanoff, Marjorie Meruweather Post, un personaj important în comerţul cu cereale, Charles Dubois, industriaş al chimiei, Jim Kimberley, de la un ştiu ce altă fabrică de dolari... Toţi voiau să savureze parfumul artei. Le captam interesul, dar fără a-i convinge încă.

Am avut ocazia s-o fac la sfârşitul lui ianuarie, în timpul acelui Red Cross Ball, balul Crucii Roşii. Gladys Robinson donase ceva pentru a fi vândut la licitaţie, şi am făcut să urce licitaţia într-un mod pe cât de eroic pe-atât de nesăbuit. Asta a fost punctul de atracţie al seratei, şi a doua zi ziarele din Palm Beach mi-au publicat fotografia pe prima pagină. Publicitatea mea era făcută. Îmi trebuia o galerie.

Existau mai multe pe Worth Avenue, printre care şi aceea a lui Wally Findlay, specializată în tablourile Şcolii din Paris. Am găsit aproape ca prin minune un local liber pentru restul sezonului. Aveam să decorez localul după gustul meu, să agăţ acolo picturile care eram sigur că vor merge, să organizez o inaugurare zgomotoasă şi fastuoasă, să epatez, să atrag toată societatea asta împănată cu aur, grasă de lovele.

Constance avea dreptate, te obişnuiai cu mirosul de lovele. M-am întors chiar în seara aceea de la New York să semnez contractul de închiriere; Trianon Gallery Inc. avea magazin important în Palm Beach.

Vreme proastă la New York. Anne-Marie credea că înnebunisem. N-aveam simţul măsurii, nici al realităţii, şi Cecilia era bolnavă. Mai bine m-aş fi ocupat de fata mea mai degrabă decât să fac pe gentilul cu trecutele burgheze pretenţioase şi puţin ridicole. Şi unde aveam să găsesc banii?

— L.D. (Cohen) e fraierul care-mi trebuia. Acum cumpără fără să ţină socoteală. Şi-apoi nu fac pe gentilul. Vino cu mine, instalează-te cu mine pentru o vreme. Aici îngheţi.

Nu ştiam dacă era o idee bună s-o fac pe Anne-Marie să vină la Palm Beach. Mă sâcâia faptul c-o să protesteze la maşină, acel Rolls-Royce Silver Cloud pe care o închiriam cu două sute de dolari pe săptămână. Fără Rolls, la Palm Beach, eşti zvârlit ca un chiştoc. Şi-apoi hotelul, Colony. Cu atât mai rău. Ne vom instala într-un apartament, cu Cecilia.

— Iar am schimbat perdelele, a spus Anne-Marie, m-au bine dispus, în cele din urmă. Dar n-am nimic de îmbrăcat pentru Florida.

Am rămas puţin timp la New York, mă grăbeam să regăsesc aurul şi soarele, să-mi deschid galeria. I-am telefonat totuşi lui William Findley, membru al unei dinastii de negustori de tablouri, fratele lui Wally Findley de pe Worth Avenue, de la Palm Beach, şi certat rău de tot cu el. William, excitat la ideea să-i facă rău fratelui său, a hotărât să se asocieze cu mine. A pus să se expedieze pe loc opt picturi superbe.

Superbele picturi au fost livrate, nu galeriei Trianon, ci celei a lui Wally Findley, fratele certat, care a refuzat cu fermitate să le restituie, păstrându-le ca să spunem aşa ca ostatec.

Atunci, eu, David Stein, încrezător în justiţia ţării mele, am fost nevoit să apelez la FBI ca să le recuperez. Din fericire toate picturile acelea erau autentice.

Am găsit un apartament, cum era prevăzut, pe Chilean Avenue. Anne-Marie renăştea. Adoptase Rolls-ul alb fără a clipi în cele din urmă. Soarele nu-i rănea ochii. Mirosul aurului nu-i făcea rău.

O angajasem ca vânzătoare pe prinţesa Marie Obolenski, ai cărei părinţi fuseseră veri cu ţarul. Ea a atras la galerie căruţe întregi de miliardari moştenitori ai diverselor imperii industriale sau bogăţii străvechi.

Străbăteam în lung şi-n lat sudul Floridei, în Rolls, alături de prietenii mei miliardari, sezonul era cald, o căldură admirabilă şi savuroasă. Acordul acesta perfect între viaţa mea şi caracterul meu a durat puţină vreme, apoi am simţit nişte nori de moliciune, siropul zilelor prea

liniştite.

O nouă vizită a lui Fernand Legros n-a reuşit să mă distreze. Un Rolls roşu a parcat în faţa uşii galeriei, un şofer negru în livrea şi cu mănuşi albe, având caschetă cu iniţialele L.F., a ieşit din el ca să deschidă uşa stăpânului său, îmbrăcat cu nişte blugi vechi prespălaţi, cu pantofi de tenis, şi acoperit de brelocuri zornăitoare.

— Fernand, îi spun, ofer şapte sute de mii de dolari pentru tablourile dumitale.

— Renunţă, David, te fură, te păcălesc, te înşală! Ţi-aduc mâine unul din prietenii mei texani pentru care va fi o bucurie să le cumpere cu un milion de dolari, din care va scoate cel puţin trei din viitorul impozit fiscal.

Înainte de-a fi asasinat, Kennedy făcuse să fie adoptată o lege foarte avantajoasă pentru colecţionari. Ei defalcau din impozitul lor valoarea operei pe care o donau, cel mai adesea, propriei lor fundaţii. Preţul operei era în funcţie de vânzările la licitaţii din anul acela, dar, mituindu-l pe funcţionarul departamentului fiscal, se putea urca preţul în mod considerabil.

Apoi Legros a cumpărat de la mine un Picasso din perioada Ingres, un Chagall de-un roşu asortat maşinii sale Rolls şi un Matisse reprezentând o femeie cu anemone.

— Superb, îmi spune, ştii că experţii mei mă consideră un nou lord Duveen.

Şi a dispărut în Rolls-ul roşu şi căldura molatecă m-a cuprins din nou.

NEW YORK

Nu mai puteam suporta Palm Beach. Luam Rolls-ul şi conduceam unde vedeam cu ochii. Apoi am luat avionul ca să mă întorc la New York, lăsând-o pe Anne-Marie şi pe

Cecilia să închidă prăvălia atunci când ultimul miliardar va fi plecat. Era în mine ceva nebun, violent, pe care nu-l puteam exprima în pictură. În garsoniera mea de pe First Avenue, cu torsul gol în faţa şevaletului, zmângăleam pânza cu delirurile mele ilizibile, apoi rupeam pânzele şi mergeam de la un bar la altul, din Greenwich Village sau chiar din Harlem, împleticindu-mă, dezechilibrat şi pierdut. Nu puteam dormi acasă pe Park Avenue la numărul 525, atunci mă refugiam în orice hotel, la orice preţ. Când Anne-Marie s-a întors în ajun de ziua mamei, am trimis un şofer s-o ia cu o limuzină, dar soţia mea a fost mirată că e adusă la Beekman Hotel unde mai degrabă doream s-o întâlnesc, decât acasă, unde nu aşteptam nimic bun. Eram prost bărbierit, aveam gura uscată şi mi se împleticea limba de cât băusem, fără să scot o vorbă. Am mormăit doar ceva când Anne-Marie mi-a spus că era din nou însărcinată. Medicul era categoric.

Şi medicul meu era categoric, eram prea gras, aproape o sută de kilograme pentru mai puţin de un metru şaptezeci înălţime, şi în plus aveam ulcer la stomac. Alcoolul, haleala, stresul, hipertensiunea… La treizeci şi unu de ani aveam un trup de bătrân cretin. Am redus alcoolul şi sosurile, dar eram nervos, obosit, am început să iau amfetamine, şi să fac injecţii cu vitamina B_{12} la care se adăuga o oarecare porcărie medicală, un dopaj. Asta mă făcea arţăgos, frenetic, agitat de sus până jos, în profunzime. Un vulcan.

Pictam Chagall pe bandă, guaşe, pasteluri, acuarele, amestecam mediile, şi pictam iar clovni, rabini, cocoşi şi pui şi măgari şi sinagogi, îndrăgostiţi, dansatoare, sate ruseşti… într-o seară, în timpul unei recepţii date de un important om politic, mare colecţionar, am avut surpriza să văd trei picturi de Chagall vândute lui Legros agăţate pe pereţi.

— David, ce crezi dumneata despre aceste capodopere pe care le-am cumpărat de la Fernand Legros? m-a întrebat omul politic.

— Nişte capodopere! Ele valorează un milion de

dolari.

— Extraordinar! Exact atâta am plătit pentru ele.

Eu mă speteam trudind şi puşlamaua asta de Legros, ocupat doar de figurile sale complicate de dans, de efebii şi de brelocurile sale, câştiga nişte lovele grase pe spinarea mea. Chagall era căutat pretutindeni.

Fanny Margoulies avea o importantă galerie pe Madison Avenue, numită Niveau. Afacerile mele mă făceau s-o întâlnesc frecvent şi ea nu vorbea decât despre Chagall. Voga lui extraordinară, talentul lui minunat, n-o mai ascultam. Mi-era greaţă de Chagall. Picura mai rău decât aurul de la Palm Beach. Trăiam într-o lume care picura de peste tot în timp ce pe stradă manifestaţiile se terminau în răzmeriţe. Îmi venea să mă arunc pe fereastră ca să ajung în stradă, la răzmeriţă.

Eram speriat, blocat, aveam să pictez Chagall toată viaţa, muncă silnică pe viaţă. Hram sclavul lui Chagall, negrul său necunoscut. Şi mai rău încă: nu bătrânul pictor era cel care mă telecomanda, ci piaţa. Dolarul îmi ordona să fac picturi de Chagall, şi simţeam că dacă Dolarul mi-ar ordona să desenez nişte Mikey Mouse aveam să desenez nişte Mikey Mouse, nişte Donald Duck…

Fanny Margoulies îmi lăuda deci toate calităţile lui Chagall, ale pieţei Chagall.

— Fanny, i-am spus brutal, ameţeală, nebunie, Fanny, vei avea cât pofteşti, te vei bucura mult de tot de Chagall, aştept un transport direct cu douăzeci şi cinci de Chagall, ca un coş cu stridii, o ladă cu vin bordo, douăzeci şi cinci de Chagall aşa cum îţi plac dumitale.

— David, dumneata mă păcăleşti?

— Numai Maeght şi cu mine putem acum să-ţi propunem aşa ceva. Renunţă la Legros, el n-are contacte decât de mâna a doua. Douăzeci şi cinci de Chagall! Fanny!

— David, ciupeşte-mă, nu pot să cred…

— Dar te ciupesc, îţi strâng mâna, te ciupesc de fese, îţi trag o bătaie la fund, tot ce vrei dumneata. În mai puţin de cincisprezece zile ţi le aduc.

Dacă executam trei guaşe pe zi era uşor de făcut. Aş avea chiar dreptul la nişte duminici libere. Era evident că mă declaram ca un falsificator notoriu. Ea nu putea ignora asta. A ignorat-o.

— O să-mi faci un preţ acceptabil, o reducere?

— Desigur, ne-am învoit, şapte mii de dolari bucata, un preţ de angros, un preţ de prieten.

Peste cincisprezece zile a cumpărat guaşele de Chagall, vreo douăzeci de formatul 27 x32 şi 30 x40, plus cinci de format mare 50 x65.

Escrocheria era evidentă. A devenit jenantă atunci când guaşele de Chagall au fost expuse în vitrinele galeriei, provocând în fiecare zi o adevărată îmbulzeală, şi Chagall însuşi a debarcat la New York ca să inaugureze frescele acelui nou Metropolitan Opera de la Lincoln Center.

Aveam o nevoie acută de amfetaminele mele, de injecţiile cu excitante şi cu B_{12}. Aproape că nu mai mâneam, beam puţin şi pictam ca un nebun. Abe Lublin mi-a comandat patru Chagall pe care le-am realizat în timp de trei ore, chiar înainte de frugalul *brunch* (masă între micul dejun şi prânz) pe care mi-l accepta doctorul. Cum mă duceam să-l văd pe Abe la Waldorf Astoria, am cumpărat ziarele. Coperta de la *Times*, pictată de Chagall însuşi. Venirea pictorului la New York era destul de importantă pentru ca bătrânul să apară pe prima pagină, rahat! Era suficient să apară nasul lui ca o trufă, gros şi rotund, pe Madison Avenue şi eram prins; n-o să mai fiu crezut.

Era ca şi când Batman ar afla despre existenţa unui fals Batman în Gotthan City; l-ar înghiţi lacom. L-am văzut pe Abe la Waldorf, m-a invitat la cină la noua sa soţie, o tânără întâlnită la Boston, în timpul unei conferinţe.

— Eram acolo, A be.

— Ce ai? Eşti palid. Transpiri. Fii atent cu tâmpeniile tale, David, nu te arde, cunoşti piaţa? Dacă străbut la New York, cineva îmi răspunde „noroc! 14 la Los Angeles. Lumea asta e mică.

— Prea mică, Abe, din toate punctele de vedere.

Întors acasă, sună telefonul. Un negustor de tablouri. Morini, căruia îi vândusem un Chagall, voia să mă vadă. *Illico presto*. A fixat întâlnirea la ora trei într-un bar pe Madison Avenue.

— N-o să ieşi aşa, David!

— Am nevoie să ies, oricum, mă înăbuş. Dumnezeule, mi-ar trebui o nouă injecţie, mă doare burta.

— Ai pictură în pântece, ar trebui s-o vomiţi o dată pentru totdeauna.

Morini mă aştepta, am comandat un whisky, am simţit cum curge whisky-ul în esofag, ezitând în stomac şi prelingându-se, atingând rana ulcerului să-mi năvălească în sânge. Să mă injecteze. Dumnezeule, chiar la preţurile care se practicau în barul ăsta de-un snobism tâmpit, era mai ieftm decât injecţiile doctorului-minune.

— E ceva care nu-i în regulă, David? a întrebat Morini ridicând paharul.

— Era o muscă în paharul meu, verifică-l pe al dumitale.

— Bine, bine, nu era nimic în paharul dumitale, şi dac-ar fi fost vreun sâmbure l-aş fi scos. Dumneata îmi eşti foarte obligat.

Morini zâmbea, ce mai era şi cu obligaţia asta?

— Ştii dumneata ce vreau să spun…

Zâmbea continuu, mulţumit de el.

— Eşti sigur de originea picturilor dumitale de Chagall. Ştii că Chagall este în oraş în clipa asta. A trecut împreună cu soţia lui pe Madison. A văzut o cantitate enormă din picturile sale în vitrină. A avut o criză de nervi demenţială, soţia lui, Vava, era într-o furie şi mai nebună, ţipa: „Cum pot oamenii să creadă că sunt picturi autentice de Chagall! k şi au intrat în galerie, au întrebat negustorul cât plătiseră pe ele, şi furia cea mare s-a întors în galop, era şi mai rău: „Cum vă puteţi închipui că picturi autentice de Chagall s-ar vinde atât de ieftin!”

— Ce vrea să însemne povestea asta de bani, preţurile?

— Le-ai vândut pe şleau mai ieftin decât Maeght la Paris.

— Ei şi, picturile astea de Chagall nu valorează nimic, se găsesc peste tot valorând şi mai puţin încă.

— Să n-ai încredere să valorifici nimic de acum înainte dumneata însuţi. Am fost convocaţi, unii care au cumpărat picturi de Chagall, printre alţii şi de la dumneata, la *district attorney*. Am fost abili. Am depus mărturie în favoarea dumitale. Am invocat faptul că impetuozitatea dumitale dinamică se putea datora unei naivităţi juvenile. O eroare de tinereţe.

— Dumneata mai serveşti ceva? Dar de ce n-am fost prevenit?…

— O să fii fără îndoială.

— Ce oră e? Mama! Rahat şi iar rahat!

Mama trebuia să sosească chiar în ziua aceea. N-o văzusem de mult. Aş fi vrut s-o epatez. Rolls Royce alb la Palm Beach şi onorurile acelei *jet society*. Ea nu se ocupase niciodată prea mult de mine, nici eu de ea. Totul se zdruncinase atât de tare la moartea tatii. Ea avea să se lovească de Anne-Marie, să nu înţeleagă nimic din oraş, din situaţie, din mine însumi. Mă schimbasem atât de mult. Nu eram nici slab, nici gras, dar aveam un aer nesănătos. Ea avea să-mi amintească că eu mă născusem exact după o sută şaptezeci şi nouă de ani după Mozart, nu după Chagall! că mă rătăcisem, că ieşeam fără să mă pieptăn şi uitasem totul de la cursurile unor Lelong şi Jacques Thibaud. Degetele mele de zână. De copil cuminte. Ca o icoană. Mamă, oare icoanele sunt cuminţi? Vapoarele care se văd pe apă au aripi? Şi eu, oare, am aripi? Să plec, să plec. Doamne, cât ar fi trebuit să rămân nomad. *No mad*, nu atât de nebun. Trebuia să-mi regăsesc capul, doctorul, injecţia mea. El avea să-şi bată iarăşi joc de sănătatea mea, o să-mi golească portofelul, şi aveam să fiu nevoit de teama ulcerului să fac din nou nişte picturi de Chagall asasine. Cerc închis.

De Park Avenue, numărul 525 şi mama insultând-o pe Anne-Marie, sau invers, puţin îmi păsa. Tăceţi. Şi Cecilia!

Tata e aici, tata te iubeşte. În salon, Irwing Yamet, omul cu ochi galbeni şi nasul mirosind a mosc de ragondin cu blana pâsloasă, un monstru viclean. El era negustor de tablouri dar făcea pe vânzătorul de prieteni. Transpira. Aerul condiţionat era defect în salon şi fără îndoială peste tot, totul era defect, afară de corzile vocale ale mamei. Nu-mi mai aduceam aminte că avea acest păr roşcat şi foarte creţ. Intra pentru prima oară în apartament, cotrobăind ca un ind scret care-şi vâră nasul peste tot, ca un furnicar în căutare de gândaci bine îngrăşaţi, el însuşi un gândac gras.

— Irwing Yamet, am puţin timp.

— Cine se poate lăuda că are timp? Noi suntem tocmai aici pentru un timp, o piesă de timp…

— Rahat, ce vreţi dumneavoastră? Scuzaţi-mă. E cald. Vi-e sete?

— Poate un ceai?

— Ceainicul meu e defect. Un whisky?

Mama a ţâşnit în cameră. David, scuzaţi-mă, domnule, spuse spre Yamet, cine-i femeia asta, e soţia ta?

— Mamă, vin. îl servesc pe domnul Yamet cu un whisky.

— Nu beau niciodată alcool.

— Este malţ pur, vechi de douăzeci de ani.

— Aş vrea să vorbim despre aceste picturi de Chagall nu atât de pure, neavând douăzeci de ani. Fără certificate recunoscute ca valabile.

— Sunt sigur de provenienţa lor.

— Sunt sigur că dumneavoastră sunteţi sigur, luaţi înapoi picturile mele, clientul meu a trimis certificatele la expertiză la Paris, domnului Paul Petrides, un om cinstit, nu? Sunt îndoielnice…

— Chagall e aici, în oraş. Duceţi-vă să-l vedeţi. Cuvântul maestrului valorează cât cel al lui Petrides, nu?

Yamet a strâns în mână paharul său de whisky, l-a mirosit, s-a strâmbat, l-a pus la loc.

— Stein, daţi-mi banii înapoi şi să nu mai vorbim despre asta.

— Mă duc să iau banii, nu mai vorbiţi despre asta.

Am ieşit din cameră, Anne-Marie mă aştepta, palidă.

— Unde-i mama?

— Puţin îmi pasă de nebuna asta.

Se aude soneria, lung, încă o dată mai lung, ceea ce ne-a făcut să tăcem, ne-am apropiat repede, ne-am îmbrăţişat, cred.

— Puşlamaua avea la el un microfon, spun eu.

— Mie nu mi-e frică. Fii prudent, David, nu face pe nebunul.

Am strâns-o la piept. M-am uitat pe vizorul uşii, capetele deformate ale lui Stone şi Barrett. Câţiva poliţişti.

— Nomad, Anne Marie, *no mad*.

Irwing Yamet tuşea în micul salon. Am putut înţelege că gustase whisky-ul meu malţ pur, vechi de douăzeci de ani. Răzbunarea calităţii pe spiritele slabe, el avea să se sufoce. În perii bărbii sale împrăştiaţi în cele şapte colţuri ale obrajilor săi colţuroşi şi cenuşii.

— Apără-te, îi spun lui Anne-Marie, nu ştii nimic. Sunt curtier, negustor, niciodată pictor, niciodată.

Din cauza acestei călduri blestemate şi a puţinului respect pe care-l aveam pentru Irwing Yamet umblam în şosete negre pe mocheta albă, pe dalaj, păream că-mi caut de lucru neliniştit pe culoare. Era sfârşitul unei vieţi puţin cam prea închisă după gustul meu, în ciuda unui iz de aventură uneori.

Mergeam într-un labirint. Am dat din nou în salon peste Irwing Yamet sufocat în paharul său de whisky. I-am vârât sub nas un cuţit de tăiat hârtie. El tremura, eu nu, eram liber în chip mârşav, liberat. Suna la uşa mea, un *district attorney* şi asistentul său spătos.

Am găsit drumul spre bucătărie cu ochii închişi, mama era acolo, în faţa a doua ochiuri, îi era foame, am trecut de uşa de serviciu, nimeni, am coborât valvârtej cele opt etaje.

Îmi făceam o plăcere. Mă simţeam bine. Aveam o muzică în cap, nişte picturi ritmate de muzici. Un sentiment de extremă instabilitate, confort suprem, am

auzit-o pe Anne-Marie deschizând uşa, scăpată ea însăşi de toate spaimele. Lucrurile se aflau provizoriu la locul lor.

Uşa de serviciu dădea în holul vast de la parter. Un sticlete. Se uita în tavan, însoţit de gardianul imobilului. Părea că fixează o pânză de păianjen. Pe Park Avenue la numărul 525 nu există păianjen, în caz contrar izbucnea scandal, aveam poftă să râd. Nici vorbă să iau Rolls-ul. Am sărit grilajul, mult mai amuzant, şi mai rezonabil. Am şters-o calm şi repede pe Lexington Avenue, ca un trecător grăbit. În şosete. Am sărit într-un taxi dispreţuit şi m-am îndreptat spre Broadway, plin de lume. Am fost depus în faţa unui vânzător de pantofi. Nu mă interesa marca. Voiam nişte încălţări pentru mers, care să meargă drept.

Aerul era străbătut de fire electrice pe care majoritatea oamenilor nu le simţeau. Ele ar fi putut deveni stânjenitoare. În anumite circumstanţe excepţionale, ele făceau într-atâta parte din lume încât păreau a fi însăşi ţesătura ei.

* * *

Bucuria acestor salturi de crap, de pe scări în taxiuri galbene, din trenuri în hoteluri jalnice. Eu îi spuneam asta şoferului taxiului, care îmi spunea că nu era drept ca toţi negrii ăştia să moară în Vietnam. Că negrilor puţin le păsa de-un Vietnam galben sau roşu. Negrii habar n-aveau unde erau Vietnamul şi America, ei ştiau unde erau lada cu gunoi de jos şi sticletele de-alături. Nu trebuia să martirizezi zona.

El nu putea să ştie că primarul din New York în 1989 va fi negru.

Poate că nu negru ca el. Dar destul ca să-i semene, ca să-l facă să creadă. Există şi mai mulţi falşi negri şi mai mulţi ipocriţi decât falşi Chagalli!

Am dormit într-un hotel de zece parale. O cameră de dormit sărăcăcioasă. Un hotel puchinos. Nu semăna deloc cu cele din filmele poliţiste, unde lumina albastră crudă scoate în relief sticla de bourbon. E ceva diferit. Să fii deja, singur, fără soţie şi copil. În uriaşul pântece al marelui oraş, protejat şi destul de liber ca să mergi să mănânci un

chili la barul de jos, să asculţi o poveste despre fotbalul american, şi un tip să spună că nu mai avea dreptul să facă pipi singur, doctorul lui interzicându-i să ducă mai mult de zece kilograme. Am pufnit în râs. Cred că eram beat. Asta era oarecum viaţa, nu a mea, doar aşa, o cotitură. Nu mă lăsam înşelat. Se auzeau trompetele triste ale cluburilor de jazz, afurisită melancolie. O târfă s-a apropiat de mine.

— Ce faci în New York City cu ochii ăştia trişti, întoarce-te la Veneţia, la Paris, întoarce-te la nevasta ta!

Ea a început să râdă şi eu la fel, ne-am simpatizat reciproc, drăguţ ţinând cont de ceea ce avea ea de oferit unui tip în situaţia mea. Apoi m-am întors la hotel, am fumat câteva ţigări şi am analizat situaţia în care mă aflu cu scopul de-a ajunge foarte sus, dar, cum eram foarte jos, am rămas tot în groapă.

Am stat puţin timp în acest hotel. Ei mă considerau un canadian drogat, vânzător de droguri. Mi se spunea domnul Davy. Precum Crockett. Majoritatea timpului mă simţeam totuşi destul de prost, aveam problemele mele legate de femei-copii-mamă, îmi lipseau injecţiile.

Septembrie 66. Aveam un pumn de dolari. Banii lichizi se lichidează repede. Eram grăbit. Mergeam ca să mă calmez. Din punct de vedere fizic mă simţeam mai bine, puteam să respir fără să imit o focă în pericol. Mâneam. Beam ca un adevărat newyorkez.

Astăzi nu ştiu în ce parte se orientează bucuria de-a trăi. N-o simt, aici, în Franţa, unde mă aflu. Rareori. Lucrurile par definitive sau murdare, niciodată nu apar nişte nori în suspensie, care să te poarte aiurea, spre o reînnoire, ploaie şi zăpadă, puritate, dar totul este aici şi discursurile sunt triste. lini place Parisul când vin aici, simt nostalgia şi totodată eternitatea când trec pe Pont-neuf, cel mai vechi. Nu înţeleg, am angoasa de-a trăi, ea e bucuria mea, forţa mea. Am impresia că aceşti tineri au o angoasă care nu-i a lor. Vor muri oare fără să fi trăit? Roboţi, copiii lor? Ar trebui să aibă ochi ca să-l vadă pe Velázquez.

În hotelul ăsta era murdar, ca şi pe me Mazarine, nu

mai mult, eram tânăr, treizeci şi câţiva ani. Nu aveam revolverul lui Bogart dar trăiam acelaşi sentiment.

Septembrie 66, singur, noaptea, într-o cameră jegoasă a unui hotel de prostituţie. Afară plouă, o ploaie greoaie, caldă, de sfârşit de vară. Stau pe marginea patului, îmbrăcat încă, dar nu-i o ţinută de sărbătoare, de serată, am cerut o sticlă de whisky. Nimeni nu mi-a pus întrebări. Fumez ţigară după ţigară. Imaginea se opreşte. Imaginea? Portretul mamei, pictat de Chagall, o pictură imaginară. Mama n-ar fi trebuit să vină niciodată la New York, nici Changall. Voia oare să inaugureze în stilul ei galeria Trianon precum Chagall frescele de la Lincoln Center? Mama şi Anne-Marie se ocărâseră, exista o anume incompatibilitate de dispoziţie, o contabilitate de birou de plânsete!… Şi Chagall o ocărâse pe Fanny Margoulies, de la galeria Niveau, care expunea operele sale, în moda Stein… Aveam chef să râd, dar nu mai era momentul. Ah… acele ultime clipe!… Capul lui Irwing Yamet, soneria poliţiei, spaima controlată a lui Anne-Marie… Cum ajunsesem aici?

Totul începuse cu Cocteau, o poveste poetică, aproape, şi eram în plină serie neagră. Poate că sărisem peste etape. Nu era momentul să mă aplec înapoi, vârtejul vieţii şi afurisitul ăsta de whisky ieftin m-ar fi făcut să mă prăbuşesc. Voiam doar să recapitulez, să ştiu unde pusesem picioarele, ca să nu mai alunec pe cojile de banane care vor veni.

Imposibil. Mă vedeam doar coborând valvârtej în câte patru trepte cele opt etajfe ale imobilului, auzeam soneria amplificându-se în capul meu ca o stridenţă de free *jazz*. Jazzul! asta era pictură modernă. Asta trebuia să fac, Chagall *jazzy*, *free* Velázquez.

Auzeam jazzul claxoanelor, râsetele trecătorilor, frânturi din conversaţiile lor americane, tablouri vii ca nişte baloane de gumă de mestecat. Mama îmi interzicea să mănânc acele *bubble-gums*, am totuşi un ulcer. Acest whisky de hotel cu faimă proastă nu aranjează nimic. Dar arsura asta, e tot viaţa, ca ploaia, acest muson newyorkez,

această recoltă de mirosuri, de senzaţii… Pe Broadway în ploaie eram *„on my own like a rolling stone”*, cum cânta Dylan, o piatră care se rostogoleşte şi nu poate conta decât pe ea. îi păcălisem prea mult pe ceilalţi şi socotisem bancnotele, afurisiţii de dolari. Bancnote verzi nu mai aveam decât vreo cincizeci la mine, era destul ca să dormi, să bei, şi să fumezi. Nu-mi era foame. Un ulcer garantat dacă te serveşti cu vin sancerre. Erau hoteluri prost famate, deci nu prea dădeau mare atenţie părţii de jos a oraşului, *downtown*, puteai dormi acolo multe nopţi fără ca să te întrebe nimeni nimic. Să dormi, să mori, să visezi poate şi să priveşti cum plouă până când ploaia îneacă whisky-ul şi whisky-ul ucide oboseala, imaginile, sunetele.

Mă instalasem mai întâi într-un bar pe care-l cunoşteam. Chelneriţa avea sâni mari. Ea îmi aducea aminte de Queens. O ambianţă comodă de brute abrutizate, dependenţi de noapte, încântaţi, persoane care aveau insomnii şi somnambuli. Chelneriţa îmi recomandase acest hotel de prostituate unde petrecea şi ea uneori câte un sfert de oră cu intermitenţă. Aici ajunsesem.

Judecătorul Stone şi adjunctul său Barrett n-ar veni să inspecteze salubritatea scâncetelor, autenticitatea gravurilor lascive agăţate pieziş pe tapetul cu flori ofilite al pereţilor. Nimic sordid, în aceşti doisprezece metri pătraţi, doar un loc ideal ca să vezi cum trece noaptea, cum plouă, cum curge alcoolul şi cum zboară fumul şi speranţele de reuşită, de integrare, de recunoştinţă. O să-mi instalez oare şevaletul aici? Aş fi putut merge în garsoniera mea de pe First Avenue, dar n-ar fi fost prudent, şi n-aveam nicio poftă să întâlnesc umbra lui Chagall. De ce oare bătrânul pictor nu rămăsese lipit de plafonul Operei sale din Paris? Ce nevoie avea să hoinărească pe străzi, la vârsta lui? Şi eu, dacă m-ar vedea mama, între peştii, prostituatele şi clienţii lor, aici eram un om printre alţii, sau mai bine un om în plus, sau mai degrabă nu eram un om, nu mai eram cineva. Doar un număr de cameră.

În ce zi ne aflam? Nu mai ploua. Soarele trezea praful

străzilor. Era provizoriu, ploaia previzibilă, ne îndreptam spre iarnă, şi eu mai repede decât ceilalţi. Mi-era deja frig, şi totuşi eram umed. O scolopendră îşi făcea plimbarea matinală în stomacul meu în jurul ulcerului. Camera dădea spre o curte adâncă precum un puţ. Perdelele erau făcute din nişte şorţuri vechi de pânză groasă. Ticălosul ăsta de Yamet avea să se trezească în camera lui cu confortul dulce, ca o cutie de rahat. Ochii lui galbeni aveau să se deschidă încetişor. Nu avea soţie, nici mici prietene şi mai puţin încă mari prieteni. În tot cazul nu-şi recuperase banii săi, nici pe-ai mei, dar nu eram sigur de jocul lui. Avea oare într-adevăr un microfon la el? Voia pielea mea sau lovelele sale? Acum era totuna. Yamet putea să crape ca un rahat slab şi uscat, o smochină bătrână zbârcită. *De profundis* şi ultima carte, eram sigur că eu câştigasem.

Nu era momentul să-l îngrop pe Yamet. Trebuia să ies din camera asta, din puţul ăsta adânc. Singura persoană care consideram că m-ar putea ajuta era Ed Fodor, un prieten sigur, un vecin al garsonierei mele de pe First Avenue. Vorbeam adesea despre restaurarea mobilelor, jobul lui, avea o prăvălioară care mergea bine. îi şi comandasem de mai multe ori câteva lucrări. Aveam să-i comand să mă restaureze puţin. Nu-mi cunoştea activităţile şi de altfel nu-l interesa deloc pictura. Era îndrăgostit de scaune şi de mese.

Am pus o monedă în telefonul de la recepţie sub ochiul gol al portarului, care a căscat aşa de tare că ochiul căzuse parcă în fundul gâtlejului. Nu văzusem niciodată aşa ceva, afară de-un documentar cu hipopotami. Fodor nu ştia nimic de necazurile mele. Nici eu, de altfel, deoarece nu citisem încă ziarele de dimineaţă. Nu era nimic în ziare, doar mai târziu am aflat că nu veniseră să mă aresteze, ci să facă un inventar al apartamentului meu: directorul galeriei Trianon, Mr. Stein, avusese în posesia sa doi falşi Chagall; cine oare nu avusese în posesia sa doi falşi Chagall în perioada aceea? Poate că-mi pierdusem cumpătul. Poate că nu.

Ed era încă în pat, leneş.

— Nu sunt telefonista care te trezeşte, Ed, sunt Dave, David Stein, am o problemă.

— Singura problemă care se poate avea la ora asta e de ordin conjugal, Dave, şi nu pot face nimic pentru dumneata.

— N-am omorât pe nimeni, dar este mai grav decât asta, sun-o pe Anne-Marie imediat, după aceea probabil că nu va mai putea vorbi. Apoi sună-mă din nou la acest număr.

Portarul care căsca mi-a dat numărul cabinei şi, puţin mai târziu, Ed m-a sunat aşa cum promisese. Aranjase la doctorul Blatt o întâlnire clandestină. Doctorul Blatt o să aibă amabilitatea să-mi facă o nouă injecţie cu vitamina B_{12} îmbogăţită.

Am trecut mai întâi pe la Ed Fodor; aveam nevoie de haine, de lenjerie, un loc unde să mă ascund. Eram un fugar, un ascuns, un vinovat, un grăbit.

— Ai bani, cel puţin? m-a întrebat Fodor.

— Cinci dolari, şi nu ştiu care-i preţul tartinelor.

A luat un teanc de bancnote verzi pe care l-a rulat ca să-l vâre în buzunarul meu, şi-a scărpinat capul aşa cum întorci un mecanism cu arc şi trucul ăsta a dat roade: Ed avea un prieten care m-ar putea găzdui în garsoniera lui neocupată din Greenwich Village. Ed avea şi el cheile. N-a pus nicio întrebare cu privire la necazurile mele.

— Ai whisky şi covrigei?

— Am şi cafea fierbinte şi fursecuri.

— Whisky-ul mi-ajunge. Anne-Marie nu-i în regulă cu vizele de imigrare, au s-o prindă.

— Ea nu-i în regulă şi tu fugi?

— Şi eu am imigrat câteva tablouri de origineândoielnică, de proastă calitate…

— Îţi spusesem, David, mobilele!… Un fotoliu Ludovic al XV-lea, chiar fals, nu-i niciodată strâmb. Grăbeşte-te, ai întâlnire la doctor.

* * *

Sunt două moduri de-a aprecia New York-ul, atunci când eşti celebru: să cobori pe Broadway într-un triumf de

conferi, sau să mergi tacticos fără să te lipeşti de pereţi, dacă celebritatea nu-i aşa de glorioasă. Un muşuroi uman, şi furnicile, chiar aşa de individualiste ca newyorkezii, seamănă toate unele cu altele. Nu mă temeam deloc c-o să fiu remarcat, chiar dacă mi s-ar fi publicat fotografia pe prima pagină a ziarelor. Mulţimea mă înghiţea, mă mesteca, mă digera. Scolopendra din stomacul meu îşi făcea siesta şi aveam întâlnire cu Anne-Marie. Chiar în condiţiile astea excepţionale, ba chiar dramatice, era o plăcere foarte mare, o desfătare, un fruct oprit.

Ea mă aştepta, febrilă, zgâriindu-şi pielea genunchilor cu unghiile, aşezată pe marginea unui fotoliu verde din sala de aşteptare a doctorului Blatt. S-a ridicat dintr-o săritură, şi ne-am aruncat unul în braţele celuilalt, în faţa celor trei clienţi jenaţi de-o asemenea intimitate, fără să prea înţeleagă asemenea dragoste.

După aceste efuziuni, Anne-Marie mi-a povestit tot. Fusese politicoasă cu poliţiştii, ca o adevărată stăpână a casei. Nu era la curent cu nimic, puţin cam proastă, sau naivă, cum voiau să creadă poliţiştii, care fără îndoială că nu credeau decât în faptele reale şi prezente. Singurul fapt prezent se numea Irving Yamet* care stătea necăjit în să – naş.

— Astfel, mister Yamet, dumneavoastră vreţi să vă recuperaţi banii mai degrabă decât să ajutaţi acţiunea justiţiei?

Yamet era verde, de-un verde cenuşiu, cu ochi galbeni şi roşu de furie. Poliţiştii pe care-i păcălisem erau de-un zel tot mai veninos faţă de negustorul lacom şi josnic. Ce poveste frumoasă, Anne-Marie. Râdeam, regretând că nu putusem urmări spectacolul. Râsul s-a gâtuit.

— Ei n-au nicio milă în ceea ce te priveşte, David, Stone era nebun. Nasul lui de vultur mirosea pictura ca pe-o omletă de ouă stricate. Au răvăşit totul, au luat picturile, actele de contabilitate, fişele, carnetele de adrese, albumele de fotografii, cărţile de conturi, am crezut chiar că un *pig* (porc) gras avea să confişte păpuşile Ceciliei…

Au ciocănit pereţii ca să găsească uşi ascunse! în patru labe pe podea căutau un chepeng! N-au găsit decât ceea ce-au văzut, dar nu era destul pentru ei… S-au răzbunat pe Yamet, cum îţi spuneam, apoi pe agentul de gardă din hol… L-au tras de urechi până au ajuns lungi ca cele de asin, aşa cum îneritau.

— De asin?

— Urechi de măgar, am descoperit asta în cuvintele încrucişate în noaptea asta, tu ce-ai făcut în noaptea asta? Ai dormit bine?

— Eram într-un puţ, cu capul într-un sac.

— Cred că Yamet te-a reclamat. Cu capul lui de sac de rahat. Nu se ştie nimic despre Chagall. Dar Stone mi-a spus c-ar fi mai bine în cazul în care aş avea veşti de la tine, să te predai justiţiei.

— Cu mâinile şi cu picioarele legate? Şi cum să pictez?

— Vorbeşti să pictezi, astăzi!

— Întocmai. Viaţa mea de falsificator s-a terminat. Am lichidat-o eu însumi. Vreau să pictez. Dar nu cu mâinile şi cu picioarele legate.

— N-o să te predai?

— Nu pot să mă predau fără să mă fi recuperat. Sunt pierdut pe undeva, nu ştiu unde. Mă caut. *Wanted Dave or alive*… Trimite-o pe mama înapoi în Franţa, sau trimite-o la dracu'…

— Ea spune că dracul eşti tu. Călăul ei evreu. Mai rău decât Nero care şi-a ucis mama. O faci să moară.

Cei trei clienţi ne priveau, uluiţi şi stupefiaţi. Se uitau cu un ochi în revistă şi cu celălalt la noi. Doctorul Blatt avea să se specializeze în strabism.

— Pe tine nu te-am făcut să mori?

— M-ai făcut să trăiesc. Nu atât viaţa cea mare, cât viaţa cea adevărată.

Aveam în buzunar cheia garsonierei din Greenwich Village şi o hârtie cu adresa, plus un sfat zmângălit de Ed Fodor: „Nu mai face scaune cu picioare strâmbe, Dave!" Mă simţeam grozav de bine, în ciuda tuturor tracasărilor.

Aveam cel puţin un prieten, cel puţin o nevastă, cel puţin o viaţă care nu era tristă. Şi deja un copil. Cecilia mă chemase, apoi adormise lângă Anne-Marie care dezlega cuvinte încrucişate.

Nu mă temeam aşa de tare să nu fiu urmărit, dar ca să-i descurajez pe eventualii mei urmăritori, făcusem nişte halte prin baruri. Un drum din ce în ce mai luminos, alternând bourbonul şi berea, servite tot de chelneriţe cu sâni mari. Când voi fi bătrân voi face un studiu despre alcoolurile reconfortante şi mamelele care-l servesc. Eram beat de tot şi euforic în garsoniera aceea impersonală. Aveam impresia că sunt în Japonia, şi peste zece minute, mi-am adus aminte că asta a fost impresia lui Van Gogh când a debarcat în Provenţa arleziană înzăpezită, aplatizată, picturală. Aveam poftă de tot, imediat, şi viitorul nu-mi pro nitea decât foarte puţin, trebuia să învăţ să fiu modest.

Timp de câteva zile Ed a fost singurul meu contact cu exteriorul. Ieşeam puţin. Îmi plăceau vânzătorii de ziare, chelneriţele cu sâni mari, acest cer bizar şi newyorkez, nişte semne cenuşii înscrise pe cer, indescifrabile fiindcă erau trecătoare, ridicam nasul, nu înţelegeam nimic, agasat mă întorceam acasă. Presa tăcea, făcea puţin caz de mine. Iubeam presa fiindcă iubeam oamenii, cei de aiurea şi de pretutindeni, pe care n-am să-i cunosc niciodată. Eram în garsoniera aceea ca în Fort-Gouraud, dar nu vedeam cerul decât foarte rar. Lumina neoanelor reprezenta stelele. Ce importanţă are materia, naturală sau electrică. Citeam romane poliţiste. Nişte romane „*beat*” ale „*beat* generation Mă simţeam îngrozitor, frenetic „beat” şi mai bine în bascheţi decât în pantofii mei făcuţi de comandă. Aveam poftă să mă mişc, aveam poftă de viaţă, de corpuri, de peneluri, de tot. Eram într-o perioadă de singurătate. Deci de refugiu. Mă cercetam. Eram îmbătat de-un sentiment de putere, care nu emană decât din această libertate ciudată. Libertatea de-a fi tu însuţi. Eram mai puternic decât ceilalţi. Eram eu însumi. Voiam să le iau pe Anne-Marie şi pe puştoaică pe sub nasul

poliţiştilor şi al magistraţilor şi să le ascund în New York City.

Eram sigur de mine. Un gangster organizat ar fi plecat în Wyoming dar eu n-aveam nimic de făcut în Wyoming, neavând destule în comun cu rasa cabalină, nici cu aceea care o călăreşte. Neavând relaţii. Am optat pentru California. E mai greu să găseşti un tip care fuge în California decât nişte tineri *just married* (căsătoriţi de curând) la Veneţia.

Urma să fiu acuzat. De poliţie, apoi de justiţie. Dar pe drept. Vinovat de frumuseţe.

Voiam o maşină mare roşie care să-ţi spargă timpanul, să-ţi facă să crape sternul şi elasticul de la slip, un radio mare şi totul, *free jazz*, să mă îndrept cu maşina spre vest, să ajung la soare.

Când te afli de-o anumită parte a legii, nu-ţi alegi prietenii. Cunoşteam un anume Alex, un mafiot aşa-zis pocăit, sau mai degrabă reconvertit în comerţul cu bijuterii de-o provenienţă din cele mai nesigure. Trăia la Philadelphia, eram sigur că mă va sfătui bine.

— Vino la mine imediat, vei fi mai în siguranţă decât la New York. Te pot găzdui, dar nu la mine. Probabil că ţi-au puricat carnetul de adrese, nu trebuie să ai încredere în nimic şi în nimeni. O să-ţi dau şi nişte bani, desigur că n-ai acces la contrul tău de la bancă.

Era o idee. Eram dispus să fac orice pentru a-mi atinge scopul. Mai întâi s-o previn pe Anne-Marie. Eram bine dispus, mă simţeam cu moralul ridicat. Nu mai aveam nevoie de injecţii cu B_{12} îmbogăţit.

— Anne-Marie, trebuie să părăseşti casa de pe Park Avenue. Nu ştiu ce pune la cale Stone, dar n-o să te lase în pace. Oricum, s-a terminat cu Park Avenue, cu galeria, cu Rolls Royce-ul şi cu schimbatul perdelelor. Proprietarii te vor da afară, vor păstra o garanţie de cincizeci de mii de dolari, şi n-au decât să se gâtuie cu ei.

— Ce-i cu povestea asta nouă?

— E o poveste de dragoste, îmi lipseşte. Mama a plecat?

— A izbucnit în lacrimi mai întâi, apoi a plecat cu avionul… Cu toate astea mi-a spus că Cecilia e o ciumă, tu un monstru şi eu o cheltuitoare care te-a împins la crimă. Afară de asta m-a sărutat, a spus că Cecilia era adorabilă, că era îngrijorată pentru tine, şi că eram o fată şic puţin cam tânără pentru toate şocurile astea brutale. Şi a plâns.

— Mă iubeşti?

— Nu prea am chef de asta, dar nu mă pot împiedica s-o fac.

Erau grozave aceste cuvinte. După asta am rămas câteva zile fără veşti. Am petrecut nişte după-amiezi lungit pe pat fumând privind tavanul, o pânză albă. L-aş fi pictat din nou bucuros în maniera Operei din Paris, dar Chagall şi cu mine eram certaţi, şi n-aveam materialul care-mi trebuia. Anne-Marie m-a sunat în fine de la o cabină publică. Puteam auzi chiar alături ecourile unei manifestaţii.

— America e terminată, spune Anne-Marie, urăsc ţara asta, am chef să mă întorc în Franţa, la Cannes sau la Collioure… Acolo găseşti nişte culori care nu există aici, băutură cu anason pe terasă, Mediterana. Acei *good boys* din Vietnam se dopează, fumează, se droghează. Trag în spatele sergenţilor lor. Sergenţii masacrează sătenii. Acele B52 vor să radă Hanoi-ul de pe harta lumii, dar Hanoi-ul va distruge avioanele americane, America. Ce le pasă că tipii ăia sunt comunişti sau nu? O să mă înscriu în partid!… Trăiască ruşii!

— Chagall e rus. Eşti sigură că nu te filează, că nu te ascultă?

— Desigur că sunt filată. Am tot timpul pe urmele mele un uriaş blond, gen mormon, sau un tip mic nervos, gen Fred Astaire. Uneori chiar mă amuză. Dar acum, la familia Blatt, la Scarsdale, au mai slăbit urmărirea. Să ştii că am salvat hainele, mai ales pe ale mele, oricum nu-mi mai plăceau costumele tale. Am preferat să iau pânzele şi penelurile tale. Nu mi te pot închipui fără să pictezi. Sper că tu nu faci prostii?

— Ba da. Mă plictisesc. Asta-i cea mai rea din toate

prostiile. Stau lungit pe-un pat şi încerc să calculez lungimea şireturilor de la încălţămintea mea, ajung la o cifră destul de corectă, şi realizez că n-am şireturi la încălţări. E ceva suprarealist.

— Vreau ca tu să pictezi, David, altfel devii nebun. Nu ştiu ce boală ai, dar vindecarea ta, asta-i, pictura. În plus, ca să trăieşti, asta trebuie să faci, copii, interpretări.

— Da, mai înainte era să smulg poşeta unei doamne bătrâne. O capră bătrână, ca la Palm Beach. Cum te simţi?

— Însărcinată, ce vrei. Probabil că ei supraveghează clinicile… Dau târcoale în jurul vilei familiei Blatt.

— În seara asta plec la Philly. Alex o să mă ajute puţin. Nu-ţi despacheta toate bagajele, vin să te iau. Curând.

— Aici, la Scarsdale, eşti de-a dreptul bolnav!

În Scarsdale nu erau decât vile de miliardari. Familia Blatt locuia într-un castel cumpărat de la boxerul Floyd Patterson. Dobermanii locuitorilor probabil că fuseseră dresaţi la şcoala poliţiei.

Ed Fodor m-a condus la gara Pennsylvania. Era trist.

— O să te prindă, David.

— Ei o să prindă pe toată lumea, Ed, ei sunt ca muştele şi moartea şi memoria. Există o memorie a frumosului şi o memorie a crimelor. Mândria, ruşinea. Nu-mi pasă, mă distrez.

PHILADELPHIA

Trenul s-a urnit. Mi se închideau ochii. Sau ceaţa oraşului intra prin fereastra închisă. Totul era neclar. Chiar Alex. Trebuia să-l conving. Să fiu mai tare ca el. Nu eram din acelaşi sânge, n-aveam aceeaşi soartă, nici aceeaşi familie. La Philadelphia, era mult soare. Cadillac-ul

de culoare cafenie-aurie al lui Alex mă aştepta, şi el, picior peste picior, cântând la pian pe volan, zâmbind. Văzându-mă, a ieşit din maşină, cu elanuri siciliene. Era evreu ca toată lumea, dar venea totuşi din sudul Italiei. Mic, subţire şi musculos. Ten închis şi profil de pasăre răpitoare. Ochi umezi, negri, uşor inflamaţi. Păr creţ dat cu briantină Gomina. S-a uitat cu mirare la ţinuta mea neglijentă, cu cămaşa deschisă pe piept. A ridicat capota maşinii ca să-mi arate motorul. Nu ştiam nimic despre motoare, dar nici prea mare lucru despre Alex. A demarat cu calm, liniştit, ca un fluviu metalic.

Alex era minunat, liniştitor, nostim. Eram doi bărbaţi mititei, doi pitici, poate, dar Cadillac-ul său făcea din noi nişte uriaşi. Conducea fără grabă, cu supleţe, cu un ochi în retrovizor şi cu celălalt pe Buickul care ne preceda. Avea o armă în cutia pentru mănuşi, whisky în bar, un minitelevizor, un emiţător cu unde scurte. Şi era mândru de toată tehnologia asta de vârf, în toamna anului 1966, nimic japonez în echipamentul său inutil.

— Deci, David, eşti un om în afara legii.

Eram instalaţi în apartamentul său, prăvăliţi pe nişte canapele care te înghiţeau, adăpaţi cu diferite alcooluri, viaţa se scurgea, pierea, se reunea… El îşi scărpina încetişor bărbia cu mâna dreaptă, ascultându-mă cum îi spuneam povestea mea cu o atenţie disimulată. Un soare galben şi plăcut intra pe fereastră, ungând cu ceară de miere lemnul deschis al scărilor, al mobilelor, al lambriurilor de pe tavan.

— David, ţi-aduci aminte când o luam pe Anne-Marie cu mine la plajă? Cu biciclete pliante în portbagaj? La Palm Beach? E departe. Ce noroc să ai o asemenea soţie. Ai o stea bună. Nu-i aşa că nu ţi-am plătit totul pentru tablourile pe care mi le-ai vândut?

— Erau false!

— Aveam certificate, nu? Le-am vândut din nou cu un beneficiu substanţial. O să-ţi dau bani. O să ai nevoie de ei.

A intrat soţia sa, Roselyn – care dăduse numele ei prăvăliei de la Palm Beach, Roselyn Sailor Boutique – era

îmbrăcată cu un costum cu pantaloni verzi ca mărul şi purta nişte cercei enormi care semănau cu doi ananaşi de aur roşu călăriţi de două maimuţe poznaşe. Eram într-adevăr deconectat. Am încercat să ridic paharul în sănătatea ei, dar am preferat să ridic mâna goală şi să-i fac un semn cu degetele, *how de you de*? (ce mai faci?).

— Atâta timp cât stau la o distanţă apreciabilă de Alex, nu prea mi-e frică să încasez gloanţele pierdute.

Alex a fulgerat-o cu privirea, şi ea a dispărut în baie, sau în altă parte, nu ştiam unde dădeau toate uşile.

— Cum stai cu colecţia ta, Alex?

El a zâmbit, s-a ridicat, umflându-şi torsul ca un gimnast, şi a mers, legănându-şi braţele ca o gorilă, până la un vechi orologiu rustic, nepotrivit în salonul lui de metal şi piele. S-a uitat de jur-împrejur, dar nu eram decât eu acolo; atunci a deschis orologiul, şi n-a scos cutiuţe cu coliere de diamante, de smaralde, de safire, ci o panoplie de ucigaş de elită, o armurărie, un arsenal. Erau în mod vizibil nişte bijuterii pe care le cunoştea bine. În ciuda serviciului meu militar la Fort-Gouraud, din fire sunt pacifist, şi nu-mi pasă deloc de armele de foc. Ele sunt o nebunie care nu mă atinge. Toate morţile sunt violente şi nu văd motivul pentru care există nerăbdarea de a le grăbi. Dar, la Alex, era o joacă, de copil, desigur, o nostalgie a unei tinereţi sfărâmate. Revolverele Colţ, Browning, puşca Winchester, puştile cu ţeavă retezată, Riot Guns, erau jucăriile sale, păpuşile sale. Mi-a făcut onoarea unei prelegeri, şi am adormit în aburii de malţ.

Roselyn ne-a servit un coniac franţuzesc, orologiul indica mereu aceeaşi oră, eram într-un timp suspendat, într-o altă viaţă. Alex a deschis televizorul, dar nu s-a uitat la el. îl deschidea ca să ştie că mergea şi că vânzătorul nu-şi bătuse joc de el.

— Nimic altceva decât poveşti de gangsteri! O să te pun la adăpost. Un apartament, o „penthousecum nici nu-ţi închipui că există.

Era al unui prieten de-al său, un medic cu mare renume, foarte onorabil.

— Lumina trebuie să fie excelentă acolo, pentru un pictor, fă-mi o listă cu ceea ce-ţi trebuie, şi o să-ţi fac rost şi de lucruri inutile. Lasă-mă câteva zile ca să adun nişte bani, pictează câteva lucrări, o să ştiu să le vând. O să fie foarte comod. Îţi place acest coniac? O să-ţi dau o lădiţă. Ai putea face portretul lui Roselyn? Un Picasso şi un David Stein.

— Ce este un David Stein?

— Nu ştiu. Îmi place misterul. Descurcă-te, vino, o să-ţi arăt hotelul luxos.

Peste două ore, eram sub stele şi un vânt uşor, pe terasa unui imobil din Philadelphia. Nimeni n-ar veni niciodată să mă caute acolo. Era apartamentul unui medic în plină ascensiune, o somitate şi eram protejat de un arsenal ascuns într-o pendulă rustică. Mă simţeam al dracului de bine. Îmi beam ultimul coniac cu siguranţa că nu era cel din urmă. Existau stele într-adevăr frumoase, unele singure, şi altele în armonie cu micile lor surori… Cerul acesta era cu adevărat frumos.

Am visat că eram într-un tunel, mă urmăreau nişte pitici. Eram în patru labe, ca un arici speriat, şi piticii, ticăloşii, alergau cât îi ţineau picioarele în acest tunel fără să-şi plece capul măcar; nu m-au prins. Pentru că în cursa mea pictam lucruri aşa de frumoase pe pereţi că se opreau, le contemplau şi se băteau între ei ca să fixeze preţurile, tarifele. Am ajuns la o răsuflătoare gâfâind şi, ce-i şi mai rău, am dat peste alt circ. Anne-Marie se căsătorea cu Alex şi era aşteptat cineva, martorul, martorul eram eu. M-au scos din tunel. Anne-Marie m-a găsit îmbătrânit, urâţit, urât. Am sărit la ea foarte hotărât s-o sugrum şi a intervenit Alex.

— David, David, mai mult coniac!

Era deasupra mea, în locul stelelor. Cu ochii neliniştiţi şi iritaţi.

— Am pensulele tale, David, tot materialul. Fă-mi-o pe Roselyn. Un Picasso, un Stein, şi un Chagall dacă vrei să mă înveseleşti.

Am început să pictez din nou, maşinal. Rutina. îl

uitasem pe Stone, şi viaţa, necazurile. Asta era drogul meu. Mă îmbătăm de culori. Nu mai aveam nevoie de coniac franţuzesc. Eram deasupra oraşului, departe de lume, vedeam viaţa de la un balcon foarte îndepărtat, lucrurile şi fiinţele, evenimentele acestor ultime zile aveau mai puţină importanţă, mai puţină greutate.

Îmi regăsisem ritmul de viaţă; numai Anne-Marie îmi lipsea. Nu resimţeam în chip prea amar reversul hazardului, precaritatea situaţiei mele materiale. Nu eram grăbit să creez falşi Chagalli, nişte interpretări de Picasso. Mă consacram mie însumi, în toată libertatea.

Pe terasa mea, eram inaccesibil şi fericit. Fericirea soarelui pe mâinile mele, aceea de-a amesteca culorile, de-a asculta notele vesele din *Così fan tutte*, de-a schiţa un nud dintr-o singură trăsătură, de-a uita influenţele lui Matisse sau ale lui Braque, de-a regăsi o anume inocenţă de-a picta, o plăcere de-a mă juca liber.

Alex se ocupa de tot. Stabilise un program, pe care-l respecta. Frigiderul era umplut pentru o lună cu fripturi, legume congelate, îngheţate gigantice, lapte, sucuri de fructe, bourbon. Nu se punea problema să ies în timpul zilei. N-aveam nimic altceva de făcut decât să pictez. Alex, Roselyn şi cei doi puşti ai lor veneau să mă ia seara ca să hoinăresc în oraşul vechi, în cartierele negrilor, foarte populate. Ne ghiftuiam cu tartine în maniera franţuzească. Mă conduceau acasă pe la miezul nopţii dar nu-mi găseam deloc somnul mai înainte de ora trei noaptea.

Eram prizonierul lui Alex, obligatul său. El se extazia în faţa picturilor mele Stein, dar aştepta cu nerăbdare picturile mele de Chagall. Era marca fabricii mele… Mă săturasem până la greaţă de violoniştii naivi, de măgari, de damele cu piept de cântăreţe de operă, de capre zburătoare şi de sate ruseşti… Amplificam opera maestrului şi nenorocirea mi se trăgea de la ingratitudinea lui. Nu puteam picta mai mult de trei Chagall fără întrerupere, trebuia să alternez cu un mic Klee, un Van Dongen, sau un Stein. Dar Alex voia Chagall…

După cincisprezece zile, devenisem un leu în cuşcă.

Libertatea mea era din cele mai condiţionate, supravegheată de Alex, muncă silnică! Chagall forţat! Nu mai voiam să mănânc tartine în manieră franţuzească în cartierul negru din Philadelphia cu un fost mafiot, cu muierea şi cu cei doi plozi ai săi. Aveam nevoie de prezenţa lui Anne-Marie şi de Cecilia, aveam nevoie să mă aşez la volanul unei maşini, aveam nevoie să trăiesc ca toată lumea, şi chiar să trăiesc mai mult.

— Alex, tocmai am terminat acest Picasso, ce crezi despre el?

— E Picasso… Ştii bine ce gândesc eu… Prefer Chagall, e-o nebunie cât de bine se vinde acest tip.

— Gata cu Chagall, Alex. Terminat, Chagall. Mon, Chagall. Şi terminat David Stein, mort David Stein! O să-mi inventez un nume nou. Găseşte-mi repede cinci sau şase mii de dolari, şi o maşină, una mare, în care să mă arunc. O să-mi iau soţia şi puştoaica şi o s-o ştergem spre Est; o să ne refacem viaţa, o să fim pionieri… Vom fi un cuplu tânăr fără probleme, a cărei soţie e însărcinată, şi care se odihneşte…

— Chagallii mergeau foarte bine, totuşi. Am un prieten evreu care-mi propunea o sumă frumoasă ca să-i repictezi tot antreul cu mici rabini sărind şi capre graţioase…

— Nu mai am rabini în rezervă, nici capre… Alex, găseşte-mi ceea ce-ţi cer, şi repede. Mă numesc Philip Gray, sună destul de bine, cred că este universal valabil, nu?

Alex şi-a rotit ochii pe chipu-i micuţ, negricios. A dat din umerii săi ascuţiţi, a aruncat o privire dispreţuitoare spre Picasso, l-a scrutat mai de aproape.

— Ai ratat mâinile, David, fiecare din ele n-are decât patru degete.

— Ei şi? Şi Mickey are doar patru degete… Cel de-al cincilea poţi să ţi-l pui unde vrei tu.

— Eşti un tip josnic, David Stein, sau Phil Gray, cum vrei tu, te respect fiindcă eşti artist, dar eşti un tip josnic.

— Glumeam, Alex, m-ai ajutat într-adevăr foarte mult.

Nu-s un ingrat.

Am deschis uşa şifonierului, i-am arătat doisprezece Chagalli nou-nouţi, strălucitori, nişte rabini halucinaţi, capre cu cinci labe, violonişti acrobaţi… Putea scoate pe ei o mică avere pe lângă nişte orbi nu prea atenţi şi nişte mafioţi excentrici. Apoi i-am arătat senzaţia colecţiei mele, un portret al Roselynei în maniera lui Rubens. Trebuia să vezi lucrurile aşa cum erau, Alex, şi, mai bine, aşa cum ar fi. Am destupat o sticlă de Jack Daniel’s şi i-am servit lui Alex paharul prieteniei. El se uita la portretul lui Roselyn, rotunjimile ei îi plăceau destul de mult. Zâmbea cu ochi trişti.

— Ai zice că-i o madonă, a spus el, o madonă adevărată, seamănă cu mama.

— Şi cu mama mea, trebuie să ne obişnuim cu asta, e la fel pentru toate femeile, într-o zi sau alta seamănă cu asta. E frumos, nu?

— E frumos, dar e trist.

A băut paharul cu bourbon.

— Ce mulţumită o să fie Roselyn.

A plecat visător, s-a întors mândru, la volanul unei maşini Thunderbird mov, cu partea cromată lustruită de un maniac al perfecţiunii, cu interiorul lucrat în piele stil Chippendale de cluburi englezeşti, cu un claxon muzical evocând în mod vag primele paisprezece note din *Imnul bucuriei*. Asta îmi convenea. Alex găsise timp să se schimbe, purta un costum uşor albastru ca cerul, o cămaşă albastră ca cerul, o cravată albastră ca cerul şi pantofi de lac. Nu trecea neobservat, nici maşina de altfel. Puţin îmi păsa. Dimpotrivă. Fotografia mea nu apăruse în niciun ziar. Mă ascunsesem fără alt motiv decât să fac picturi de Chagall.

— Chiar dacă devii celebru, David, n-o să vând niciodată, cu niciun preţ, portretul lui Roselyn. E leit mama. Te-ai distrat bine, dar nu ţi-ai bătut joc de mine.

Era adevărat. Respectasem concepţiile, convingerile artistice şi gusturile lui Alex. Valorau cât altele. Nişte experţi riguroşi se extaziază în faţa unor lucrări

abominabile şi neglijează nişte capodopere clasate drept artă minoră, pompierească, de mâna a doua. Ca şi când un rasol excelent n-ar valora cât un muşchi de vacă mediocru.

Alex m-a îmbrăţişat. Cu paşi înceţi cadenţaţi s-a întors spre Cadillac-ul său. Şi-a trecut mâna prin părul ca pana corbului şi a trecut mai departe.

Am demarat valvârtej. Câteva blocuri mai departe am oprit lângă o cabină telefonică. Strada mirosea bine, un amestec de bere, de catran, de praf şi de iarbă putrezită. Mă simţeam al dracului de liber. Caii maşinii erau liberi şi tumultuoşi. Aveam ceva mai mult de treizeci de ani şi mă vârâsem într-un viespar periculos. Aveam o anume plăcere pentru catastrofe. Ele te ajută să ştii cine eşti, e ca şi cu războiul şi cu dragostea. Situaţii în care trebuie „să rezişti", cum se spune azi. Să rezişti singur. Fără asistenţă. Nici insistenţă. Cea mai bună armă, calmul, o voinţă superioară de-a rezolva rapid şi uşor lucrurile.

Nu sunt un moralist, oricare ar fi cuvintele mele, digresiunile mele; am fost totdeauna în avans. Avangarda. Un curios foarte grăbit. Şi sunt şi astăzi. Toamna anului '89, lumea şi-a schimbat culoarea, cerul şi-a schimbat forma, pictura nu va mai fi niciodată aceeaşi. Se vinde pe rue Montaigne un Picasso – autentic, presupun – cu mii de dolari, sau de yeni. Niciun muzeu nu-l va putea cumpăra. Va ajunge la un colecţionar, un industriaş japonez sau texan. Oare va fi îngropat pentru totdeauna? Nu orice om e artist, dar artistul veritabil are o vocaţie, aceea de-a da mici bucăţi din el, bucăţi de viaţă, la toată lumea, ca Dumnezeu Tatăl şi Fiul. Să-şi împartă masa. Toată lumea e cultivată, chiar şi cel mai mare ignorant, şi cultura are vocaţia şi hrana necesară să alimenteze fiecare viaţă cu o viaţă mai veche şi mai profundă, mai diversă, mai îndepărtată, porcul chinezesc nu ştie nimic de porcul franţuzesc. Primul n-a făcut mai multe stampe decât a construit catedrale cel de-al doilea. Respect porcul, dar îl prefer pe om.

Era ora unsprezece seara, pe ceasul pe care mi-l dăduse Alex. Doctorul Blatt a fost cel care a mormăit la

telefon.

— Nu mai am nevoie de injecţii, doctore, dar spuneţi-i lui Anne-Marie să fie gata.

— Ele dorm.

— Peste o oră şi jumătate, cel mult două ore.

— O să mai răresc injecţiile, aveţi nevoie de Tranxene.

Avea să-mi facă comisionul. Am zburat ca vântul pe autostrăzi. Anne-Marie mă aştepta în umbră. Vile de miliardari. O viaţă de autosatisfacţie şi de frustrare: nicio rigolă nu va mirosi urât vreodată.

Am aruncat tone de bagaje în portbagajul maşinii Thunderbird.

— Unde mergem, de fapt? a întrebat Anne-Marie.

— În concediu, desigur.

— Ce-i cu maşina asta nebună?

— Este a noastră. Rocambolescă. Are patru roţi care nu vor altceva decât să meargă spre vest. Mă urmăreşti?

— Nu gândesc, deci te urmăresc.

Lui Anne-Marie îi plăcea genul ăsta de formule pe care eu le înţelegeam după un anumit timp. Citea mult, şi orice, nişte atracţii ciudate. Într-o zi Descartes, într-alta Chester Himes, a treia Pascal, apoi Dostoievski. În ultimul timp, explora sufletul american printre autori. Nu cred că l-a găsit. Nu ştiu dacă America are un suflet, ca Franţa, Italia sau Rusia. Are o morală, dar nu-i acelaşi lucru. Este o ţară condamnată să-şi caute sufletul. Să-l inventeze, să-l fasoneze. Când ideea, noţiunea de suflet va fi dispărut, America va mai căuta încă. Am mers direct spre California.

După câţiva kilometri, şi ceva mai puţine mile, dar era totuşi aceeaşi distanţă, Anne-Marie m-a întrebat:

— David scumpule, şi banii?

— O să vină, am făcut o afacere cu Alex.

— Iar ai făcut picturi de Chagall?

— Ultimele cartuşe.

Şi apoi am pus muzică. *The more I see you*. Anne-Marie era mândră că-şi păstrase trofee, triumfuri, mantoul ei de panteră – se pare că noi, săraci ingenioşi, şi anumiţi

africani, vând de acum încolo pielea lor unor tăbăcari progresişti, şi că peste vreun an sau doi, se vor găsi, la un anumit preţ, vai, mantouri din piele de om, mai puţin călduroase decât lutrul sau castorul, dar minunate pentru primăvară şi toamnă –, mantoul ei de vizon şi cel de chindia alb sidefiu. Salvase cele trei sute de cravate ale mele şi eu purtam un tricou găurit.

A fost ora când leii merg să se adape… Ne-am oprit la şes, pe câmp, şi „Ruth se întreba nemişcată deschizând ochiul pe jumătate sub văluri care Zeu, care secerător al eternei veri, trecând, aruncase în mod neglijent această seceră de aur pe câmpul stelelor44.

Atunci când leii au fost satisfăcuţi Anne-Marie m-a întrebat:

— O să revedem Franţa?

— O vedem peste tot. Şi peste tot ea ne lipseşte. Chiar în Franţa ar *fi* deja altceva.

— Vom fi deci şi noi alţi oameni? Poate că într-o zi străini unul altuia, despărţiţi?

— Cred că leilor li-e sete încă.

Era un traseu, o şosea superbă. Ca totdeauna în viaţa mea, ca în maşină, mergeam foarte repede, neţinând cont de legi, de prudenţă, şi apoi mă opream, ore întregi, ca să privesc cerul. Anne-Marie mă asculta cu religiozitate, cum se spune, ciudată religie, îi spuneam orice. Inventam nume stelelor pe care nu le cunoşteam. Numele contează atât de puţin. Belfenorme şi Sapristiche, Ventreplume şi Chassemadame. Anne-Marie n-avea mai mult de douăzeci de ani, eu treizeci şi ceva… în jurul nostru lumea nouă. Nu eram decât la câţiva kilometri de New York. Ashbury Park în New Jersey. La vreo sută de metri de mare, o vilă, dălii şi crizanteme. Ultimii trandafiri. Un cămin tipic englezesc. O anumită siguranţă.

ASHBURY PARK

Casele din împrejurimi îşi închiseseră obloanele, era toamnă. Foarte frumos anotimp, calm şi roşcat, un cer de lapte. Ceilalţi vecini erau nişte pensionari fermecaţi de Anne-Marie, de pântecele ei rotund, şi de Cecilia. Am fost invitaţi la toate five o' clockurile, edificând cu ajutorul minciunilor noua noastră raţiune socială, raţiunea noastră de-a trăi, papucii de casă şi confortul şi America profundă. America asta profundă, cu ridurile şi cu ceaiul ei îndulcit, nu ne displăcea. Ne minţeam într-atât încât credeam că vom vedea într-o zi crescând plantele din grădină, Anne-Marie descoperea natura. Voia chiar una sau două pisici, găini, poate câţiva curcani şi era destul de bine să visezi sub cuvertura matlasată.

Viaţa se organiza. Eram la ani lumină distanţă de New York. Sau, mai degrabă, ce importanţă aveau anii, zilele şi săptămânile, lumina nu mai era aceeaşi. Trăiam într-o lumină galbenă şi blândă, aurită, departe de neoanele şi de becurile crude.

Cecilia alerga în urma iepurilor şi aricilor, şi acelor veveriţe tigrate care se căţărau în copaci.

Mă întrebam dacă n-ar fi prea mult să fumez pipă şi să-mi cumpăr o pălărie de tweed împodobită cu pene de fazan. Îmi plăcea să merg singur dimineaţa spre mare, salutând pe unii şi pe alţii, calm şi drept.

— Ce mai faceţi, domnule Gray?

— Dar dumneavoastră, domnule Smith, frumos timp încă, nu-i aşa?

— Frumos timp, domnule Gray, zi bună. Ce mai face soţia dumneavoastră?

O porneam pe unul din digurile lungi care decupau

oceanul. Zgomotul valurilor, râsetele pescăruşilor ce se aruncau pe pântecele peştilor. Ridicau capul. Ciuguleau măruntaiele. Citeam ziarele, nu găseam în ele numele meu. Inspiram ceţurile, mă întrebam dacă pantalonii de catifea nu mă făceau să par puţin mai gras.

M-aş fi instalat pe dig, cu şevaletul, cu pensulele mele, să stau acolo, să pictez pescăruşii, să devin eu însumi un pescăruş şi să râd culegând pântecele alb al peştilor.

Fericirea se află peste tot. Te mângâie sau te arde. Ea lasă pe piele, pe inimă înţepături de insecte, urme, insecta e departe şi înţeapă alţi oameni, îndrăgostiţi sau contemplativi. Am un ochi care contemplă, şi celălalt care caută. Există un dialog între cei doi, mi se pare că-şi vorbesc, ca şi când eu n-aş exista. Adevăratul pictor este fără îndoială un ciclop al cărui ochi unic are aceste două funcţii.

După toţi aceşti ani sunt sigur că acela care nu caută nimic este un animal bun de povară şi de adăpat, şi că acela care nu contemplă are doi ochi în mormânt. Artistul contemplă ceea ce caută.

Ce bine mă simţeam în pantalonii ăştia care mă făceau să par mai gras. Grăsun, le plăceam mai mult moşnegilor din vecini, ei îmi dădeau mai mulţi covrigi, prăjituri uscate, fursecuri făcute în casă. Ghici cine vine la cină? Semănau toţi cu Spencer Tracy. Anne-Marie scormonea frunze moarte cu o greblă rustică. Cecilia se ascundea în frunze. Noi ne ascundeam de noi. Această fericire falsă ne era suficientă. Poate că toate fericile sunt false, amuzante, nu te mai gândeşti atâta la moarte, nici la urmare.

Citeam în ziare că comerţul de artă americană avea să se nască şi în America. Că America era pe marginea prăpastiei, epuizată în Vietnam. Ţara asta stabilă mi se părea a fi un voinic înalt care tocmai a avut prima blenoragie. Cu picioarele acolo, aveam senzaţia că sunt pe un covor rulant fără a şti unde mergea covorul, în mintea mea eram într-un supermarcket, o escrocherie.

Într-o dimineaţă pe când îmi aprindeam pipa şi-mi îndesam pălăria mea de tweed împodobită cu două mici pene de potârniche pe cap am citit în ziar: „S-a deschis o anchetă de marele juriu din New York… Marele juriu a fost reunit ca să hotărască asupra «falşilor Chagalü» care au fost vânduţi de galeria Trianon Inc., situată pe Park Avenue nr. 525, dar n-a putut fi stabilită nicio inculpare. Nu se ştie ce s-a întâmplat cu proprietarul acestei galerii, un englez numit David Stein…”

Uf, uf! Şi eu îl ignoram pe acest englez, David Stein. Perfid Albion. Evrei mârşavi. Mă numeam Philip Gray. Mi-am aprins pipa din nou, şi am ridicat pălăria ca să salut pescăruşii, bună ziua, libertate. Nicio fotografie dea mea în articol. Îmi plac fotografiile, fotografii, albumele şi cărţile, reportajele şi emoţiile violente de viaţă, asta a dat chiar picturii o tentă de interes. Dar pentru vecinii mei preferam acest anonimat, cu pipă şi pălărie de ţăran.

— Alo, Alex, mi-ai vândut Chagallii?

— E bine, e bine, am citit articolul, o să-ţi trimit lovelele. Când o să ai timp, vino să ajustezi puţin talia lui Roselyn, ea consideră că ai reuşit şoldurile, dar ai ratat talia. Şi-apoi faţa, găseşte că seamănă cu mama. David, tabloul ăsta e-un rahat sau mă înşel?

— Alex! Totul e bun. Sărut-o pe Roselyn şi tabloul ei. Plec la Chicago.

La 29 octombrie, la prânz, telefon de la Alex. Îmi trimitea cinci mii de dolari prin *special delivery* (livrare specială).

— Nu mai mult? m-am răzvrătit eu.

— Imposibil. Dac-o să plasez tablourile tale proaste o să meargă mai bine. Aşteaptă. Fii cuminte, individule. Nu pronunţa niciodată numele meu.

— Niciodată, Alex.

Nu l-am revăzut niciodată, nu mi-a lipsit niciodată. Am distrus punţile. Cheile, pământul şi cenuşa, n-a mai existat nimic.

Pentru moment pândeam puşlamaua de telegrafist şi mandatul său.

— Lovelele te-au îmbolnăvit totdeauna, spunea Anne-Marie.

— Deloc, nici nu-mi pasă.

S-a întâmplat aşa cum era prevăzut. Vecinii îşi tundeau peluza, trebuia s-o şterg încetişor. Să-i mâhnesc, să le las pipa mea din rădăcină din iarbă neagră şi pălăria cu pene de păun… Viaţa. Nişte etape. Aveam o poftă nelămurită de-o lume diferită, nu ştiam că toată lumea occidentală voia o lume diferită. Astăzi în faţa pânzei mele îmi spun că după douăzeci şi cinci de ani lumea rusească a urmat această lume diferită.

Întreaga lume se armonizează. Pisicii mele nu-i vine să-şi creadă urechilor. Întreaga lume devine viabilă, un teritoriu viu. Toamna asta a anului ’89 a adus noutăţi de primă importanţă. Innăbuşiţi ultimii cărbuni de ură, oare încotro se va îndrepta dragostea noastră?

— Mi-e frică de asta, ceva se mişcă.

S-o ştergem englezeşte. Familia Pinsherasshole ne spiona puţin. Nişte oameni drăguţi, dar curioşi, trebuia să-i păcălim.

La cea mai mică ocazie deveneam nebun ca un iepure speriat, pe când ar fi trebuit să-mi păstrez calmul, şi sângele rece ca Alex. Dar eu nu făcusem parte din mafie, n-aveam o armurărie secretă într-un orologiu de ţară, aveam o soţie însărcinată, o fetiţă, şi poliţia pe urmele mele. Degeaba era calm cartierul nostru, vitele cu obloanele închise, pensionari zâmbitori, fursecurile şi five o’ clockurile, totul se putea schimba de la un moment la altul, puteam vedea ieşind o droaie de sticleţi în spatele tufişurilor, legăturilor de vreascuri, cuştilor câinilor. Ashbury, nu era un loc sigur, cel care ne închiriase, agentul imobiliar, locuia la treizeci de metri de noi, o plecare precipitată l-ar mira. Chiria era plătită, plus o garanţie, n-ar fi rămas în pagubă, dar s-ar fi alertat, bănuitor. Întregul Ashbury avea să vorbească de tânărul cuplu, cu un copil plecat în grabă şi fără să lase adresa.

— Mă oboseşti tot învârtindu-te, David.

Când au sosit lovelele, eram ca un alcoolic care nu

băuse, am apucat plicul, făcând să foşnească bancnotele sub degetele mele. Nu mă mai învârteam, dansam, un derviş care dansează învârtindu-se; eram într-adevăr nebun. Am privit grădina prin fereastră, viaţa asta oprită, paşnică, stabilită acolo. De ce trebuia să plecăm neîncetat? Nici astăzi nu-i nimic stabil în viaţa mea. Pisica nu doarme decât cu un ochi, şi eu stau numai pe-o fesă, niciodată nu sunt departe de bascheţii mei, gata să sar, să fug, să descopăr altceva.

A sosit taxiul, bagajele erau în antreu. Voluminoase. Simţeam priviri la ferestre, perdelele vecine se mişcau. Am înghesuit valizele, pachetele, în portbagaj, am aruncat puştoaica pe bancheta din spate şi am şters-o iute, Newark, repede!

Şoferul era un negru viguros, care n-avea gât, ceafa era rasă, puţin roz, violetă. Mergea repede, fără să scoată o vorbă. Vremea era frumoasă, o vreme ideală ca să pleci în concediu.

Când am ajuns la Chicago ningea. Ultima oară când fusesem în acest oraş, refuzasem să soldez un Picasso, acum îmi soldam viaţa.

Eram vag deprimat. Zăpada asta, era mai rău ca în Canada. Repede California, spunea Anne-Maria, o să culegem portocale de pe copaci. Îmi vedea confuzia. Aveam în cap nişte circuite dezarticulate. Puteam şedea pe-un scaun ore întregi, sau să deschid televizorul şi să citesc o carte, două cărţi, până la terminarea programelor, puteam râde fără motiv, şi plânge fără motiv. Uneori îmi reveneam şi era şi mai rău. Aveam poftă să pictez, dar îmi tremurau degetele, ochii mi-erau înceţoşaţi, şi n-aveam nicio idee grozavă în cap. Camera noastră de la hotel din Chicago nu era decât o sală de aşteptare. Nici nu ne ostenisem măcar să despachetăm lucrurile. Cecilia se juca pe mochetă cu un elefănţel de pluş. Anne-Marie fredona mereu acelaşi cântec sfâşietor, o melopee, dezlegând cuvinte încrucişate. Mă duceam jos, la chioşc, să cumpăr ziare, pe care le citeam într-un bar, chelneriţa semăna cu Dolly Parton şi un client beat care semăna cu Tom Waits

sărea în spatele tejghelei strigând: Vietnamezii, nişte lepădături! şi plecam cu ziarele, ningea, lunecam până la hotel, era ceva provizoriu, iarăşi, şi eram obosit. Voiam ca asta să înceteze.

CALIFORNIA

San Francisco devenea un oraş mitic, pe vremea aceea, un loc de întâlnire, o răspântie, un mic port adăpostit. Aşa cum aveau să fie Katmandou, Kabul, Goa, Bali, Istanbul… Era un oraş în culori, în pantă, un leagăn. Oamenii mergeau mai încet decât în altă parte şi unii chiar nu mergeau deloc, stăteau acolo, în picioare în colţul unei străzi, în faţa librăriei City Lights de pildă, şi priveau cerul, albastru. Păreau că se hrănesc cu cerul ăsta, că-l sorb cu ochii.

Ştiam bine că noi nu puteam rămâne acolo multă vreme.

Încercam şi eu să mă aşez în colţul unei străzi şi să sorb cerul, îmi intrau furnici în pantofi făcându-mă să plec în altă parte ţopăind.

Anne-Marie era pe punctul de-a naşte, FBI trebuia să ştie asta. Ticăloşii telefonaseră pe la clinici şi spitale. Li se părea inuman ca o micuţă Stein să se poată naşte fără asistenţa unui agent federal, fără îndoială deghizat în moaşă sau în Moş Crăciun.

Am închiriat o casă de lemn galben, pe o coastă de colină. Probabil că această colină s-a zguduit recent, în timpul cutremurului din toamna anului ’89. Poate că acea casă galbenă n-a rezistat, scândurile ei au trosnit şi ele. Am cumpărat o bicicletă şi mi-am propus să slăbesc. Dar cu bicicleta mă duceam direct la băcănia care vindea nişte îngheţate cremoase, nişte creme îngheţate ca nişte

aisberguri, în stare să facă să naufragieze *Titanicul*. Eu nu mă aflam la bordul *Titanicului*, eram *Titanicul*.

Am început din nou să pictez. Dar la Frisco (San Francisco) negustorii nu erau numeroşi. Ei nu se interesau ca la New York sau la Philadelphia de toţi rabinii aceia ruşi şi albaştri.

Văzând-o pe Cecilia pe pragul casei noastre galbene de pe Seward Street am regăsit, puţin, savoarea solului, cu picioarele pe pământ.

Micul goli se întindea la picioarele noastre, am băgat din nou picioarele în mare.

Mi-aduc aminte că, atunci când Anne-Marie mă contraria, făcând o observaţie nepoliticoasă, răspundeam calm, destul de pompos: „Nebunia e aceea care mă conduce”. Sau îl citam pe Saint-John Perse: „Un mare principiu de violenţă ne comanda moravurile”. În fiecare dimineaţă, în faţa oglinzii, aveam întâlnire cu un coş alb, pe care îl rădeam de-aproape. Apoi ascultam Wagner.

Am pictat un Picasso drăguţ, cu o mică dedicaţie, îmi plăcea să imit şi scrisul. Am vândut opera cu cinci sute de dolari. Nu prea mai cunoşteam valoarea banilor. În orice caz, în peste douăzeci de ani, valoarea banilor s-a schimbat. Mai mult sau mai puţin. Mai ales ideea de bani s-a revalorizat.

Cinci sute de dolari era puţin, o şmecherie să te laşi prins, o mărturie a falsului. Negustorul se numea Remi. Nu-l interesa decât un profit imediat, ca să-şi cumpere marijuana. Pe vremea aceea, drogurile nu circulau în mod deschis. Beatnicii fumau haşiş, marijuana, se drogau cu LSD, cu acid, planând într-o lume de vis. În prezent te dopezi, îţi injectezi stupefiante, ca să fii performant sau criminal, cocaină şi *crack*.

— David, am impresia că-i sfârşitul lumii, a spus Anne-Marie.

Cerul era de-a dreptul mov, cu nişte fisuri verzi.

Ceva mai târziu, la ora cinci dimineaţa, a avut primele dureri. Frisco era în *fog*. 29 noiembrie 1966. Am dus-o pe soţia mea la Children’s Hospital.

Aveam un mic *deal* cu acest Remi. îi promisesem un mic Picasso superb, pe care îl terminam de uscat la lampă.

A sunat telefonul, aveam un fiu. Ascultam o nocturnă, fiul se numea Frederic.

Am lichidat, am golit, o sticlă de şampanie singur, ca să sărbătoresc. Am luat un taxi ca s-o sărut pe mamă şi pe fiu. Eram încă beat şi nebun. Într-un stat aproape de Ohio. Cu capul gol.

Întorcându-mă acasă soarele alunga ceaţa în spatele maşinii. Cred că eram mai degrabă mulţumit.

Am băut o altă sticlă de şampanie şi m-am dus la Remi.

— Bună ziua, David (cu un ton îngheţat).

El nu mă cunoştea decât sub numele de Philip Gray.

N-a vrut Picasso-ul meu, nu mai voiam să i-l vând, era bine. Am închiriat un Oldsmobile albastru, ca să plec la Los Angeles. Acest Remi semăna într-adevăr cu un merlan pe o grămadă de gheaţă.

La Los Angeles, era altfel. Câteva zile fastuoase, într-un hotel de lux. Am dat gata toată agoniseala noastră. Nu mai manipulam decât monedă falsă, tablouri false, prieteni falşi. Alergam. Am închiriat o fermecătoare casă roz. Cinam la Dino sau la Frescati. Frumoasă viaţă, dar cinele se terminau în război cu toate armele de apărare şi de atac. Ne certam.

Această casă roz era un lux nemaipomenit, o haciendă pe înălţimi, pe Beverly Hills Drive, Los Angeles era imens, eram *sale* (în siguranţă), teafăr şi nevătămat. N-aveam să-mi fac griji. Aveam din nou scolopendra matinală în burtă şi nişte vâjâieli în urechea stângă. N-aveam să-mi fac griji, să trag pe dreapta…

Mi-am instalat materialul şi am început din nou şmecheria. Nişte Chagall şi nişte Picasso. Evitam galeria Otto-Peris, prea celebră, nu eram decât un vânzător în mare grabă, un tip care plasează cărţi poştale suedeze. Derivă. Mi s-a întâmplat să vomit în ultimă instanţă în closete publice gândindu-mă la asta. Viaţa mea. Nu mă interesam nicio clipă de puştiul meu, nici de soţia mea.

Uitasem existenţa fiicei mele. Scrutam fineţea perilor de le pensulele mele.

Anne-Marie s-a pus pe picioare, vindea tablourile mele proaste, în galerii modeste, inculte. Puţin îmi păsa de asta. Aveam nevoie de bani, să plecăm iarăşi, să ne înecăm acolo, mai departe decât acel Scwab's drugstore.

Majoritatea timpului eram de neînvins, cavaler şi cavaleresc. Aduceam cadouri pentru familie.

— Ţi-ai văzut sprâncenele? Semeni cu un drac!

Ne certam, plecam în baruri unde găseam sâni mari.

Mă întorceam totuşi, terminat. Dărâmat. Anne-Marie dezlega cuvinte încrucişate în pat.

— O să părăsim totul, spuneam, o să lăsăm totul aici, s-a terminat. Ei nu ne vor găsi niciodată. Acumulez, milioane, crede-mă. Îmi rafinez pictura mea. Am chef să-ţi fac portretul.

Făceam dragoste cu ea, asta-i bine, poate că mai bine, dar la îndemâna primului client. Totul e la îndemână, fără îndoială. E suficient să te urci pe taburetul invizibil şi să vezi realitatea oblic, s-o decupezi în felii de salam. Arta se practică cu toporul, o treabă de măcelar, de spintecător. Se scot măruntaiele din realitate. Oamenii care vorbesc despre ea n-ar pune degetele în ea. Arta e murdară.

Anne-Marie spunea contrariul, îi citam nişte fraze: „Watteau se sinchiseşte prea puţin de originalitate; se sinchiseşte prea puţin de unde-i vin ideile. Îşi ia ce-i trebuie unde găseşte… În mansarda lui de pe Pont Notredame, îşi câştigă existenţa pictând nişte falşi Teniers şi nişte falşi Gerard Dou…"

Cine-s băieţii ăştia? Nişte publicitari ai epocii? Nişte stele căzătoare, care au şters-o englezeşte?… Ieşeam totuşi puţin între două certuri. La Frescati. Ne făcusem chiar prieteni, relaţii.

— Phil, mă întreba Sam, de ce soţia ta îţi spune David? De ce te uiţi tot timpul în urma ta? De ce apuci cuţitul de cum se apropie chelnerul?

Şi el râdea. Eu nu. Eu mă uitam la Anne-Marie, gata să plece, apoi râdeam politicos. Mă înecam cu o măslină.

Mă simţeam din ce în ce mai rău, sufocat.

Eram legănat tot timpul ca o pirogă în vâltoarea fluviului, care o cară spre cataracte. Într-o zi bine, în cealaltă rău. Chiar pictura era un refugiu şi o distrugere, mă îndepărtez de oameni, dar şi de Anne-Marie, de puştii mei, apoi trebuia să vinzi falsurile, cădeam din nou în business, în trafic, în pericole. Existau şi zile fericite, reuşeam să mă smulg temerilor mele.

Aveam prieteni, dintre care mulţi actori – Burt Lancaster, de pildă, adesea la masa noastră – şi ca şi actorii aceia jucam un rol, foarte american, cel al soţului model, fericit, decorator în concediu, îndrăgostit de California şi hotărât să mă instalez aici pe un termen mai lung sau mai scurt. Nu credeam nimic dintr-asta, într-adevăr nimic, eram pe un tobogan bine săpunit care nu cunoştea decât un punct de cădere.

Anne-Marie se ocupa de copil, ridicând uneori încetişor capul spre mine, care fumam cu ochii în gol, imobil în mijlocul încăperii. Răspundeam zâmbetului ei, nu ne spuneam nimic, ştiind totul.

Am hotărât să mă las în grija lui Alex. El făcuse parte din mafie, asta mă liniştea. Voiam să obţin repede paşapoarte false americane, pentru Mr. & Mrs. Philip Harcourt şi cei doi copii ai lor, cu orice preţ. Reuşisem câteva *deals*-uri drăguţe, cu riscuri mari în nişte galerii importante. Chiar Anne-Marie, Anne Gray, a vândut câţiva Cocteau unei galerii de pe Santa Monica Boulevard. Contul nostru de la bancă îşi revenea, dar încă era la strâmtoare.

Voiam să coborâm spre Mexic. Acolo, cu banii economisiţi, am putea respira puţin, dacă o permitea căldura. La urma urmelor, ne îndreptam spre iarnă. Ceaţa, *smogul*, acoperea oraşul. O poluare serioasă. În Mexic ar fi altfel, am avea o a doua piele, o peliculă de sudoare şi de praf, în umbra haciendelor, dedesubtul vulcanului.

În cele din urmă am uitat de urmăritorii mei, coşmarurile mele au încetat, eram invulnerabil. Adică ieşeam din febrilitatea amărâtă, ca să dau în exagerarea megalomaniacă. Mă umflam şi mă dezumflam de la o zi la

alta.

Distinct attorney Jo Stone pusese să se telefoneze la toate maternităţile din California. Voia să ştie dacă văzuseră o femeie gata să nască, de vreo douăzeci, douăzeci şi trei de ani, brună, tip uşor asiatic, cu un frumos accent franţuzesc, declarată sub numele de Stein sau orice alt nume de altfel.

Precum măgarul protejându-l pe Iisus, conducerea de la Children's Hospital din San în neisco a declarat că nu ştia nimic despre povestea asta, şi că n-avea nimic a face cu poliţia din New York. Oare nu era California o ţară a făgăduinţei? Probabil că Stone pusese receptorul aparatului modern de telefon la loc, fără să se descurajeze, nu era grăbit. Probabil că Barrett băuse bourbon şi făcuse un alt număr de telefon, plecându-şi fruntea de catâr irlandez.

Ei contau pe-o imprudenţă din partea mea. Atunci când nu poţi să-i pui piedică hoţului, aştepţi să calce pe şireturile sale desfăcute. Hoţii au nişte comportări freudiene, ca toată lumea, săvârşesc greşeli.

Degeaba îmi schimbasem numele, nu-mi schimbam comportarea. Eram Michael şi Arme Harcourt, de acum înainte, şi Frederic a fost înregistrat la spital cu acest nume. Dar fie eram Stein, Gray, sau Harcourt, pictam mereu Chagall şi Picasso, trebuia să trăim şi să încălzim laptele copilului.

În 23 ianuarie 1967 mă sculasem devreme şi bine dispus, era o zi de bună dispoziţie. Era frumos şi senin, nu era unul din cerurile acelea difuze de iarnă în care soarele nici nu pare rotund, nici măcar galben, în care soarele n-are culoare. Mă apucasem să pictez aşteptând să se trezească Anne-Marie, nişte guaşe mici, şi nişte Marie Laurencin foarte delicate şi puţin afectate, cum mi se întâmpla să fac atunci când eram cu adevărat nepăsător şi relaxat.

Mă întindeam pe scaunul meu căscând. Beam cafea foarte neagră. Anne-Marie a venit în spatele meu să-mi pună palmele pe ochi, Cecilia s-a agăţat de pulpele mele.

M-am eliberat prea brutal.

— M-aţi speriat, iertare.

Telefonul a sunat după-amiază, a răspuns Anne-Marie, ca întotdeauna. Din livingul, vast şi luminos, ale cărui uşiferestre se deschideau spre piscina goală, a strigat:

— E Alex!

Încă o dată soneria telefonului, urletul lui Anne-Marie m-au şocat, acum tremuram ca o frunză, cuburile de gheaţă se loveau în paharul meu.

— Vei avea paşapoartele săptămâna viitoare, îi spune Alex, cu vocea calmă, sigură, profesională.

Am închis telefonul modern, mai puţin satisfăcut decât aş fi crezut. Săptămâna viitoare… Asta nu însemna nimic pentru mine, trăiam cu adevărat de pe o zi pe alta. Şi apoi, aici sau acolo… Poate că eram obosit, ajunsesem la capătul tăvălugului… Nu ştiam nimic despre Mexic… Oare copiii mei au să vorbească spaniola? să se îndoape cu *tortillas*?

— Era Alex, îi spun lui Anne-Marie, vom avea paşapoartele peste opt zile.

Ea a fost mai fericită decât mine, apoi a observat tulburarea mea şi m-a strâns în braţele ei plăpânde şi totuşi puternice.

Am deschis o sticlă de şampanie pentru cină, să sărbătorim vestea, noul exod… Am promis să mă pun pe lucru serios. „Lucrul meu, pictura mea” odată ajunşi acolo, nici măcar nu ştiam unde, sub cactuşi… Aveam în spate zidul închisorii, în faţa mea deşertul. Nici nu vedeam măcar că trăiam într-o vilă luxoasă, hollywoodiană, cu o piscină goală şi robinete care nu se închideau bine. Am avut poftă să pictez imediat, şampania mă scosese din toropeala mea morocănoasă. Anne-Marie s-a dus să-i culce pe copii.

— Am să citesc puţin, spune, te aştept…

Ar fi trebuit să mă duc după ea, să trimit pictura la dracu’, s-o strâng pe soţia mea în braţe, să-i smulg cartea, veşmintele, s-o arunc pe pat şi să dispar în trupul ei.

Pictam în bucătărie – adesea locul meu favorit – un Laurencin enigmatic, o tânără femeie, era plăcut şi mi-am servit un pahar de vin rece. Închisesem uşa de la intrare cu zăvorul, pusesem lanţul de siguranţă. Cu toate astea nu mă temeam de hoţi.

Pe pick-up, sonata pentru clarinet şi pian, opus 120 de Brahms.

Mi se pare că purtam o cămaşă înflorată, descheiată peste un şort pătat de culori.

Încă o dată eram în intimitatea mea, departe de tot, vinul şi muzica intrau în mine, şi pictura ieşea din mine, era o mişcare organică.

Doi bărbaţi în spatele geamurilor mă priveau pictând.

Ei au spart vraja. Au sunat la intrare, corecţi dar grăbiţi, au făcut să sară zăvorul, Anne-Marie ţâşnise, scoasă din lectura ei, din visurile ei mexicane, au tăiat lanţul de siguranţă, au năpădit în vestibul.

— Gata cu joaca, David, cunoaştem muzica.

— Şi pictura?…

Nu eram surprins, nu tremuram ca frunza şi cuburile de gheaţă nu mai se loveau în paharul meu. Am adăugat o tuşă la Marie Laurencin. Cei doi sticleţi erau mai degrabă înalţi şi subţiri, ar fi putut fi nişte mormoni veniţi să mă evaghelizeze în mod cert, ei erau gata să mă creştineze. I-am zâmbit uşor lui Anne-Marie care-şi muşca pumnii.

— Patru luni de amânare, Anne-Marie, e ceva…

Am terminat pălăria doamnei de pe şevalet. M-am gândit chiar că Anne-Marie ar putea s-o livreze comanditarului dacă tabloul nu era confiscat.

— Cum m-aţi prins? am întrebat politicos.

— Gusturile dumitale pentru lux, David, mai ales maşinile… Peste tot pe unde aţi trecut ai închiriat limuzine cu şofer şi tot restul, s-au urmărit maşinile, sau mai degrabă s-a telefonat la garajele care închiriau. Data viitoare să iei autobuzul.

— Voiam să mă amuz puţin, înţelegeţi băieţi, să mă distrez… Dădusem lovitura… Ştiţi ce spunea Nick grecul? în viaţă e important să câştigi un pariu, şi cel mai

important e să-l pierzi. Să ştii să-l pierzi. O să-mi puneţi cătuşele?

— O să faci pe prostul?

Am dat din umeri. M-am ridicat în fine de pe taburetul meu şi am luat-o în braţe pe Anne-Marie.

— Nu risc scaunul electric, scumpo.

— Dar ce-o să fac eu? (Plângea încetişor, fără nervozitate, trist).

— New York-ul a cerut extrădarea?

— Totul va fi în ordine peste câteva zile. Până atunci, dumneata vei putea dormi la închisoarea din Los Angeles. Pregăteşte-ţi valiza. Un smoking nu-i necesar.

Mi-aduc aminte că cel mai tânăr dintre sticleţi se uita la soţia mea cu senzualitate. Am propus un whisky celor prezenţi, mai ales pentru a o reconforta pe Anne-Marie; cei doi sticleţi au refuzat politicos, erau în serviciu.

— Dumneata faci asta? a întrebat cel mai bătrân arătând tabloul agăţat pe şevalet.

— Nu, Marie Laurencin, eu nu-s decât un intermediai.

— Asta ni s-a şi spus, o să ne vorbeşti despre această Marie.

Mă văzuseră pictând, dar nu credeau că eram falsificatorul, nu eram decât un vânzător de falsuri. Un negustor, un escroc. Nu un artist. Pentru ei, artiştii dormeau pe plajă şi vindeau artizanatul lor turiştilor, nu circulau în limuzine cu şofer stilat şi mănuşi de culoarea untului... Cred că Anne-Marie, dacă reacţiona, mai putea vinde câteva piese, să recupereze banii din contul de la bancă.

— Dumneavoastră mă duceţi înapoi la New York?

— Noi suntem de la New York. Te vom însoţi.

— Poate că dumneavoastră o să-mi daţi drumul. E vorba de-o eroare.

Credeam c-o să izbunesc în râs, dar au izbucnit ei înaintea mea.

— Cum e vremea la New York?

— *Pretty bad*, mai degrabă proastă, mai ales pentru

tine.

Iarăşi am dat din umeri.

M-am îmbrăcat pentru noapte, pentru închisoare, am sărutat copiii, cu tristeţe dar cu încredere, nişte copii liberi, apoi am îmbrăţişat-o îndelung pe Anne-Marie, pe mâine, vino să mă vezi, nu eşti supărată pe mine?

— Nu mă lăsa, David, nu mă lăsa singură.

Când am ieşit între cei doi poliţişti am ridicat ochii spre cer, nu erau stele pe el. M-am întors spre uşă, dar

Anne-Marie o şi închisese, am auzit-o hohotind, apoi hohotul de plâns s-a transformat într-un ţipăt răguşit şi lung, şi probabil c-a aruncat cu ceva în perete, acel ceva s-a spart, şi apoi n-a mai fost decât liniştea, peste tot, şi cerul ăsta gol. M-a cuprins un frison scurt şi violent, ca un fulger. Un poliţist m-a împins încet către maşină.

Câteva formalităţi conform obiceiului, şi confortul rudimentar al închisorii municipale. Aş fi putut fi satisfăcut deocamdată, dacă eram singur cu câteva cărţi şi nişte pensule, aş fi împodobit decorul cu fresce mauritaniene sau chagallesce… Dar nu eram singur, şi când am fredonat *sotto voce* ultimele măsuri ale clarinetului sonatei de Brahms, mi s-a ordonat ferm *„shut up”*. Taci din gură. Închidere, cortina. S-a sfârşit comedia, *commedia dell’arte*.

Chiar de a doua zi de dimineaţă, au început plictiselile administrative. Cei doi poliţişti din New York au făcut o convenţie cu mine.

— Am făcut cerere de extrădare de la stat la stat, asta-i legea, hârţoaga asta, dar ştii foarte bine că va fi acordată imediat. Desigur că poţi să ceri să vezi un avocat aici, să tergiversezi, să cauţi nod în papură, dar n-o să-l găseşti, tot ce-ai să găseşti va fi lighioana aceea bătrână, numită Jo Stone, care o să-ţi facă o mulţime de necazuri. Nu vrei să ai necazuri, David?

Nu erau amabili. Evadarea mea de la New York îi necăjise grozav. Nu mai semănau deloc cu doi mormoni înalţi, fericiţi că au cules un porumbel pentru capela lor, ci cu doi sticleţi irlandezi blond-roşcovani şi prost bărbieriţi, care erau ocărâţi întruna de la escapada mea de acum

patru luni. La urma urmelor nu eram un tip din mafie, ci doar un negustor de tablouri, cu unghiile îngrijite şi ducând o viaţă boemă confortabilă… Un rahat, un nimic. Nu eram din lumea lor. Cred că nu mă iubeau deloc. Ieri se prefăcuseră faţă de Anne-Marie şi tricoul ei mulat. Se terminase.

— Cred că o cauţiune mică o să aranjeze totul, spun calm, suntem în America, nu?

— Ei, drace. În America, David, o să ţi se ceară o „cauţiune mică" de cincizeci de mii de dolari. Ai atât la tine?

Suma era exagerată, în anii '60. Îşi băteau joc de mine. În plus, aici nu cunoşteam niciun avocat.

Anne-Marie a găsit unul în paginile galbene ale căi; fi de telefon. El era gata să refuze extrădarea. Asta mi-a spus Anne-Marie după-masa. Avusesem timp să mă hotărăsc.

— Nu. Să ne întoarcem la New York. Prietenii noştri ne vor apăra. Fă valizele, scoate tot ce poţi de la bancă. Vinde tablourile.

Probabil că Anne-Marie nu dormise prea mult.

— Crezi că la New York o să putem găsi cincizeci de mii de dolari? asta cer ei drept cauţiune pentru mine. Crezi c-o să te poţi descurca?

A căscat ochii şi a izbucnit în hohote de plâns.

— Eşti un monstru, ai un tupeu colosal… Cum poţi să-mi ceri asta! Ştii bine că nu-i am… Şi crezi într-adevăr că mai avem prieteni la New York…

— Sună-l pe Ed Fodor. Dacă banca îţi face greutăţi ca să scoţi banii, el o să-ţi împrumute. Nu te necăji, scumpo. Ne întoarcem la New York.

Era aşa de tulburată că a uitat să mă sărute la plecare. Aveam să-mi negociez întoarcerea. Voiam că Anne-Marie şi copiii să călătorească împreună cu mine, în fine, cu noi, îngerii mei păzitori şi eu. În clasa întâi. Astea erau condiţiile mele, la urma urmelor eram *fair-play*. Nu eram un mic mafioso care pune în mişcare nişte relaţii veroase, un gangster care-şi negociază drepturile, ci un gentleman care ar dori o mică favoare… Refuzată

favoarea. Gentleman pe dracu’. Anne-Marie n-avea decât să se descurce ca să se întoarcă la New York cu propriile ei aripi, dacă mai avea aripi şi voia să se întoarcă la New York.

— Las-o să-şi trăiască viaţa la Los Angeles, spune tânărul sticlete, va putea face cinema, tu eşti scos de pe afiş.

Nu-mi plăcea zâmbetul lui, al acelui tânăr sticlete; avea o bucată de gumă de mestecat blocată între cele două palete care-i serveau drept incisivi.

M-am întors totuşi la New York în clasa întâi, cu şampanie şi icre negre din Iran. N-aveam cătuşele. Am cules câteva informaţii despre cazul meu, voiam să ştiu în mod special dacă cei de la Biroul de Imigrare se interesau de mine. În aparenţă nu era nimic şi judecătorul Stone nu se interesa decât de originea falselor tablouri, de falsificatori, de filieră. Cei doi sticleţi uitaseră chiar că mă văzuseră pictând. Probabil că acel Marie Laurencin li se păruse o operă dulceagă, o lucrare de doamnă, aşa cum poate face duminica un estet cretin de genul meu.

NEW YORK

Întoarcerea la New York a fost plăcută, fără turbulenţe, un pilot în avion, şi chiar scurta vijelie de zăpadă topită care biciuia pista de pe Aeroportul Kennedy nu ne-a stricat buna dispoziţie care domnea la bord, mai ales în mica noastră echipă. Ei erau mulţumiţi de captura lor, la urma urmelor, şi eu eram sigur c-o să scap. Nu făcusem nimic rău, afară de faptul că rasolisem câţiva Chagall, poate, şi închiriasem nişte limuzine de lux. Aveam un pardesiu bun pentru iarnă, dar New York nu însemna numai iama, era şi brutalitatea asta neaşteptată, tăria pumnilor sticleţilor mei mai sigură decât nişte cătuşe, şi

modul de-a mă arunca pe bancheta din spate a unei maşini a poliţiei ce aştepta, care a demarat cu toate sirenele urlând spre oraş. Perdea de ploaie amestecată cu ninsoare, gri murdar, oraş creat de fantome încremenite.

La sud de Manhattan, biroul judecătorului, la ultimul etaj al palatului de justiţie. Câteva etaje mai jos, închisoarea, acel *tombs* (penitenciarul din New York), mormântul.

Amprente digitale, fotografii de identitate judiciară, redevenisem David Stein. Singura consolare era faptul că încă nu mă descoperiseră ca imigrant clandestin. Eram în afara legii, dar un om în afara legii relativ legal, legitim, de aici.

Atunci am cunoscut mai bine cele două persoane care au fost mari şi tari peste viaţa mea câteva luni, câţiva ani. Judecătorul Joseph Stone şi asistentul său, Nick Barrett, vulturul şi bizonul. Vulturul nu se apropia de mine mai mult decât la trei metri, dar ochii lui mă străpungeau. Bizonul avea un trup imens, o sută de kilograme musculoase, aproape doi metri, un păr roşu pe toată suprafaţa trupului, şi o voce firavă de copil timid. Mi-a spus la ureche:

— Noi doi nu ne mai despărţim.

Anne-Marie călătorise în clasă turist, într-un avion prost datorită unui bilet plătit de Ed Fodor. Avusesem timp s-o văd la aeroportul din Los Angeles, o sfătuisem să găsească rapid cele cincizeci de mii de dolari pentru cauţiune. Ea bâlbâise ceva, tulburată.

Intram într-un univers fără ea, fără femei, nici copii. Cuvinte dure, oameni duri, ziduri. Nu ştiam cu adevărat ce erau zidurile, mai ales atunci când zidurile sunt nişte oameni. Nişte ziduri care n-au urechi, uneori, sau care au prea multe. Nişte ziduri care se prăbuşesc sau se toarnă în alte ziduri. Nişte labirinturi. Şi apoi gratiile, coridoarele, ţipetele, vorbitorul. Trebuia să devin destul de uşor ca să nu ating pământul, destul de uşor, de nebun, de escroc ca să trec prin ziduri. Cum aşteptam în anticamera judecătorului Stone, mi-am adus aminte această mică

poveste chinezească. În China seniorilor războiului un pictor a fost condamnat la moarte, el urma să fie spânzurat de gât, fără brutalitate, degetele cele mari de la picioare menţinându-i greutatea trupului. Atunci când degetele cele mari de la picioare n-ar mai fi putut suporta greutatea asta, funia ar fi preluat greutatea. Pictorul a fost închis într-o celulă şi s-a făcut aşa cum se prevăzuse. Noaptea, pictorul a desenat pe nisipul închisorii, cu degetele cele mari de la picioare, nişte şoareci, şi i-a desenat în noaptea aceea aşa de bine că şoarecii i s-au căţărat pe picioare, pe tors şi pe umeri, şi au ronţăit funia. Pictorul a putut să fugă. A luat şoarecii cu el.

Pliscul judecătorului-vultur s-a agitat, manifestând oarecare veselie. Un vultur cu ochi negri. Aceştia se aprindeau, se stingeau. Am preferat să-l privesc pe Barrett, bizonul roşcat. El a gâfâit cu ochii pe jumătate închişi, ca Sfânta Tereza în extaz. Stone şi-a aprins ochii. Barett a ieşit.

— Stein, David Stein, a spus încet Stone fixându-mă, ai răspuns în fine invitaţiei mele. Cred că o să ne înţelegem, adică, cred că am multe de auzit de la dumneata. Cunosc prea puţin pictura.

— Asta cere timp.

— Nu numai că am tot timpul, dar îl am şi pe al dumitale.

Biroul nu era mare, fără a fi totuşi cât un dulap în perete. Mi-aduc aminte că în stradă era o manifestaţie, în acea primă zi, aşa-zişii Black Panthers. Judecătorul Stone s-a strâmbat. Şi-a întors ochii spre fereastră. Eu mă uitam în jurul meu. Patru scaune, un birou metalic verzuliu, trei dulapuri în perete pentru dosare. Regatul acestui mic vultur uscăţiv.

— Stein, Stein, a repetat, dumneata eşti evreu?

— Da, spun cu neruşinare, fixând pliscul coroiat al judecătorului.

— De unde?

— De peste tot, nu? Rusia, Polonia, Egipt, Franţa, Anglia…

— Eu din Rusia, ca Chagall, dumneata îl cunoşti pe Chagall, nu?

— Mai bine decât mă cunoaşte el pe mine.

Manifestanţii de pe trotuar strigau tot mai multe lozinci. Voiau într-adevăr ceva.

— Vor un primar negru, a spus judecătorul. îl vor avea într-o zi sau alta. Italienii vor avea un primar italian. Noi vom avea un primar evreu. Spun asta la întâmplare, dar aşa-i. Spune-mi, David, soţia dumitale a luat contact cu un avocat foarte celebru.

Am îngheţat. Tonul lui era de gheaţă, ochii de oţel. Nasul lui părea o sabie din acelaşi metal, gata să-mi taie mâinile la cea mai mică minciună, la cea mai neînsemnată păcăleală.

— Nu ştiam. Ea e liberă.

— Bailey, ciudată alegere, e poate cel mai mare avocat criminalist din Statele Unite. Dumneata ai omorât pe cineva?...

Anne-Marie acţionase repede. Şi prost. În mod spontan apelase la ceea ce era mai bun. Cel mai bun, *the best*, cel mai rău şi flop (prăbuşirea). Bailey apărase de curând doi ucigaşi ticăloşi şi pledase pentru o crimă pasională din cele mai atroce, mai târziu avea s-o apere pe Patty Hearst, moştenitoarea răpită, o inteligenţă reconvertită în extorcările Armatei symbioneze de eliberare, sau ceva de genul ăsta nu prea ortodox... Alegerea era neavenită. L-aş fi preferat pe Spencer Tracy sau pe Charles Laughton. Nişte maeştri ai marelui joc, ai jocului dublu, nu nişte luptători pentru o cauză pierdută ai baroului.

— Un asemenea avocat costă scump, nu? a întrebat Stone scoţându-şi ochelarii. Ce ai dumneata să-ţi reproşezi? Chiar să-mi reproşezi mie? Te consult pe dumneata pentru o convorbire, o documentare, dacă îndrăznesc să spun aşa, şi dumneata arunci în picioarele scaunului meu un tip a cărui cravată valorează cât chiria mea lunară. Nu-i elegant.

Îşi bătea joc de mine. Ştia sigur că Anne-Marie,

înnebunită, comisese o eroare tactică şi mă supunea unui test. Mă sâcâia. Făcea pe brutalul.

— Spune dumneata totul acum, sau, dacă dumneata ai de spus mai mult, spune încet, pe episoade, dumneata nu spui mare lucru dar compania dumitale nu mi-e neplăcută.

Îţi plac macaroanele italieneşti? Dar acele pizza foarte rotunde şi umflate? Dar chianti? Hai să mergem să mâncăm ceva. Cred că manifestaţia s-a terminat, astea-s ca ploile mici. Şi apoi, desigur, într-o zi, furtuna. Cred că e ziua cu *osso bucco*[14]. Îţi place?

— Nu ştiu pe unde se iese de aici…

— Ştiu eu.

Judecătorul Stone s-a ridicat, era mic, puţin adus de spate, dar mai ales avea nişte picioare arcuite în mod ciudat, ca Louis Jouvet în filmul *Quai des Orfèvres*. Era ţeapăn, înţepenit de statul pe scaun, ca anchilozat. A îmbrăcat un palton urât gri, şi şi-a pus în jurul gâtului subţire, gol, o eşarfă groasă, aspră, ecosez. Fără îndoială că se temea pentru nasul său lung. Se temea să nu-şi piardă flerul. A evitat ascensorul, fie să facă puţin exerciţiu, fie ca să mă facă să vizitez casa. Nu eram decât puţin surprins de amabilităţile astea. Ca orice om sigur de el nu ezitam deloc.

Era o scară mare de marmură falsă, murdară şi plină de oameni grăbiţi lovindu-se de cei care-şi pierdeau timpul pe acolo, de palavragii. O trupă de mamuţi a coborât repede în spatele nostru, dar nu era decât Barrett. Purta o canadiană ciudată cu cingătoare în talie, dar n-avea nici chingă, nici talie. Stone nici nu se clintise. Era convins de agilitatea lui Barrett, aşa cum am fost şi eu mai târziu, convins că cele o sută de kilograme se puteau aşeza pe urmărul său ascuţit fără să-l deformeze. Barrett avea o fineţe pe care nu i-o cunoşteam pe atunci. Stone era ascuţit, colţuros, sucit, altceva. În holul de la intrare mă simţeam liber. „Un om liber, a scris Paul Morand în legătură cu Céline, se recunoaşte după cum sfârşeşte în

14 Un fel de tocană de viţel (N. Tr.)

închisoare”. Aveam să petrec în ea aproape cinci ani… Am fost lipsit de libertate, mi-am făurit o alta, poate falsă, poate şi mai liberă încă, în gând, vis, şi altele de genul ăsta…

Restaurantul italian nu era o speluncă ordinară *olive oii* şi miros de transpiraţie, aşa cum mă temeam. Un loc unde se putea veni fără cravată cu condiţia să ai o cămaşă curată. Stone cunoştea pe toată lumea, sau, mai degrabă, toată lumea îl cunoştea pe judecător. El a mers cu ochii închişi până la masa lui. S-a aşezat şi n-a comandat. Judecătorului nu-i plăcea să comande, îi era suficient să fie servit, ştia să aştepte. Trufe albe, *osso bucco*.

— Dumneata eşti un tip ciudat, Stein, mi-a spus, într-adevăr, un tip ciudat. Ai o soţie drăguţă. E asiatică? Vom avea şi un primar asiatic, fără îndoială. Barrett, evreica aceea tăiase cu adevărat limba fiului său ca să nu vorbească idiş, în cazul arestării evreilor de către nazişti? Da? Cine picta pentru dumneata, Stein? Sau, dumneata pentru cine revindeai? Ce-i încurcătura asta? Mafia? Ce pot înţelege din Chagall sicilienii ăştia rustici? Dumneata amestecat în treburile Siciliei, dumneata? Un evreu rus ca mine? Eşti unul din ticăloşii ăia mărunţi? *Osso bucco* e destul de gustos? Puţin cam fraged, poate că prea…

Nu mă atingeam aproape de nimic. *Osso bucco* avea să-mi sară prin gură, pe limbă, să-mi zgârie cerul gurii, să mă determine să fac cele mai agreabile mărturisiri. Confidenţele între gorgonzola şi *suppa inglese*.

— Dumneata nu spui mare lucru…

— Oboseala, dezrădăcinarea, domnule judecător.

— Am văzut notele dumitale de plată de la bar, uluitoare, şi dumneata nu bei nimic. N-ai încredere în mine, în alcool, sau poate că în dumneata?

— Sunt puţin cam dezgustat de împrejurări, domnule judecător. Găsesc dejunul ăsta delicios. Atât de pitoresc. Mi se pare că sunt în Italia. Cunoaşteţi Italia?

— N-am pus niciodată piciorul acolo. Vaticanul ar fi ţinut de Mafia. Cum poţi fi atât de creştin, atât de cretin. Oare cuvintele au aceeaşi origine?

— Cuvintele au mai puţină origine şi mai multe destinaţii, e la fel ca pictura, ca arta în general, aceasta e prima noastră lecţie, domnule judecător.

— Dumneata îmi placi, Stein, cred c-o să te păstrez mult timp. Barrett, ce părere ai despre asta? Dumneata gândeşti uneori, Barrett?

— Numai în afara orelor de serviciu, domnule judecător.

— Îmi place mai mult aşa.

Faţa de masă avea mici carouri roşii şi albe. La fel şi perdelele, şi şorţul chelneriţelor. Era curat, în tot cazul, şi am servit în cele din urmă, chiar dacă mâncarea aproape se răcise.

— Dar e călduţă, spune Barrett, şi am cerut să mi-o încălzească.

Mi s-a oferit o *grappa*, alta. Cu toate astea nu eram beat. Mă îmbăt la comandă, nu la livrare.

— Ce crezi dumneata de acest Stein, Barrett, a spus Stone, scoţând o bomboană cu aromă de salcâm din buzunar.

— Nu cred nimic de el, a spus înţelept Barrett, scoţând din buzunar un trabuc prost, stil Toscani, răsucit; a considerat că miroseam bine şi rău ca trabucul răsucit. Patronul le-a oferit un ultim pahar. Stone a luat un ceai de verbină îndulcit. Avea ulcer.

— Ne regăsim, ne vom regăsi, Stein, dumneata nu eşti niciodată departe. Un ulcer, spui dumneata? Vei avea un regim de favoare. Dar de ce avocatul ăsta mare ai cărui pantofi costă cât de trei ori chiria mea, nu-i serios? îţi plac bomboanele cu gust de salcâm?

— Ştiţi, domnule judecător, nu-mi place nimic, nici măcar avocaţii. Lăsaţi asta.

Nicio notă de plată scumpă n-a umbrit sfârşitul dejunului. Stone s-a ridicat mecanic. Barrett a ridicat masa ca să iasă. Eram în travee. Am fost anunţat că un judecător urma să fixeze cauţiunea pentru mine. Barrett mi-a spus la ureche că nu trebuia să mă necăjesc.

— Dac-o găseşti, David, eşti liber, dacă n-o găseşti,

eşti liber… s-o cauţi.

A avut un zâmbet inteligent. După aceea, zâmbea astfel din ce în ce mai des. Am aflat mai multe lucruri despre el. Iubea cu pasiune caii; avea acasă patru pisici, credea în metempsihoză, iar una din pisici ar fi într-o viaţă viitoare cal şi ar câştiga cursa de la Epsom sau de la Longchamp, gloria europeană, *first class*. Derby. Făcea antrenament cu cele patru pisici la săritura cu obstacole. Era oaia neagră, animalul râios al unei familii de universitari demni de Joyce, de Beckett; premiu Nobel şi din cele mai nobile. Uneori părea că-şi reţine lacrimile. Atunci îşi scutura părul roşcat, aşa cum vântul scutură pădurile de toamnă. Nu ştiam ce să cred despre acest Barrett.

Într-adevăr judecătorul de cauţiuni a ridicat suma la cincizeci de mii de dolari. Pe vremea aceea douăzeci şi cinci de milioane de franci vechi, o avere. Un castel în Spania franchistă. Eram prăjit ca slănina. Nu eram un *capo mafioso* (cap al mafiei) ca să merit asta.

— Mâine o să mergem la cel chinezesc, a anunţat Stone.

Go back to the jail (întoarce-te în temniţă). Groapa cu şerpi. Oamenii liberi au o calitate dominantă faţă de prizonieri, ei sunt liberi şi ceilalţi sunt jos. *Down by law* (Jos prin lege). Se transformă încet, sunt transformaţi în animale. Hiene şi lupi, dihori şi urşi. Este prăbuşirea în infern. Infernul este fără îndoială descris de poeţi, e drăguţ infernul, dar nu închisoarea din New York, mormântul, acel *tombs*. Nu era murdar, nu era nimic. Viaţa-nimic. Închideam ochii, strângeam pumnii. Puţea a căţeluşe de la Piccadilly Circus, numărul de pederaşti vicioşi incluşi, care-ţi scrutau fundul. Sau acei duri de fermă, sfidările lor, cu care-ţi măsurau bicepşii. Ce era şi pederastul ăsta, o puicuţă dichisită pentru o măciucă de infern? Alinierea cuştilor. Grădina zoologică. Ca Vincennes, dar mai puţin flamingo roz. Aveam să dorm aici. Mi s-au refăcut fotografiile, identitatea. Trebuie să fiu identic. Eu hotărâsem să fiu altceva. M-am gândit la Monet. Nufăr pe

mocirlă, un mod de-a supravieţui. O imagine. Un adevăr frumos, un lucru sigur. Uşa s-a închis din nou, o cuşcă, singur.

În jurul meu alte cuşti, şi aleea, balustrada, universul meu. Artistul e fragil, am gândit. Şi-apoi mi-am spus că artistul este trestia din fabulă, şi la dracu' cu fragilitatea.

Aici eram acasă, aveam să mă fac respectat. N-aveam cele mai mari testicule, nici cele mai mari braţe, nici cele mai mari protecţii, nici cea mai mare pedeapsă de ispăşit, nu omorâsem pe nimeni. Eram cel mai îndemânatic, cel mai abil. În ţara orbilor, chiorul e împărat, n-aveam să pictez decât cu un ochi dacă trebuia, dar voi avea totul ca s-o fac.

Etajul unsprezece, dl. William, gardianul negru, m-a condus până la cuşca mea. Etajul bandiţilor periculoşi. De ce? Intimidare, judecător Stone… Asistent Barrett… Un tovarăş de celulă. Un tip şic, Pedro Ruiz, îşi spintecase soţia, amanta, mama, şi o altă femeie, fratele său mai mic şi mulţi oameni bine. Avea o mutră ticăloasă dar asta era mai ales din cauza unui glonte în picior, pe care refuzau să i-l îngrijească. Avea temperatură, delira. Mă simţeam pe post de guvernantă. Şi apoi el protesta, vigoare bărbătească. Mă ocăra. Mă ponegrea. În spaniolă, americană, dihor, şacal, voia să mă dea afară, la spânzătoare, pe scaunul electric.

— De de eşti aici?

— Sunt asasinul lui Picasso, o afacere mârşavă…

— Scaun electric. Picasso ăsta nu-i ăla care desenează imitându-i pe copii? Care face nasurile de-a curmezişul de la boxer la oricine… Cât e cauţiunea ta?

— Cincizeci de mii.

— Afacere mare. Mă doare laba. Dacă moare înaintea mea, înmormânteaz-o în mod demn. Cu onoruri. Să nu fie aruncată într-o ladă de gunoi. Cu tine ce-i aici?

— Mă numesc David. Ce caut aici, nu ştiu. Am ucis nişte fantome, sunt cel mai greu de atins, nu?

— *Hombre*, *loco*, nebun, *crazy man*! nu mă face să mor de râs! Vreau să dorm, e mare lucru să dormi, trebuie

să ştii să fii pregătit pentru asta, e ca şi cum ai muri, să ştii să te stingi, flacăra care se stinge, şi omul, inima care şovăie…

A doua zi era mort, îl deocheasem, pentru un pictor asta-i cel mai rău. A venit Anne-Marie. Eram despărţiţi de-un geam. Mi s-a părut că geamul ăsta a existat totdeauna. Eram nedrept, dar aveam dreptul să fiu. Şi viaţa era nedreaptă.

Trebuia totuşi ca Anne-Marie să-şi organizeze viaţa; stătea la Sheraton, dar era ceva provizoriu. Voiam să se instaleze la Ed Fodor, el i-o propusese. Aveam încredere în Ed. Trebuia să se ocupe şi de apărarea mea. Să găsească un avocat specializat în delicte de tipul celor comise de mine, nu un tenor gălăgios. După ce a plecat, am avut impresia că nu ne spusesem nimic, mai ales nu esenţialul.

Am cerut să văd un preot, dar, decepţionat, m-am întors la un rabin. Era un tip tânăr destul de modern şi zâmbitor, care-mi permitea să folosesc telefonul pus la dispoziţia lui. Aveam discuţii lungi, îmi spunea poveşti. Îmi plăcea mai ales aceea a povestitorului.

Într-un sat, nu exista povestitor. Atunci un om devotat şi pasionat altruist s-a instalat în piaţa satului, şi a dojenit mulţimea, a improvizat o poveste, şi unii l-au ascultat. El credea că vorbele sale aveau să încolţească în inimile cele mai seci. A doua zi, s-a întors în acelaşi loc, şi a spus o altă poveste, pe care o auzise în alt sat. Deja venise mai puţină lume. Oamenii treceau, grăbiţi. El a continuat totuşi, în fiecare zi, în acelaşi loc, şi curând nu l-a mai ascultat nimeni. Numai crengile copacilor aplaudau, încurajate de vânt, cu mari mâini verzi. Au trecut anii, el a îmbătrânit astfel, vorbind singur, inventând de acum înainte poveşti încântătoare. Într-o zi s-a oprit un copil, s-a apropiat de el, şi i-a spus: „De ce te încăpăţânezi, bătrân nebun, nu vezi că nu te-ascultă nimeni?” Povestitorul şi-a scărpinat bărbia, s-a gândit. „Eu spun poveşti, zice, înainte spuneam ca să schimb lumea”. „Lumea s-a schimbat?” a întrebat copilul. „Nu”, a admis povestitorul. „Atunci de ce te încăpăţânezi astfel?” „Pentru ca lumea să nu mă

schimbe”, a răspuns povestitorul, înainte de-a inventa o legendă minunată, pe care n-a ascultat-o nimeni.

Apoi, fără să se oprească, rabinul mi-a vorbit de soţia sa, care făcea uneori mici acuarele, voia să mi le arate. Să afle o părere competentă.

Mă întorceam în celulă. Mă lungem pe pat şi fumam. Gardianul deschidea gratiile şi ieşeam toţi pe pasarelă, ne grupam în jurul meselor, ca să ne uităm la unicul televizor, să jucăm cărţi, sau să traficăm. Erau acolo mari criminali, mici drogaţi. Narcoticele circulau din plin, şi alcoolul. Supradozele şi alte come etilice nu erau rare. Nici încăierările; unii tipi ajungeau să smulgă urechi cu dinţii, să crape ochii cu furculiţa. Cei mai solizi, cei mai demni erau Panthers-ii. Nimeni nu le căuta gâlceavă. Nu erau nişte haimanale intrigante, ci nişte revoltaţi, drepţi, neînduplecaţi.

Eram chemat la biroul judecătorului. Cum ziarele scriseseră despre mine, eram o vedetă, un caz aparte. Ceilalţi deţinuţi mă respectau, fiindcă eram artist. Voiau să le fac portretul, cu pixul, pe blocuri de hârtie reciclată, şi mai ales nu în maniera lui Picasso. Voiau să fie realist, asemănător cu realitatea şi, de preferinţă, să reflecte ce era mai frumos, nu ce era urât.

Stone mă primea cu un zâmbet, ridica de pe nas marii săi ochelari cu sticlă groasă şi mă scruta cu micii săi ochi îngheţaţi. îi plăcea mult cazul meu, care era pe cale să facă din el o vedetă. Dădea interviuri. Eram protagoniştii aceluiaşi film, eroii aceleiaşi cărţi, *Judecătorul şi asasinul*, *Ciiwă şi pedeapsă*. Stone voia mereu să-i dau numele complicilor mei, ale negrilor mei, ale subproletariatului meu care creau picturi de Chagall în nişte ateliere clandestine. Nicio secundă nu credea că eram unul şi acelaşi om, falsificator şi negustor. Pictor îndârjit şi broker hrăpăreţ.

Adesea judecătorul era deranjat de telefon, şi adesea era soţia lui, ceea ce-l deranja şi mai mult. Ea avea cancer şi el nu suporta boala asta. O liniştea şi promitea să nu se întoarcă acasă târziu şi să se gândească la boiangiu, la

mezelar, să facă un nod la batistă, dar el avea un nod în gât. Punea receptorul în furcă şi se scula să meargă la fereastră. Deschidea fereastra şi respira adânc. Barrett se ciupea de obraz dând din cap şi reluam interogatoriul.

El avea ulcer ca şi mine. Sosurile picante de la restaurantul italian şi saramura de peşte îi erau interzise, dar în calitate de judecător, trecea peste asta, era deasupra interdicţiilor. Poate că voia să fie solidar cu soţia sa. Oare a mea era solidară cu mine? Ce făcea cu Ed Fodor? Avea grijă de copii? Avocatul pe care mi-l găsise avea toate caracteristicile unui funcţionar de birou. Un bondoc foarte roşu la faţă, irlandez mândru de originea sa, şi care-i convenea destul de bine judecătorului Stone. Şi mai bine lui Barrett.

— De ce nu un avocat evreu, Stein? mi-a spus Stone.

— Mi-aţi spus că-i o afacere foarte sucită, domnule judecător, voiam un buldozer ca s-o îndrepte, nu un ţipar.

Mă întorceam în celula mea. Am avut drept tovarăş un băiat foarte tânăr şi plăpând, un homosexual drogat, un mic *dealer*. Nu suporta închisoarea, nici abstinenţa. Noaptea vorbea singur. Nu putea dormi.

De aceea, el fost cel care a auzit primul oribilul zgomot al lanţului de tras apa de la closet pe care l-a făcut pe gâtul spânzuratului de deasupra. Nu ştiu de ce s-a spânzurat ăsta, nu-l cunoşteam. Se pare că s-a spânzurat cu un fir de sârmă.

Sinuciderea asta n-a liniştit moralul tovarăşului meu căruia îi lipsea morfina. Era un tip care avea nevoie de calmant. Un timp, poate, se drogase mai mult cu morfină, cu heroină şi cu opiu decât cu amfetamine şi alte cocaine. Vecinul meu se rostogolea pe jos urlând; atunci eu ceream să ies pe pasarelă. Tot îl mai auzeam, dar nu-l mai vedeam.

Într-o dimineaţă, nu l-am mai auzit, şi m-am neliniştit. Horcăia, îşi tăiase beregata cu un blacheu de pantof. Nu ştiu unde îl găsise. Nu puteam face nimic altceva decât să chem paznicii, care au chemat infirmeria, care şi ea a chemat pompele funebre. Mi s-a găsit un alt vecin, un pontator.

Acestui gen de om nu-i place să părăsească colţul întunecos al celulei. Era un violator. El dădea loviturile la femeile bătrâne. Pe deasupra se interesa şi de pictură. Îmi spunea David. Îmi spunea că în universul ăsta nemilos eram singurul care-l înţelegea. Asta din cauza mamei sale. Ea venea să-l vadă la vorbitor, de unde se întorcea cu ochii în lacrimi. Ceilalţi îl mardeau ca să facă haz, să se distreze şi să-l înveţe respectul. În cele din urmă, asta îi plăcea. A găsit o dăltiţă la bucătărie, cu adevărat periculoasă, am crezut că avea să facă şi el saltul cel mare, dar era un cadou. Am început să fac nişte graffiti pe pereţi. El era publicul meu, clientul meu. Cumpăra totul. Avea o anumită delicateţe. Am început să desenez contururi de femeie, zeiţe, opere de Matisse, şi apoi bizoni, zimbri, fresce din Lascaux. Eram în grotă. Nu mai aveam decât un singur mijloc de-a fi viu, să pictez.

Tom, avocatul meu irlandez, m-a sfătuit să spun adevărul.

— Tot adevărul, Dave, spune totul, mărturiseşte tot. Asta o să-ţi aducă o pagină de glorie şi de ziar, o bună publicitate. Un adevărat bumerang pentru restul vieţii tale.

— Dar cât timp o să rămân în gaura asta?

— Sunt avocat, nu ghicitor. Pe scurt, ai dat de belea, Dave, eşti căutat în Europa. Italia, Elveţia şi Franţa. Eşti condamnat în lipsă.

— Ce lipsă?

Mormântul era închis bine, închis din nou. Dacă ieşeam de aici, era pentru a mă muta la închisoarea de la Fresnes sau închisoarea Santé din Paris. Viaţa mea era într-adevăr terminată. Anne-Marie nu-mi spunea niciodată nimic la vorbitor, articula nişte silabe ca să-mi spună că văzuse familia Katz sau pe Janine Wolkenberg, care-şi schimbase coafura. A observat că slăbisem şi că-mi stătea bine. Mă părăsea spunându-mi „ciao, scumpule44. Prietenii îmi spuneau: „E soţia ta? 44 şi eu răspundeam: „Aici n-ai soţie44. Eram foarte trist.

Eram mai puţin gelos, cât invidios. Ea respira un aer pur. Eu eram într-un submarin. Scufundat. Pentru ani şi

ani. Era departe acel David Stein din cartierul Saint-Germain-des-Pres.

În cuşca mea, eram un om al cavernelor, gravam pe pereţi profiluri cu fruntea îngustă, frunte de animal, ca a temnicerilor mei.

— Max, ţi-am desenat două coame.

— Fii atent, David, eşti favoritul judecătorului, nu al meu. Aici judecătorul nu vine. Eu comand. Scoate coamele astea.

Mă săturasem până-n gât de tot.

Într-o dimineaţă devreme, Barrett m-a scos din pat, din biroul judecătorului, din închisoare, să respir puţin aer. Peste tot în jurul imobilului erau nişte *Bail gonds*, mici magherniţe unde se tratează cauţiunile. În fiecare odăiţă din fundul prăvăliei, Barrett avea sticla lui de whisky. Am mers pe la toate. Comparând mărcile. Cerul era cenuşiu, noi eram beţi, şi Barrett, care mergea drept, mi-a explicat că nu exista o diferenţă fundamentală între apă şi whisky, mai ales dacă eşti irlandez.

— Barrett, recunosc că sunt vinovat.

— Asta-i ceva nou. Dar atenţie. Dave, ai băut.

— Am vândut şi pictat, auzi, mai mult de patru sute de falşi Chagall, Modigliani, Picasso. Şi alţii. Vreau să-l văd pe Stone, o să facem un catalog. Dacă aveţi cărţile mele de conturi, carnetele mele, o să regăsim toate astea.

— Atunci nu mai eşti nevinovat? a întrebat Barrett zâmbind, îmi place mai mult aşa, detest nevinovaţii. Ei sunt totdeauna nişte vinovaţi care se ignoră. Să bem pentru asta.

Era o vreme din acelea răcoroase în care-ţi îngheaţă şi oasele, şi nici chiar o mare pasăre răpitoare clarvăzătoare n-ar fi ştiut să spună unde se ascundeau Empire State Building şi statuia Libertăţii. O ceaţă foarte deasă. Era în martie, martie 1967. Curând timpul avea să se îndrepte, să vină primăvara, dar eu aş fi în închisoare. Eram pe trotuar cu marele Barrett, acelaşi trotuar, aceeaşi galeră, eram destul de mulţumit că voiam să dau drumul la gură ca să spun totul, n-aveam să compromit pe nimeni.

Afară de mine, să-mi scufund propria-mi barca.

Ne-am întors puţin beţi, mai ales eu, în clădire, în palat.

Stone nu luase masa. Înghiţea un fel de Alka-Seltzer. Se strâmba.

— David vrea să vă spună ceva, domnule şef, spune Barrett cu umilinţă, eu am să mă duc să iau o cafea.

Ceea ce Barrett numea cafea era ceva pe bază de malţ şi de hamei în floare şi făcea economie de filtru.

— Un tip şi-a tăiat venele, spune Stone. Nimănui nu-i place aici. Nici măcar dumitale, David. Ce vrei să-mi spui?

— Tot adevărul, domnule şef. N-ar ajuta la nimic să luăm mereu masa împreună, tăieţei sau supe chinezeşti, dacă trebuie să vă mint, sau dacă dumneavoastră nu trebuie să mă credeţi. Interesul meu este adevărul, numai el mă poate salva. Adevărul meu e pictura, adevărul este că eu am pictat totul. Credeţi-mă, eu sunt falsificatorul.

Stone şi-a ridicat ochelarii săi mari, şi-a îndreptat ochii spre fruntea mea ca să mă observe. Am fost însoţit până la cuşca mea. N-am avut curajul să mă uit la televizor. Eram grăbit să termin.

În celula mea a fost adus un peşte din Baltimore, Junius Every, un negru foarte parfumat. Înţolit ca un proxenet de mâna a doua.

Avea o obsesie, săpunul. Avea nevoie de un săpun special, care nu se găsea oriunde, şi mai ales nu aici, în Criminal Court Building. Spunea că fără acest săpun mirosea ajunglă, a Africa, şi că în Statele Unite chiar un proxenet negru are datoria să miroasă bine, mai ales dacă există săpunuri magice. De acum încolo, la fiecare ieşire, trebuia să revin cu un săpun. Nick Barrett ştia unde să-şi parcheze maşina în faţa *drugstore*-ului.

Junius îmi spunea „băiatul de la biroul fraudelor44, sau „artistul44. Nu-l prea interesa pictura.

Caizii de la pârnaie nu se sinchiseau pentru mine, nu se temeau c-am să dau drumul la gură, mă protejau cu tăcerea lor. Şi pentru ei eram un artist, un tip aparte a cărui prezenţă n-o înţelegeau, dar o acceptau. Era normal

ca un artist, un negru, un pederast să fie la închisoare. Democraţia era aceeaşi pentru toţi, aceeaşi închisoare.

Noaptea gardienii mişcau neîncetat cheile, se jucau cu legătura de chei. Într-o seară am văzut oamenii pe Lună, era ceva metafizic, noi nu eram nişte oameni pe Pământ. Liniştea eternă a spaţiilor ne speria, chiar şi pe brute.

Stone mi-a spus într-o zi că o chemase pe soţia mea.

Ne invita la masă în Chinatown. Voia să încerce un nou restaurant, nişte sosuri dulci-acrişoare care calmează ulcerele. M-a însoţit într-un parc şi acolo erau muguri, mâţişori, floricele roz pal.

Restaurantul chinezesc era într-o pivniţă. Anne-Marie se afla acolo.

— Bună, Dave.

— Ce faci, scumpo?

Dejunul a fost copios, călduros. Proprietarii cei noi ne-au făcut chiar mici daruri, calendare, scrumiere, beţişoare parfumate. Am băut un ceai de iasomie delicios, în afară de Barrett. Dar Barrett l-a luat pe Stone deoparte, lăsându-ne singuri. Anne-Marie m-a asigurat că mă iubea.

Totul s-a petrecut foarte repede, a urmat întoarcerea la mormânt. Biroul panoramic al lui Stone. Aveam în buzunar săpunul lui Junius, asta îl făcea să râdă pe Barrett.

— E pederast?

— Nu, proxenet. Dar nu vrea să miroasă a negru. Spune că are pe cap acelaşi păr ca pe fund. Vrea să-şi descreţească tot părul. Am să spun totul, domnule şef.

— Nu azi, David. Vino mâine. Avem tot timpul.

A doua zi dimineaţă, Barrett m-a scos devreme ca să facem turul acelor *Bails gonds*, al whisky-urilor. M-a adus înapoi cu puţin înainte de ora douăsprezece, beat mort.

— *You had a good time Dave*? spuneau gardienii, e o zi simpatică.

Peste o oră, eram în faţa biroului lui Stone.

— Să începem.

— Ca să încep, domnule şef, îmi trebuie o pânză, zece

pânze, culori şi pensule, şi am să vă dovedesc că sunt pictorul falsurilor mele.

Barrett mi-a făcut cu ochiul; avea încredere. Şi-a aprins o havană Toscani răsucită ca degetele sale nervoase, îmi mărturisise că era oaia neagră a unei familii de oameni de ştiinţă. Era un băiat delicat, un înger în piele de bizon furios. Alcoolul îl ajuta să uite asta.

— Problemele tale se rezolvă? m-a întrebat Junius.

— Cred, ţi-am adus şi săpunul. S-a scumpit.

Am jucat poker şi, în cele din urmă, preţul săpunului s-a scumpit din nou pentru Junius.

— Trişezi, mi-a spus, dar nu te jena faţă de mine, încerc să văd când te voi prinde. Îmi vei datora zece săpunuri!

Şi a izbucnit în râs. L-au făcut să tacă şi negrul s-a enervat. Toată lumea s-a întors în cuşca sa. Junius m-a încredinţat mai întâi, că toţi tipii ăştia nu erau de calitate, apoi, mi-a vorbit despre femeile sale, prostituatele din Baltimore. Cum trebuia să le conducă. Nişte tinere iepe fragile, sensibile. Mi-a cerut veşti despre Anne-Marie; pentru el eram mai mult un client decât un proxenet. Un găgăuţă.

În noaptea asta un tip a abuzat de altul, fără consimţământul mutual.

Junius mi-a mărturisit că nu-i plăceau pederaştii. Toţi erau nişte încurviţi. Şi-apoi mi-a spus povestea asta: „Un tip ca Junius era foarte sărac, s-a zbătut ca să iasă din sără1 de L-au făcut comandantul unei trupe, care a ajuns învingătoare până la malurile unui mare fluviu, a fost făcut general şi şi-a condus aşa de bine trupele că l-au făcut prim-ministru. Guvernator al regatului. A devenit de-o cruzime fără egal. Punea să-i ucidă pe cei care i se opuneau. În fine, unul dintre ei, pricăjit şi pipernicit, mai mult mort, decât viu, îi spune: «Ai să mă ucizi, dar simt c-ai să mori şi tu, eşti deasupra oricărei legi, tu eşti legea, dar moartea te urmăreşte».

El a fost înspăimântat şi a plecat imediat. A ajuns într-o ţară unde moartea nu exista, se înţelege că era acum

liniştit. Dar după trei secole de viaţă liniştită, a văzut cum vine o pasăre mare ale cărei aripi atingeau estul şi vestul, şi al cărei cioc lovea suprafaţa pământului. «Când pasărea asta va fi mâncat pământul, noi vom fi morţi», spuse unul din cei mai bătrâni. A plecat imediat înspăimântat. A ajuns într-o insulă, a trăit acolo o mie de ani liniştiţi. Apoi o enormă balenă chelboasă a ţâşnit chiar în faţa plajei unde el visa la satul său. Cine mai era şi asta? «Când va fi băut toată marea noi vom muri», au spus cei care credeau că n-o să moară niciodată. El a plecat imediat şi a mers drept înaintea lui, a adormit pe-o pajişte. Când s-a trezit a văzut o muscă prinsă în pânza unui păianjen. A eliberat musca, ea a devenit imediat o fată, o zână. «Sunt zână, spune ea, şi te duc în ţara în care nu moare nimeni». A urmat-o, a iubit-o, au trăit multă vreme, apoi l-a cuprins o nostalgie, şi a părăsit-o; voia să revadă satul în care fusese sărac. A mers mult timp. N-a mai recunoscut satul său. Era acum un oraş mare, cu blocuri, claxoane şi oameni cu vorbe de neînţeles. S-a retras până la un teren viran, s-a aşezat într-o maşină stricată. O femeie s-a apropiat. Nu era prea departe. Purta escarpeni de mătase neagră. În spatele ei o grămadă de pantofi diferiţi. «Ăştia-s pantofii care i-am stricat ca să te caut, David. Sunt ai tăi». David a privit-o în ochi, dar n-avea decât găuri sub sprâncene. «Ştii cine sunt?» «Da, spune David, ia-mă cu tine.»”.

Junius a izbucnit în râs, voia muzică. Judecătorul Stone mă voia pe mine. Gândeşte-te la săpunul meu, a spus Junius.

A venit Crăciunul, judecătorul avea materialul. Barrett instalase cum putuse mai bine atelierul meu în biroul judecătorului. Era ceva ireal.

— Îţi convine, Dave? Nu mai aveau culoarea ocru.

— O să mă descurc şi fără. Îmi vine să plâng, domnule şef.

Eram sincer emoţionat. Dar aveam şi o poftă nebună să râd. Totul semăna cu o farsă. Eram încarcerat poate pentru multe luni, trăiam între criminali, ucigaşi, sadici şi brute, şi judecătorul, şeful, duşmanul meu declarat pe faţă,

îmi instala în biroul său un mic atelier. Îmi întindea un taburet şi mă interoga curtenitor în timp ce eu pictam, din memorie, nişte Picasso şi nişte Chagall. La ora douăsprezece, era timpul să mergem să mâncăm, şi plecam în oraş, de preferinţă la un restaurant bun.

Stone analiza minuţios cărţile mele de conturi, nişte serii de piese justificative. Făcuse inventarul tuturor tablourilor pe care le vândusem la New York şi în Florida. Unele autentice, înecate în mijlocul falsurilor. Desene, guaşe, pasteluri, uleiuri… Cel puţin două mii de piese, într-un timp foarte limitat. Stone a fluierat admirativ. Descâlcise în cariera sa vreo zece afaceri de falsuri, dar nimic comparabil cu ce-i ofeream eu. Tot se mai îndoia foarte tare că eram autorul tablourilor.

— Cred că dumneata eşti foarte şiret, David, un foarte bun organizator, şi un destul de bun cunoscător. Dar nu cred că dumneata singur ai pictat două mii de piese. Cred că eşti dirijorul şi o mică echipă de muritori de foame te-a ajutat.

Eram ofensat, dar aveam în mână pensulele care vor dovedi buna mea credinţă, adică vinovăţia. Eram un falsificator, nu eram un exploatator.

— Nu-i nicio bandă organizată dedesubt, am spus, nu e Mafia, nu sunt un industriaş, sunt doar un mic artizan, şi uneori un artist.

Atunci mă apucam de treabă. Barrett zâmbea. Până seara terminasem câteva pânze, totuşi nu mă grăbeam. Nu mai pictam cu spaimă şi febră, cu frică, ci cu o anume libertate, un sentiment de evadare dacă pot să spun aşa. Sau o invadare în mine a geniilor picturii.

Tovarăşii mei de celulă mă priveau de acum înainte cu un anumit respect. Eram cineva. Mă vedeau dispărând pentru toată ziua, şi mă întorceam seara fluierând vesel.

Povesteam despre dejunurile din oraş cu judecătorul, spunându-le meniul în detaliu, calitatea vinurilor, povestindu-le despre aluniţele chelneriţelor.

A doua zi, la ora zece, Nick Barrett venea să mă ia, ieşeam să golim câteva pahare în acele *Bails gonds*, apoi

mă întorceam în biroul lui Stone să-mi reiau lucrul de unde-l lăsasem.

Stone făcea acelaşi lucru, scotea din sertarul metalic dosarul Stein şi-şi reîncepea litaniile.

— Colecţionarului Abraham Lublin i-ai vândut o guaşă de Chagall, semnată Marc Chagall, şi intitulată *Păstor cântând la flaut*...

— Este exact, domnule duccător.

N-aveam nimic de obiectat la afirmaţiile judecătorului. Contabilitatea era ţinută perfect la zi. Niciodată nu delapidasem fiscul. Dar de fiecare dată când trebuia să anunţ originea piesei vândute, declaram că era făcută de mine, ceea ce era foarte adevărat.

Stone apleca nasul ca să mă observe peste ochelarii săi mari. Dădea din cap, fascinat de amploarea şi diversitatea producţiei mele. Nişte experţi au declarat că falsurile mele erau mediocre; am răspuns că înşişi cei mai mari pictori erau uneori mediocri, că Picasso a pictat câteva lucrări proaste şi Victor Hugo a scris versuri slabe.

Stone a trecut în revistă întreaga mea carieră americană fără a se interesa nicio clipă de activităţile mele europene. Presupun că părinţii săi părăsiseră Rusia supăraţi pe acest continent.

La sfârşit, Stone citea cu voce tare lista tablourilor vândute; îi întorceam spatele, ostenindu-mă să pictez un clovn sau un păstor. Spuneam simplu: autentic sau fals, era ca un joc.

Încet-încet, neînduplecatul judecător, uriaşul Barrett şi cu mine, răufăcătorul, deveneam prieteni, în mod vag complici; s-a instalat între noi o înţelegere reală. Barrett îmi vorbea despre familia sa, despre fratele său, om de ştiinţă, care merita premiul Nobel.

— Şi eu premiul pentru Literatură şi Artă, răspundeam zâmbind.

O frumoasă lumină de primăvară inunda biroul judecătorului, la ultimul etaj din Criminal Court Building, deasupra mlaştinii urbane. Nu lipsea decât puţină muzică. Am făcut observaţia lui Jo Stone.

— O să mă gândesc la asta, a spus el, îţi vor trebui şi câteva dansatoare?

Seara mă întorceam în celula mea. Aveam un săpun nou pentru Junius. El se temea într-adevăr să nu fie extrădat la Baltimore. Erau acolo câţiva gangsteri ranchiunoşi care îi doreau într-adevăr răul. Noaptea, se auzeau zgomote, horcăieli, certuri, bătăi sau violuri. Junius se trezea ţipând, un coşmar. Cu toţii aveam coşmaruri, uneori nişte visuri.

Vizitele lui Anne-Marie se răreau. Căuta de lucru jumătate de normă, îmi vorbea de-o viaţă care nu mai era a mea. Într-altă zi, complicitatea noastră se suda din nou şi ni se întâmpla să râdem.

Timpul, orele, zilele nu mai erau ca înainte, ca afară. Era ca şi când ar fi trebuit să rămân acolo pentru totdeauna.

Deţinuţii cei noi veneau la masa mea să-mi strângă mâna, să-mi arate cel mai bun profil al lor. Cu toţii voiau să le fac portretul. Mă priveau cu o anume neîncredere, ca şi când eram un vrăjitor în stare să le fure o bucată de suflet. Dar majoritatea nu avea suflet. Eram considerat şi ca un şef important, un tip care conducea o reţea. Dacă-mi petreceam zile întregi în biroul judecătorului era fără îndoială pentru un motiv mult mai grav.

Niciodată n-am fost considerat un denunţător.

Îl vedeam regulat pe rabin. De la el îi telefonam lui

Anne-Marie sau lui Ed Fodor. Mi-ar fi plăcut ca ea să fi putut negocia într-un fel sau altul acele „în maniera lui” pe care le pictam la Stone. Uneori mă gândeam la capul lui Eugene Kaufmann, de la galeriile Korvett… La cel al doamnei Margoulies… Capul lui Lee Katz… Eram întemniţat în mod umilitor. Nu mi-era ruşine, dar nu mai eram acelaşi om. Mă eliberasem de minciunile mele, totuşi. Recunoscându-mă falsificator mă revendicam ca pictor. Eram destul de mândru. Dezvăluiam adevărata mea natură.

— Acest Irwing Yamet nu-mi place, a spus Stone.

— A cumpărat de la mine fără să ezite nişte Chagall,

şi-mi aduc aminte şi de-o acuarelă, un Bonnard, un *Mic dejun*...

— De dumneata? Un Bonnard?

— N-am aici un material foarte bun. Am impresia că mă amuz ca într-o grădiniţă de copii, o *kindergarten*... În punctul în care ne aflăm ar fi mai bine să am întreaga latitudine ca să pictez în aceleaşi condiţii ca un om liber. Am impresia că sunt privat de pictură. Îmi lipseşte soţia mea, domnule şef, şi copiii mei, râsetele lor, maşinile, zgomotul motorului şi multe alte lucruri, dar ceea ce-mi lipseşte cel mai mult e faptul că nu mă pot exprima total cu pictura mea.

— Dar dumneata eşti inconştient, Stein! Dumneata nu crezi că eşti răsfăţat, aici? Icrele negre nu-s destul de proaspete? O să-l ai afurisitul de material, chiar de mâine, nu-i aşa Nick? îl va avea! O să ne dea pace! Dar dumneata ai interesul să-mi faci un Bonnard mai. autentic decât în realitate! apoi un Picasso! Şi, ca să termini, un Matisse!

Era muncă silnică, desigur, dar cea mai mare bucurie a mea. Avea să trebuiască să mă depăşesc, să mă transcend. Uneori nu ştiu cum făceam să pictez într-o oră vreo zece piese. Starea de graţie, poate. Transă. „Transă în dans”. Un mic balet al degetelor, al pensulelor, pe pânză... Era în mine spiritul pictorilor. Mă strâmbam în faţa pânzei, aveam picioare mici pictând un Lautrec şi eram un titan pictând un Picasso.

— Mai ales să nu mă faci să-mi pierd timpul, a spus Stone, mi-aş pierde şi răbdarea. Am întrebat portarii imobilelor, şoferii bogaţilor, trecutele burgheze prietenoase şi puţin ridicole de la Palm Beach şi canişii lor pitici. N-ai dus viaţa unui călugăr. Dumneata vrei să mă faci să cred că treceai cu o lovitură de baghetă de la smokinguri şi cearşafuri de satin la şevalet şi la halatul de pictor?

— Aşa era. Materialul promis l-aş vrea în celula mea. Aici mi-e frică să nu deranjez. Şi tovarăşii mei din celule au să creadă că ne tutuim. În cele din urmă nu vor mai avea încredere în mine. Aş dori şi ca falsurile să fie date soţiei

mele, ea le va vinde ca falsuri, desigur, dar asta îi va da o oarecare siguranţă materială. Avem doi copii.

— Crezi c-ai să poţi picta cu haimanalele care sunt cu dumneata?

— Nimic nu mă poate deranja când pictez. Nici chiar un cutremur n-ar face mâna mea să devieze cu un centimetru.

— Dumneata mă plictiseşti, Stein. Hai să cinăm. O chem pe soţia dumitale.

Era vizibil enervat. A sunal-o pe Anne-Marie cu multă politeţe în vocea aspră. Barrett era şi el prezent, desigur. Stone l-a privit cu insistenţă ca şi când nu-l văzuse niciodată.

— Barrett, ce-ai mâncat dumneata la prânz? Roşii, ouă, vin roşu desigur, dar asta, ce-i asta pe cravată?

— O firimitură de ton, Jo, dar nu ţi-l recomand.

Barrett era totdeauna într-una din extreme, oscila între brutalitatea poliţienească şi delicateţea timidă, avea lista de vinuri întipărită pe chip, dar ochi albaştri, inocenţi. Era foarte inteligent şi părea să-i fie ruşine de asta. A făcut această remarcă pertinentă şi neaşteptată, la restaurant.

— Nu merge. Jo, n-avem dreptul să introducem în celule obiecte metalice şi tuburile de culoare sunt din metal, şi ele. N-o să meargă.

— Ce mai e şi povestea asta? a spus Anne-Marie.

— Jo Stone vrea să pictez în celula mea. Procură-mi ceva fără metal. Asta se poate face, nu?

— Totul e posibil, totul e încă posibil dacă pictezi, David.

Cu excepţia întoarcerii, a fost o seară încântătoare, Anne-Marie de-o parte, eu de cealaltă. Junius, proxenetul din Baltimore, mi-a spus poveşti cu târfele care trebuiau pedepsite.

Devenisem atracţia închisorii. *The painter*.

Jo Stone mă răsfăţase cu adevărat. Mulţumesc. Am pregătit sub ochii lui o serie de palete diferite prinse cu pioneze. Una pentru fiecare pictură. Una Modigliani cu brunuri, roşuri, sânge, închise, mult alb şi o alta cu

urlamarinuri, albăstruii de cobalt, violeturi, pentru Chagall, în fine o a treia pentru Matisse, coloristul meu preferat, nişte culori fove şi bogate, voluptuoase, în care triumfa un roşu-aprins, învecinându-se cu un galben de crom şi un albastru de ceruleu.

Deţinuţii se grupaseră într-un cerc atent, nişte puşti în faţa instalării unui Barnum[15].

Stone şi Nick Barrett se aşezaseră în celula mea. Un deţinut chelbos le-ar fi putut tăia beregata cu o furculiţă ascuţită. Dar nu s-a întâmplat rimic. Era suficient ca judecătorul să-şi îndrepte privirea spre unul dintre monştri pentru ca lupul să devină miel. Judecătorul avea nişte ochi de-o eficacitate de necrezut, asta era vesta lui antiglonţ.

Jo Stone m-a văzut pentru prima oară pictând în mod real. Altceva decât pictura cu apă. Un Chagall delirant, un mic violonist care semăna cu rabinul meu şi-şi lua zborul spre un cer albastru de furtună.

m îi propusesem lui Stone să-şi facă munca lui, să mă interogheze, puteam răspunde prompt, adevărul, fără să întrerup pictura. Dar el nu spunea nimic. Nimeni nu scotea vreo vorbă. O odaliscă de Matisse. Anne-Marie se descurcase, găsise nişte perii şi nişte pensule din bambus japonez, cu perii fixaţi direct în tijă. Culori în borcane de plastic. Regulamentul era respectat. Şi era o treabă bună, o dovadă a muncii noastre de echipă.

Lucrul a fost lung şi dificil. Nu-mi pierdusem mâna, dar simţeam o anumită tensiune. Eram febril, voiam să fac bine, chiar dacă aceste picturi aveau să sfârşească în lada cu gunoi. Aveam în minte această poveste, dansatorul de la Notredame, un biet nebun, care nu ştie decât să danseze, un jongler, el dansează şi tot dansează în faţa unei statui a Sfintei Fecioare, e singurul său dar, biata sa ofrandă, lumea îşi bate joc de el, dar el dansează atâta încât cade în sudoare, bolnav, epuizat, aproape mort, şi Sfânta Fecioară coboară de pe piedestalul ei şi-l ia braţe, îl încălzeşte, şi-l acceptă drept copil.

---

15 Phineas, Taylor Bamum (1810 - 1891) - Fondator (american) al circului care î purta numele.

— E gata, am spus, se usucă. Voi putea fără îndoială să vă invit la vernisajul expoziţiei mele? Am o senzaţie ciudată, domnule judecător, n-aţi spus nimic, dar am impresia că am trecut un examen, ca actorii care recită un text. Textul nu-i de ei. Ei nu-s încă actori. Am trecut la examen?

— Dumneata ai să rămâi multă vreme la noi, elev Stein. Ţinem la dumneata, nu-i aşa, Nick? Hai să cinăm.

Judecătorul mă făcea să mă îngraş, cu tăieţeii lui. Astfel, evita să rămână între patru ochi cu soţia sa canceroasă. Dinspre partea mea eram fericit că Anne-Marie e cu noi. Nu le spuneam nimic despre asta celorlalţi deţinuţi. N-ar fi suportat.

Am lucrat astfel în fiecare zi, dădeam lucrările mele judecătorului, biroul său a devenit o grotă a lui Ali Baba, o peşteră de tăinuire. Le semnam Stein.

Stone a avut mai multe greutăţi cu reclamanţii, vreo patruzeci, decât cu mine. Ei retractau, se încurcau. Cumpăraseră de la mine nişte falsuri pe care le revânduseră cu un preţ bun, un frumos beneficiu. Minţeau. Pretindeau că li se furaseră operele, că le arsese casă, se eschivau. Stone ştia de multă vreme că oamenii cinstiţi sunt cei mai vicleni şi cei mai corupţi. Asta îl făcea să mă simpatizeze tot mai mult. Cinam împreună aproape în toate serile.

Nu mai pictam ca să dovedesc ceva, ci ca să rămân în viaţă. Scandaluri izbucneau neîncetat. Mă ascundeam în spatele şevaletului meu. Mă obişnuiam să imit un pictor nou, David Stein.

Nişte foşti clienţi, ca Gladys Robinson, au refuzat să mă reclame. Ţinea prea mult la falsurile pe care i le vândusem. Am semnat depoziţia mea. Judecătorul a mărturisit că nu eram cel care credea el. Barrett m-a luat cu el să facem turul barurilor din spatele prăvăliilor, m-am întors beat de tot; *„you had a good time, Dave?”* (Te-ai distrat bine, Dave?) întrebau gardienii.

Junius făcea scandal fiindcă-i uitasem săpunul.

Justiţia, care veghează, se ocupa de mine. Cei doi

copii ai mei, născuţi în Statele Unite, erau într-adevăr americani. Colaborarea mea cu Stone dăduse câteva roade. Cauţiunea mea a fost redusă la cinci mii de dolari. Eram vinovat de-a fi vândut optzeci şi şapte de tablouri false. Totul se aranja. Anne-Marie m-a anunţat că în Franţa eram pasibil de nouă ani de închisoare, condamnat în lipsă. Şi aveam să fiu expulzat.

La 25 iulie 1967, porţile mormântului s-au deschis. Căldură şi bucurie, libertate scumpă. Eram uluit de această nouă lumină. Am simţit nevoia să fiu singur, să merg liber.

Nu înţelegeam prea mare lucru din toată agitaţia asta newyorkeză. Lumea vibra. Eram lefter. Evitam vechii prieteni. Presa făcuse din mine un falsificator al secolului. Eram copleşit de comenzi. Treaba asta începea să mă dezguste de mine şi de pictură.

Începeam o carieră falsă, mai mult artizanală decât artistică, acele „în maniera lui”.

Era rentabil. Nişte Van Gogh de patru metri pe şase, pentru o vilă din Hawaii.

Mi se luau interviuri, eram asaltat, căutat. Mi s-au propus chiar şi nişte reportaje fotografice. Aveam poftă s-o şterg. M-am gândit o clipă să caut refugiu în Israel. Sfârşitul lui august ’68; naşterea lui Jason, cel de-al treilea copil al meu. Apoi, întoarcerea la pârnaie, înaintea judecăţii definitive. Opt luni de aşteptare. Singura mea bucurie, să pot picta. O libertate care mi s-a acordat.

În ajunul procesului, Nick Barrett şi judecătorul Stone au venit să mă ia la cină. Să prind puteri, spuneau ei amabili. Voiau şi să fie siguri de ceea ce-o să spun. Cina a fost cordială, doar atât. Încercam să obţin promisiuni, pronosticuri, estimări pe care nu le-am căpătat. Barrett şi-a vărsat bulionul pe cravată şi Stone mesteca în vârful dinţilor *osso bucco*. A doua zi, expertul a avut ciocanul foarte greu. Adjudecat! Eram condamnat la cinci ani, liberabil pe cuvânt după treizeci de luni. Eram trădat, înşelat, mort.

L-am văzut atunci, la cererea mea, pe judecătorul

Stone, prietenul meu.

— Nu-i din vina mea, a spus jenat, Europa te-a înfundat, Interpol, o condamnare acolo la nouă ani. Nu-i din vina mea, David.

— Ştiaţi, aseară, la cină?

— Desigur, ştiam. Îţi spun, David, ăştia-s pederaştii de europeni. Ei te trimit în capcană.

În mormânt. M-am întors acolo pentru patru luni de tratative: voiam să mă bat, am făcut-o. Primăvara anului 1969, anularea primei sentinţe. O hotărâre nouă a anulat-o pe cea precedentă. Eram achitat, detenţiunea mea părea suficientă.

Liber? Nu. Am părăsit mormântul pentru închisoarea federală de pe West Street. Unde am rămas până în luna august. Nu mai ştiam ce sunt lunile, anotimpurile. Serviciile de imigrare m-au trimis atunci în Franţa. Anne-Marie era supărată pe mine. Mă zbăteam singur înăuntru, o cuşcă de sticlă. Eram nebun. Ea dispărea din faţa mea, un tablou care se şterge. Eram singur.

FRANŢA

Orly. Nişte sticleţi francezi. Apoi închisoarea de la Fresnes, deţinuţi francezi, un bătrân italian care violase o puştoaică de doisprezece ani, şi un tinerel care furase poşete. Jalnici, jegoşi, Franţa.

Tovărăşia lor mi-era insuportabilă. Moralul, la pământ.

În cele din urmă mi s-a acordat o celulă individuală, voiam să pictez. Nu numai atât, dar şi să pot scoate picturile mele de aici. Eram încăpăţânat, un catâr. Am avut câştig de cauză. Redeveneam uman, deodată; l-am văzut pe preotul închisorii, care mi-a oferit împrumut armoniul său. Au trecut optsprezece luni, au stagnat… Am fost

transferat la Toulouse pentru încă un an. Reşedinţa mea de concediu. În comparaţie cu Fresnes... Tovarăşii mei nu văzuseră niciodată un prizonier aşa de bine înzestrat cu material de pictură... S-a transformat pentru mine o celulă de condamnat la moarte dezafectată în mic atelier exclusiv.

„O, Toulouse al meu". cânta Nougaro pe-o parte, şi pe cealaltă „Priveşte oraşul meu, el se numeşte minciună14. Puteam face un potpuriu, cântând „Toulouse, închisoare, închisoare, închisoare – oraş". Nu era infernul, dar şi mai puţin paradisul. Mă dăduseră la o parte din circuit. Nu puteam să aleg ce-aş mânca seara, nici prietenii, nici ieşirile. Nu erau ieşiri. Ceilalţi deţinuţi spumegau în tăcere, îşi rodeau unghiile, se băteau uneori cu furculiţele, se grupau în clanuri, în triburi. Am trăit închisoarea nu ca pe o inexperienţă, nu voiam să văd prea multe, să ştiu prea multe, ca să nu-mi păteze memoria şi nici picturile mele. Am rezistat datorită acestor picturi şi Magdeleinei. Sora mea, sora mea cea mare. Uit prea adesea că este prezentă aici, mereu, ca şevaletul tabloului, aşa cum a fost aici în timpul zi-elor grele. N-a lipsit niciodată, nu m-a judecat niciodată – errn condamnat, pentru ea era destul, şi chiar prea mult. Începuse să mă vadă la închisoarea din Fresnes. Să mă viziteze, cum se spune. Trecea pe poarta închisorii fără ruşine, fără jenă, nici teamă. Ca pe-o uşă de spital, nu mai mult, fără a dramatiza situaţia. Era foarte demnă, sora mea. Avea şaptesprezece ani când m-am născut eu. Ar fi putut să-mi fie mamă, şi chiar a fost puţin. Când fratele meu vitreg a murit în chip misterios, într-un lagăr de concentrare din Germania, şi-a îndreptat întreaga ei afecţiune asupra mea. Devenisem preferatul ei, protejatul ei. Venea să mă vadă elegantă, primăvăratică, la închisoare, la vorbitor. Ceilalţi primeau câteva portocale, sora mea mi-aducea creioane, pensule şi pânze. Eu trebuia să-mi pictez portocalele. Ea pleca înapoi cu lucrul meu. Lucram pentru mine, mai întâi, ca să lupt împotriva singurătăţii, a decăderii. Lucram aşa cum alţii făceau game la pian, culturism, gimnastică,

jogging pe loc, în opt metri pătraţi, ca să nu se anchilozeze. Lucram apoi pentru ea, le lua, ducând picturile mele, rulate, legate cu sfoară, pe spate, fără teama de a-şi şifona taioraşul… Se uita la ele la ea acasă. Nişte „în maniera lui”. Le păstra câteva zile, aşa cum găzduieşti nişte prieteni sau prietenii fratelui tău, de încredere, apoi le trimitea în Statele Unite sau în Anglia. Acolo se vindeau cel mai bine. Cu banii ăştia se putea hrăni familia mea îndepărtată, din ce în ce mai îndepărtată… Şi se plătea materiaiul meu pentru pictură. Aşteptam vizitele Magdaleinei cu nerăbdare. Ea era în contact permanent cu avocatul meu. Cred că se frământa fără s-o arate niciodată. Ca să vină să mă vadă, se îmbrăca, se farda, ca pentru un ceai într-un salon, avea pe buze şi în ochi un zâmbet care n-o părăsea. M-a însoţit toate lunile acelea lungi ca un doctor conştiincios care nu-şi părăseşte bolnavul.

Peste un an, eram liber.

Când ieşi de la pârnaie, eşti ocnaş. Părăsind închisoarea, eram liber ca aerul. Aerul închisorii mirosea a pictură, cel al libertăţii nu mirosea a nimic, vai! Poate că aveam nasul înfundat.

Nu mai aveam mare lucru al meu, afară de senzaţia de-a fi achitat o datorie. Senzaţia vagă de-a fi fost escrocat în afacere. Plătisem prea scump. Prea scump, David? La urma urmelor, cumpărasem o libertate nouă. O conduită interioară. Această libertate cinstită trebuia s-o rodez, cu blândeţe, s-o conduc cu supleţe, în oraş. Ce ştiam despre oraş, acum, la începutul anilor ’70? Despre Franţa? „Forma unui oraş se schimbă mai repede, vai! decât inima unui inuritor”. Eram muritor sau nemuritor? Lunile astea lungi în închisoare, după miile de ore de fugă în toate direcţiile, în viteză, zgomotul legăturilor de chei, cuburilor de gheaţă în pahare, asprimea gardienilor după cuvintele discrete ale amatorilor de artă. În închisoare, mă simţeam pictorul şi pictura sa, sculptorul şi opera sa. Eram o statuie care merge. În biroul din faţa închisorii, meditam; la urma urmelor, îmi mersese bine, apoi rău; acum n-aveam să mă

mai grăbesc. Să merg încet.

În închisoare, o pierdusem şi pe Anne-Marie. Prin sora mea am cunoscut-o pe Françoise. Ea voia să devină avocată. Ar fi trebuit să avem lucruri interesante să ne spunem. Legea, dreptatea, nedreptatea, baroul, gratiile…

— Sunteţi pictor? m-a întrebat.

— Încerc să fiu pictor, dar toată pictura pe care o cunosc pare azi un alfabet perimat. Aud spunându-se că arta a murit.

— Ah! suntem într-un film de Godard! uitaţi-vă la noi, culorile astea ţipătoare pe care le purtăm, lucrurile astea care evocă stările psihedelice pe pereţi, şi chiar conversaţia noastră, care nu vrea să spună nimic, nu arta a murit, ci conceptul de artă. Arta e pretutindeni, deci nicăieri. Pe stradă, chipurile.

— Şi chiar în metrou, am văzut.

— Dumneavoastră luaţi metroul?

— Am închiriat o maşină, vă las acasă?

Şi de la vorbitorul şic la cameră am învăţat să ne cunoaştem, departe de cuvintele goale. Curând vor fi douăzeci de ani de când e soţia mea, adică răbdarea ei şi dragostea mea, dragostea ei şi seninătatea care a ştiut să mi-o aducă, papuci de casă de comandă şi nebunie bine temperată. Simţul realităţilor, furia pe care n-o mai am în viaţă, o scuip pe pânză.

Nu se vorbeşte de soţia mea, nu se scrie despre ea, are totdeauna un ochi aţintit pe pagină, un zâmbet asemănător cu cel al modelului care aşteaptă să-şi vadă portretul; atunci se spune simplu: „Vă prezint pe Françoise”, şi ea se descurcă, şi i se aduce o cupă din bufet. Şi apoi e Françoise avocata, „vorbăreaţa”, cum se spune în argou.

Ne-am instalat la Antony, într-o casă cu grădină, la marginea parcului Secaux. S-a născut un alt copil, Emmanuel, care se alătura celor pe care mi-i trimisese Anne-Marie. Am dus o viaţă simplă, agitată…

M-am întors la Paris, cafenelele Closerie, Flore, Montana. Nu mai cunoşteam multă lume, a trebuit să învăţ

să-mi fac relaţii noi. Mi s-au propus mici afaceri, nişte „în maniera lui”… La urma urmelor, unii îşi aminteau de-un articol pe care ini-l consacrase revista *Paris-Match*.

1973 va rămâne, în istoria ţărilor occidentale şi a câtorva state arabe, anul primului şoc petrolier, zorii unei crize care va dura mai bine de zece ani. Nu aveam petrol, ci idei. Dovada: Bardot turnase, oare cine-şi mai aduce aminte? *Les Petroleuses*. N-o întâlnisem niciodată pe Brigitte Bardot, şi fotografiile ei pline de farmec nu-mi tapetaseră niciodată pereţii celulei. De altfel, pereţii celulei mele nu fuseseră niciodată tapetaţi cu nimic, afară de filigranul ireductibil al viitoarelor mele opere. Mi s-a propus Bardot. Nu mai eram un novice, eram o fosilă de falsificator, deja o prăpastie de neînţelegeri mă despărţea de vocaţia mea confirmată de anii de pârnaie. Bardot cu toate sosurile, anacronice, asta era, „maximum”, cum nu se spunea pe atunci. Dacă mătuşa mea avea… Dacă Leonardo ar fi cunoscut-o pe Brigitte, biata Mona Lisa, zâmbetul ei constipat… Dacă Modigliani ar fi prins-o pe Bardot, se termina cu zilele lipsite de pâine, cu îndrăgostitele triste… Şi Braque, Picasso, cubismul!… Redus la unghiuri, cubismul, umflat cu heliu, cu silicon, urechi de Mickey peste tot, ţâţe, ţâţe, ţâţe. Rotunduri şi sfere, nişte volume delicate. M-am distrat deci să pictez nişte Bardot, în maniera lui… Toţi au trecut, prin faţa pânzei, Bardot în spatele pânzei, în deplinătatea celor treizeci de ani ai săi.

Am făcut astfel ca o corvoadă vreo zece portrete lui Bardot.

Fără a fi un eveniment real, era o performanţă, întâlnirea unui star cu pictorii săi – toţi sau aproape toţi defuncţi. Brigitte şi bătrânii… Eu însumi eram un tânăr bătrân, la treizeci de ani şi ceva. *Stardust*. Mă trezeam cu votcă, ca să am puterea să deschid o sticlă de vin sancerre, etcetera. Îmi bătusem joc de toate relaţiile mele, eram în pivniţele muzeului, bâjbâind. Lucrul meu era plătit cu bacşişuri. Aruncam banii pe fereastră, apoi tablourile mele, apoi mă aruncam eu pe fereastră, de la etajul întâi,

şi dormeam făcându-mi siesta în grădină. Acolo m-a găsit George Melet. Buhăit, desfigurat, obez, livid şi melancolic, cu gânduri negre şi descurajat. M-a aşezat pe-un scaun pentru fotografia lui. Era tipul de la *Paris-Match*. Erau nişte cireşe pe-un copac, le-am cules, cercei la urechi. Aveam nişte amintiri comune. Nu-mi mai aduc aminte care. El făcuse toate războaiele, în spatele obiectivelor, a subiectivelor sale, subjonctivele reporterilor săi. El într-o poziţie periculoasă. Am stat de vorbă, Georges şi mustăţile sale de bărbat, eu cu mâinile în buzunar şi pungile sub ochi. A făcut câteva fotografii, a plecat. M-a bătut cu palma pe umăr, am hrănit pisicile şi am pictat-o din nou pe Bardot începând de la coc. Totul pornea de la coc, de la ţâţe sau de la curbura piciorului. Georges a venit din nou. M-a plimbat în parcul Secaux aşa cum un stăpân îşi plimbă câinele care n-a urinat de mult. N-am urcat din nou pe pantă cu mâinile goale, cu viteza unui alpinist cu experienţă. îl chemam pe Georges şi el venea. Când nu era acolo, era în Vietnam, în America de Sud, în Africa. Era ţinta gloanţelor şi-şi ştergea sudoarea de pe frunte, şi se întorcea cu primul avion. Ce faci, David, bine mulţumesc. Vorbeam. Încet-încet, printr-un efort uriaş, am ajuns în cele din urmă să vorbim ca de la om la om, şi atunci am înţeles că redevenisem un om. Nu l-am mai văzut atât de des pe Georges, poate că avea reportaje, urgenţe. Răbdarea lui m-a remontat. Dacă nu mi-am spart capul în geamul colorat al atelierului, lui i-o datorez. El mi-a arătat unde e uşa. Brigitte Bardot s-a îngrăşat, cireşii sunt în floare, pisicile sunt flămânde, noi am trecut prin toate crizele de petrol, şi Georges mă întreabă mereu ce mai faci, David, şi dacă eu răspund bine, mulţumesc, el ştie, priveşte cu curiozitate, ca un fotograf, şi eu nu mai am pungile sub ochi, sunt mult mai bine.

Câţiva ani de închisoare au făcut din mine un om definitiv liber. Experienţa mea de falsificator fiind o scurtătură surprinzătoare – şi care mă surprinde – către şansă, bogăţie şi *la dolce vita* – dar deloc mai profundă decât o înaintare umilă şi o evlavie sinceră pentru a ajunge

într-o zi la inima sacră a picturii. Cititorul va fi înţeles că nu-mi expun aici memoriile, că nu fac o confesiune, nici nu mă dau ca exemplu, nici nu scot în evidenţă pe altcineva prin contrast. Nu-mi dau nicio sentinţă pentru actele mele trecute. Dar dacă în tinereţe am ajuns să fac nişte compromisuri, astăzi nu mai fac decât alegeri. O anume nebunie a mişcării, neastâmpărul, nerăbdarea, urgenţa, o întreagă cutremurare mi-a condus viaţa multă vreme, în prezent cu răbdare, în calmul exterior, şi o anume seninătate a sufletului, recompun această mişcare stăpânită în picturile mele, recuperez frânturi de emoţii şi suprafeţe de picturi de maeştri, ca să-mi reconstitui o memorie vie, sensibilă, o cultură şi un viitor. Să mi se ierte această digresiune, dar atitudinea mea agresivă faţă de comerţul cu artă, de pieţe valoroase, galerii şi averi, s-a terminat. Îmi pierd vremea între Leonardo şi Andy Warhol, dar totdeauna Stein este cel care semnează şi mânuieşte pensula, cârma.

FLORIDA

Ocaziile de-a mă întoarce, sau mai degrabă de a-mi schimba direcţia, şi de a lăsa să acţioneze vântul favorabil, n-au lipsit.

Mi s-au propus chiar „înţelegeri care nu se pot refuza”…

Jacky Cooper nu era la drept vorbind un mecena, niciun foarte mare amator de artă. El aproviziona cu merinde care se alterau uşor, hrană şi băuturi, nişte restaurante din Sudul extrem.

Era un tip de aur, dar nu prea se ştia de unde venea tot aurul acela. Lucra pentru Sindicat, Organizaţie, Caracatiţă. La Miami.

Mi-era greu să merg împotriva curentului. Eram un

pictor ignorat, sau mai degrabă înăbuşit de costumul meu de falsificator, de reputaţia mea falsă. Mi se comandau imitaţii, interpretări, variaţii. Eram un interpret care voia să cânte propriile sale opere, dar ei voiau să audă de la mine un alt dangăt de clopot. Stein, renunţă la zmângăleala dumitale şi fă-ne vreo zece capodopere, un Chagall, doi Chagalli, un Picasso, zece Picasso. Picasso, Picsou şi Cie. Arta şi aurul. Totdeauna şi iarăşi. Jacky Cooper nu scăpa acestei norme, acestei uşurinţe de-a merge să culeagă aurul în muzee, în vitrine, mai degrabă decât să prospecteze, să sape până în fund în Klondike, şi în atelierele secrete. Povestea mea, încă proaspătă în anumite spirite, îi plăcuse mult. Un artist, un pictor, un intelectual care ajunge la pârnaie, asta îi dă nişte scrisori de recunoaştere la unii, asta îl umanizează puţin, asta îi relativizează tumul său de fildeş.

Pedepsit cu doi ani de închisoare pentru că trăsese în mod stângaci în prietenul său Arthur (Rimbaud), Verlaine îşi croise pentru veşnicie un costum de vagabond, de Villon, de blestemat. Şi toate operele bigote pe care le-a putut scrie după aceea, de la *înţelepciune* la *Fericire* n-au putut schimba nimic dintr-asta. Era din rasa lui Cain, înfierat. Nici prescriere, nici mântuire. Mă voiau şi pe mine aşa, clandestin, fraudulos, prea şmecher ca să mânuiesc pensulele pe lucrări proprii. Aş fi putut s-o iau de la început, şi spune într-o zi despre mine, în mod laş, cum s-a spus despre Oscar Wilde, că am avut mai mult geniu în viaţă decât în operele mele.

La urma urmelor îmi ispăşisem pedeapsa, dar nu epuizasem filonul. Era o idee bună, în businessul meu, ceea ce Cooper înţelesese. Îi plăceam mult. Probabil că se gândea la asta între partidele sale de tenis şi saunele sale libidinoase. În cele din urmă a ridicat receptorul ca să sune peste ocean.

Înainte de asta, în acelaşi an, un alt Jack luase contact cu mine. Lemmon, actorul din filmul *Some like it hot* (Unora le place jazul). Dar eu nu eram prea încântat. Voia să facă un film cu povestea mea la Hollywood. Nu

eram împotrivă. Când eşti cu spatele la zid ai o perspicacitate remarcabilă. Dar Lemmon voia rolul principal, şi *nobody's perfect* (nimeni nu-i perfect), el avea deja cincizeci de ani. Asta nu se potrivea. Aş fi dorit pe acel Delon din *Plein Soleil* (Plin soare), un vagabond suspect şi distins, un cameleon cochet, seducător, amoral şi cu aureola inocenţei originare. Am refuzat *deal*-ul. Cum am mai spus mai sus, eram liber, nu mai făceam compromisuri, ci alegeri. În mod liber am acceptat oferta lui Cooper, ceea ce însemna să schimbi un baril de detergent X pentru o reţea de spălătorii automate. El mi-a trimis un bilet de avion clasa întâi pentru noul meu fiu, noua mea soţie, şi noul om care eram eu. Mulţumesc. Nu-mi spune mulţumesc, Dave, o să facem afaceri împreună. Se purta puţin ca judecătorul Stone, furnizându-mi pânze şi pensule şi confortul ideal pentru a picta. Dar n-avea mentalitatea lui Stone, nici rigoarea lui.

Cooper semăna cu un Voltaire făcând grimase şi chelos, care ar fi avut trupul lui Clint Eastwood. Transpira pe terenul de tenis, în sauna unde invita cele mai frumoase târfe din oraş.

O vilă de cinci sute de metri pătraţi locuibili, două saune, trei băi turceşti, patru piscine, terenuri de tenis, baruri, umbrele de soare, peluze, bungalovuri pentru prieteni, săli de baie cu periuţe de dinţi electrice şi camere cu somiere care se puteau înclina, săli de recepţie, un *green* pentru golf... Ştia să trăiască.

Probabil că mă confundase cu David Hockney.

Dar eu am plăcut totdeauna celor bogaţi, aşa cum unii băieţi plac bătrânelor. Şi existau destule lespezi de marmură în grădină ca să nu calci pe răzoare. Nu căutam să mă amestec în viaţa lui Cooper, în hobbyurile lui, în toanele sale, în contabilitatea sa. La şaizeci de ani, acest evreu solid ştia ce făcea. Şi eu făceam unde mi se spunea să fac, mi se arăta rigola şi rigola era un bazin de apă stătătoare în care era ancorat o *houseboat* (o casă plutitoare) pusă pe de-a întregul la dispoziţia mea.

— Eşti sigur că ai tot ce-ţi trebuie, Dave?

— Am tot ce-mi trebuie, Jack.

Eram deci acolo, Miami, în atelierul meu reconstituit într-o *houseboat*. N-aveam inspiraţie, dar inspiraţia nu era prevăzută în contractul meu. Agăţăm pânza pe un şevalet foarte jos, mă aşezam confortabil într-un balansoar şi puneam nişte tuşe de culoare în maniera lui Matisse sau Picasso, regăseam cu ochii închişi, toropit, curbele lui Cocteau, profilurile.

— Îmi place mult profilul ăsta, Dave, dar n-ai putea să-l faci de femeie, clienţii nu sunt cu toţii pederaşti, ce zici?

— Mâine voi face câţiva Toulouse-Lautrec, Jack, plini de ţâţe ca hetairile tale.

— Am contactat o persoană, Dave, ea a dibuit mai întâi trei angrosişti, nişte fabricanţi de *schmates* (cârpe), şi apoi un circuit de distribuire prin corespondenţă, plus o implantare în *supermaket-un*.

Nu era vorba să deschid din nou o galerie Trianon, să fac pe tânărul filfizon ridicol la Palm Beach, nici pe milordul pe Park Avenue, ci să desenez şi să pictez nişte Picasso şi nişte Chagall sumari şi aproximativi, destinaţi a fi reproduşi pe feţe de pernă, pe cuverturi matlasate, pe tricouri, pe hârtie igienică, clasoare de elev, suluri de căpătâi, halate, mănuşi de toaletă, şi de ce nu, pe prezervative? America era culturală, nu? Putea să se şteargă la fund cu Gioconda şi surorile sale şi să-şi sufle nasul în Guernica. Era business, eram artistul, n-aveam de ce mă necăji.

— Mai ales, nu te necăji, Dave, ne ocupăm de tot.

Nu mă necăjeam. Avem un statut privilegiat. Nu mi s-ar fi cerut ca unui alt funcţionar să curăţ piscina sau să fac pe paznicul cu arma în mână la poartă. Eram un element de producţie, şi o atracţie, o distracţie pentru vizitatorii numeroşi. Jack primea mult, colegi. Avea câteva terenuri de curse (de ogari) bine organizate; el însuşi nu lua parte niciodată, dar câştiga totdeauna. Prietenii lui erau cu toţii bine cunoscuţi de FBI. Veneau să se destindă la Jack, piscină, tenis, baie turcească. Ştiau să-şi conducă

organizaţia de răufăcători care extorcau bani prin şantaj, intimidare sau teroare şi să treacă de pe terenul de tenis la curtezane. Un ocol pe la atelierul meu.

— *Hey, Dave, you got some Picasso for me*? (Bună, Dave, ai nişte Picasso pentru mine?)

Majoritatea erau nişte imbecili ordinari cum se văd destul de rar în Europa. Majoritatea imbecililor ordinari, în Europa, nu circulă în Rolls galben, nu cumpără falşi Chagalli, nu pun să li se decoreze livingul în maniera muzeului Guggenheim şi nu folosesc târfe cu onorarii de *top models*. În Statele Unite şi în special în Florida prostul gust are o artă de-a trăi şi cineva care vrea să-şi găsească un stil, îşi găseşte unul prost.

Când vedeam invitaţii îndreptându-se spre mine, ascundeam micile mele crochiuri personale ca să reiau un Braque, nişte *Domnişoare de la Avignon* (de Picasso), un profil de faun. Moţăiam.

— Hey, Dave, îl cunoşti pe Meyer Lański?

— Desigur, era prietenul lui Lucky Lucciano şi al lui Bugsy Siegel, contabilul mafiei, cel mai crud dintre toţi, cel mai şmecher, de ce, a murit?

— Nu, Dave, ţi-l prezint pe Meyer Lański.

Drăcie. Asta era, cea mai îngrozitoare teroare a legendei mafiei? Un bătrân sfrijit, căruia i-ai fi aruncat o monedă să se ducă să mănânce un crenvurşt, şi încă una ca să-şi dea costumul la curăţat. Un bărbat scund, livid şi prăfuit, jegos, gârbovit, tot atât de şovăielnic precum câinele său bătrân de portar, o javră nestatornică şi băloasă, râioasă. Lański a clipit din micii săi ochi galbeni ca să mă salute, şi-a încreţit buzele groase şi moi ca să-mi spună că-mi aprecia lucrul, apoi ochii lui şi-au schimbat expresia, viteza, ca să-mi găurească capul ca două gloanţe de 45, atunci m-a îmbrăţişat şi mi-a suflat în ureche: *„You are one of us”*. Dumneata eşti unul de-ai noştri. Un compliment. N-aveam să-l dezmint. Jack Cooper era mândru de mine, zâmbea cu toată proteza. Probabil că am făcut acelaşi lucru, ceva mai crispat, şi bătrânul caiman ştirb s-a îndepărtat în lumina prea puternică. Nu mai avea

unde merge, unde să sfârşească. Israelul refuzase să-l primească, FBI şi fiscul îl sâcâiau, şi oriunde s-ar fi dus părea să meargă printre morminte, el însuşi deja o fantomă.

Eram departe de boemă, de pictură, de drumul care era al meu – dar acum îmi spun că era poate o etapă spre o altă lume, un nou mister. După şase luni nu mai puteam înghiţi nimic, niciun *milkshake*, niciun cocteil, nicio gogoaşă de-a lui Jack Cooper. Afacerile lâncezeau. Mă plictiseam. Nu era decât soare acolo, soarele ăsta nu mai era nici măcar lumina bună de lucrat, nici materie – nu mai aveam nici materie, nici manieră. „În maniera lui?" Nici măcar. Eram incapabil să-mi regăsesc maeştrii în acest climat, în această ambianţă – cu ţipetele târfelor excitate în depărtare, în spatele terenului de tenis, cu cotcodăcitul lor de zece dolari. Divagam pe pânze. Instalam nişte Picasso cubişti în nişte Hubert Robert foarte pompiereşti, nişte îngeri de Rafael în borcane cu peşti roşii de Matisse… şi nişte autoportrete în spatele Giocondei. O întreagă cultură în galop mi se întorcea în modul cel mai firesc şi rapid.

— Jack sunt sătul până-n gât, plec la New York.

— New York, Dave? Acolo pute, e frig.

— Am chef să-mi fie frig, să simt strada, să simt altceva decât ambra solară.

— Mă părăseşti, Dave? Nu-i frumos. După tot ce-am făcut pentru tine…

— Mă achit. Chiar biletele de avion. N-o să-ţi datorez nimic.

— Lański s-a înşelat? Tu nu eşti de-ai noştri?

— Sunt de-ai mei. Montparnasse, Saint-Germain şi Greenwich Village. Vreau să pictez, nu să simulez. Nu mai am chef să fac pe pictorul de operetă cu halatul şi bereta lui, cu foamea lui, nici pe figurant, pe funcţionar, pe parazitul de curte, n-am mai mult vocaţia de-a fi sărac nici pe aceea de-a fi bogat, am doar vocaţia de-a picta.

— Cum vrei, Dave, asta nu înţeleg. De ce să faci picturi de… David Stein, când se pot face picturi de

Picasso, de Renoir?

— Tu nu poţi înţelege. Am pictat prin procură şi n-am trăit decât nişte roluri succesive. Şi totuşi picturile astea şi rolurile astea sunt arta mea şi viaţa mea, dar acum trebuie să aleg după bunul meu plac. Totdeauna am fost ascuns în decor, acum vreau să mă arăt.

— Cum spui tu, dar nu înţeleg.

Next stop, Greenwich Village. O cameră de dormit acceptabilă, masa la restaurant, un mediu favorabil, febra, nopţile în cluburi, clarinetul lui Woody Allen, acea Factory a lui Warhol… Un brad de Crăciun şi duminicile în Park… Nicio privire spre Park Avenue, nici Tiffany's. În picioare adidaşi Nike şi ceva mărunţiş în buzunare. Libertatea la patruzeci de ani.

L-am revăzut pe Cooper, avea rac, cancer, boala asta a dat gata trupul lui mare şi se chircise ca o insectă într-un colţ al imensei sale săli de recepţie. Avea stomacul halit, şi boala ronţăia intestinul şi anusul.

— O să scap, Dave.

Aproape că nu-l mai auzeai. Îmi ceruse să vin de la New York. Nu mă recunoscuse imediat, din cauza înfăţişării mele, şi eu nu-l recunoşteam din cauza slăbiciunii sale, a palorii, a ochilor ieşiţi din orbite şi părului pierdut. Uneori mişca un braţ în mod sacadat ca un boxer doborât care mai crede încă în victorie, dar nu mai are adversar, fusese deja socotit *knock-out*. Nu mai era decât un schelet, cu acelaşi rictus Voltairian pe buze.

— O scoţi la capăt, Dave?

— Mă descurc, Jack, şi asta îmi place.

A dat din umeri, apoi mi-a spus că aştepta pe cineva şi a doua zi a venit moartea să-l caute. Nu venea de departe, fusese totdeauna acolo în parc, pe peluze şi în zonele întunecate ale băii turceşti. M-am întors spre oraş şi spre viaţă, muzee, lucru, cu certitudinea veselă că mă nasc pe-o paletă, că mă însufleţesc pe-o pânză şi că supravieţuiesc într-un tablou, Paris, New York, parcul Secaux, astăzi ca şi ieri, un timp ca să inspiri, celălalt ca să expiri; „să respiri, să cânţi”.

PARIS – NEW YORK

Ne-am instalat la New York, păstrând un picior la Paris. Puţin nomazi, iarăşi, *No mad*, nu atât de nebuni. Cu privirea aţintită peste tot. Ceea ce se face mai nou şi ceea ce se găseşte încă frumos, de la Florenţa până pe rue Dauphine. Căminul nostru din Greenwich Village nu-i somptuos, luxos, fantastic. Ştergeţi menţiunea inutil, adică cele trei. Confort de bază, cum este numit în revistele de decoraţiuni interioare. Două niveluri, balconul, terasa, acoperişul, atelierul, camera... Una din cele mai mari *building-mi*, dar un nivel mediu. Un „asta-mi ajunge" sub nori. Un zgârie-nori. De ce să mergi să zgârii cerul? Să-l pictezi din nou? Admit c-ar avea adesea nevoie. Îmi etalez pânza lângă cer şi zmângălesc, e totdeauna puţin albastru. De pe terasă văd catedrala Sfântul Francis. Nu-i vorba s-o pictez, ca o biserică din Collioure. Nici Manhattan Bridge, mii de maşini, nici acoperişurile, mii de vulturi. Apoi un foşnet de aripă, o mişcare de nor, ameţeală, mii de colibri. Iama, pe Hudson River, vapori, ceţuri, o căldură de canal, mirosuri neplăcute.

Iernile, minus cincisprezece, minus douăzeci de grade, imagini de pomi de Crăciun, zâmbetul lui Emmanuel, şi vara vacanţele din California, pălăriile lui Françoise, părul ei în culori schimbătoare după capriciile unui coafor tiranic; *breakfast-mi* la Tiffany. O plimbare pe străzile din Sausalito. Iar Paris. Mama, în fine, împăcată. Emmanuel care creşte prea repede. Şi eu care slăbesc tot atât de repede cum mă îngraş, fără să mă înăcresc.

Fotografie în atelier. Materia brută a picturii: tuburile, uleiurile, flacoanele, pensulele şi oalele, pe-o masă, şi sticla de bere Heineken. Un vechi tricou şi

espadrile basce, singurătatea. Muzica nu se vede dar e peste tot, operă viguroasă, care răsună, între pereţi, săltând, ca o furie. O altă bere, o altă serie de picturi.

— David, diseară ieşim, strigă Françoise la uşă. Se apropie şi priveşte, fără să spună nimic, culorile de pe pânză. Apoi se depărtează şi priveşte, fără să spună mai mult, chipul meu fără culoare.

Peste două ore suntem înconjuraţi de oameni de petrecere, e un party, în onoarea cui? ce aniversare? care vernisaj? Şampania curge gârlă, muzica explodează în capete. Se dansează. Sfârşitul nopţii într-un club, saxofon, *sex and sunlights*.

A doua zi plouă peste Park Avenue. Am întâlnire cu un negustor. Trec prin faţa fostei mele galerii Trianon. Mă încrucişez cu un portar stângaci, împopoţonat cu panoplia sa tradiţională. Într-unul din adidaşii mei marca Nike intră apa, îmi ridic gulerul bluzonului.

Întorcându-mă trec pe la băcan. Françoise e şi ea acolo, nişte prieteni vin la cină. Ei apreciază bucătăria noastră franceză, buna dispoziţie, vioiciunea Françoisei. Fac totdeauna un tur prin atelier ca să dea din cap, gânditori, ca majoritatea vizitatorilor care, neştiind să citească pictura, se mulţumesc să-i privească imaginile.

Între „boem” şi „*cocooning*” (două cuvinte nesărate), nu mă îndepărtez niciodată prea mult de pânza mea. Ies, intru, rămân ca o menajeră în bucătăria ei, am totdeauna de lucru în atelier. Françoise iese, se întoarce sau rămâne. E o femeie care nu-mi stinge lumina când pleacă, care ştie să deschidă ferestrele şi să umple frigiderul – atunci când se întoarce e alta, adică nu se va schimba niciodată. Îmi dă veşti din lume.

— Şi tu? spun eu.

— Eu? spune râzând, am poftă de-o îngheţată, cu gintonic, şi tu?

— Eu? Am poftă de-o franţuzoaică. Mai eşti încă franţuzoaică?

* * *

Nu mai eram un „fapt divers”; nu eram încă nici

pictor, un creator debarasat de influenţe. Nu era afluenţă de expoziţiile mele de la New York, dar o presă amicală, binevoitoare, atentă, şi prieteni, mulţi prieteni. Ziarişti, fotografi, artişti, muzicieni, scriitori, poeţi! În Statele Unite, poeţii vorbesc despre viaţă, sunt prezenţi în cetate, în Europa, fabrică Findus (peşte congelat) literar într-un turn de fildeş congelat. Aceste expoziţii, aceste cocteiluri erau ocazia de-a râde, de-a bea, de-a te deghiza, de-a petrece. În ’82, a fost vernisajul unei expoziţii care am făcut-o la restaurantul La Coupole, pe Strada 32. Era o replică destul de exactă, deşi foarte americanizată, a celebrului restaurant de pe bulevardul Montparnasse. Ziarişti veneau să-mi ia interviuri. În jurul meu, se înghesuiau fotografi, domnule Stein, o fotografie. Unul din ei se numea Stéphane Korb. El n-avea nimic din acel Rouletabille de clovn care-ţi smulge un zâmbet, ţi-l fură. Era aproape bănuitor, tenebros. Voia să-mi vadă atelierul, proiectele mele, eboşele mele, ceea ce făceam mai personal. Tipului îi plăcea mai mult pictura, imaginea, decât scoop-ul. Un *free-lance* (colaborator extern al ziarului) francez, parizian. Am vorbit despre Paris. Anii ’80, speranţele, necazurile. „Necazuri sunt în lumea întreagă, dar în întreaga lume nu-i peste tot Parisul, ăsta-i necazul”, spune un cântec de Francis Lemarque. Acest Francis atât de zeflemist este tatăl acestui Stéphane, atât de secret. După expoziţie, Stéphane şi-a plasat fotografiile. El îşi publică totdeauna fotografiile, mai întâi fiindcă sunt bune, şi pentru că prezintă subiectul ca şi când viaţa lui ar depinde de asta. Griurile nuanţate pe care le developează pe clieşeele sale, le pune în viaţa sa. Exigent, ar vrea ca totul să fie perfect. E în stare să-mi ceară să fac din nou o pictură ca să fie conformă cu eclerajul pe care-l doreşte. Mă critică. Dar mă urmăreşte, îmi urmăreşte lucrul. Într-o perioadă în care nu interesam pe nimeni în afară de familia mea şi de câţiva prieteni, el revenea să mă vadă, de la Paris, îl găzduiam în salonul casei, fotografia totul.

— Ce-ai să faci cu fotografiile, Stéphane?

Răspundea cu un zâmbet evaziv. Şi după o lună sau

două îmi trimitea o tăietură de ziar, cu fotografiile publicate. Datorită lui am rămas în contract cu Parisul, cu Franţa. Aveam impresia că nu dispărusem complet din circuit. Că mă aşteptau, şi că trebuia să răspund acestei aşteptări.

El are totdeauna o idee nouă de articol, un subiect, o iniţiativă. Odată realizat, proiectul lui rezistă. A doua zi e în Australia sau la Moscova. Dacă telefonul sună la ora trei noaptea, ştiu că e el, David, dormi?

— Nu.

Şi n-am decât să mă pun pe treabă, ceea ce este, pentru un artist, preferabil somnului.

***

Adnan Khashoggi are sau avea nişte tablouri la el, pe avenue Montaigne, şi o ştiu fiindcă le-am pictat eu. Nişte piese frumoase în maniera marilor maeştri moderni. Dar de la asta până la a scoate, ca în biografia sa, „A *30 million dollars art collection*"... (O colecţie de 30 de milioane de dolari...)

Când l-am cunoscut pe Adnan Khashoggi, mie îmi mergea mai degrabă bine şi lui îi mergea mai degrabă mai bine. Vreo cincisprezece reşedinţe de-a curmezişul lumii, avioane personale amenajate ca nişte apartamente mari în hoteluri luxoase, frecventarea celor mai strălucite staruri. Era supranumit „Domnul 15%" fiindcă încasa mult la tot ce întreprindea, chiar dacă nu făcea eforturi prea mari.

Tatăl său fusese medicul particular al regelui Sand al Arabiei; el nu urmaşe cariera medicală ca să devină repede ceea ce se numeşte un *wheeler dealer*.[16]

În 1984 mă sinchiseam prea puţin de Adnan Khashoggi. Mă deplasam în bascheţi pe pavajul newyorkez, care e mai degrabă un asfalt aspru. Pictam în toată libertatea. Să pictezi era un lux ce depăşea mijloacele lui Khashoggi, a rechinilor de pe Wall Street şi chiar a preşedintelui Reagan, căruia îi era destul de greu să-şi mestece guma.

---

16 Cineva care trage sforile (N.Tr.)

Într-o dimineaţă, în teancul de scrisori, se afla o scrisoare de la Phillis Goldman. Ea era negustoare particulară de tablouri, arhetipul femeii newyorkeze, grăbită, presantă, stresată, stresantă, afabilă, aferată, înnebunită, ieşită dintr-un film de Woody Allen ca să intre într-o depresiune nervoasă şi să reia p conversaţie despre *High Society* newyorkeză. Ea vorbeşte prea repede pentru cele două urechi ale noastre, se mişcă prea mult pentru cei doi ochi ai noştri, şi după trecerea ei valvârtej regreţi că n-ai înregistrat-o pe magnetoscop ca să pui din nou filmul cu încetinitorul.

Simplul fapt de-a avea în mână o scrisoare de la la

Phillis Goldman ar fi putut electrocuta un ţăran din Wyoming sau un bancher de la La Garenne-Bezons.

Dar, la curentul (de înaltă tensiune) al caracterului ei energic şi generos, ştiam că răul pe care şi-l făcea nu făcea nic: un rău celorlalţi. Scrisoarea ei îmi comunica în mod simplu că Khashoggi, „omul cel mai bogat44, etc., mă căuta ca să facă un *deal*. Nu-mi aminteam să-l fi văzut pe „A.K". sau „*the* Chief4 (şeful), cum i se spunea, la vreuna din expoziţiile mele, dar, dacă averile noastre erau inegale, reputaţia mea o egala pe-a lui. Mă căuta fără să mă găsească, fără îndoială nu căuta unde trebuia; nu eram nici la braţul lui Liz Taylor nici în fustele stewardeselor, ci la mine, *at home*; „cel de al treilea cămin al meu", spunea Françoise, căruia îi plăcea mult Orson Welles.

— Cine-i, David? a întrebat ea.

— Nimeni, un anume Khashoggi.

— Cine-i Khashoggi?

— Nimeni, omul cel mai bogat din lume.

Mi-am continuat pictura, un studiu despre culoarea roşie. Mi-era greu să scap de cerurile lui Chagall.

Peste câteva luni aveam întâlnire cu *Chief*-ul, noaptea, într-unul din ultimele sale etaje de la Olympic Towers. Ascensorul m-a lăsat suspendat de-un nor deasupra oraşului, supus în spatele unor imense uşi-ferestre cu geamuri. Apartament baroc, rococo, decor roşu cu aur, covoare din Orient şi vase din China, mobilier

vechi, lucruri de ocazie şic, Bizanţ bizar, Istanbul nebun, luminiş profilat *design*, apoi contorsionat de arabescuri, eram departe de casa lui Cocteau, mai aproape aici de rafinărie decât de rafinament.

„A.K.44 mă primeşte într-o simplă djellabach, e culcat pe patul său vast ca un teren de base-ball; par mai degrabă un reprezentant al acelei *Encyclopædia Universalis* decât un artist pictor din Greenwich Village. Am adus mormane de documente, cărţi de artă, referinţe necesare. Catalogul de bază. Phillis Goldman îmi explicase de trei ori locul. Mă instalez alături de *Chief* pe marginea patului, linia de tuşă a terenului de base-ball, şi el începe să frunzărească toate astea, un secol de pictură. Khashoggi dă din cap ca un cunoscător, adică nu ştie nimic. Are gustul său, nu prost, nici bun, dar gustul, în materie de pictură, nu-i simţul ideal. Khashoggi îşi alege picturile ca un puşti jucăriile înainte de Crăciun, sau ca o menajeră lenjeria în magazinul La Redoute din Roubaix. Apoi îmi expune un plan detaliat al apartamentului său de pe avenue Montaigne, de la Paris, lângă Champs-Élysées, fiecare cameră şi amplasările prevăzute pentru picturi – decoratorul se şi află la lucru. Planul ăsta ar face fericit pe Arşene Lupin, dar n-am încercat niciodată acest pseudonim.

Khashoggi apreciază operele pe care mi le indică, cu nişte rezerve surprinzătoare, şi mai degrabă fericite. Nu-mi cere o treabă de copist meticulos, ci nişte variaţii, nişte modificări, o roşcată de Renoir, o vrea blondă platinată, o capră trebuie să înlocuiască un măgar, ceva mai mult albastru la Modigliani. Şi chiar un Van Gogh care ar încăpea într-o geantă diplomat, *The Anglois Bridge*, trebuie să acopere o întreagă bucată de perete, cel puţin de zece ori mai mare decât originalul.

Şi nudurile, nudurile, numai din spate, nudurile, ca să nu şocheze sensibilitatea musulmană în mare număr a vizitatorilor săi. Semnăm mai târziu două contracte succesive, de câte două sute cincizeci de mii de dolari fiecare, conform regulilor, şi de avocaţi, cu martori.

— Te-ai înţeles cu acest Khashoggi? întreabă Françoise.

— Foarte bine, da, e omul cel mai bogat din lume, în fine, a unei anumite lumi…

— Are o situaţie mai bună?

— Să fim cinstiţi: o situaţie foarte bună.

Mi-am terminat pictura, un studiu asupra culorii albastre.

Mi-era greu să scap de cerurile lui Matisse.

În ’85, picturile au fost agăţate pe simezele saloanelor, în apartamentul de pe avenue Montaigne, la locurile prevăzate în contract. Îmi terminasem *job*-ul. Aproape. Phillis Goldman, total înnebunită, panicată, m-a convocat într-un bar de pe Fifth Avenue. Da, David, e perfect, dar prea perfect, prea nou. Picturile par noi.

— Dar sunt noi! şi dumneata ştii, dragă Phillis, că o pictură în ulei, odată terminată, n-o mai poţi atinge, îşi trăieşte viaţa ei.

— Este în faţa uşii barului un Rolls pentru fundul dumitale, şi pe aeroportul La Guardia un avion particular să te ducă, cu whisky bun pentru gâtlejul dumitale blestemat! Ia-ţi spoielile, vemirurile, unguentele dumitale magice şi fă-ne picturi vechi.

Şi aşa, puţin mai târziu, eram pe avenue Montaigne, ocupat să badijonez, să zmângălesc, să ung cu creme şi spoieli propriile mele picturi, sub conducerea răsfăţată a bâtei şovăielnice, a unui decorator italian.

— *Que magnifico*! Ar trebui să fiţi pictor!

— Şi asta, asta-i rahat?

Nu ştiu ce s-a întâmplat cu colecţia de treizeci şi şapte de piese, Monet, Van Gogh, Gauguin, Renoir, Pissarro, Kandinsky, Vuillard, Vlaminck, Redon, Marquet… Bonnard… Nişte lucruri uneori foarte-delicate. Toate nişte Stein. Toate cu aceeaşi firmă, aceeaşi amprentă. Mii de împrumuturi, o singură amprentă, asta ar putea fi o deviză.

***

— Există uneori o violenţă în cuvintele dumneavoastră, îmi spune ziarista, dar n-o văd în

dumneavoastră. Păreţi fericit, în harababura asta, aici, în Croix-de-Bemy, lângă parcul Secaux. Mai mult decât fericit, senin… Tot nu ştiu cine sunteţi…

— Nici eu. Trăiesc, lucrez, visez…

Când falsificatorul a murit definitiv în mine, nu mai aveam poveste, viaţă aventuroasă, numai episoade. Viaţa mea nu mai era un film cu salturi, un spectacol, ci un şantier. Totul rămânea într-adevăr de făcut, în fiecare zi. Nu cred că pe vremea escrocheriilor mele arta era o biserică pe care o jefuiam, dar în prezent e o biserică la care mă duc în fiecare zi cu o adâncă umilinţă. Pregătesc o expoziţie la Paris, o alta la New York. Sunt deranjat încă destul de des ca să se obţină nişte copii, în particular sau pentru turnarea vreunui film. Pentru mine e timp pierdut, dar am o soţie şi patru copii. Ei trăiesc la New York. Eu sunt aici, cu pisica mea obişnuită, cu trandafirii, cu pictura. Şi cu cărţile mele.

Dacă am fost falsificatorul secolului, sunt mai ales un pictor de azi. Pun întrebări picturii, şi încerc să găsesc răspunsuri pe pânză. Ascult muzică, maşinile care trec rareori pe stradă, clopotele bisericii vecine, copiii care se joacă. Pictez. Fiecare om prin munca lui, oricare i-ar fi munca, mai mult încă artistul, cercetătorul, fac parte dintr-un lanţ solidar. El dă mâna maestrului său, cealaltă elevului său. El învaţă şi dă lecţii. Şi cu toate astea e mai singur ca oricine. Am fost falsificator în smoking, şi pictor în Greenwich Village în adidaşi marca Nike şi pulover găurit. Acum, costumele astea, ce plictiseală! A picta, asta e totul. Am avut o viaţă care nu face decât să descrie evenimente şi datată, acum nu mai am date, nici vârstă, întineresc peste măsură, şi nimic nu vine să-mi tulbure lucrul meu cotidian, afară de pisică, care profită de pauzele mele ca să mi se aşeze în braţe. Am păstrat o anume pasiune pentru telefon.

Vorbesc ore întregi cu New York-ul. Convorbirile nu le mai plăteşte rabinul din închisoarea de la New York. L-am revăzut recent pe judecătorul Stone, la Paris. S-a uitat la tumul Eiffel, şi la catedrala Notredame, cu aceiaşi ochi

mici ca nişte capete de bold. Am crezut că monumentele aveau să dispară sau să se prăbuşească sub privirea lui.

— Nu-i rău, a spus Stone. Şi ne-am dus să mâncăm într-un restaurant chinezesc pe bulevardul Belleville.

Şi aici mănânc în fiecare zi într-un restaurant chinezesc. Totdeauna aceeaşi mâncare. Totuşi nu-i niciodată aceeaşi. Ca reprezentaţia pe care un actor o dă în fiecare seară cu o piesă. Nişte infime variaţii. Ca zilele care urmează şi nu seamănă între ele. Viaţa, în general.

Ziarista a revenit să-mi pună întrebări. Voia ceva concret. Expoziţia mea era în lucru, mi-era greu să vorbesc despre asta. Am lăsat pe alţii să vorbească, mai talentaţi. Am convocat la dejunul nostru chinezesc pe scriitorul meu, tipul care mă ajută să scriu această carte. Am vorbit despre tot afară de răspunsuri precise. Nu aveam răspunsuri precise. Vremea era frumoasă, lumea era frumoasă, fiindcă avea încă şi mai puţine răspunsuri decât întrebări. Avea încă tinereţea unui copil. Se întâmplau evenimente minunate. Chagall s-ar fi putut întoarce în Rusia şi să nu-i plictisească niciodată pe falsificatorii newyorkezi… Ne aflam de acum încolo într-un sfârşit de secol. Mă simţeam destul de aproape de grota Lascaux, de zimbri, de închisoarea de la New York, sub privirea lui Stone, ochii săi de piatră semipreţioasă, am aflat că Barrett renunţase la poliţie ca să scrie romane poliţiste, sub numele de Ned Barrick. Anagrama de la Nick Barrett. Ne-am întors să bem un ceai fierbinte acasă. Pisica îmi descâlcea decupajele.

— Dumneavoastră nu vedeţi ce-ar putea să spună interesant? l-a întrebat ziarista pe scriitor.

— Ba da, dar ar fi fals. Ar putea să vă spună ceva senzaţional, *scoop*. Chiar de-ar fi adevărat, ce importanţă mai are asta? Viaţa lui nu-i acolo, nici asta. El vă poate picta acum pe loc Guernica sau Mona Lisa, şi? El caută altceva. Ascultă altceva, aşteaptă altceva. Dac-ar picta-o pe Mona Lisa aţi vedea că e o operă de Stein, nu de Leonardo.

— Pune-o să asculte caseta, a spus David.

Am ascultat caseta. Câteva cuvinte, texte şi fraze.

Nişte aprecieri mai mult decât nişte sentinţe, nişte estimări mai mult decât nişte comentarii, nişte cuvinte de pictori sau de artişti între lucrări mai importante decât vorba. Totul întretăiat de miorlăiturile pisicii Moustique.

***

Prima oară când l-am văzut pe David Stein, am crezut că întâlnesc un falsificator şi un şmecher. Era sub trandafiri cu un pahar de Coca în mână, ţinea un regim draconic. Eu eram un negru. Eram făcuţi să ne înţelegem, fără îndoială. Eu mă simţeam scriitor, el pictor, şi am aflat că era pictor aşa cum a descoperit el că eu eram scriitor. Un respect mutual, transformat într-o prietenie sinceră şi dreaptă. Nu încercam să-l blufez aşa cum fac ziariştii, eu nu-s ziarist. El m-a aşezat în faţa pânzei, a şevaletului şi mi-a pus pensulele în mână. Aşa cum vi se spune „condu maşina mea Porsche”… Era muzică, şi ziarista care râdea. Pisica miorlăia. Într-o zi voi şti să pictez.

David îşi părăsise cartea înainte de sfârşit. Fiindcă nu era sfârşit, tocmai. David nu-i scriitor, eu am scris această carte, David nu-i un falsificator, nu e un înşelător. Semnează ceea ce face şi corectează semnăturile secundare. E o muncă în echipă, uneori de indolenţi, dar Factory a lui Warhol ce este? şi atelierele lui Leonardo? Michelangelo? Tiţian? Giotto?…

Într-o zi, David va trece altcuiva făclia culturii. Nu mie, sunt prea stângaci. Dar totul va supravieţui.

Trandafirii din grădină, culorile picturilor, râsul ziaristei, care nu se mai gândea la articolul ei.

— Dar copiii? Copiii dumneavoastră? a întrebat ea.

— Le telefonez în fiecare zi, pot să le citesc asta?

Deci această poveste. El nu adaugă nimic, dar nu mai văd nimic de adăugat. Viaţa se adaugă de la sine, farsa şi tragicul amestecate.

***

În ţara strămoşilor mei era un sat astăzi dispărut. Era construit din umile căsuţe de pământ la poalele unui munte abrupt pe care se înălţa o capelă neştiută de nimeni, afară de un bătrân care se căţăra în fiecare

dimineaţă pe poteca anevoioasă cu mersul său încet şi greoi de moşneag fără vlagă. Intra în capela glacială iama, supraîncălzită vara, şi contempla unicul tablou care rămăsese agăţat aproape de altar, şi reprezenta o coborâre de pe cruce. Nu se ştia de ce bătrânul adora tabloul, care nu era extraordinar de interesant, nici prin alegerea subiectului nici prin talentul artistului.

Într-o zi de vară caniculară, câţiva băieţi stăteau la răcoare în umbra acestei capele mici, pe stâncile din vârf. L-au aşteptat pe bătrânul nebun, cum spuneau ei, şi s-au distrat la gândul că-l vor face să mărturisească ce venea să caute aici în fiecare dimineaţă de atâta vreme. De cum l-au văzut pe potecă, încovoiat pe toiag şi înaintând cu mare efort, şi-au dat coate, foarte hotărâţi să se distreze. Când a ajuns la înălţimea lor, l-au apostrofat vesel:

— Ai venit să bei un păhărel cu noi?

Bătrânul n-a răspuns, prea ocupat să-şi tragă sufletul, mai întâi, apoi grăbit să intre în biserică, să se aşeze în faţa tabloului, cu ochi neliniştiţi, mobili. L-a şters de praf cum făcea totdeauna, l-a îndreptat, de două ori, nu o singură dată, şi a ieşit. Tinerii l-au întrebat ce găsise aşa de interesant.

— Mă asigur că Hristos n-a dispărut, şi că nimic nu-i perturbă eterna sa agonie, şi că va fi astfel până la sfârşitul secolelor. Tatăl tatălui meu a pictat tabloul. Tata l-a restaurat de mai multe ori, şi eu mă străduiesc să-l păstrez în cea mai bună stare posibilă. Dacă i s-ar întâmpla ceva lui Hristos, capela s-ar prăbuşi, şi muntele, şi satul ar fi cărat de-un torent de noroi şi de blocuri de piatră.

Băieţii au exclamat:

— Când se va întâmpla minunea asta, fă-ne onoarea să ne anunţi primii. Să ne putem feri.

Şi au început să râdă.

— Nu-i nimic de râs! De ce credeţi că mă caţăr aici în fiecare dimineaţă? Ca să fac sport? Sau pentru a-mi salva oasele? într-adevăr pentru voi o fac. Nu mă tem de moarte. Mă tem de uitare, şi somnul brutelor. Iisus va fi în agonie până la sfârşitul secolelor, şi în timpul ăsta nu trebuie să

dormi. Să fie mânjit Iisus şi vom fi cu toţii pierduţi. Voi, primii.

S-a ridicat scrâşnind din dinţi, blestemându-şi genunchii bătrâni, a salutat cu bastonul întins, a coborât spre sat. Băieţii au aruncat după el câteva pietricele, fără răutate, lăcuste şi melci.

— Şi dacă i-am face o farsă, a spus unul din ei.

— Mai degrabă două decât una.

Au urinat pe rând pe tablou, în capelă. Bătrânul avea în căsuţa lui, agăţate peste tot, replici ale acestui tablou mediocru. Citea urmărind rândurile cu degetul. Degetul lui s-a oprit pe-un cuvânt pe care nu-l înţelegea. Apoi l-a văzut pe Iisus de pe tablouri strâmbându-se, l-a auzit gemând, apoi urlând, cerul tablourilor se fisura, crăpa. Vopseaua picura de pe pereţi, împroşcându-l. Bătrânul nebun în delirul său a ieşit în stradă.

— Alarmă! Pericol! Faceţi-vă boccelele, ieşiţi din satul ăsta! Încărcaţi-vă catârcele şi măgarii! înainte de-a se însera muntele ne va căra, va aduce peste noi torente de noroi şi de blocuri de piatră… Iisus e mort…

— O ştim, bătrân nebun, spune unul din băieţi, dar noi nu ne temem de moarte. Cunoaştem miezul lucrurilor, ştim din ce materie e făcută lumea. Şi materia asta e tot aşa de solidă ca oasele noastre viguroase. Poţi spune şi tu la fel?

— Bietele mele oase! Nu staţi acolo să râdeţi ca nişte maimuţe în cuşcă. Fugiţi! Alergaţi în urma memoriei voastre! Prindeţi-o. New York-ul şi Babilonul vor fi distruse în acelaşi fel. Şi Ierusalimul incendiat.

— Şi eu voi avea oreion sau blenoragie, mare ghicitor?

I-a îmbrâncit pe cei care râdeau, dar zadarnic. S-a întors acasă şi şi-a adunat copiii, de la cel mai mic până la cel mai bătrân, cu toţii ocupaţi să picteze. Au părăsit căsuţa, tablourile tremurau pe pereţi, dar au luat cu ei pânzele şi pensulele.

Se dăduseră în spectacol zadarnic. Fiecare zâmbea în blândeţea serii, bând apă sau vin rece. S-a auzit urletul. Au

avut impresia că-l văd, pe munte, pe Iisus ieşind el însuşi din capelă, gol ca un vierme, şi mânjit de urină şi de sânge. Chinuit de durere. Semăna cu bătrânul nebun. Un trosnet îngrozitor a ţâşnit din măruntaiele muntelui. Dintr-odată s-a lăsat noaptea şi a pornit furtună. Trei zile de ploaie neagră. Când s-a făcut lumină, satul în care trăiau strămoşii mei nu mai exista. Au supravieţuit numai strămoşul meu, bătrânul nebun, şi copiii săi, dintre care eu eram cel mai tânăr. Drept orice moştenire, când a murit, mi-a lăsat, în afară de trei pensule dese din păr de lucră, semnificaţia cuvântului care rămăsese misterios sub degetul lui.

— Care este? a întrebat fiul meu de la New York vorbind cu mine la Paris.

Conversaţia noastră a fost întreruptă de-o a treia persoană pe linie, care întreba o a patra persoană dacă se turna o picătură de vin alb pe salata de cartofi când aceştia erau, a, reci, b, călduţi, e, calzi, d, fierbinţi. Cunoşteam acest răspuns.

Încet-încet am învăţat să cunosc multe răspunsuri. Care sunt cel mai adesea ca nişte piepteni pentru cei cu chelie. Prefer întrebările. Cred că pictura va fi totdeauna mai puţin un răspuns decât o întrebare. Că pictorul va fi totdeauna mai mult un cerşetor, o persoană care cere, decât un senior sau un prinţ al frumuseţii. El n-are frumuseţea infuzată în el. E condamnat s-o caute, să tatoneze. În viaţa mea, care nu e terminată, n-am căutat decât această frumuseţe, sinceră, şi în cealaltă viaţă a mea, cea care nu se poate termina, nu voi căuta decât asta, acelaşi lucru, nişte culori şi o emoţie. Pun muzică, Pergolesi, pisica se agaţă de mine ca şi când eu aş fi notele, privesc trandafirii morţi, iama. Mă gândesc la primăvară, viaţa e un triumf.

Postfaţă

RITUALUL LUI DAVID STEIN

Spre deosebire de mulţi artişti contemporani, David Stein are multe de spus atunci când vorbeşte despre el însuşi. Anecdotele nu lipsesc în bogata sa carieră de artist

cu multiple talente, până la cel de zetor – o altă manieră de-a se picta el însuşi. El ar putea fi acel om din autoportretul lui Salvatore Rosa de la Londra, care ţine o tabletă cu această inscripţie: „Să taci când n-ai nimic de spus – e mai bine decât Tăcerea este totodată un strălucit povestitor şi un om de acţiune. Înclinaţia sa excesivă pentru experienţă îl face uneori aspru şi chiar agresiv, trecând de la o aventură la alta cu o brutalitate goyească, care l-ar fi încântat pe Francis Bacon. În alte momente, de dispoziţie mai bună, explorează paradoxul unor paralele imposibile, între Tiepolo şi Redon sau între Magnasco şi Chagall. De unde dificultatea de-a da povestirii sale forma simbolică a unui capac de sarcofag – o alegere făcută de Masaccio în Tributul banilor, Picasso în Guernica, Cecil B. De Mille în filmele sale de mare spectacol şi Basquiat în ale sale graffiti. Este absolut sigur pe puterea sa de-a asimila. Atent, curios, conştient de lecţia eternă pe care o distribuie generaţiile trecute şi prezente de artişti – colegi morţi sau vii pe lângă care îşi găseşte „resursele” în mod periodic ca să-şi lărgească viziunea şi să-şi aţâţe sensibilitatea, impregnându-se totodată de talentul lor de comunicatori, cu o tuşă de vrăjitorie. Este deci un artist desăvârşit, înzestrat cu facultatea de-a prinde imediat – aproape în mod fizic – esenţa lucrurilor şi a situaţiilor. Totuşi, o dimensiune a eului său interior îi scapă încă – ceva care nu poate şi nu vrea să exprime. A sosit timpul pentru el să lase operele sale să-l dezvăluie. Fruct, în aparenţă, al exuberanţei unui spirit eclectic, acestea sunt de fapt o alchimie misterioasă, în care se amestecă întreaga paletă a emoţiilor umane! Ele tind spre un simbol universal, degajat de orice identitate ce poate fi recunoscută. Spre deosebire de un totem sau de-o relicvă din care nu va ţâşni niciun miracol, tablourile sale se reînnoiesc neîncetat. Ele sunt „ideea” care trăieşte viaţa materiei organice, şi ne vorbeşte de mamuţii tehnologici transformaţi în purici electronici Ele ne strigă că omul trebuie să revină la starea asta de „inocenţă” pe care anticii o căutau în apele fluviului Lethe. David Stein ne

povesteşte astăzi o istorie uitată, înfundată în cea mai adâncă memorie a noastră. O face cu un foc de artificii silenţios de motive scoase din tablourile şi desenele lui Leonardo, pe care-l face să apară şi să dispară ca într-un caleidoscop, într-un vârtej de fulgere roşu, galben şi albastru. Pictorul nu mai are nevoie să vorbească despre el. A înnodat o legătură cu cel care priveşte pictura sa şi el poate de acum încolo să vadă totul cu alţi ochi, chiar şi pe Mona Lisa. Ritualul pe care-l îndeplineşte ne readuce în memorie alte dimensiuni ale sensibilităţii umane. El ne reaminteşte urzeala complexă din Finnegans Wake, sub care S.M. Eisenstein a regăsit pe drept „organizarea fiziologică a emoţiilor şi embrionul formăni gândirii” – o manieră elegantă de-a spune că un cadavru poate fi tot atât de bine stropit în mod ritual cu chianti cât şi cu whisky irlandez. Ceea ce marei cineast şi teoretician sovietic spune despre capodopera lui James Joyce se aplică perfect ultimelor opere ale lui David Stein: „Efectul este uneori extraordinar, dar cu preţul unei totale destrămări a însăşi temeliei dicţiunii Literare, a completei descompuneri a metodei literare, căci cititorului textul i se pare magic”.

Carlo PEDRETTI Istoric de artă Accademia Leonardi Vinci, Florenţa, martie 1990

Falsificator al secolului sau pictor de astăzi ?

O viață de artist și de aventurier... De la Paris la Collioure, de la Roma la Barcelona, de la New York la Miami, în Rolls Royce, în smoking sau tee-shirt pătat, sclav al *dolcei vita* seara, înlănțuit de șevalet noaptea, când pictor, când mișit, bătându-și joc de experți și vânzători de tablouri, alegându-se cu pumni de dolari și... câțiva ani de închisoare.

Expus în lumea întreagă. David Stein învață în închisoare libertatea artistului și-și descoperă adevărata natură de pictor pictând falsuri.

ISBN 973-566-058-X